

ქართული ქერის ნიმუშები

პალეოგრაფიული
აღბოძი

შეადგინა
ილია აბულაძემ

აკაკი შანიძის
რედაქციო

ს ა რ ჩ ე ვ ი

1. წინასიტყვაობა	V
2. ქართული ანბანი ძეგლების მიხედვით	IX
3. ქართული წერის ნიმუშები (ტაბულები)	1
4. წყაროები და შემოკლებანი	259
ა. ალბომისათვის გამოყენებული წყაროები (291 – 329)	
ბ. ქარაგმები (330 – 356)	

წინასიტყვაობა

ქართული პალეოგრაფიის წინამდებარე ალბომი შედგენილია ქართული დაწერილობის შემსწავლელთათვის. ქართულ პალეოგრაფიას, როგორც სასწავლო დისციპლინას, პირველად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაეთმო ადგილი. ამ საგნის შემოღება და დანერგვა აკად. ივ. ჯავახიშვილის სახელთან არის დაკავშირებული. მასვე ეკუთვნის ამ დარგში პირველი ძირითადი სახელმძღვანელოც, რომელიც სინამდვილეში ფუძემდებელ ვრცელ სამეცნიერო გამოკვლევას წარმოადგენს. ესაა მისი „ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია“ (I გამოცემა 1926 წ., II კი—1949 წ.).

ქართული პალეოგრაფიის ცალკეული საკითხი ქართული კულტურის ისტორიის ამა თუ იმ რიგის საკითხებთან დაკავშირებით წინააღ მუშავდებოდა, მაგრამ სრულად, სისტემებურ პირველად ესენი აკად. ივ. ჯავახიშვილმა დალაგა და ჯეროვანი პასუხიც გასცა. ქართული პალეოგრაფიის ცალკეული საკითხების ძიებისა თუ საზოგადოდ ქართული კულტურის ისტორიის სხვა პრობლემების კვლევისას ქართული მეცნიერების მოღვაწენი ამა თუ იმ დებულებისა და მოსაზრების მტკიცებისათვის ძველი ქართული დაწერილობის ნიმუშებსაც მოიხმობდნენ და მკითხველს უმთავრესად ლითოგრაფიულად, კალკის სახით აცნობდნენ. წინათაც ურთავდნენ და ეხლაც ამკობენ ხელნაწერების ნიმუშებით ფილოლოგები მათ მიერ გამოქვეყნებულ ძეგლებსა და ძველი ქართული ხელნაწერების ამა თუ იმ კოლექციის აღწერილობას როგორც ლითოგრაფიული, ისე ფოტო-კინოგრაფიული წესით. ძველი ქართული მწერლობის თვალსაჩინო ესა თუ ის ძეგლი მთლიანადც გამოცემულა ან ლითოგრაფიულად, ანდა ფოტო-კინოგრაფიულად. ძირითადად ასეთი ნაშრომები და საზოგადოდ ქართული პალეოგრაფიის შესახები ლიტერატურა აღნიშნული აქვს აკად. ივ. ჯავახიშვილს ზემოთ ხსენებულ თავის ნაშრომში (I გამოცემის გვ. 21-25, II გამოცემისა—19-23).

სასწავლო მიზნით წინათ ქართული დაწერილობის ნიმუშები ცალკე წიგნაკად დ. კარიჭაშვილმა გამოსცა „ხუტური ანბანი“ (II გამოც., თბილისი, 1914 წ.). იგი ე. წ. სასულიერო. სასწავლებლებისათვის ჩანს შედგენილი, რადგან რევოლუციამდე „ხუტურს“ ქალთა და ვაჟთა ასეთ სასწავლებლებში გადიოდნენ. ბექტორი ხუტურის ნიმუშების გვერდით აქ მოყვანილია ქართული ძველი დაწერილობის ყველა სახის თითო-ორი ნიმუში X—XIII სს-ისა (გვ. 36-46).

ჩვენი უნივერსიტეტის საკუროპებისათვის, რომლის წიაღში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართულ პალეოგრაფიას საფუძველი აკად. ივ. ჯავახიშვილმა დაუდგა, ძველი დაწერილობის ერთ-ერთი სახის (XII—XIII სს-ის მხედრულის) შე-

სასწავლად ცალკე პუბლიკაციით პროფ. ა. შანიძემ ლითოგრაფიული კალკით ხელმისაწვდომი გახადა „თარგმანებაი ქებისა ქებათისაი, პალეოგრაფიული რვეული, გამოქვეყნებული აკაკი შანიძის მიერ; ტფილისის უნივერსიტეტის სტუდენტთა კავშირის გამოცემა; უნივერსიტეტის ლითოგრაფია, ტფილისს, ჩუკ (1924) წ.“

ამავე მიზნით შემდგენი პროფ. ა. ჩიქობავამ ორ რვეულად გამოაქვეყნა „საეარჯიშო ქართულ პალეოგრაფიაში“ (I რვეული, რომელიც მრგლოვანი დაწერილობის ნიმუშებს შეიცავს, 1928 წ. გამოვიდა, ხოლო II რვეული, კუთხოვანი დაწერილობის ნიმუშების შემცველი, — 1927 წ.). მრგლოვნისა და კუთხოვანი დაწერილობის ნიმუშები აქ ძველი ქართული ხელნაწერებიდან (X—XII სს.) არის კალკით აღებული და ლითოგრაფიულად დაბეჭდილი.

სასწავლო მიზნებით შედგენილ ამ ზენს „ქართულ პალეოგრაფიულ ალბომში“ ნიმუშები ფორტო-ცინკოგრაფიულად არის წარმოდგენილი, რითაც დედნებთან სიახლოვე შეტი ზედმიწევნით არის დაცული.

ალბომში აღბეჭდილია ქართული დაწერილობის სამივე ძირითადი სახის (მრგლოვნის, კუთხოვნისა და მხედრულის) ნიმუშები, რომლებიც თანმიყოლებითა და შიგნით, თვითთულის ფარგლებში, ნიმუშების ქრონოლოგიური რიგის მიხედვით არის დალაგებული.

მრგლოვანი დაწერილობის ჯერხნობით უძველესი ხანისათვის (V—VI სს.) მოხმობილია ეპიგრაფიკული მასალაც ამ ხანისა, ვინაიდან ამ პერიოდის ხელნაწერებს ჩვენამდის არ მოუღწევია. მართალია, ამ ხანისად მიჩნეულია ერთი წყება პალმესიტებისა, რომელთაც ხსენებულ ეპიგრაფიკულ მასალასთან პალეოგრაფიული სიახლოვე ახასიათებს და მასთან მეტად არკაული ენობრივი ნორმებიც, მაგრამ მათგან ძველად აირჩევა ისეთები, რომ ფორტო-ცინკოგრაფიულად ისე აისახოს, კაცს შეეძლოს წარეხილი ძველი ნაწერის ხეირიანად წაკითხვა. * მომდევნო საუკუნეებიდან, განსაკუთრებით IX ს.-დან, მრგლოვანი დაწერილობის ხელნაწერები შედარებით ბლომად მოიპოვება და მათი ნიმუშები, თარიღიანებისა და უთარიღებსა (რომელთა ზოგადად განსაზღვრა მინც მოსახერხებელია), ძირითადად ყველა წარმოდგინეთ, რამდენადაც კი ხელი მიგვიწვდებოდა.

მთლიანად მრგლოვანი ხელით ნაწერი ძველები XI ს.-მდის მოიპოვება. მერმინდელ საუკუნეებში ამ შრიფტს უმთავრესად სამკაულად ვხვდებით, გარეეთ ნახარს (სათაურად ის აბზაცის დასაწყისად) ნუსხად ქცეულ კუთხოვანში (რის გამოც მას უმკიდრდება სახელწოდებაც „ასამთავარი“). ალბომშიც სწორედ მრგლოვანი დაწერილობის ნიმუშები იმის გამოა ამ დრომდის წარმოდგენილი, რომ აქამომდის მხოლოდ მით მთლიანი ხელნაწერებია შესრულებული.

კუთხოვანი დაწერილობის ნიმუშები მეტ პერიოდს მოიცავს: IX—XVIII სს.-ს. ეს კი იმ გასაგები მიზეზის გამო, რომ ეს ხელი ამ მანძილზე ჯერ, XI ს.-მდის, მრგლოვნის გვერდით მთლიანი ხელნაწერების შრიფტს წარმოადგენს, და მერმე,

* ჩვენი მრავალრიცხოვანი პალმესიტების გაუჩინარებელი ძველი ნაწერი რომ საინო შეიქმნეს, საჭიროა ჩვენი მოწინავე ტექნიკის მიღწევათა გამოყენება ამ დარგში, რაც ვადაუდებელ ამოცანად უნდა ვახსილოს აღმავლობის გზით მიზანდაზმ ჩვენმა მეცნიერებამ. ვინ იცის, თუ რა შინაარსის ტექსტებს შეიცავს წარეხილი ნაწერი, რომელიც ასე გაუმტვრია, ძველად ანდა რით იყრ გამოწვეული მისი ასეთი გაწირვა, ნუთუ მართა ენობრივი ნორმების შეცვლით?

XII—XVIII სს.-ში, ნუსხად იქცა ის ძირითადად. პირველი ხანისათვის ნიმუშებად უთარილა ხელნაწერებიც საკმაოდ ავირჩიეთ, რადგან ისინი განვითარების თვალსაზრისით საგულისხმონი ჩანან, მაგრამ მეორისათვის (XII—XVIII სს.) მეტწილად თარიღიანი ხელნაწერები შემოვიფარვლეთ.

მხედრული დაწერილობის ნიმუშები XI—XVIII სს.-ს განეკუთვნება. ცნობილი და დამახასიათებელი ხელით შესრულებული საბუთი თუ წიგნი უწყურადღებოდ არ გაგვიშვია, მხოლოდ აღრინდელი საუკუნეებისათვის უფრო მეტი წარმოვადგინეთ ნიმუში, რადგან აქ ნაირსახეობა უფრო მრავალფეროვანია, ვიდრე მოგვიანო დროს.

ტაბულებზე აღბეჭდილ ნიმუშებს იქვე პირისპირ, ცალკე გვერდებზე, ჩვენი ამოკითხვა (ქარავმათა და შემოკლებათა გაუხსნელად) მიეუწყვეთ თანამედროვე შრიფტით, რათა ალბომით მოსარკველე პირს, რომელსაც ძველი დაწერილობის შესწავლა სწადია, საშუალება მიეცეს თავისი ამონაკითხის სისწორე შეამოწმოს.

ჩვენი წანაკითხი ტრანსლიტერაციას წარმოადგენს; არც ერთი ნიშანი არაა შეცვლილი, თუნდ იგი სხვა ბგერის გამოხატველი იყოს. მაგალითად, ზოგან ხელნაწერებში ჯ სწერია, მაგრამ უ ბგერას გადმოსცემს (16,12; 22,17; 36,9...), ანდა შა-ს (148,12...), ჩვენ ყველგან ყ 4-ს გადმოსაცემად ჯ გავუშვით. ასევე, უ ხელნაწერებში ხან ჯ-ს ადგილას არის (16,4-9; 36,14...), ხან შა-სა (148,15...) და მ-ს ადგილას (148,11-16; 158,5...), მაგრამ ის ამთ შესაბამისად არ შეგვიცლია. ვხვდებით, ჩვეულებრივ მხედრულ ხელნაწერებში, მ ბგერის ნაცულად შ-საც (72,3; 80,8; 120,6...), მაგრამ არც აქ გადავიხვევია ერთხელ არჩეული გზიდან.

უ ბგერა, მარცვლიანი თუ უმარცვლო, მრგლოვანი დაწერილობის ხელნაწერებში (ზოგან კუთხოვნისაშიც) ორი ნიშნით გადმოიციება (მ,უ); ჩვენს ამონაკითხში ის ნაცულად ორი ნიშნისა გადმოვეცით ერთით, თანამედროვე შრიფტის უ ნიშნით, მაგრამ იმ შემთხვევებში, როცა ასეთი სახით დაწერილი ძველი უ სტრიქონიდან სტრიქონში გადასვლისას გაყოფილია (მ,უ), ჩვენს ამონაკითხში წინა სტრიქონის ბოლოს უ-სა ვწერთ, ხოლო მომდევნო სტრიქონის დასაწყისში აპოსტროფსა (') ვსვამთ.

ხელნაწერებში გვხვდებოდა ზედმეტად დაწერილი ასოც, გამეორებული უმთავრესად; ასეთი ზედმეტი ასო (და ზოგან მარცვალიც) ტრანსლიტერაციისას ტეხილ ფრჩხილებში ( ) მოვათავსეთ. კავიანი ფრჩხილები [ ] ვიხმარეთ იმ დაზიანებული ადგილების საჩვენებლად, სადაც ნიშნები აღარ შემოგვრჩენია ან დაკლებულია. ჩვეულებრივი ფრჩხილები ( ) იმ ადგილების გამოსახატავად მოვეცით, სადაც ნიშნები ძლივსა ემჩნევა, გამჭკქალა. კავიანი ფრჩხილების ზედა ' ' და ქვედა , , კიდურები იმ შემთხვევებისათვის დავსხით, როცა ნიშნების ზედა ან ქვედა ნაწილებია შელახული.

პალეოგრაფიულ აღბრუნებას დაუერთეთ იმ წარწერებისა და ხელნაწერების აღწერილობა, რომლებიც მასში შევიდა ნიმუშების სახით. შევეცადეთ აღწერილობაში ზედმიწევნით გადმოგვეცა როგორც წარწერა-ხელნაწერის, ისე თვით ნაწერის ბუნებრივი ზომა, საწერი მასალის რაობა, დაწერის ხანა და ყველა ის ძირითადი ცნობა, რომლებიც საზოგადოდ ხელნაწერის აღმოცენების ვითარებას გაგვიშუქებდა. ასეთი ხასიათის ცნობების დართვა, ცხადია, მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, თუ

გადაზრუნა ანდერძები ახლავს ხელნაწერებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, რასაკვირველია, ხელნაწერის აღმოცენების ვითარებაზე საუბარი შეუძლებელია. და თვით დაწერის დროის განსაზღვრაც კი საყარაულოა.

დაეურთეთ ალბომს ქარაგმებისა და სხვა სახის შემოკლებათა ახსნაც ანბანურ რიგზე. ალბომში მოთავსებულია სხვადასხვა საუკუნის ტექსტები სხვადასხვა ორთოგრაფიით (მაგ., გ^ნკვრდეს და გ^ნკვირდა; ა გვიანდელ საუკუნეებში იწერებოდა, მაგრამ არ იკითხებოდა). აქ ქარაგმები ისეა გახსნილი, როგორც სათანადო ძეგლის გამოთქმას შეეფერება.

ანბანისავე რიგით ვათავსებთ ტაბულების სახით აგრეთვე ქართული დაწერილობის ნიშნებს (ქრონოლოგიური წესით) ყველა იმ ნიშანდობლივი ხელნაწერისას, რომლებიც ქართული დაწერილობის სამსავე სახეს ეკუთვინის. ეს ტაბულები ჩვენი მითითების თანახმად შეასრულა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის უფროსმა მეცნიერმა თანამშრომელმა რენე შმერლინგმა.

ალბომის შედგენისას რჩევა-დარიგებას მაძლევდა აკად. ა. შანიძე, რომელსაც დამზარებისათვის მადლობას ვუცხადებ.

1949. 30. IX.
თ ბ ი ლ ს ი

ილია აბულაძე

ქართული ანბანი, ძეგლების მონედგით

1

Ⴀ Ⴁ
 Ⴂ Ⴃ
 Ⴄ Ⴅ
 Ⴆ Ⴇ
 Ⴈ Ⴉ
 Ⴊ Ⴋ
 Ⴌ Ⴍ
 Ⴎ Ⴏ
 Ⴐ Ⴑ
 Ⴒ Ⴓ
 Ⴔ Ⴕ
 Ⴖ Ⴗ
 Ⴘ Ⴙ
 Ⴚ Ⴛ
 Ⴜ Ⴝ
 Ⴞ Ⴟ
 ၁
 ၂
 ၃
 ၄
 ၅
 ၆
 ၇
 ၈
 ၉
 ၁၀
 ၁၁
 ၁၂
 ၁၃
 ၁၄
 ၁၅
 ၁၆
 ၁၇
 ၁၈
 ၁၉
 ၂၀
 ၂၁
 ၂၂
 ၂၃
 ၂၄
 ၂၅
 ၂၆
 ၂၇
 ၂၈
 ၂၉
 ၃၀
 ၃၁
 ၃၂
 ၃၃
 ၃၄
 ၃၅
 ၃၆
 ၃၇
 ၃၈
 ၃၉
 ၄၀
 ၄၁
 ၄၂
 ၄၃
 ၄၄
 ၄၅
 ၄၆
 ၄၇
 ၄၈
 ၄၉
 ၅၀
 ၅၁
 ၅၂
 ၅၃
 ၅၄
 ၅၅
 ၅၆
 ၅၇
 ၅၈
 ၅၉
 ၆၀
 ၆၁
 ၆၂
 ၆၃
 ၆၄
 ၆၅
 ၆၆
 ၆၇
 ၆၈
 ၆၉
 ၇၀
 ၇၁
 ၇၂
 ၇၃
 ၇၄
 ၇၅
 ၇၆
 ၇၇
 ၇၈
 ၇၉
 ၈၀
 ၈၁
 ၈၂
 ၈၃
 ၈၄
 ၈၅
 ၈၆
 ၈၇
 ၈၈
 ၈၉
 ၉၀
 ၉၁
 ၉၂
 ၉၃
 ၉၄
 ၉၅
 ၉၆
 ၉၇
 ၉၈
 ၉၉
 ၁၀၀

2

Ⴀ Ⴁ
 Ⴂ Ⴃ
 Ⴄ Ⴅ
 Ⴆ Ⴇ
 Ⴈ Ⴉ
 Ⴊ Ⴋ
 Ⴌ Ⴍ
 Ⴎ Ⴏ
 Ⴐ Ⴑ
 Ⴒ Ⴓ
 Ⴔ Ⴕ
 Ⴖ Ⴗ
 Ⴘ Ⴙ
 Ⴚ Ⴛ
 Ⴜ Ⴝ
 Ⴞ Ⴟ
 ၁
 ၂
 ၃
 ၄
 ၅
 ၆
 ၇
 ၈
 ၉
 ၁၀
 ၁၁
 ၁၂
 ၁၃
 ၁၄
 ၁၅
 ၁၆
 ၁၇
 ၁၈
 ၁၉
 ၂၀
 ၂၁
 ၂၂
 ၂၃
 ၂၄
 ၂၅
 ၂၆
 ၂၇
 ၂၈
 ၂၉
 ၃၀
 ၃၁
 ၃၂
 ၃၃
 ၃၄
 ၃၅
 ၃၆
 ၃၇
 ၃၈
 ၃၉
 ၄၀
 ၄၁
 ၄၂
 ၄၃
 ၄၄
 ၄၅
 ၄၆
 ၄၇
 ၄၈
 ၄၉
 ၅၀
 ၅၁
 ၅၂
 ၅၃
 ၅၄
 ၅၅
 ၅၆
 ၅၇
 ၅၈
 ၅၉
 ၆၀
 ၆၁
 ၆၂
 ၆၃
 ၆၄
 ၆၅
 ၆၆
 ၆၇
 ၆၈
 ၆၉
 ၇၀
 ၇၁
 ၇၂
 ၇၃
 ၇၄
 ၇၅
 ၇၆
 ၇၇
 ၇၈
 ၇၉
 ၈၀
 ၈၁
 ၈၂
 ၈၃
 ၈၄
 ၈၅
 ၈၆
 ၈၇
 ၈၈
 ၈၉
 ၉၀
 ၉၁
 ၉၂
 ၉၃
 ၉၄
 ၉၅
 ၉၆
 ၉၇
 ၉၈
 ၉၉
 ၁၀၀

3

Ⴀ Ⴁ
 Ⴂ Ⴃ
 Ⴄ Ⴅ
 Ⴆ Ⴇ
 Ⴈ Ⴉ
 Ⴊ Ⴋ
 Ⴌ Ⴍ
 Ⴎ Ⴏ
 Ⴐ Ⴑ
 Ⴒ Ⴓ
 Ⴔ Ⴕ
 Ⴖ Ⴗ
 Ⴘ Ⴙ
 Ⴚ Ⴛ
 Ⴜ Ⴝ
 Ⴞ Ⴟ
 ၁
 ၂
 ၃
 ၄
 ၅
 ၆
 ၇
 ၈
 ၉
 ၁၀
 ၁၁
 ၁၂
 ၁၃
 ၁၄
 ၁၅
 ၁၆
 ၁၇
 ၁၈
 ၁၉
 ၂၀
 ၂၁
 ၂၂
 ၂၃
 ၂၄
 ၂၅
 ၂၆
 ၂၇
 ၂၈
 ၂၉
 ၃၀
 ၃၁
 ၃၂
 ၃၃
 ၃၄
 ၃၅
 ၃၆
 ၃၇
 ၃၈
 ၃၉
 ၄၀
 ၄၁
 ၄၂
 ၄၃
 ၄၄
 ၄၅
 ၄၆
 ၄၇
 ၄၈
 ၄၉
 ၅၀
 ၅၁
 ၅၂
 ၅၃
 ၅၄
 ၅၅
 ၅၆
 ၅၇
 ၅၈
 ၅၉
 ၆၀
 ၆၁
 ၆၂
 ၆၃
 ၆၄
 ၆၅
 ၆၆
 ၆၇
 ၆၈
 ၆၉
 ၇၀
 ၇၁
 ၇၂
 ၇၃
 ၇၄
 ၇၅
 ၇၆
 ၇၇
 ၇၈
 ၇၉
 ၈၀
 ၈၁
 ၈၂
 ၈၃
 ၈၄
 ၈၅
 ၈၆
 ၈၇
 ၈၈
 ၈၉
 ၉၀
 ၉၁
 ၉၂
 ၉၃
 ၉၄
 ၉၅
 ၉၆
 ၉၇
 ၉၈
 ၉၉
 ၁၀၀

4

Ⴀ Ⴁ
 Ⴂ Ⴃ
 Ⴄ Ⴅ
 Ⴆ Ⴇ
 Ⴈ Ⴉ
 Ⴊ Ⴋ
 Ⴌ Ⴍ
 Ⴎ Ⴏ
 Ⴐ Ⴑ
 Ⴒ Ⴓ
 Ⴔ Ⴕ
 Ⴖ Ⴗ
 Ⴘ Ⴙ
 Ⴚ Ⴛ
 Ⴜ Ⴝ
 Ⴞ Ⴟ
 ၁
 ၂
 ၃
 ၄
 ၅
 ၆
 ၇
 ၈
 ၉
 ၁၀
 ၁၁
 ၁၂
 ၁၃
 ၁၄
 ၁၅
 ၁၆
 ၁၇
 ၁၈
 ၁၉
 ၂၀
 ၂၁
 ၂၂
 ၂၃
 ၂၄
 ၂၅
 ၂၆
 ၂၇
 ၂၈
 ၂၉
 ၃၀
 ၃၁
 ၃၂
 ၃၃
 ၃၄
 ၃၅
 ၃၆
 ၃၇
 ၃၈
 ၃၉
 ၄၀
 ၄၁
 ၄၂
 ၄၃
 ၄၄
 ၄၅
 ၄၆
 ၄၇
 ၄၈
 ၄၉
 ၅၀
 ၅၁
 ၅၂
 ၅၃
 ၅၄
 ၅၅
 ၅၆
 ၅၇
 ၅၈
 ၅၉
 ၆၀
 ၆၁
 ၆၂
 ၆၃
 ၆၄
 ၆၅
 ၆၆
 ၆၇
 ၆၈
 ၆၉
 ၇၀
 ၇၁
 ၇၂
 ၇၃
 ၇၄
 ၇၅
 ၇၆
 ၇၇
 ၇၈
 ၇၉
 ၈၀
 ၈၁
 ၈၂
 ၈၃
 ၈၄
 ၈၅
 ၈၆
 ၈၇
 ၈၈
 ၈၉
 ၉၀
 ၉၁
 ၉၂
 ၉၃
 ၉၄
 ၉၅
 ၉၆
 ၉၇
 ၉၈
 ၉၉
 ၁၀၀

1. နေပြည်တော် စာတိုက် - 493/4 ဖ. တာ. 1.

2. မြန်မာ့စာပေ အဖွဲ့ချုပ် - VI-VII နှစ်. တာ. 28, 3.

3. နေပြည်တော် စာတိုက် - VII နှစ်. တာ. 3.

4. နေပြည်တော် စာတိုက် - 864 ဖ. တာ. 6-7.

1
 2
 3
 4
 5
 6

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

1. სიხას მრავალთაგი — 864 წ. 2. ჯერუქის თობთაგი — 936 წ. 3. იოანე თქობათობის ცხოვრება — 968 წ. 4. პარბელის მრავალთაგი — X-XI ს.
 (სბდურძი) ცაბ. 7; 34.
 5. ესაღუმენთა გაგნარბება. 6. პარესტინურთა თობთაგი — 1048 წ. ცაბ. 66—67.
 ცაბ. 35—36.
 ცაბ. 45.

7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

7. სოფლის ქობულთი — 1074 წ. 8. თანხავეთის თარგმანება — XI ს. 9. მადონა მხოვრება — XI ს. 10. ვახტანგის თანხავეთი — XII — XIII ს.
 11. შიშველების თანხავეთი — 1304 წ. 12. ღაუჯღაღაღაღა (H 98) — 1681 წ. 13. მუხომის ბიძგის — XVIII ს.
 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51.

5

5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

6

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

7

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

8

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

5. დავით მეფის წვალობის წიგნი — XIII ს. 6. ალექსანდრე I-ის სიგელი — 1441 წ. ტაბ. 119. ტაბ. 122.

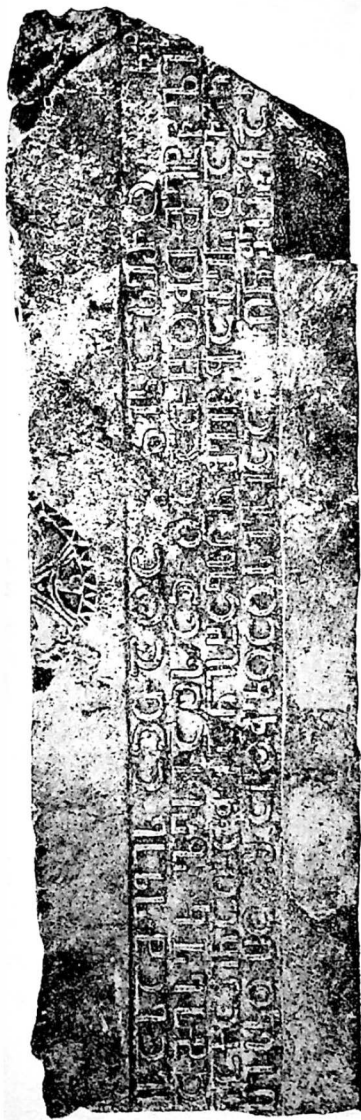
7. მარია მისეული კართლის ცხოვრება 1634/58 წ. 8. XVIII ს.-ის ჩვეულებრივი ხელი. ტაბ. 127.

Օ ս ծ յ Ջ ը ծ ռ

[შეწვევითა წმიდისა სამებისათა ოც წლისა ბეროქს მეთიქსა ზე]
[ხიჟნა დაწეებაჲ] ამის ეკლესიასაჲ და ათხუთმეტ წლისკა შემდგომად
[განხეშორა ვინ აქა შინა თაჟანის სტეს ღწ შეიწალენ და ეინ [ამის ეკლ]-
ქსიასა ღწთ ეხისყობო(სს)ა ხულოცოს იგაღა ღწ შეიწალაქენ აწ]

Նուրիանի արձան, 493/4 Վ.

ქ ე ლ თ ე პ ო ს კ ო ბ ო ს ო ს ი კ რ ე ბ ა უ -
' ლ ი თ უ რ თ და ა მ ა ს ე კ -
ლ ე ს ი ა ს ს ა შ ი ნ ა შ ე ნ დ -
ა მ ი მ ა რ თ თ ა ჯ -
ყ ა ნ ი ს მ ე კ ე მ ე ლ -
, ნ ი შ ე ი რ ო ჯ ა ლ ე ნ და
, მ | შ რ | ო მ ე ლ თ ა ა მ ა ს ე კ ლ ე -
ს ი ა ს ა შ ი ნ ა შ ე ხ ე წ ი ე ი ი

[ჯ უ ა რ ო მ ა ე] -
ხ ო ე რ ი ს ა -
ო ს ტ ე უ ა ნ ო -
ს ქ ა რ თ ლ ი ს -
ა პ ა ტ რ ი -
კ ი ო ს ი შ ე

ა. ბოლნისის სიონი, V-ის მიწურული

ბ. მცხეთის ჯვარი, სტეფანოზ პატრიარქოსი
(585/6—604/5 წწ.)

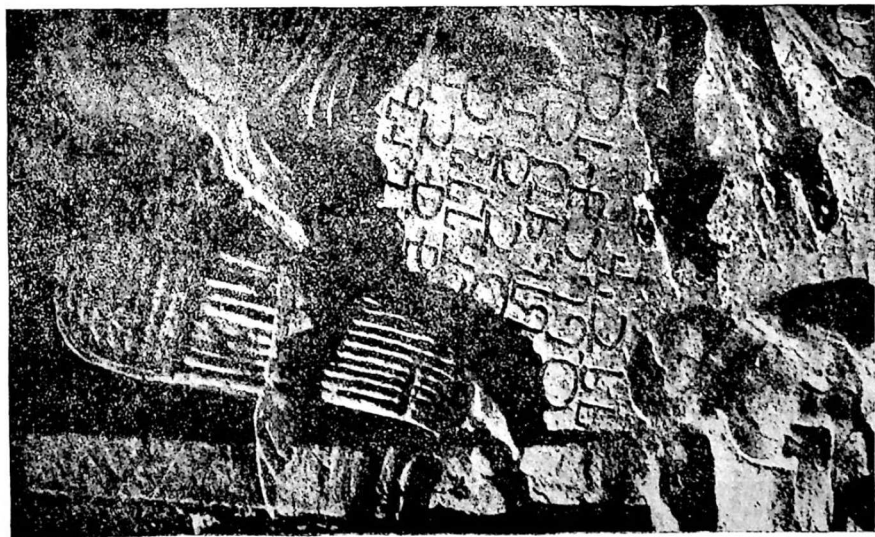
წმ. სტეფ.
ქობულ
სტ. ი
შენ

წმ. სტეფ.
ქობულ
სტ. ი
შენ

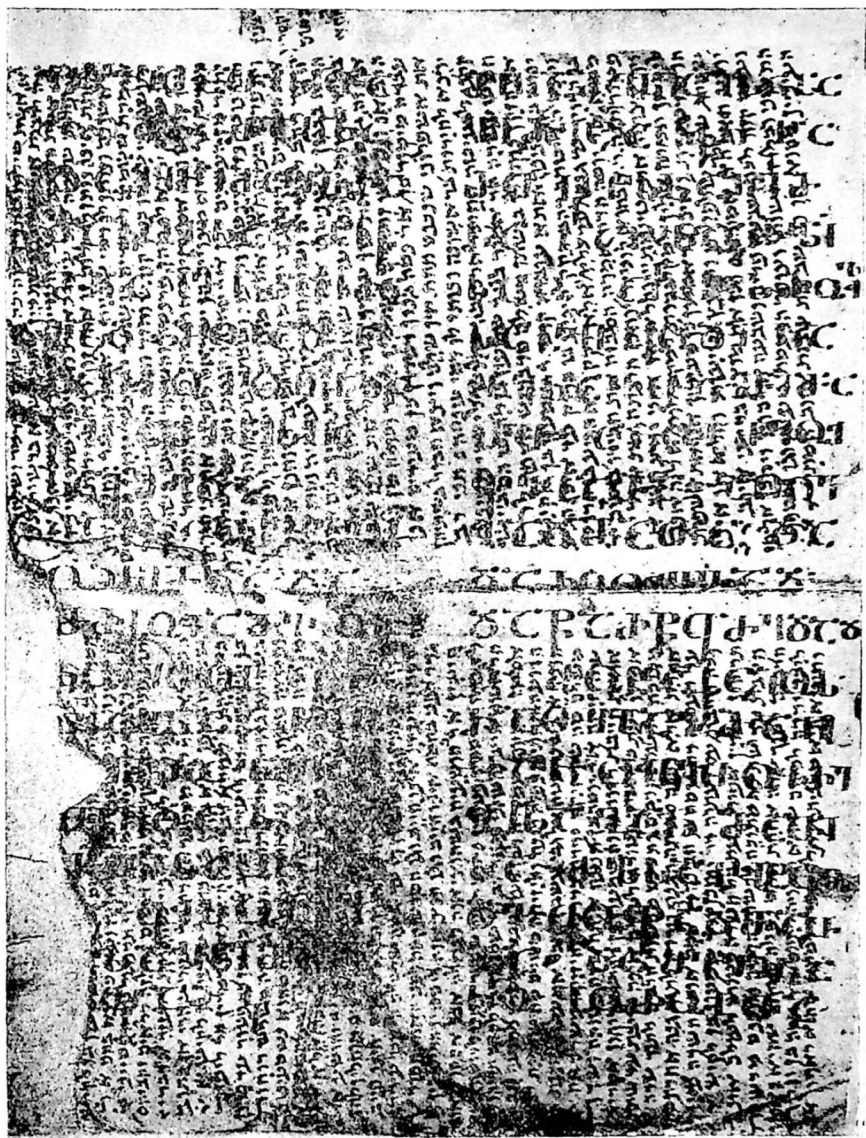
მცხეთის ჯვარი,

ბ. ქობულ

ბ. აღრნესე ვიპიტის VI—VII ს

ქართულ-ებრაული პალიმესტი, VI – VII ს.

და აპა შეხვედრის	ხუთხარის მხარის
ხუთ მათ და ხუთ გი-	სიმთა რა წარგო-
ხაროდენ	დენ გალილუად და-
ხუთ იგინი მოხუ-	ნუნ მიხილონ მე
ვადეს და შეხვედრის	5 და იგინი წარგოდეს
დეს დერკითა მისთა	და აპა ესერა და-
და თაგუანის-ხტეს	სისა მისგანნი შო-
მას მაჟინ ხუთ	ვიდეს ქალაქად
მათ იუ ნუ გეშო-	და ხუთხარის მდ-
ნინ წარგოდით და	10 დელოთ ღოძლოფართა-

ოცნებათა დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე

დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე
 დასრულებამდე

ხანგრძლივად, VII ს, 28. 2-3.

წყალობითა ნაშისადათა
 და ძისადათა და სწლისა
 წდისადათა ანის თაყუ-
 'ანის საცემელისა სა-
 მებისა წდისა ღთისა
 ჩნისა მოწადლებითა
 და მეობებითა წდისა
 ღთის მშობელისა მდს
 ქწლისა მარიამისითა
 ძალითა პტოსნისა და
 ცხოველს მუფლის საუფ-
 ლოვსა ჯრისადათა
და მადლითა წდისა ად-
 გომისა სფლისა ორლის-
 ა ჩნისა ივ ქსისადათა
და მეობებითა ყლთა წინ-
 აწრმტყლთა მცქლთა ნ-
 ახარებელთა მარტულთა
 მართალთა და მწმთ-
 თა და ყლთა წთა მისო-
 თადათა და მადლითა წდ-
 ისა წწლისა და დიდუ-
 ბულისა მოსნისითა
 მე ნაკარი ლეთთელი ძი

გი გრძელისაჲ ცოდვილი ფდ
 ღირს-მუი ღნ შესაქმედ წდ-
 სა ამის წიგნისა ნრაჲალ-
 თაქისა თანაშეწერიითა
 5 ძნისა ჩნისა სწლიერად
 პინენ კახისადათა და
 ჯღლწერიითა დედის ძნის-
 წტლისა ჩემისა ამონა
 ვახთანგ მოქარულელის-
 10 ა ძისადათა საწსენებელ-
 ად სწლთა ჩნთათჳს და სუ-
 ლთა მშობელთა ჩნთათჳს
 და ყლთა გარდაცვალებ-
 ულთა თჳსთა ჩნთათჳს
 15 აწ ღნ დაგაჯეროს ნანანო
 და ძმანო რნი აღმოიკით-
 ხვიდეთ წთა ამათ სიტყუ-
 ათა ამათ მიერ ჩნ პირვე-
 ლ მოვსენებულნი ესქე ცო-
 20 ცხალნი და მიცვალბულ-
 ნი მოგვსენენით ღთისა-
 თჳს წთა ლცვათ[ა] თქნთა შა
 რა თქნ მიერ განვეგრნეთ ჩნ
 ღლესა მას საშინელსა გან-

მას ვაშსა იწყონ	ის თხემ და გუნ	ტ.შ.	და იყო წიგნი წერილი
სიტყუად მთა- თა მიმართ და-	ჯუარს-ტუნეს იგი	8	მას ზა ბერძლითა და ფრომინებრითა
გეცენით ჩნ ზა და	ტა	9	და ებრაელებრითა
ბორცუთა ვ დ ლ- ამფარინჩ ჩნ უ-	ი იგი რწიომე მარჯ- უენით და რწიმე	5	ვ დ ესე არს მეფემ ჭირათაჲ
კუეთუ ძელსა	მარცხენით ჯუარ- ს-ატუნეს	10	თხე ჭ ერთი დამოკიდებ- ულთა მათგანი
ნედლსა ამას უ-	ტ.შ.	11	ძუარის მოქმედ-
ყოფენ ქმელსა	და იჯ თქუა მამაო	12	თაჲ ჰგნობდა მ . . ას და ეტყოდა არა
მას რაჲ-მელა უ-	მოუტევე მგათ	13	შენ ხარ ქალ იგი იქმენ
ყონ	რ არა იციან რა-	14	თავი შინ და ჩნტა
ტ.შ.	სა იქმან	15	მეფე მოუყავს-
მოჰყვანდეს სხვა-	ტა	16	მან მან რისხვით და ჰქა აზა გეშინის
ნიცა ორნი ძუარის	შანიყვის საზოსე-	17	და იო მთ მრ- ტყდ რჯთ ტყო სოჲ ტაჲ ტაჲ ტაჲ სოჲ ტაჲ სო ტაჲ სოჲ
მოქმედნი მის თანა	ლი მისი და წილი-	18	და მან რალ ერქუმ-
მა მიეხლნეს ადგილ-	გდეს და დგა ერი	19	
სა მას რალ ერქუმ-	და ზედვილა	20	
და იო მთ მრ	და იო მთ მრ	21	
ტიხ რკტ ტლკ სიჲ	ტიო რტ ტლე სოჲ	22	
ტიტ რტტ ტლტ სი	ტიო რტ ტლე სოჲ	23	

ჩენ ზეთისაგან თქნი-
 სა რ სანთელნი ჩენ
 დაშრტებთან
 მიუგეს ბრძენთა
 მათ და ჰქენ ნუუქ-
 უე ვერ გუფყოს ჩენ
 და თქენ ან წარვედ-
 რთ სავაქროდ და
 იყიდეთ თავისა თქნი-
 სა ზეთი და ეა წარ-
 ვიდეს იგინი სუიდად
 მოვიდა სიმქ იგი და
 გნმზადებულნი
 იგი შევიდეს სიძისა
 მის თანა ჰორწილსა
 მას და დაეგშა კა-
 რი შემდგომად ამი-
 სა მერმე მოვიდეს
 სხუანიცა იგი
 ქლწლნი და იტყოდეს
 ოო ოო გნგვლე ჩნცა
 ხ მან ნიუგო და ჰქა

მათ ან გეტყვ თქენ
 არა გიცნი თქენ ილ-
 ჯებლით უკლე
 თქენცა რ არა იცით
 5 დლე იგი არცა ეში
 ვა-იგი რეს წარკალნ
 კაცი გზას და მოუ-
 წოდა მონათა თვს-
 თა და მისცა მათ
 10 მონაგები თვსი
 ლ ა რლსა[მე] მისცა ხუ-
 თი ქანქარი და რლ-
 სამე ორი და რლსა-
 მე ერთი კაცად-კაც-
 15 აღსა მსგავსად
 ძალისა თვსისა და
 წარვიდა და მეყსე-
 ულად წარვიდა
 რნ-იგი ხუთი ქანქა-
 20 რი მიიღო აქმნა მას
 შა და შესძინა სხ-
 უამ-ლა ხუთი

მ მ რ ლ
 ს მ თ რ ნ დ ს კ ც
 ს თ ს კ თ

- მსე ვთარ იხილა: შხ იყე ჩნთს
 ყლდ წო ქწლო შნგ შბლსა მიმართ
 დისა მონთა შთათს სხნი მსე წყელმენ
 პრულეე გმსხა სხა იგი ჯრსა რდს
 გპკურა ჯლნი თსნი მთსა ზა
 ამლკი ოკნ აქსა ხ ჩნ ქემენ
 მგსა მრწნთა ნიში მლი ჯრსა
 ქბთ ვქბთ და მესტო დდბა ოა
 რემს ამლდა ქემ ჯრსა ზა და ლახ-
 რითა მიწყლა ორჩლთგნ გშენ ეზ-
 ოა იგი ტქრსაა ვის გწო და ქი
 დბდბლი გწეკებთ იტყლა ქ: იგი:
 მედო ქარო თქნს-ესტო ჯრსა
 ქემსასა ჩნსა რთა გნდენა
 ეშმ-ქი და მგეკა სძლედლ მტე-
 რისა ჯრი ქბთ: იგივე:
 რ ქემენ ჯრთა ნკლა მსრი და
 ჯრთა პტოსნთა ბქნი რქლსა-
 ნი შმსრინა და მგსა ჩნ წინამბ-
 ღრად სმთხსა ჯრი ქბ: იგივე
 რ მგსა ჩნ ბქლი მისი
- ძლი ჯრსა რლსა ზა თთ იწეო მპ-
 ხოვერგ რთა დქნა ამპრტა-
 ეანება მტრსა და გემდლა მტე-
 ელად სლთა ჩნთა ჯრი ქბთ: იგივე:
 5 დბა აორქლსა სლგრაძლსა მა-
 ცხიფორსსა რ ყიეე თქს დეა
 ჯრსა ჩნთს ეა აეზკი და ნთლთა
 ღმრთბსთა ბნლი გნგებრა და მო-
 გსა ჩნ მრწნთა სწთხა სშბლდ ქ
 10 სხნი წმწყელმენ ნსე პირ მოეელო-
 დე წყალო სშნლი და სქ მ
 ბნძრდსა ორისა მიერ დისა ჩ
 სლო ქემ ჯრთა და გეფნი
 ბნდსნი ნთლდ აღმოიყენა და
 15 მს შხა ამლდა ჯრი ძლეს მ)
 მეფლი ქსთა სქლლი
 სგროთო დამტკეე ბქლსა შხა
 შს მარწნთა ოო და მს შხა: იგივე:
 შუდომი ჩნი მტრი ჯრთა ქე
 20 მდს ქსნენ ცქულს მუელსა
 ჯრსა შნისმ ოო ქლნი ქლნი
 ქქსნი ქბდ შნდა შმქანა

სიტყუანი თჳსნი ედ შენ-
ოქმედი არს ცულოვანთ მო-
ძლუარი სიტყუთ და საქმიო-
ცა და არწმუნა სოფელ-
სა და იზიერ და ამიერ მის-
ცა არგანი დაბადებულთა
რ დასნეულდა კაცებამ ესე
ჩნი და განამრავლნა შეწ-
ყნარებანი თჳსნი რ დას-
ნეულდა თავისუფლებითა
თჳსითა რ დაავიწყდა იგი
დაითმინა მისი და შეაჯე-
რა მას და ეა შეეშინა მას
სიძლიდრეთაგან მისისა შეე-
წნია მას მარჯუენითა თჳსი-
თი შემდგომად ნათლისა
მის შენისა ედ განიძარკვეს
დბჯ რლ შთააცუა ამას
ადამსა შეიჩიხუნა მიხედ-
ვად ეა მშნი თჳსნი რლ გ-
ანეძარკუნეს საშოთხე-
სა მას შინა იხილა შიშულო-
ბამ იგი მისი და გარე მიიქც-
ია პირი მისი ცოდვათაგან
გაბბანა და განწმიდა ესე
ლხინებითა თჳსითა და შე-
ამკო და შემოსა დიდდე-
ბითა თჳსითა და წყალობ-
ითა თჳსითა დაამტკიცა ესე
დასაბამსავე და მათ გა-

მო ძიება ყო ოქე არა თუ
ხარკით დაჰბადა არცა
ხარკით იქსნა და არცა ხა-
რკით ქმნის კეთილი ნებითა
5 თჳსითა ნოვიდა მეძიებულ-
ად ენებათა ჩნდა და წყა-
ლობითა თჳსითა გარდამო-
ვდა ვსნად აზნაურები-
სა ჩნისა ნებითა ჩნითა
10 თანამდებ ვიქმნენით და
ნებითა ჩნითა ვერეოდით
შკუეთუ შეეზენენ ნებანი
ჩნი ნებასა მისისა ვსუფ-
ევდეთ მის თანა და თუ ჳლო-
15 მად აღუდგეთ მას თანამ-
დებ ვიქმნეთ მისგან ძლევაჲ
მის თჳნიერ ვერ დამტკიცნეს
და რლი მას არა მიეახლოს არა
განეშოვროს ბოროტსა რ
20 განსასუენებელი ცოდვილთ-
ა ნათხოვი არს და ვასხ-
ებელი რ უნდა წყალობით
ფუფუნებაჲ ყლთა ზა ა-
ვასხა ლნ რა გულისქმა]-ყონ კა-
25 ცთა და უნებს რამცა გუ-
ლისქმა-ყვეს და უფროდ-
სი მიიღეს განკურნენს ზეცა
ისაჲთა რლთა უნდეს კუ-
რნებაჲ სულთაჲ
30 რა ღირს იყო ლთისა ნათელსა

თქვი 3

სხვადასხვა ლუკადს თავისა თავი

ა რ^ა მრავალთა ჳელი შეყვეს აღწერად მითხრობად გულ-სავესელ სარწმუ- ნოვებისათჳს ჩ^ნ შ^ს საქ- მეთა აღსრულებულთ- აა ვ^ა-იგი მომცეს ჩ^ნ რ^{ნი} დასაბამითგან თჳთ-მხილველ და მსახ- ურ ყოფილ იყენეს სიტყუ- სა მის	იყო დღეთა მათ ჰეროდ- დე მეფისა ჰერიასტა- ნისათა მღღელი ვინმე რ^{ლისა} მსახელი ზაქარ- ია შემდგომად დღითი- დღედისა მის მსახურ- ებისა აბიამსა მ^ა ცოლი მისი ასულთა- გან აპრონისთა და სახელი მისი ელისაბედ და იყენეს ორნივე ესე წ^ე ლ^{თისა} მართალ მ^ა ეილოდეს ყ^ლთა მცნ- ებათა სიმართლისა ო^რლისათა უბიწონი და არა ესუა მათ შეი- ლი რ^ე ელისაბეთ იყო ბერ^წ და ორნივე გარდასრ- ულ იყენეს დღეთა მათთა	2 5 10 15 20
ბ აა ჳერ-მჩინდა მეკა რ^{ნი} შეუდევ პირველითგან ყ^ლთა კეშმარიტად შე- მდგომითი-შემდგომად მიწერად შენდა მჳნეო ლ^{თის} მოყუარეო რ^ლ- თათჳს ისწავე სიტყუ- ათა მათ ყრბალუ- ლებამ.		2

მ
 •

ძეთა ვათ ზა იწლისათა და
 მსაჯულნი დადგებოდეს
 ამის ნათესავისაგან რნი შჯ-
 იდეს იწლსა ვა მეფენი.
და სხუანიცა კვლმწიფენი
 და ძლიერნი აღდგებოდეს ამ-
 ის ნათესავისაგან რლთაგან-
 ცა იქმნა საულ მეფე ვე მე-
 ფობადმღმლდწითისა რი იყო
 ნათესავისაგან იუდაისი
და შემდგომად ტყუენვისა
 მის ბაბილონელთაჲსა მრ-
 ივალნი აღდგეს ნათესავისა
 მისგანნი რლთა ივსნეს იწლი
 ნათესავისა ბენიამენისი იყო
 ესთერ ასული ამინადაბისი
 მარდუქეს მამის ძმისაჲ
 ამის ნათესავისაგან იყო მა-
 რდუქსცა ძმ იაერისი რლ იყ-
 ვნეს დიდნი და წინამძღუ-
 არნი და მასწავლელნი იწლი-
 სანი ბენიამენის ნათესა-
 ვისაგან პირველ გამოჩნ-
 და საულ მეფედ რწ ივსნა
 იწლი მტერთაგან
და შემდგომად წარტყუ-
 ენვისა მის ბაბილონისა

ბენიამენის ნათესავისაგან
 იყო ესთერ რლსა გამო ივს-
 ნნეს წარტყუენულნი იგი
 ნანდვლვე საკვრველ არს ხილვად
 5 თუალისა მის ფრცხილისაჲ
 ითქუმის ესე მერმე შჯულ-
 სა საკუმეველად სულნ-
 ელად რეს ნელსაცხებელთა
 სულთა შესზავებუდ და სა-
 10 კუმეველთა უკუმევედ
 და თქვან ესე არს საკუმ-
 ეველი ფრცხილი შტანში და
 ქალბანაჲ და ფრცხილი
 არს მერმე სხაცა ფრცხილი
 15 რეს სულნელთა ნელსაც-
 ხებელთა ვინმე შესზავებნ
 და შეზავებულსა მას გან-
 ჰმზადებნ ნიერსა თუა-
 20 ლისა ფრცხილისასა და შთ-
 ასხმულ მას შეიზავნიან
 საცხებელნი იგი სულნელნწ
და აწ რა არა განვაგოძვიოთ
 თქუმად ყი ბუნებაჲ
 დაყოვნებითა მრავალ
 25 ეამთაჲ თქუმად ფრც-
 ხილისა მისთჲს და [ს]ა[კუ]-
 მეველთა და ნელსაცხებელთა]

ნათივს აწ დუმილით თანა-
წარვჭდე ამას ადგილსა
და ვიწყო სუთათა მათ გა-
ნოთქუენად შეზღგონითი-
შემდგომად.

ძეთილად დაიწერა სახელი ბენ-
იამენისი ზა თუალსა მას
ფრცხილსა რ არს ფრცხილი
საყუარელ შარავანდელთა
და სძალთა დიდად საყუ-
არელ იყო ნანდვლე ყუდრ-
ოვეებისა და სიმშვდისა მისი-
სათვს რ იყო ზურგ და მცველ
მისა და ძმისა თვისისა იოსე-
ბისა ნანდვლე მართლად
უყუარდა იოსებს ბენი-
ამენი და მისცემდა უმე-
ტს მშათასა ხუთსა
ნაწილსა საყუარელ იყო
ბენიამენი მამისა თვისისა
და ძმათა თვისთა.
რ იყო რვი თავადი და ნათესა-
ვი მისი მოისარ და მბრძოლ
და მრაველთა ადგილთა
განარინებდეს იოსლსა
საყუარელ იყო ღთისსაცა ბენი-
ამენ რ ჰხუედა იოსში ნა-

წილად მკვდრობისა და სადა-
ივი ტაძარი და საყურთხე-
ველი აღიწენა სადა-ივი შეიწი-
რეოდეს მხუერპლნი ნეწ-
ყნარებისანი ღთისა მიმართ.

5 მსე იქმნა პირველ დადგომილ
ბეუფედ და მიუტევებდა
ველმწიფებასა მას იუდას
და შემდგომად ტყუენვისა
10 მის მწსნელი გამოჩინებად
იყენეს ნათესაისაგან ლევისი
ნათესაისა მას ზა იოსლისასა
ნანდვლე შემდგომად ყლთა
15 მცქლთასა გამოჩნდა რჩე-
ულად პავლ მცქლი ნათეს-
აისაგან ბენიამენისი ეა ბე-
ნიამენი შემდგომ იყო ყლთა
ძშათა ვგრეცა ესე განორჩე-
ულ შემდგომად და ეა
2) ბენიამენი საყუარელ ყლთა
მსგავსად თუალისა ფრცხილსა
მგრეცა პავლ მცქლი შუენი-
ერ და საყუარელ იყო ეკლე-
სიათა და ყლთა მორწმუ-
25 ნეთა კურ რჩეულ და ეა
საყუარელ არს მეფეთა და
სძალთა თუალი ფრცხილი

საკურნებელად საღმრობათა და მ'დ-
ლოზდ ღთისა მიმართ გ'ნძლიერებ'ლითა
გონებითა და შეკურვილ გ'რეშეცვით
ს'ლი თვისი ასწავის მტერისა მიმართ

5 ლუაწლი ბრძოლისაჲ და ძლევაჲ და
ღ'ათისა გლ'ბჲ და ღ'ბჲ და ყ'ლით კერძო
მძღრებ'ლთა ასწაონ მდ'ლბჲ ღ'თისჲ.

აწ უკ'თუ გინდეს რ'ამცა მონი'ტრე
ვინმე მოილო ს'ხედ და წინამძღ'რდ

10 დავითი და ისწაო მისგ'ნ თუ ე'რ
გინა თუ რაჲსათჳს გინა თუ ე'რ ჯერ-
არს სიტყუად ისმინე დავითისაჲ
და მოგცეს წინამძღ'რდ პრე'ლი უ'სნი

ა. ნეტ'რ არს კ'ცი რ'ი არა... ლა. ნეტ'რ არ'ინ რ'ლთა მიეტ...

15 მ. ნეტ'რ არს რ'ნ გ'ლისხ... რა. ნეტ'რ არს კ'ცი რ'ლსა ეში...

რის. ნეტ'რ არ'ინ უბიწონი... ზკხ. ნეტარ არ'ინ

ყ'ლნი რ'ლთა ეშინის

ღა თუ მთ'ვრთა გინა კელმწიფეთა

გინა თუ მონათა უკეთურთჲ

გნიზრზონ ბოროტი შენი სხედ
მცხერისა აღჰყობითა ველთჟთა

აუუედრე მტერსა და თქუ თნი

ჰ. ჩად აღიძრნეს წრმრანი და ენ იზრ...

5

და უკთუ გნჰედე სახლელთა

და მყრეთა თვსთა გინა თანა-

ცხრებღლისაგნ და მრვლნი აღდგენ

შენ ზა აღიჰყრენ კელნი შენნი

ლთისა მიმრთ და თქუ თსნი

10

ჰ. მო რად გნმრვლდეს მკრებელნი ჩემნი

და კუელი რაჲ შენი შეისმინოს ლნ

და გილხინოს ურვასა

სისრლით აღუარე ლა და ოგლბდ თსნა

ჰ. ზადილსა ჩემსა ესმა ჩემი ლა

15

რიდ. შევიყუარე რ ისმინა ონ ჯა ლცე...

და უკთუ მტერი ეინე დადარანე-

ბული გიშირდეს დათრგუნეად

და შენ აგრძნე და გინდეს მდლისა

შეწირეჲა ლთისა და გნშოვრებდ

თანათაჲა რნი არა
 ჯერ-არს ქაჲად გა-
 რნა მღღელთაჲ ხ^ჲ
 ჳა ეტყოდა მათ შაბა-
 თი კაცისათჲს დაებ-
 ადა და არა თუ კა-
 ცი შაბათისათჲს ა^დ
 უფალცა არს ძმ კა-
 ცისაჲ შაბათისაჲცა
 ჳა მერნე შევიდა შეს-
 აკრებელსა და იყო
 მუნ კაცი რ^ლსა ჳე-
 ლი გ^ნჳმელ ეღვა და
 უმზირდეს მას უ-
 კუეთუ შაბათსა
 გ^ნჳკურნოს იგი
 მას ჳამსა ჳ^ჲჲ ი^ჲჳ კა-
 ცსა მას რ^ლსა-იგი ჳე-
 ლი გ^ნჳმელ ეღვა ალ-
 დეგ და წარმოდეგ
 მრ ლ მ
 კე მბ რიე

აქა შ^ს და ჳ^ჲჲ მათ
 ი^ჲჳ ჯერ-არსა შაბა-
 თსა კეთილისა სა-
 ჳმს ანუ ბორბის-
 აჲ სულისაჲ ცხო-
 რებაჲ ანუ წარწ-
 ყმეღაჲ ხ^ჲ იგინი დუ-
 მნეს.
 ჳა მიმოიხილა მათა
 რისხეით და მწუხა-
 რედ სიბრძნისათჲს
 გულისა მათისა
 და ჳ^ჲჲ კაცსა მას
 გ^ნჳირათხ ჳელი შენი
 და მან გ^ნჳირთხა
 ჳელი და კ^დდ მოეგო
 ჳელი იგი ვ^ა ერთი იგი
 ჳა ვ^ა გამოვიდეს მ^რ
 ჳა
 ფარისეველნი იგი ჳე-
 როდიანელთა თ^ნა
 მრ ი მ
 კე მგ მე რიბ

5

10

15

20

შვილო მიეგტეე-
ნენ(!) შნ ცოდვან-
ი შნნი
წყენეს ვინმე მუ-
'ნ მსხდომარ-
ეთა მწიგნობ-
ართაგნნი და ზ-
რახეიდეს გლთა
მთთა და იტყდეს
ვლ ესე გმობასა
იტყს ვის კელ-ეწიფ-
ების მიტეეებად
ცოდვათა გარნ-
ა მხოლოსა ლა
ზ ივ გლისვმა-ყო სლი-
თა რ ესრეთ ზრა-
ხეენ გლთა მთთა

და კა მთ
ჩაახსა მაგას ზრ-
ახეთ გლთა თ-
ქნთა რაჲ ოადე-
ილეს არს სიტყლ
5 გნრლვეკოლსა მ-
ას მიგტეენე-
ნ(!) ცოდვნი შნნი
ანუ თქმად აღ-
10 დეგ ალილე ცხე-
დარი შნი და ვი-
ლოდე
ზ რა ოწყოდით რ კ-
ელმწიფეებაჲ ა-
15 ქვს ძესა კცისსა
ქყნასა ზა მიტე-
ეებად ცოდვთა

და ჰქა გწრღვეო-
 ლსა მას შწნ გებტ-
 ყვი აღღვეგ აღი-
 ლე ცხედარი შწნი
 და წარგედ სახე-
 დ შწნდა
 და აღღვა იგი მეყ-
 სეოლად და აღი-
 ლო ცხედარი იგი
 და გამოვიდა
 წწე ყლთასა
 შწდ გწწწკირღებ-
 ოდა ყლთა და
 აღიდებღეს ლწა
 და იტყღდს ეწდ არ-
 ასადა ესრეთ
 ვიხიღეთ

5

10

15

^{ქა}
^ბ
 და მერმე გამოვიღა
 ზღვის კიდესა და ყწი
 იგი ერი მოსღვედა
 მას და მუნ ასწ-
 ავებღა მწთ
 და მიერ წწარმოვიღ-
 ოდა და იხიღა ლე-
 ეი აღღესი ჯღდა რ-
 აა იგი საზვერესა
 ზწა და ჰქწა მას მო-
 მღვეღი მე და აღ-
 ღვა იგი და მისღე-
 ეღა მას

^{ქბ}
^ბ
 და იყო ეწრ ჯღდა იგი
 სახლსა შწა მისსა
 და მრავალნი მ-
 ეზვერენი და ცოდ-

მრ   ლ   ბ
 ქა   ქთ, რბთ   ობ
 ქბ

საყდართა მათ ქეს-		გინებულ არს თაჲთა
თა რ წერილ არს		თუსით გარნა თუ რღა
მხანიადხი იგ		იგი შე-ვინმე-ჰრაცხოს
მგ		შეგინებულად იგი
ცხოველ ვარ მე იტყვს		არს შეგინებულ
ონი რ ჩემდა მოდრკ-	5	შეუეთუ საქმლი-
ეს ყნი მუჯლი და ყნ		სათუს ძმაჲ იგი შონი
ენამან აღუვაროს		წუხდეს არლარა სი-
ღა აწ უქუთი კაცდ-		ყუარულით ხუალ
კაცადმან ჩნგნენ		10 ნუ საქმლითა მას
თაეისა თუსისათუს	10	წარსწყემდნ რღისა-
სიტყუა უგოს ღა		თუს ქს მოკუდა და
წულარამცა ურთი-		ნუმცა იგმოპის
ერთას გწვიკითხავთ		კეთილი იგი თქნი რ ა:
აღ ესეღა იკითხეთ უა	-	15 რა არს სასუფევე-
ფრომს რა არა შეამ-	15	ლი ღა საქმელ და სა-
თხვით დაბრკოლება		სუმელ აღ სიმარ-
გინა საცთური ძმსა		თლს მშვდობა და
მიცი და მრწამს იგი		სიხარულ სულითა
უფლისა ჩნისა მიერ		წდითა რნი ამას შნა
ივ ქსსა რ არარაჲ შე-	20	

ბღე გრქუა შენ და ღირსად
მგალობელი იგი იტყვს
3 ვეფუცე წსა ჩენსა დტს და
მე არა ვეცრო მას ნათე-
სავი მისი ოკე ეგოს და საყ-
დარი მისი ეა მბჰ წე ჩემსა და
ამბაკუმ წწწტყლი იტყვს მე-
რმე წუთ ერთ მცირედისა მო-
მავალი იგი მოვიდეს და არა
ყოვნოს და სხუასა ადგილ-
სა იტყვს ამა ესერა ღთი ჩნი სა-
შჯელით მიაგებს და მიაგოს
თავადი მოვიდეს და მაცხ-
ოენეს ჩწ მრავალ არიან ჩწში-
ერნი ესე თქუმულნი და სარ-
წმუნობისათჳს მალალ არი-
ან ად უმრავლს არს რი ეი-
ცრთ და-ლა-გვტეეებიეს
ჩწ არა არს ჩნი ესე წრაფთჳ ჩწ
ამათჳს ყი ერთ სახედ ვთ-
ქუათ ად მცი(რ)დი რიამე ამ-
ათგანი და რა ეა მქელეული
რამ ჩნისა ამის ნამუშა-
კევისაგან კრებულსა ანას
მოვართუათ ხ თქნ რნი ეკე
ღთისა წე სდგათ და საიდუმ-
ლოთა მსახურნი და სხუ-
ანიცა ეგე ყნი რნი წლდქეთილ-
სა ანას ეკლესიასა მსგავ-
სად ვენაჯისა რტო-შუენი-
ერისა აღაესებთ და განაშ-
უენებთ მერჩლით მე გონებ-

ითა თქნითა უფროჳს ხ აწ
რლსა ესე წლათჳს ცნობასა
მიგითხრობდა მართლ დი-
დებისა ნათესაყუდელსა
5 შეგიყვანებ თქნ
რ ნანდღლეე ყუდრო არს ესე
და ნას თავადსა შეგვყვანე-
ბს ჩწ განოუთქუმელსა
ნას მოლუაწებისა ჩწისა
10 სარწმუნოებბასა ჯერ-არს
უკუე თქნდაცა რნი-იგი ახ-
ალ ნერგნი ხართ და ნაყოფ-
ნი ეკლესიისანი აღმოცენებუ-
ლნი დაბანასა მას მეორედ
15 შობისასა ღირს ქმნულ ხრთ
რა გრწმენეს და აღიაროთ
მამისა მიწართ და ძისა და
სულისა წდისა სამებაჳ
ერთობით და ერთობაჳ სა-
20 მებით საცნაურო ყოფილბ
რ განჩყოფვის შეერთებულბ
და ერთ იქმნების განწყო-
ფელი რი საქვრეელცა არს ად
სიღმერთოჳსა მის მოლუა-
25 წებისათჳსცა და რლ-იგი არს
ერთი მისეე წინა და ერთ სა-
სოებისა სამებისა სიტყუაჳ
და თუ ვინმე გონებითა წი-
თა შეიწყნაროს ესე იგი ნათ-
30 ლისა უბრწყინვალსად გა-
მობრწყინდეს და წიგნთა
და მამათა მიერ მოძლუ-

რებითა განმტკიც(უ)ნებოდის
რ საუკუნეთა უწინარსს
მამამან ღწ და სიტყუამან
და ყლთა შემოქმედმან ჩწნი
ესე ბუნებამ კაცთ მოყუარ-
ებისათჳს შეიმოსა და თავ-
სა შინა თჳსა წდა ჰყოფს
კაცობასა მას და ეა ცომი
იქმნა ყლსა მას აღსუარულ-
სა და შეაერთნა თავსა თჳს-
სა რწნი-იგი წდისა მისგან ქლწ-
ლისა და ღწთის მშობელისა მი-
იხუნე კორცნი და შეუამ-
დგომელ იქმნა სულითა მით
ცნობილითა შწს ღწთებისა და
კორცთა სიმძიმისა
და ესრტთ განყოფილი იგი შეამ-
ტკიცა ორთავე მძმართ შე-
ვამდგომელისა მის თჳსობ-
ითა ყლდვე ყლთათჳს იქმნა
ეა-ესე ჩწ თჳნიერად ცოდვისა
ამისთჳს უკუე სამართლ-
ად ღწთად სრულად მასვე
ყოფად და ცნობილად აღვი-
არებთ რ შეყოფითა მით ორ-
ისა მის ბუნებისა გინა არს-
ობისა ძლიერებისა მის ერ-
თობამ იგი იქმნა მისვე ქლწლისა
მუცლისაგან შეურწყუე-
ლად და განუყოფელად
ყლთურთვე დაადგრა
რწლისათჳს სამართლად ესე

იგი არს კეშმარიტად წწა მას
ქლწლსა ღწთის მშობლად აღვი-
არებთ რ საუკუნეთა უწ-
ინარსმან წან სიტყუამწ
5 და კეშმარიტმან ღწ მისგან
კორცნი შეისხნა და ეკ-იქმნა
ხ ესე რად ეთქუათ არა თუ
ერმცა ღწთისა სიტყუამან
დასაბამი მოილო ად რ კო-
10 რცნი მისგან შეისხნა და მ-
სგავს თჳსისა მის არსებისა
ჩწნიცა იგი გონებამ თავისა
თჳსისა უქცეველად შეაერთა
და იქმნა კაც და სახელ-ედ-
15 ვა ძედ კაცისად და რადთ-
ურთით ძლით თჳსისაგან ღწთე-
ებისა არა რცეალა ად არცა-
ლა კაცად ჰირველად შეი-
ქმნა მუცელსა მას შინა
20 წდისა მის ქლწლისასა
და ესრტთ გარდამოტდა მას
ზწ სიტყუამ იგი რ არა თ-
უ ღწთისა შობამ ესე არს ად
შობად მოსლვამ მსგავსად
25 თქმულისა მის დიდისა
გრიგოლისი რ იგი რი მამისა
თანა სამარადისოამ არს
და თანაარსი გუეზიარა ჩწ
კორცითა და სისხლითა ეა
30 იტყჳს წამ მცქლი ჩწნი ყწვე თავს-
იღვა თჳნიერ ხ ცოდვისა დი-
ლითა მით კაცთ მოყუარე-

მეცხეულად იყოს		და საპყრობილესა
აღსასრული		და მეფეთა და მ-
მამინ ეტყოდა მათ .		თავართა მიგიყ-
აღდგეს ნათესავი		ვანენ სახელისა
ნათესავსა ზა და	5	ჩემისათვის და გექმ-
მეუფებად მეუფ-		ნეს თქნ ესე საწამებელ
ებასა ზა და იყენნ		ღაისხენით ესე გულ-
ძრვანი დიდ-დიდ-		თა თქნთა რა არა
ნი ადგილ-ადგილ	.	წინაღწარ იწურ-
სიყმილნი და სრვა-	10	თიდეთ რამ სიტყუებ
ნი საშინელებანი ზე-		მიუგოთ რ მე მო-
ცით და სასწაულ-		გცე თქენ პირი და სი-
ნი დიდ-დიდნი იყენნ		ბრძნე რლსა ვერ უ-
ს ^ს ამათ ყლთა წი-		ძლონ წინააღდგო-
ა	15	მად და სიტყეს-გებდ
ნა დაგასხნენ თქნ		ყლთა წინააღმდ-
ზა ჯელნი მათნი		გომთა თქნთა
და გდევნიდენ და		ჯერ მიეცნეთ თქუენ მა-
მიგცნენ შესაკრებელთა		

მეფისაჲსა და მთავრისა

და მთავრისა

ქცხუთსა და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

ქცხუთსა და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

ქცხუთსა და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

და მთავრისა

ქცხუთსა და მთავრისა

მა-დედათაგან და		ხლებულ არს მო
ძმათა და მეგობართა და ნათესავთა და მოჰკლვიდენ თქნგანთა		ოჯრებად მისი
და იყვნეთ თქნ მოძულეებულ ყლთაგან სახელისა ჩემისათჳს და თმად თავისა თქნისაჲ არა წარწყმდეს მოთმინებითა თქნითა მოიპოვნეთ სულნი თქნნი	5	სნგ მაშინ რნი იყვნენ ჰურიასტანს იელტოდედ მზად და რნი იყვნენ შს მისა განიელტოდედ და რნი ველსა იყვნენ ნუ შეველენედ მუნ
რეს იხილთ იწმსაი გარემოდგომილი ერი მაშინ გულისხმა-ყავთ რ მოა-	10	რ დღენი შურის-გებისა მისისანი ესე არიან რა აღესრულნენ ყნი წერილნი
	15	სნდ ჳ ეამ მიდგომილთა და რნი აწოეებდენ მათ დღეთა შინა
		სნე რ იყოს მაშინ კირი დიდი ქყნსა ჳა
		ლ მ მრ ს მ დ სქე რ ლ ზ ს მ ე ს კ ვ რ ლ ღ

ჩ.ჩ.

არა არს მწფმ

ჯ

უფუნ მძღრისა
ხ გნკრძალული
იგი ყრი იყუნ ვა
მძღრი თვისი

ბ.თ

რამსა ხედაე

ქ

წუელსა თულ-
სა შა ძმისა ში-
სასა და ღვრე-
სა თულსა
თვისსა არა გნიც-
დი ანუ ერ
კელ-გეწიფების
რქუმად ძმა-
სა შნსა ძმაო
მიტევე და აღწო-
გილო წუელი თუა-
ლისაგუნ შნისა
და შნ ღვრესა

ლ ი მ*
ნქ რლთ, რიქ
წთ ჟ ზ

თულსა შა შნსა

არა ხედაე ორ-
გლო აღმოილე
პირველად ღვრქ
5 თულისაგუნ შნი-
სა და მშნ იხი-
ლო აღმოლებად
წუელი თულისა-
გუნ ძმისა შნისა

10 ლ^ა არა არს ხქ კე-
ქ

თილი რუნ გაპო-
ილოს ნყფი ხენე-
ში არკა კლდ
ხქ ხენეში რუნ

15 ყვის ნყფი კეთილი
რ თვთუეული
ხქ თვისისაგუნ ნა-
ყოფისა საც-
ნაურ იარნ

ლ მ
ა ნქ

რუსი ზა მიუჯ- დეს და სძლოს მას საკურევე- ლი მისი მოუ- ლის რლსა-იგი ესეიდა და ნატყუენაევი მისი გწუყვის რნი არა არს ჩმ თნა მტერი არს ჩნი და რნი არა შეჭკრებს ჩმ თა- ნა იგი გწანენვეს ^{აღ}ტეს სლი არაწა ^მგწვიდეს კციისგწ მიმოვალნ ურ- წყულთა აღ- გილთა ეღებნ გწსასუენებელსა	5 10 15	და არა პოეის და თქვს მიეიქ- ცე სახლსა ჩმსა ეინაჲცა გა- ზოვედ და მო- ვიდის და პო- ვის იგი გწმუე- ნებული და შემ- კული და წარ- ვიდის და მო- იყვანნის სხნი შუდნი სლნი უ- ბოროტესნი მის- სა და შევიდის და დაიმკვდ- რის მის შა და იქმნის უ- კუანაჲსკნელი იგი კციისჲ მის

ლ მ
რ ლ რ კ თ

ԵՄԻՆ ԵՆ ԲԻՅՈՒՄ
 ԵՏԻՍ ԵՆ ԽԵՐԵԱՍ
 ԵՆՇԻ ԽԵՏՈՅԱԿԱՆ
 ԽԵ ԲԻՅՈՒ ԲՕԼՈՅ
 ԽԵՍ ԵՄԻՆ ԽՊ
 ԽԵՄԻՏԵ ԵՆ
 ԽԵՐԵՊՈՍԻՆԵՐԻ
 ԲԻՅՈՒ ԽՊՈՍԻՐԻՍ
 ԵՄԻՆ ԵՍԻՆ ԽԵՐԵՆ
 ԲԻՅՈՒՆ ԵՍԻՆ ԽԵՐԵ
 ԵՆ ԵՄ ԵՍԻՆ
 ԲԻՅՈՒՄԻՊ ԽԵՐԵՆ
 ԽԵ ԽՊ ԽՊՇԵՊԻՆԻՍ
 ԽՊ ԽՊ ԵՍԻՆ ԽՊ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԲԻՅՈՒՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԵՆ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ

116

Ե

7

116
ԵՄԻՆ

116
ԵՄԻՆ

ԵՆ ԵՍԻՆ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԵՆ ԵՄԻՆ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԵՄ ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԵՆ ԽՊ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԵՆ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԵՆ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ
 ԽՊՇԻՆԻՍ ԽՊՇԻՆԻՍ

7

տետոցո, X-XI և., 6 ր. (A 359)

რა ამერიკით
გნ მნატრიდეს
მე ყი თესლები
რ ყო ჩემ თნა
დბლი ძლიერ-
მნ წრს სახე-
ლი მისი და
წყლბე მისი თეს-
ლითი-თესლად-
მდე მოშიშ-
თა მისთა ზა
შო სიბტკიცითა
მკლავისა თჳ-
სისაძთა გნამ-
ნინა ამბარ-
ტავენნი გონე-
ბითა გლთა
მთთაძთა
გარდამოსთ.

5

10

35

ბინა ძლიერნი
საყდართაგნ
ალანაღონა მდა-
ბალნი და ვში-
ერნი ალაგსნა
კეთილითა ხ მლი-
დარნი გნაბნი-
ნა ცუდნი შე კ
ეწია იშლსა მო-
ნასა თუსსა ნოკ-
სენებად წყალო-
ბისა ეა ეტყო-
და მშსა ჩნსა
აბრაჰამსა და
ნათესავესა მის-
სი ოქე
და დაადგრა ელრ-
საბედის თნა
სამ თუე და

წარვიდა სახიდ
 თუსა
 ხ ელისაბედისნი
 ალიგსნეს ჟენი
 შობისა მისისა- 9
 ნი დი შუა ძღ
 და ესმა გარე-
 მოას ნთესეთა
 რ გნადიდა ონ
 წყლბა თსინის 10
 თნა და მის
 თნა იხრებდეს
 და იყო მერვესა
 დღესა და მო-
 ვიდეს წინადა- 13
 ცუთთად ყრმი-
 სა მის და რა-
 მცა უწოდეს
 სახელი სახელად

ბებისა მისისა
 ზაქარიაასა
 და მიუგო დედა-
 მნ მისმნ და
 ჰქა არა ად
 ეწოდენ მაგას
 იოვანე და
 ჰქეს მას რ
 არაეინ არა ნა-
 თესაეი შნი რლ-
 სა ჰრქვან სა-
 ზელი ეგე და
 თუალ-უყოფ-
 დეს მშსა მის-
 სა რაჲ-თი უნ-
 დეს სახელის-დე-
 ღად მისა და
 მოათხოვა ფი-
 ცარი დაწერა

ბ საბჭოებო არს ონი რან მტკიცე გყენეს თქნ და დიგოცენეს თქნ ბოროტისაგან ვეს- ავ ონი თქნთეს რ რლ- იგი გამცენით ჰყო- ფთ და ჰყოთცი ხ ონ წარუმართენ გულთა თქნთა სიყ- უარულსა ლთისსა და ნომინებასა ქნსსა	3 10	მისგან ძმისა რნი უ- წესოდ ვიღოდის და არა მოძღურე- ბისა მისებრ რლიგი ისწავა ჩნგან თქნ იციო ვრიგი ღირს ბაძუა ჩნდა რ არა- რად უჯეროდ ვყა- ეთ თქნ შს არცალა პური ვისგანმე ცუ- დად ეკამეთ ად შურომით და რუ- ღუნებათ ღიზე და ფლე ვიქმთ რა არა- ვის თქნგანსა დავა- მძიმოთ არა თუ არა მაქუს ველმწ- იფებად ად რა თაენშ თუნსი სახედ ნიგუნთ თქნ რა მბაძვიდეთ ჩნ
ბოწოდებად საქმესა და გნწრებად უქმთაგნ და მიწომწულილეღ- თი თაევი ე ბამცნებ თქნ ძმანო სახელითა ოლისა იჯ ქუსითა განეშოვ- რენით თქნ ყლისავე	15 20	

და რწეს-იგი ეიყავ თქნ
 თანა ანასვე გაძც-
 ნებდით თქნ უკუეთ-
 უ ვისმე არა უნდეს
 საქმის ნუცალია კამნ
 რ მესმის ვიეთთოსმე
 რნი იქცევიან თქნ შს უ-
 წესოდ ირარის იქმინ
 ად მიზონიწულიღვენ
 ესევრთა მათ ვანიც-
 ნებთ დი ვკლოცაეთ
 ოლისა მრ იჯ ქა რა ყუ-
 ღრრებით იქყოფიან
 და თუსსა პურსა კა-
 მდენ ხ თქნ ძმანო
 ნუ ჭეწეძმებრნ კეთლის
 ყოფამ უკუეთუ
 ეინვე არა ჭეუერჩდეს
 სიტყუისა ჩნსა წიგ-
 ნიოა ამით იგი ზეის-

ჰეჰი
 კ

წავეთ და ნუ თნა-
 აღერევით მას რა შე-
 იკდიმოს და ნუ ვა
 ნტერი შეგირაცხიენ იგი
 ად ასწავებდით ვა ძნსა
 ლცა მშდზისაჲ ლთისა მი-
 მართ თუ ი ვ
 ხ თეიადმან ლნ მშჯღ-
 ობისამან მოგეცინ
 თქნ მშდზ მს ულითაჲ
 ეე სახათა ოი თქნ ულ-
 თა თანა კითხვაჲ
 ჰელითა ჩემითა რლ
 ირს სასწაულრ ულსა
 წიგნსა ესრწთ მივწერე
 მადლი ოლისა ჩნისა იჯ
 კსნი თქნ ულთა ძნა აწ
 მესლწნიკელთაჲ ბ მიაწერა
 ათენანთ მუტლი რლ

20

სწყელთა შრომელთანი
რწლნი მიმძღაგრებთან ყთა
ულხინე ყნი გწთვისუფუნ
ფერად-ფერადთაგწ სენთა მწმ-
ანი და ძმანი ჩწნი

3

ღა ყწნი სლწნი ქეწანეთანი ჭირვეუ-
ლნი ფრვეულნი რწლნი წყალ-
ობასა და შეწვენასა შწსა
ითხოენ მწსენენ კეთილსა

10

შწნა ყწნი ყწნი შეიწყალენ ოწო
ყთა ულწინე ყთა მოსედე
დაამშუიდე სიმბრავლეწ ე-
რისა შწნისაჲ გწნაბნიენ ყწნი
საქთურნი გწნაჭარვენ ყწლნი

მრვლთა იწლსა მს
 და სსწლდ სიტყვს მგ-
 ებელთა და თუთ შნს-
 აცა სწლსა გწვიდეს მ-
 ახული რა გწცხადნნ
 მრვლთაგწ გულთა ზ-
 რახეანი
 ❊ იყო ანა წწწყლი ასუ-
 ჳლი ფანოელისი ტომი-
 საგწ ასერისი ესე გარ-
 დასრულ იყო დღეთა
 მრვლთა და ცხრბლ ი-
 ყო კმრისა ოჯისისა თა-
 ნა შუდ წელ სიქალწულ-
 ითგწ მისით
 ❊ ესე იყო ქურციე ოთხმ-
 ეოც და ოთხ წელ რი ა-
 რა განეშორებოდა ტ-
 ამრისა მისგწ მარხ-
 ვითა და ვედრებითა
 და მსახურებითა ლა-
 მტ და დღს

მხე მწვეე გწნა შინა მო-
 იწია და აღუარებდა ლწ
 და ეტყოდა მისთვის ყწლთა
 რწნი მოელოდეს ვამოკ-
 სნასა იწლისსა
 ❊ ვა აღასრულებს მის
 ზა ყწლიეე მსგავსად
 შჯულისა მის მოიქცეს
 და წარვიდეს გწლდ ქწლქ-
 აღ თვსა ნაზარეთად
 ❊ ყრმაჲ იგი იწ აღორძ-
 ნდებოდა და გწმტკიც-
 ნებოდა სწლითა და აღი-
 ესებოდა სიბრძნითა
 და მწდლი ლწ იყო მის ზა
 ❊ აღმოვიდიან მამა-
 დედანი მისნი წლითი წლ-
 აღ იწმდ დღსწწლსა მს
 პასეჳისსა რწლ არს ვწე-
 ბაჲ და იყო რაჲ იგი
 ათორმეტის წლის აღმ-
 ოვიდეს იგინი იწმდ ვა

5
 10
 15
 20

ՅՈՒՆԻՍԵՒ. ԴԻՆԵՒ. ՅՆ
ՏԵ. ԼԵՔԻՍ ԼԻՉՎԻԼՅԱ
ԿԱՐԻՍԵՒ. ՍԵ. ՈՒՈՒ ՅՈՆ
Ե.ՇԵ. ԼԵՆԵ. ԿՐԻՏՄԱԶ
Ե.ԼԿՄԻ ԵՒ. ԿՐԵՄԵ.ՏՈՏ
ԺՎԻՆՈՒՇ. ԿՐ ԿԱՐԻՍԵՒ. Ե
ՍԵ.ԵԳ.ԵՏԻ:

ԵՂՊՈ. ԵՈՒ. ԲԲՎԻ ԵՆԱ
ԿՄԻ ՓԵ.ՏՈՒՄՈՆԱ ԶՈՒՅԻ
ԼԵ.ԿՐ ԵՆՈՒՆԱ ԿԱՐԵՒ
ՍԵ.ԼԵՆԱԿԻՍՎՈ. ՏՈՒՄԵՒ:
ԺՎԻՆՈՒՇ. ՍԵ. ԸԵՍԻՄՅԱ
ՎՈ. ԽՈՒՆԵ. ՍԻՆԱԵ.ՈՒՇ.
ՏԵ. ԿԿՏԲԻՄ ԼԵՂ.ԵԲՈՒՄԻ
ԴՈՒԿՐ ԺՈՒՈՒ:

ՕՒՇԿՆԱ ԿԱՐԻՍՈՒՄԻ ՈՒՅԺ
ԿՈ.ՇՏԵ. ՈՒՅԲԻՄ ԿՐԵ.
ՍԵ. ԿՐ.ՈՒՄՈ.ՍՊՎՈ.ՍԵ. Ե
Ե.ՍՈՒՆԵ. ԺՎԻՊՐ ԺՒ.ՍԵ
ԿՈՒՇ: ՍԵ. ԿՐՏԱՌՎՈՒՇ:
ՍԵ. ԺՒՇ:ՔՈՅԱՌՎՈՒՇ. ՈՒ:
ՅՐՏԵ. ՍՈՒ:

ԿՐԵՍՈՒՄԻՆ: ԵՂՐԵ. ՅՈՒ
ԲԵՒ. ՍԵ.Ե.ՈՒՅԿ.ՍՊՎՈՒՇ.ՈՒ:
ՍԵ. ԿԱՐՎՈՍԵ. ԺՎԱՌԱՎԻՆՅԱ
ՍՈՂ ԺՈՒՄՈ.ՍԿԼ ԿՐՅՈՒ:
ԼՈՒՆԵ. ԴԻՆԵՆԵՒ:

ՕՒՇԿՆԱ. ԵՈՒ.ԼԵՆԱՎՈՒՄԻ, ԺՎ
ԵՒ. ԿՐԵՄԻ ԺՎԱՂ.ԵՆԵ.Ս
ՅՂԱԿՐԵՆԵ. ԺՎ. ԺՈՒՄԿՐ
ՍԵ. ԲԵ.ՍՈՒՄՈՒ, ԿՐԵՍ ԲԵ
ԵՍ ՍԵՆ. ԿԵ.ՄԱ.ՍՈՒՇ
ԿՐԵՍՇՈՒ ԴՐՂԿ ԵՆՈՒՍՈ
ԿՐՎՈՒՍԵ: ՍԵ. ԿՐՅՈՒՅԻՇ
ԿՐՎՈՒՍԵ: ՈՒՄՈՒՇ: ՍԵ.Ե.ՈՒ
ԿՍՎՈ.ՍԵ. ԼԵՂՍՈՒՈՒՈՒՇ:

ԵՒ. ԺՎՍԻ ԿՐՎՈ.ՅՈՒՆԵ:
Ե. ԵՈՒՅՈՒՍԵՒ.ՈՒ ԺՒՇԺ:
ՍԿՏԵ.ՈՒ ԺՎՈՂ ԲԻՍՈՒՐԻ
ԵՍ ԴՅՍ. ՍՈՒՆԻՐԵՆԵՑԻ
ԿԵ.ԼԵՂՆԵ. ԿՐԵ.ՍԼԿՐՈՂ
ԿՐՇ ՍԵ.ԿՐՎՈՒՇՈՒ ԴՐ
ԵՈՒՍՈՒՅԻՆ ԲԻՆԱ ԵՈՒ
ԱՅՏՈՒՆ ԿՐՈՂ ԴՅՍՈՒՇ:

ჩუეულ იყვნს დღსწწლსა
 მს და აღასწულნს დღ-
 ენი იგი და წარსლუასა ე-
 ას მთსა დაწთა იკ ყრ-
 მად იღმს და არა უ-
 წყოდეს მანა-დგდა-
 თა ნისთა ჰგონებდეს
 მისა ვლ მოგზაურთ-
 ა თანა არს იგი და მო-
 ვედეს ღღისა ერთისა
 გზასა და ეძიებდეს მს
 ნთსუწს(თ)ა მს მთსა და
 მეცნიერთა და არა პ-
 ოვეს იგი და ნოიქცეს იგი-
 ნი იღმდვე და ეძიებულს
 მს და იყო შემდგომ-
 ად სამისა ღღისა პო-
 ეს იგი ტაძარსა მს მ-
 მჯდო(ღო)პარე მს ნძღ-
 რთა და ისმენდა მთს-
 ა და ჰკითხვიდა მთ
 მანუკვრდებოდა მთ ყლ-

ლ მ მრ
 დ მდ მგ

თა რლთა ესმოდა მისი
 გულისქმის-ყოფა იგი
 და სიტყუს მიგებად მ-
 ისი და იხილეს იგი და
 განუკვრდა
 5 და ჰქა მს ღედან მისმ-
 ან შეილო რაჲსა ესრე-
 თ ნიყაე ჩნ აპა ესერა
 მე და მამად შნი ვრო-
 10 რინებთ და გეძიებთ შნ
 და მნ ჰქა მთ და რაჲ-
 სა მეძიებთ მე არა უ-
 წყითა რ მამისა ჩემი-
 სა თანა ჯერ-არს ჩემი
 15 ყოფად
 და მთ ვერ გულისქმა-
 ყვეს სიტყუად იგი რი ჰქ-
 ა მთ და წარვიდა მთ
 თანა და მოვიდა ნა-
 20 ზარეთად და იყო და-
 მორჩილებულ მათდა
 ხ ღედასა მისსა დაე-

ლ
 მ

კითხვისა ჩნისასა ტირილ-
 ისაგან თულთაჲსა
 და ღრპენისაგან კბილთჲსა
 და თქნცა ონ მოგიგნენენინ
 სასუფეველსა ნისა ამნ.
 და მოიგნენ ონ ყნი რლთა
 ყვეს შეწენაჲ წიგნისაჲ
 ამის სლთა მათათუს
 დაიწერა ესე წიგნი იმლმს
 ლავრა[სა] დიდისა წდ(დი)სა
 და ნეტარისა მამისა ჩნი-
 სა საბაჲსა დღეთა
 ღთის მყრისა თედოსი
 პატრიარქისათა და სა-
 ბაწდს პტიოსნისა დ-
 ა სანატრელისა სოლომ-
 ონ მამასახლისისათა
 და დაიწერა წჲ ესე წიგნი
 დასაბამითგან წერთა (!)
 ზ ყ მ ტ
 ძრონიკონი იყო
 პ ღ
 ლცვთ ამონა მხრეკლის-
 ათუს ცდვილისა ფდ წნო
 ზა წელი სნ ლცვჲ

და მე გლახაკან მაკა-
 რი შეეწირე წჲ ესე მრ-
 ავალთაიე წთ-წმიდა-
 სა მთასა სინას საჯსე-
 5 ნებელად და სარგებელად
 თათა ჩნთა და სლთ-
 ა ჩნთათუს და ამას
 შინა არს შემკობაჲ წ-
 ელიწლისა დღესასწაუ-
 10 ლთა ყლთაჲ თქლი წთა
 მოძღუარათაჲ
 მოეც ორო პოენად წყალ-
 ობაჲ შენი მას დღესა
 შინა სლთა ჩნთა ცო-
 15 დვილთა და უწყალ-
 ოდ გუემულთა ბორო-
 ტის მოძღურისა მიერ ეშმაკისა
 მო იკვნ სლი ჩნი სიკ(კ)უ-
 დილისაგან თულნი ჩნნი
 ცრემლთაგან და ფერ-
 20 კნი ჩნნი ბრკომისაგნ ან
 ლბჲ შენდა ორო რნ ღირს მყ-
 ავ მე უღირსი ესე აღსრუ-
 ლებად საქმისა ამის.

ԻՍԿԱՆԻ ԿՆԻՍԵՆԸ ԶՆՈՒՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԾԵՆԵՑԻՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ՕՇԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ՕՇԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ՕՇԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ՕՇԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ՕՇԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ
ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ ԿՆԵՂԵՆ

Նոնն Յրաջառտացի, 864 Բ., ձեռքի
(ձևաճյուղի Ե. Թծ. 7)

შემდგომად დიდებულია ადგილისა მისისა მესამესა დღესა საფლავით ვრ-იგი ჰამესკე ვორცი შვილთა მათთჳ ნაცვალად პურისა შიმშილითა და უკუთუ გნებავს ნოქცევაჲ ცოთმისაგჳნ თქნისა მიყვლით წჳდისა ებისკოპოსისა რჳლ არს ქლჳსა ამას კეთილითა სარწმუნთა და მივიდ- უეს თქნ სიმართლედ რაჲჲ მეს თქნი და ტაძრისა მის ათენა- მს ბილწისა და ავა ესერა გეტუ- ცები თქნ უკუთუ არა შეინა- ნით და ნათელილოთ და გრწმე- ნეს ქე მთავლიო საქმე თქნი მე- ფეთა ღთის წასხურთა ელ არა დამორჩილებით ბრძანებათა მათთა ალ შეურაცხჳყავით იგი და იხილოთ ქლნი სიკვდილი ბოროტო	5	მოიწიოს თქნ ზა და იავარი- ნენს ნაყოფი თქნი სტეპანეს არს თქნდა ვინაჲგუნ არა ესავთ ქა ჰემმარიტსა ცხორებასა რა დააკლდეთ წუთსაცა ამას ცხო- რებასა ეწღარა დადგორინას თქნ- სა ცხორებით და უარს-გოფასა მისსა შსახურებითა კარბთაჲთა და გწრისებასა ნისსა რღლი გპრდის თქნ და არცა თუ ძალთა რ-
დენ სწორ იქნენით რღლთა დაიმ- არხიან სიყვარული უღალთა თსთჳჲ და ჰყუარობენდ მთ და ზოგნი ცე- ვთაგენნი მოისწავლიან ელ მიცა-სტენიან ნადირსა და ელდ იქ- ცის უფალთავე წითთა სისარუ- ლითა დიდთა ხ თქნ უმედურეს ხართ და უმადლო უფრომს მთსა	10	დენ სწორ იქნენით რღლთა დაიმ- არხიან სიყვარული უღალთა თსთჳჲ და ჰყუარობენდ მთ და ზოგნი ცე- ვთაგენნი მოისწავლიან ელ მიცა-სტენიან ნადირსა და ელდ იქ- ცის უფალთავე წითთა სისარუ- ლითა დიდთა ხ თქნ უმედურეს ხართ და უმადლო უფრომს მთსა

და არა ესაფთ მზრდელსა თქნას მე რაჲ ესმა ანთემიოს და კლდ . ურტ- ხუნი იქმნა და მიოგო იოენს და ჰქა არა ქე არს რლი მზრდის. მე ად ქენა მოიქმნის კეთილად გენველთაგნ და დაითქის და ნაყოფიერ იქმნის და აღმოსცენდის და ჰაერგნ გზა- რდის და განასუქის ბრძანები- თა ღთ თაათა	არა ჰრწუმენს რლი იგი გმო ქე ღნი ვერ მიემთხოს კურნებასა და შეესელლად ანთემიოს შიობასა მას შუნა გმაყო და თქა აღვიარებ რ არა არს ცათა შუნა და არცა ქუნა- სა ზა ღთი გარნა ღთი ქეანთ და რლი ჰრწუმს იოვანეს ბრძენსა და ეა აღიარა მუნთქუესვე განი-
მაშინ მესესულად შეიპოვა იგი ეფ- მაგზნ ბოროტგნ ანთემიოს და და- ეცა ქუნასა და იშთებოლა მისგნ უწყალოდ მრავალ ჯამ და უქ- ცეველა თუალთა და პერიოლა ეს კნი შექრწუნდეს და მოაუა- ნი იელტოდეს და ევედრებოდეს ნეტარსა იოენს რა გნუერნოს იგო და მიუეგო მთ და ჰქა უსუეთუ	კურნა და იქმნა დაწყნარებულ და აღდგა ფერგთა თსთა ზა ეს არა კნი შეიპურნა გნკრებებუნ მსწრაფლ გარდაქცევისა მისისა, ს ზ ნეტარგნ იოენე ჰქა მას ანთე- ნიე გამოიცილდა საქმისა ანისგნ რლი შეგემთხუა რა არა გნგნო ღთი ცხოველი რაჲსა არა მოვი- დეს შეწუნდ შუნდა ათენა და არტემი და ზოეს და ნეტანი იგი
	5
	10
	15

თაენი თჳსნი არაბა-
 ას გემოჲს-ბილუოდ ქე-
 მდე მოცულათ პე-
 ლე აჲ თჳნ აუწყე-
 თ ათასისთავსა ქრე-
 ბულითურთ რა შთა-
 მოიყანოს თჳნდა რე-
 ცა გ'ლიწმის-ყოფად
 უკუშმარიტისად რე
 მისთვის ხ' ჩ'ნ ქე მოახ-
 ლებდღმდე მისა გან-
 მზადებულ ვართ მო-
 კლუად ნისსა
 ვსმა დისწულსა პე-
 ლქსსა სიტყ'ა ესე მი-
 ვიდა და შევიდა ბან-
 კად და უთხრა პე-
 ლეს ხ' პავლე მოუწო-
 და ერთსა ასისთავ-
 სა და ჰქ'ა კობუქი ესე
 მიიყვანე ათასისთა-
 ვისა რ' უქმე რაჲმე
 თხრობად მისსა

ხ' მან წარიყენა. და მი-
 იყენა ათასისთავ-
 ისა და ჰქ'ა კრულენ-
 მან პავლე მიწოდა
 და მრეუა მე კობუ-
 ქისაჲ ამის მოყვანი-
 ბაჲ შუნდა უპერა ჳ-
 ელი ათასისთავენ
 მან და განიყენა თ-
 ჳსავან და ჰკითხვი-
 და ე'დ რაჲ არს რაჲ
 გვიშს თხრობად ჩ'მდა.
 ხ' მან ჰქ'ა ე'დ ჰურიო-
 ნი შეითქუნეს რა
 ითხოონ შუნან და პა-
 ვლე შთაიყენო ხე-
 აღე ქრებულსა მთ-
 სა რეცა თუ უქემ-
 მარიტესად-რე განკ-
 ითივად იგი
 შუნ ნუ ქრჩი ნათ რ' უნ-
 ჳირიან მან ნათუნნი
 ქ'ნნი უწრაულეს

ორმეოცისა რ'ლთა შე-
 ნუწებულ ვენეს თა-
 ვნი თჳსნი რა არა კა-
 მონ არცა სუან ქე
 მოკლან პავლე
 და აჲ განმზადებულ
 არიან და ელიან შუნსა
 გრძინებას ხ' ათას-
 ისთავმან ჳან-
 უტეუ კობუქი იგი
 და ამცნო რა არავის
 უთხრას ე'დ ესე მი-
 უწყე მე და მოუწო-
 და ორთა ვითემე ა-
 სისთავთა და ჰქ'ა
 განზადეთ ორასი
 ერისგანი რა მივი-
 დეს კესარადინდე
 და შეეძარნი სამკლე და
 ათი და ფაროსანი ო-
 რასი სან გამოივან
 დამისამთ და ყარაუ-
 ლი ერთთა რა აღსუნან

პავლე და ნიოკენონ
 იგი ფელიქს მთავრო-
 სა და მიწერა წიგნი
 რ'ლსა წერილ იყო სა-
 ხედ ესევერი ქებული
 ლუსაჲ უწესა ფელ-
 ქს ნთავიარსა სიხა-
 რულით გკითხავ კა-
 ცი ესე შეეპერა ჳუ.
 რიარა და ებულბროდა
 ნოულეჲ ნავისი
 ჳა ნილხედ ეროთურ-
 თი და განვარინე ენე
 გან-და-ეკითხე ემე
 ე'დ ქარინი არს
 და ნინდა გ'ლიწმის-ყო-
 ფად ბოალი იგი რ'ნისა-
 თჳს აბრაჳლებდეს მას
 ჰურიანე ნთავიე-
 ანე კრებულსა მ'თსა
 და ეპოე ე'დ აბრაჳ-
 ბდეს მას რ'ებთათთს
 შეჯულღოსა მათისთა

წიფენი არა თუ ქა რლისა სა-
ხელთადაც ცხოვრებდა
3 ა ესაიავს მიერ სიტყვად რგი ლაღა-
დებს, რლნი მზონებდენ მე იწოდ-
ოს მათ ზა სახელი ახალი რნი მა-
დიდებდენ მე ქენსა ზა რ აკურთ-
ხედენ ღა კეშმარიტსა და რლნი
ფუციდენ ღა კეშმარიტსა და
რნი ფუციდენ ღა ცხოველსა და
მერმე იტყვს ამა ესერა რლნი
მზონებდენ მე იგინი იშუებდენ ხ
თქნ გშოდის ამა ესერა რნი
მზონებდენ მე იგინი იხარებდენ
და თქნ გწყუროდის
ბა ესერა რნი მზონებდენ მე იგი-
ნი იხარებდენ ხ თქნ გრცხუნ-
ოდის ღა მუნთქუესვე შემდგო-
მად იტყვს იყავ შნ უფალ ძმისა
შენისა და თაყუანის-გცემდენ შენ
ყენი მამისა შენისანი ღა იაკობსა
არავინ თაყუანის-სცა და არცა
იქმნა უფალ ძმისა თვისსა ესავისა
ღა რ მვდომ ექმნა ესავს ძმისა
თვისსა შეეშინა და იელტოდა და
პირველ შვდ გზის მას თყნის-სცა
ხ აწ თქუმული იგი აღსრულების
მვსნელსა ზა რ რლ-იგი ჰგონე-

ბდა ძმა-ყოფად მისა ჯორციელად
უფლად მის ზა გამოჩნდებოდა
რამცა მათგან ეა ნეუფემან თა-
ყუანის-ცემა მთილო ამისთვის იტ-
ყვს რნ გწყუროს შენ წყეულ იყავნ
და რნ გაკურთხოს კურთხეულ
იყოს აწ კურთხევაჲ ესე სიტყვთ
იაკობის ზა ითქუა ხ კეშმარიტად
ქნეს ზა აღსრულების
10 მიხილოთ რასა იტყვს შემდგომად
რ იტყვს ღა იყო შემდგომად კურ-
თხევათა მათთვის ისაქისთა
იაკობის ზა და იყო ეა გამოვიდრ-
და იაკობ ისაქისგან მამისა თვისსა
15 შოვიდა ესავიცა ძმად მისი ნადირო-
თურთ და უქმნა კამაღი და მიუ-
პყრა მამასა თვისსა ხ ესავის
კამაღსა მას ამსგავსებს ერსა
მას რლთა-იგი შჯულისა მიმართ
მსახურებაჲ აქუნდა რნი-იგი სი-
ქადულით ჰგონებდეს წინადაცუ-
ეთილებითა განმართლებასა
შეადგინებს ნათესავთა ეა კამა-
ღსა მას რნი კეშმარიტებისა სახ-
25 ედ გარც-წარჰდის და ზეცისასა
მას პურსა მიახლებად ვერ იქა-
დრებდეს ჰქა ესავ აღდევ მამაო

5
10
15
20
25

ჩემო და კამე ნადირისაგან ძისა
შენისა და მაკურთხენ სულმან
შენმან ჰხედუა ამპარტავე-
ნებასა სიტყვასა და სიფიცხლესა
გულისა ზისისასა რ' აქა წამამ-
დეცა რ'ლ წინადაცუთილებასა
შინა არიან ევრე იქადიან და ჰ-
გონებენ ვ'დ ივინი ს' განმართლებ-
ულ არიან ხ' ნეტარი იგი იაკობ
მოშიშებრთ და სიძღაბლითა წარდგა
და ჰქა მამასა თუსსა ე'დ ეყ ვ
რახცა მიზრძანე მე ხ' ესევე არა
ესრე ჰქა ა'დ ფიცხლად ე'დ აღ-
დეგინ მამაჲ და ჰამენ ნადირისაჲ ა-
მის და მაკურთხენ მე სულმან შ'ნმ'ნ
და მან თქუა ვინ ხარ შენ ხ' მან
ჰქა მე ვარ ესევე ძმ შენი პირ-
მშოჲ დასულბა ისაკი დაკვრები-
თა დიდითა და ჰქა და ვინ იყო იგი
რ'ი შენდა მოსლევადმდე შოვიდა და
მომართუა მე და ეპანე უ'ლისაგანი
და ვაკურთხენ იგი და იყავნ კხ'ლ
ჰხედავა ე'რ განიღჲა აქა სულ-
მან მან წ'ნწყულისამან რ' კურთხე-
ათა მათ შინა იაკობის მიმართ თქ-
უა ესრეთ რ'ნ ვაკურთხოს შ'ნ კხ'ლ
იყავნ და რ'ნ გწყეოს წყეულ

ამისთვის განაკრძალა და მეორი-
თა მით დაამტკიცა წინადასწარი
იგი კურთხევაჲ და ჰქა ვა-
კურთხის იგი და იყავნ კხ'ლ
5 და იყო ყოფილი იგი იაკობისგანი
ზრახნავა აღსრულებულ ქა
წა წინადასწარ გამოცხადებულ
რ'ი იკურთხა მამისაგან შობილ
საუკუნითგან იყო კხ'ლ ო'კე
10 ა'დ რ' იტყუს წერილი იგი ვ'დ დაუ-
კვრდა ისაკს დაკვრებითა დი-
დითა ესე არს ვ'დ დაუკვრდა შ'ა
ყოვადთა მათ წინადასწარ ეცნ-
ობა ვ'დ ნათესაენი ყრბითა ამით
15 ძისა ამის ღ'დთა იკურთხენ და
აღთქუმასა მას მამათა თ'ნა
შესლვად ჰქა მოსეცა ყუედ-
რებით ერსა მას მაგას ო'ნ ევრე
მოაგებთ არამე ესე თავადი
20 არსა მამაჲ შენი გამოუჩინა წუ-
რილმან მან რ'ა გულისხმა-ყუენ-
ეთ თქუმულნი იგი
და რ'ლ-იგი თქუა ესევე ვ'დ ოდეს-
მე მოახნდენ დღენი სიკუდილი-
25 სა მამისა ჩემისანი დღისა მისთვის
აღვსებისაჲსა რ'ლ მახლობელ
იყო სიტყ'ჲ იგი მამათა მიმართ

სარწმუნოების მათისა ამთ თითოეულთა ზა ანგუზი არს მც- ველად რთა სახელ-ედების ეა- რსკულაუად ბრწყინელები-		
სათჳს ბუნებისა მათისა. მტკსა ანგლხსა ეფესოჲსა ეკლესიისასა არქუ ეთლ ამას იტყუს რლსა უბყრიან შვლნი იგი ვარსკოლა- ენი მარჯუენესა მისსა რი-იგი ვალს შვლთა მთ სასანთლეთა შუს ოქრომსათა ვიცნა საქმენი შუ- ნი და შრომაჲ შუნი და მოთმინებაჲ შუნი და ეთლ ვერ ძალ-გიც ტჯრთ- ვად უკეთურთა მათ და გამო- სკადენ იგინი რნი იტყუნ თაეთა თჯ- სთა მოციქულად და არა არიან	5	და პპოვენ იგინი მტყუეარ და მოთმინებაჲ გაქუს და იტჯოთე სახელისა ჩემისთუს და არა და- შუერ ალ მაქუს შუნდა მომარტ რ სიყრლი იგი ში პიოველი დაუ- ტევე მოიყენებლ უპუეთუ სადაჲთ დაეცი და შეინანე და პი- რეულნივე სქმენი ქმნენ. თ რ გ მ ნ ი აქნა საქმენი იგი მის ეკლესიისუნ ჯლნი ხ ერთისათჳს საქმისა ო- დენ ამბაჲლ რ გონებაჲ და შრ- ომიჲ მისი და სარწმუნოებისა- თჳს მოთმინებაჲ და უკეთურ- თაგუნ უტხო-ყოფაჲ და რ არა ჯლსისა სლსიაჲ პრწმენა და გამო- კადნი სრუ მტკლნი იგი და ცნა ტყუ-
	19	
	15	

ოლი მათი და გარე-მოაქცინა ციე ყი აჭო და კლდ რ სკმენი იგი უკეთურთა ნიკოლაელთანი სძ- ულდეს ხ აბრაღა ამიზს რ ძ- მათა გზ რთ სურლი და ქველის საქმს მისი განაჯრილა რლსა- თქსა ეტეს. მცქ ლისა ჰირველნივე საკმენი კმენ უკუ არა მოვილ აღჩუ და აღუძრა სასანთლქ ში აღვილისგან თჯ- სისა უკრთუ არა შეინანი ად ცეე გაქუს რ გძელან საკმენი იგი ნიკოლაელთანი რნი-იგი მე ნძულან. თ რ გ მ ნ ი აღძრეა სასანთლისაა არს რეს შიშულ იქმნას ეკლესიაა მადლი-	საგნ ღისა რი ჰეირაენ მას ხ სკმენი იგი ნიკოლაელთანი თუ ვორ საძველ არიან ღისა ცნას უკრთუ ვინ პოოს საძველი იგი შთი წველუებაჲ. მცქ ლსა რლსა ჰქონან უფრნი ისმინენ რა- სა ეტეს სლი ეკლესიათა რნ სძ- ლოს მიესცე მას კნაად ძელისა მისგნ ცხოვრებისა რლი აის ვს სამოთხესა ღისა ზემსრა. თ რ გ ნ ი ჯორციელნი თუალნი ულსა კცსა ჰქონან ხ სლიფრნი სლიერთა ოდენ ხ რი ესევი იუსი და სძ- ლოს პრძოლასა მას ეშპკოსა აღუთქვან მას გიკემად ცხო- რებისა საუტუნოაჲსა რლსა სა- ხელ-სდეა ძელად. მცქ ლისა 2
5	5
10	10
15	15

დაფუძვლად მიმისა	და ძლიერი თა ფ ღ და	იოსებს მკურნავენ
თქისა და მის თა-	ყო იოსებ გლოვია	სიცილოვანი და ცოდ-
ნა აღვიდეს ყ რი მო-	მამისა თქისაა მუღ	ვანი მათნი რ ბორო-
ნანი ფარაოაჲნი	დღ და იხილეს მკ-	ტი შეგაჩუენეს შუნ
და მოხუცებულნი	5 ვდრთა ქანისა კა-	და აწ თავს-იღვე შეც-
სახლისა მისიანი	ნაანისთა გლოვია	ოღებია მსახურთაა
და ყ რი მოხუცებულ-	ქალთა მათ ატად-	დ რთისა მამისა შენს-
ნი ქანისა ეგვიტისა-	ისათა და თქეს ესე	ათაა და ტირილია
ნი და ყ რი სახლი იოს-	გლოვია დიდი არს	იოსებ სიტყუასა მა-
ფისი და ყ რივე მბ-	10 თეს ეწოდა ადგილ-	ს მათსა მისა მი-
ნი მისნი და ყ რივე სა-	სა მას გლოვია	მართ ნილუკდეს მას
ხლისა მამულისა მი-	ეგვიტისაა რ ლ	და ჰკეს ნ რ შენნი
სისა ნათესაჲნი	არს იორდანესა თა-	მონანი ვართ
ცხოვარი და ზოხობა	ნა და უყვეს მას	ჰრქა მათ იოსებ ნუ
ლაუტევეს ქანასა	ესრღთა მტთა ილ-	გეშინდ თქნ რ ლ
გეგმისასა და მის	ისათა	ვარი მე თქნ ჰხრ-
თანა აღვიდა ეტ-	6 ა-იგი ამცნო მათ	ახუთ ჩემთვის ბორო-
ლები და გჳედრები	და აღმოიღეს იგი	ტი ხ ლ ზრახა ჩე-
და იყო ბანაკი იგი	ქეთა მისთა ჰქნდ	მთვის კეთილი რა
დოდ ფ ღ და მოვიდეს	ქანანისა და დაქ-	იყოს ე ა ესე დღეს
იგინი კალოებსა მის	ვლეს იგი ქუბასა	რა გამოიზარდოს
ჭა ატადისასა რ ლ	მას მრჩობლსა რ ლ-	ერი მრავალი და
არს წიად იორდან-	იგი მოიგო აბრაჰ-	ჰრქა მათ
შისა და ეტყუბდეს მა-	35 ამ მოგებით საფ-	ნუ გეშინდ მე გამო-
ს ტყებითა დიდი		გზარდნე თქნ და
		სახლი თქენნი და

და სათნოებასა მას შენსა ზა დადევს ბიწი ნაბერწყულისაგან ცეცხლ- ისა განმრავლნიან		კეთილი რა მოწრაფე იყ- ოს ძვრსა და რა განყოს ჭელი თვისი მიცემად საწ- ყალობელისათვის
ნაკუერცხალნი და კა- ცი ცოდვილი სისხლსა ზ- ირინ ეკრძალე უკეთ- ურისა მისგან რ იგი ძე- რსა ნიღობნ ნუჟუეუ	5	მც კეთილის მოქმედსა მას და ნუ გელსა აღუყრ- ომ ცოდველსა კეთილი უყავ ნდაბაღსა და ნუ ჰსცემ უღმართოსა ღაბ- რკოდებულ იყავნ პე- რი შენი და ნუ ჰსცემ მას
საყუეღრულად საუკუ- ნოდ მივცეს შენ	10	რა არა ნაზობლი ძვრი ჰპოვო უღლისა მის წილ კეთილისა რაჟიგი უყო მას
შიგან თუ იფთებდე უც- ხოსა განვდრიკოს შენ დღესა მას განკრთომი- სასა და უცხო გქმნეს	15	რა მაღალმანცა მოიძულ- ნა ცოდვილნი და უღმარ- თოთა შიავის ნისაყუ- ელი ნუ თუალ-აღებ ცოდვილთა რ არა საცნ- აჟრ არნ კეთილსა ში- ნა მევობარი და არცაღა დაეუდარის პოროტსა შინა
შენ სახლელთაგან შინა- ძველს თუ იქნოდი უწ- ყიმცა ეისთვის იგი ქე- ელს იქმ რა იპოვონ	20	მტერი
მადლი ქველის საქმი- სა მის შენისაჟ		კეთილისა კაცისანი მწ- უხარე არიან მტერნი მისნი და კირსა შინა მისსა
კეთილი უყავ შენ ღის მსახურსა და ჰპოვო მოსაგებელი და არა თ- უ მისგან ად ღთისა	25	
მიერ არასადა პოვოს		

იზ

აქამდე გრისი აქამდე გნ მიქაელისი წაღმარო

Տեսանալիս զպատճառս ճակատելու

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

ճակատելուս զպատճառս

կարգաւորս զանձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

անձամբս զպատճառս

ԳՏ. 43

Վերջինս զպատճառս զպատճառս զպատճառս

შეგობარნიცა მისნი გწ-ე- ე-ეშორნიან ნუ ვრ- წამნ მტერი ოკე რ ვა რვალი დაგესლდ- ის ეგრეცა უკეთურე- ბაჲ იგი მისი და-ლათუ- ბერდეს და ნღუნარდ ვიღოდის ჯკრძალევე დაიცევ თაჲი შნი მისგან და ექმნე მას ვა კაცი ერთი რი განჰყუნავენ სარკესა და გლისხმა- ჰყო რ არა ოკე დაგე- სლდეს ნუ განამტკიცებ მას შნ ზა ნუუკუე სა- დამე შოაკციოს მან და დაიპყრას სამკვდრებე- ლი შენი ნუ დაისუამ მას მარჯუ- ლ შენსა რა არა ნიგთ- ხოვოს საჯდომელი შნი კეშმარიტი და უკუან- აჲსკნელ მოიქსნენე სი- ტყუანი ესე ჩემნი და მცნებათა ჩემთა ზა ინ- ანდუ	108 5 10 15 20 25	მინმე შეიწყალოს მსახ- ვალი გულწან თუ სცეს მას ანუ თუ ყლითა რლოთა ჯელნი მიყენიან და შეახიან პირსა მვეც- ისასა ეგრეცა რი შეე- ხოს ცოდვილსა კაცსა თნა-შეესუაროს ცოდვა- თა ეგევრი ყამ ერთ შენ თანა დაბრკოლდეს და თუ მიჰრიდო ვერ და- ითმინოს ბაგითა დაგიტკნებოდეს მტერი და გულითა თჯ- სითა ზრახვიდეს შთაგ- დებასა შენსა ჯნარკუ- ად თუალთა მისთა აი- ძულეზდეს მტერი ცრემ- ლთა და თუ პოვოს ყა- მი არა გწმღებოდის სი- სხლითა შენითა ჰირი თუ რაჲმე შეგემთხ- ოს შენ პირველად- ვე იგი მუნ ჰპოვო და მიზეზად შეწყენისად და- გიდებდეს შენ საცთურსა

შეილი ჩემი შემსმენს მუ-
 ცელსა ჩემსა შინა ხლდების
 რაჲ უკუე ვყო თავით
 თვისით გარნა თუ ესძლო
 იოსებს დემილითა სიტყვ-
 ს-გებასა შევიკრნე დუმი-
 ლითა ბაგენი და ანგელო-
 ზისა მიე.რ უხილავად
 ეეშგოდი სადა ხარ აწ რწ-
 იგი გიხაროდენი მარქუ მე
 რწლთა ადგილთა იქცევი
 მითხარ რა მუნ მოვიდე
 დამოგევიდო ქედსა შწნსა
 ეწ არა მოხვდე და არწმუნო
 იოსებს ვისი ძმ არს ესე
 რწ ჩემისა მუცლისა სასუე-
 ნებელსა შინა იმღერის
 მერ დავითმენ მოხუცებუ-
 ლისა ბრდენვასა და დრ-
 ტუნვასა და შწ რწლსა ადგი-
 ლსა ჰყოენი უმეცარ ვარ
 მოვედ და ჩემთვის საბარ-
 თალი თქუ
 ამას მწმ იტყოდა რაჲ სწ-
 რაფით ანგელოზი იოსე-
 ბის თანა მოვიდა და არწმუ-
 ნა ქწლისათვს და განგდე-
 ბად დააყენა და ჰქა ნუ
 გეშინინ იოსებ შენგან არ-
 აჲ თუ ქორწინებისა ზი-
 რებამ ად საღმრთოასა

საიდუმლოასა განგებულე-
 ბაჲ ცოლად შენდა ვიტყვ ად
 მამამ არა ხარ
 მამასა ქწნასა ზა ნუ ეძიებ
 ნუცა ცათი შინა დედასა რ
 ყწლისა სიობლისა ბუნებაჲ იც-
 ეალა რწ მხოლოჲ მხოლომსა-
 გან მხოლოდ პირველ საუ-
 კუნეთა იშვა და კუალად
 მხოლოჲ მხოლომსაგან ეწ
 იცის მხოლომან
 ნუ სწმოკლე ჰყოფ ნწმს ნუ
 შეაწუხებ რწ-იგი მრწმისგწ
 არს ნუ ეძიებ თუ ეწ ნუ
 სადა დაგიბუშოს ნათელი
 ნუ გამოეძიებ საუნჯესა
 ნუ სადა დაიზღვიო საჯაღმ
 შეუგინებელი არს ქურბე-
 რი უბიწოჲ სამკაული
 აღუმრღუდეელი აღაბას-
 ტროჲ უთესლოჲ შობამ
 უქორწინებელი სძალი
 მამოუკუეთელი კლდმ და ზ-
 შული მტილი წყაროჲ და-
 ბეკდული უთესავი ყანამ
 დაუნერგველი რქამ
 მიუთხრობელი საკვრე-
 ლი უცნაური შობამ
 ხწ უკუეთუ ურწმუნო ხწ
 რწლსა ვიტყვ ეამსა შობისა-
 სა მოელოდე და უკუეთუ

5
 10
 15
 20
 25
 30

ნენ თქნ' ზა კე- ლნი მათნი და გღეენიღენ და მიგცნენ თქნ შესაკრებელთა და საპურობილესა შეფუთა წუე და მთავართა მი- გიყვანენ თქნ სახელისა ჩემი- სათვს და გექმ- ნეს თქნ ესე სა- წამებელ	5	ვერ უძღონ წი- ნაალღომად და სიტყუს-გებად ყლ- თა წინააღმდ- გომთა თქნთა რ მიგცნეთ თქნ მამა-ღელათაგან და ძმათა და მეგო- ბართა და ნათე- ბართა და ნათე- საეთაგან და მო- ჰკლვიდენ თქნ- განთა და იყენეთ თქნ მოძულებ-
ნა ღაისხენით ესე გლთა თქნთა რა არა წინაა- სწარ იწურ- თიდეთ რაჲ სი- ტყუაჲ მიუგოთ	10	ულ ყლთაგნ სა- ხელისა ჩემისათვის და თმადცა ერთი თაგისა თქნი- საჲ არა წარწ- ყმდეს მოთმინებე- თა თქნითა მოი-
რ მე მოგცე თქნ პირი და სიბ- რძნს რლსა	20	პოენეთ სლნი თქნნი

ლ მ მრ
 სნა ჭც რზა

გზდა შნგნ ქწლო უთესლოდ შობა-
სა და ქლწლბისა კლდ ქწლად დადრ-
ოზასა რლი ცქსლსისა მისგნ ღთებისა
შეუწეულად დააცებოდე და კულად
5 კდობანი გულისა (!) ოქროთა წთა ბრ-
წყინვალედ ვნშტენებულს წნ მოგას-
წაებდა ჰ დედაო ღთისაო მარამ და
კლდ ქტრობინი დიდებისა რლიცა აგრ-
ილობდა წდასა მას წათასა შენ მოგას-
10 წაებდა რლსა გთარეიდა სული
წნიდაა და კულად კიბე რლიცა ენტენა
მამადმთავარსა იაკობს შენ ვამოგ-
სახეიდა რლსა ზა გარდამოქვა სი-
ტყუაა ღთისაა უვაზოდ შობილი ვამოა
15 და არსთა მპყრობელი და კლად ფიცა-
რნი ივი ღთიე წტრინი შენ მიერ ჩნისა
ქსნისა სახარებასა მოასწაებდეს
და კლად ტაქუი ივი ოქროდსაა სე-
სე მანანაათა მით ტქბილითა შენ გა-
20 მოგსახეიდა მშობელად სიტკბოვება-
სა სულთასა და ჩუენდა უკუდა-

დებნისა ღთისა სიტყვსა მქდ'გბლსა და-
საბაშსა სოფლისა სიხრ'ლისსა მთიებსა
მას მაუწყებელსა მზისა სიმარჯლისასა
დღეს აღმოაცენებენ ბერწნი სასოწარ-
5 კეთილნი უნაყოფონი ნაყოფსა მადლის'სა
და წყაროსა უკუვ'ბისსა უფსკრულთა
პირველ წინა მომდინარესა
ძენისა ანგელოზი და ზეცისა კაცი სრული
ძალითა და სულითა ელიაჰსითა დღ'ს
10 გამოჩნდა სოფელსა შ'ა მართალი იოვ'ნე
და სსწლი იქმნა ჟამსა შობისა მისისასა
რ' უტყვ ნ'მა მისი ზქ'რია მწრაფლ
აღიტყუა და წამა გ'ნცხადებულად
წწ'ტყლდ მადლისა
15 ძ'ეს მოსლვისა ქ'დგი მეფეთა მამხილე-
ბელი უდაბნოჲს მოყ'რე წინაშორბედი
სიბერისა წესთა დამკსნელი მთიები

მხედრიდა, რა დაუკვირდალ ჯუარისა ზედა, უბიწოა მშობეულა შენი უკულა და იაილა რაა გუერდა შენი გან-
ღებული ლახერითა გედრისაგან აღაგსო ტკიფილითა და აღიდებდა იგი სულგრილდებდასა შენსა სახიერ
ცოდვისა საცთურთაგან ვითარცა ღამისაგან წუქუღალისა მიჰქენ ქრახტე აღიმთოთს სულა ჩემა შენ.
დაბი გემედრების წარჰაქმელე მტკებათა შენთა ნათელა აბედ ცად აღწეუნულად ოდესემე ია.
კობ გვიხილა შენ ქალწულსა რაიმელსა გარდამოკლდა მესენელა ყოველთაჲ ქრახტე რაჟიკლქან დაანელზლნი განანათლან
ხაცთურთაგან სოფლისთა დაბნელეზული სული ჩემი განანათლქე ქრახტე ნათელა ქემგარაჟიუ და წა-
რჰმართენ წყრენი ჩემნი ოლაგსა მენებათა შენთასა წინამძღლურა გზედობისაო

საცთურთაგან ცოდვისითა დაბნელეზული სული ჩემი განანათლქე ნათლისა დაუსაბამოსასა მშო-
ბელს სიძლო ღმერთისაო რაათა ბრწყინეაღლედ შეგამკობდემ გავმოუტქემელსა შობასა შენსა
სიბნელქ ღამისაჲ და საცთური ცოდვისაჲ სოფლისა ამის ბოროტთაჲ ბრწყინელედ განანათლქე ქრის-
ტე რაამგამს ესაიას ნაქურცხალი ცეცხლისაჲ შეაბე ბაგეთა და დაღადეყო მგჯლობაჲ შენი მოუცე ჩუენ
უპირატეს ხარ შენ ქერაბინთა ქალწულსა რაიმეთუ რომელ-იგი ესაიას შეეხო მარწუხითა ზიშით

ზარ-განგღილმან სერაბინმან შანთი ცეცხლისაჲ შემწუველი ჯოჯობებითაჲ შენგან იშეა და ქალწულ დგ (ცე)
შიზები იგი ბნელისაჲ და ცოდვისა საცთური განიდევნა ღმერთებისა ნათლთა რამგამს წინამძღარ

15 . იუწყა ღმერთის მგალობელსა ესაიას ზეცისა საიდუმლოა დაფარული უბიწოაჲსა ქალწულისა
მიდგომილუბაჲ და განჯერებელი ესრეთ იტყოდა აწ იხილეთ ნათელი მყოფნი მნელისანი რაიმე-
თუ მივიდა მზეჲ სიმართლისაჲ დამკნელად ბნელსა მას ჰერამმსახურებისასა და ნათლად დაბნულბლთა
მადლით სიმდებლედ მოვიდა სიტყუაჲ იგი მიაღლი ნაშისა და სულსა თანაარსი ჳნისათჳს მიგ-

ქლაყიებულთა მტერი მიერ ბოროტისა სიკუდილად მიცემულთათჳს აღამეანთა დაემკვლრა
უნდითოა შანთი ღმერთებისაჲ ჯორცთა შინა მარსაკანასათა და მშობელი თჳსი უაღრეს ყო
ქერაბინთა და უზემთაერქდ სერაბინთა საყდართა გამოაჩინა და მიჰმადლა მის ბაღლი მე-
ოიგებლ სულთა ჩუენთათჳს ლღბქ ვსა

პრეზიდენტად დედამა შორის შენ ბნელია სახატრედ სარ გბინილი ვნრასის მშობელი რამეთუ შენ.

გან იშვა ცხოვრებად ყოვლისა სოფლისაჲ

5 ბნელისაგან ცოდვათაჲსა აღნომიყვანენ მორწმუნენი შენნი სახიერო და განგუანათლენ ცნებ-
ბათა შენთა ნათლითა სული რომელთა აღიმსთუენ შენდამი სიხარულითა რაჲთა ვადიდოთ
წყალობაჲ შენი კაცთმოყუარე მამისაგან გამოსრული სიტყუაჲ დაუტევენლი დაიტყე
უბიწოო და უზეშთაეს ბუნებათა გვშეე ჩუენ ღმერთი ჳორციელ კმნული განმანათლებ-
ლი სოფლისაჲ ამისთჳს ჩუენცა ღმრთის მშობელად აღგაიარებთ შენ
ხულთა ჩუენთა არმური ვანდევნე ნათლისა მობცემელო ქრისტე და პირმშოა იგი ბნელი-
საჲ განა-

16 შოგე ცნობათაგან ჩუენთა სახიერ რომელნი შენდა აღიმსთობთ მოგუმაღლე ჩუენ ნათე-
ლი ბრძანებათა მათ შენთაჲ

16 მხედვიდა რაჲ დაშვილად ჯუარსა ზედა უბიწოა მშობელი შენი უფალო და იხილა რაჲ
ღებული ლახურითა მვედრისაგან აღიესო ტკივილითა და აღიდებდა იგი სულგრძელე-
ბასა შენსა სახიერ

სოფლისა საცთურთაგან ვითარცა ღამისაგან წყუდიადისა მიჳსენ ქრისტე აღიმსთობს სუ-
ლი ჩემი შენ-

დამი გვედრების წარმიძელე მცნებათა შენთა ნათელსა ძიბედ ცად აღწეენულად ოდესმე ია-
კობ გიხილა შენ ქალწულო რამელსა ვარდამოჳდა მჳსნელი ყოველთაჲ ქრისტე რომელ-

16 ხაცთურთაგან სოფლისათა დაბნელებული სული ჩემი განანათლე ქრისტე ნათელო ჳეშ-
მარციო და წა-

რჳმართენ ფერწნი ჩემნი ალაგსა მცნებათა შენთასა წინამძღუარო მშვიდობისაო

ხაცთურთაგან ცოდვისათა დაბნელებული სული ჩემი განანათლე ნათლისა დაუსაბამოჲსა მშო-
ბელო სძალო ღმრთისაო რაჲთა ბრწყინვალედ შევაგობდე გამოუთქუმელსა შობასა შენსა
სიბნელჳ ღამისაჲ და საცთური ცოდვისაჲ სოფლისა ამის ბოროტთაჲ ბრწყინვალედ
განანათლე ქრის-

20 ტე რაჲემს ესაიას ნაკურცხალი ცეცხლისაჲ შეახე ბაგეთა და ლაღალ-ყო მშვიდობაჲ
შენი მომეც ჩუენ

შპირატეს ხარ შენ ქერაბინთა ქალწულო რამეთუ რომელ-იგი ესაიას შეეხო მარწუხითა შიშით
ხარ-განწილმან სერაბინმან შანთი ცეცხლისაჲ შემწუყელი ჯოჯოხეთისაჲ შენგან იშვა
და ქალწულდ დგცვა

შიზენი იგი ბნელისაჲ და ცოდვისა საცთური განიდევნა ღმრთეებისა ნათლითა რაჲემს
წინაჲსწარ

25 ეუწყა ღმრთის მგალობელსა ესაიას ზეცისა საიდუმლოჲ დაფარული უბიწოჲსა ქალწულისა
მიდგომილებჲ და განკვრეებული ესრეთ იტყოდა აწ იხილეთ ნათელი მყოფნი ბნე-
ლისანო რამე-
თუ მოვიდა მზეჲ სიმართლისაჲ დამჳსნელად ბნელსა მას კერბთმსახურებისაჲ და ნათლად
დამნლბლთა

შაღლით სიმდაბლედ მოვიდა სიტყუაჲ იგი მაღალი მამისა და სულისა თანაარსი ქსნისათჳს მიმ-
ძღაფრებულთა მტერისა მიერ ბოროტისა სიკუდილად მიცემულთათჳს აღამეანთა დაემკვდრა
უნითოთა შანთი ღმრთეებისაჲ ჳორცთა შინა მიწისაგანისათა და მშობელი თჳსი უაღრეს ყო
30 ქერობინთა და უზეშთაესლ სერაბინთა საყდართა გამააჩინა და მიჳმადლა მას მაღლი მე-
თხეზად სულთა ჩუენთათჳს ლღტრჳმსა

შოპიტევენ სახიერ აურაცხელნი ცოდვანი ჩემნი რომლისათჳს გიკმობ შენ მიჳსენ მე
ბოროტთა-

გან შენდა მომართ ვლადლებ ისმინე ჩემი ღმერთო მაცხოვარო ჩემო

35 მანვერენით საცთურსა ცოდვათა ჩუენთასა ედრებითა შენითა ღმრთის მშობელო ქალწულო
ქის: შენისა მიმართ რომელი იშვა შენგან უზეშთაეს ბუნებათა ძეჲ ღმრთისაჲ დაუსაბამო-

(1) ...
 (2) ...
 (3) ...
 (4) ...
 (5) ...
 (6) ...
 (7) ...
 (8) ...
 (9) ...
 (10) ...
 (11) ...
 (12) ...
 (13) ...
 (14) ...
 (15) ...
 (16) ...
 (17) ...
 (18) ...
 (19) ...
 (20) ...
 (21) ...
 (22) ...
 (23) ...
 (24) ...
 (25) ...
 (26) ...
 (27) ...
 (28) ...
 (29) ...
 (30) ...
 (31) ...
 (32) ...
 (33) ...
 (34) ...
 (35) ...
 (36) ...
 (37) ...
 (38) ...
 (39) ...
 (40) ...
 (41) ...
 (42) ...
 (43) ...
 (44) ...
 (45) ...
 (46) ...
 (47) ...
 (48) ...
 (49) ...
 (50) ...

მიქაელ მოღრეკილის ილაგარი, X-XI ს., 83. 33 (S 425)

ესე რა იკიოხვიდენ ამას მორწმუნენი რა ცნ-
ან სატრჯელი იგი ედვილთა და გნსუენებად
წთაჲ და ისწრაფონ ცხოვრებისა მიმართ მცტლსა

უსამართლოჲ იგი უსამართლებდინ ჯერეთ

- 5 და შეგინებული იგი შეიგინებოდინ ჯერეთ.
და მართლი სინართლესა იქმოდენ ჯერეთ
და წა იგი წდა იქმნებოდენ ჯერეთ აჰა ეს-
ერა მოვალ აღრე და სასყიდელი ჩემი ჩემ თა
მიგებად თითოეულსა ეა საქმე მისი იყოს თბნი
- 10 არა თუ უსამართლოებასა და შეგინებსა აწ-
უდეს ნუ იყოფინ აღ ესრეთ იტყჳს მე არა
ვაიძულბო თითოეულსა რიცა სათნო-ეყო-
ფოდის იქმოდენ რ მე მიჩუნებია თითოეულ-
ისა საქმისა თუ რა არს მისაგებლარეს მო-
- 15 კიდე შჯად მცტლსა მე ვარ ანი და ჰ პლი
და უკუნდსკენლი დასაბამი და დასასრული თბნი
არ არცა უწინარეს და არცა შემდგ ჩემსა არს
სხა ღი ხ დასაბამი ქშ არს ლთებითა და უ-
კუნდსკენლი კტებითა მცტსა ნტრ არიან რნი
- 20 იქმოდინ მცნებათა მისთა რა იყოს კელმწი-
ფბა შთი ძელსა მას ზა ცხოვრებისა ენდა ბკეთა
მრ შევიდეს ქლჭად თბნი ქე შე....
ჰეშმრტლ ღირს არიან იგინი ნტრებისა რ კლმწ-
იფბა მიიღონ სუფვად ძელსა მას ცხრებისსა

...
 ...
 ...
Q ...
 ...
 ...
T ...
 ...
 ...
J ...
 ...
 ...
O ...

თბილისის მხარეთმცოდნეო-ისტორიული მუზეუმის კოლექცია
 № 397

- ქს თნა სიზარული ხედვითა პისითა მცქალ(ი)
- ბარე** იყენენ შეგინებულნი და შწამლველნი და მე-
 ძენი და კციხა მკლველნი და კერპომსახურნი
 და ყი მოყუარე ტყუვილისაჲ თბნი
- 5 არა შევიდეს ამთგნი ერთიცა ქლქსა მას ზციხსა მცქსჲ
 შე იჯ მოველინე ანგზი ჩემი რა გიწამოს ე-
 სე ყი თქნ ეკლსიათა თბნი აჰა კლდ ქს დიდებ-
 ულებჲ ჩანს რნ მოველინა ანგზი რა გამოუ-
 ცხადოს ესე ყი ეკლესიათა მცქალისაჲ
- 10 შე ვარ ძირი და ნათესავი ღთისი თბნი ქე შეე...
 ძირი არს ქე ღთისი ვა ღი ხ ნათესავი მისი რ
 ჯორციელად მისგნ გამოვიდა მოციმქლისაჲ
 ჰარსკულვი ბრწყინვალე გნთიადისაჲ თბნი
 ჰარსკულავი არს გნთიადისაჲ რ გნთიად მეს-
- 15 ამესა ღლსა აღმობრწყინდა საფლვით და შმგდ
 ბნელისა ამის სოფლისა მერმისა აღდგომისა
 გნთიადსა აღმოუბრწყინდეს წთა მცქალსჲ
ღა სლი და სძალი იტყუან მოვიდოდე და რლსა
 ესმა თქუნ მოვიდოდენ თბნი
- 20 რ ეკლესიაჲ და მას შა დამკვდრებული იგი სლი იტა-
 ყვან გლთა შა ჩნთა აბბა მშო და მოუწოდენ
 მოსლვასა ძისა ღნისსა და ყნ მორწმუნემან
 რლსა უს(ა)წავიეს ვდ მოვედინ სუფვა შნი
 იტყოდენ იგიცა ესრეთვე და ხადოდენ ონი მოსლვდ
 მის თნა

არსა აქუს უკუდღეობად და ნათელსა:
მყოფ არს მიუწოდომელსა მიუფმ საუკო-
ნეთად უხრწნელი უხილავი მხოლოდ ბრ-
ძენი ღთი უკრთუ ესე ყი მამასა ბ მიამემო.

- 5 ძისათს რადმე სთქუა გნაყენო იგი უკუ-
დავებისაგნ და ნათლისა და სიბრძნისა და
მფზნისა და ღთბისა რლ-იგი თავი არს ყლისა
- * შნ უგუნერო და ცოფო ესევერთა სიტყუ-
ათა მერეუელო ბ ამის სიტყუსა ძალი ესრეთ
- 10 არს რლ თქა რა გიციან შნ მხოლოდ კუმრტი
ღნი გნსაქაბეებელად თქა მათდა რლნი
არა არიან ღთ და ეწოდების ესრეთ წარჩა-
ჩხთაგნ მცხიერთა რ უკრთუმეა მხოლოდ ქეა
შმმარტი გნსიყოფელად ძისა თქლ იყო არა-
- 15 მცა დაერთო თუ და რი მოავლინე იჯ კუმ რ
სიტყუად ესე თუ მხოლოდ კუმრტი ღნი ზოგადა
არს და ზიარი მამისა და ძისა და წისა სლესად
ბ იგა სიტყუად თუ არავინ არს სახიერი ად
ერთი ღნი პასუხად ითქუა გამომცდელისა
- 20 მის მერჩულისა რნ-იგი ვა კაცსა უწამა სა-
ხიერებად და კაცობრბე ეტყოდა და ღთბისა
მისისა მეცნიერებად არა აქუნდა ამისთს

კილოცვიდეთ კაცად-ქციდი ჩნი

- და ვრ-მე გპოო შნ მე არა უწყი რ პირუტ-
ყუ ვარ ალ შნ უწყი რნ-ეგემომიყვანე
წესსა ამას ცხრბისსა შნ ორო მაცხოვრე მე
- 5 რ მე მონაჲ შნი ვარ დალაკათუ უქმარ ვა-
რ და ძე მწევლისა შრისაჲ ორო მაცხოვრე მც
და მიძლოდე მე ნებასა შნსა რ შნ ხარ ღნი
მწყალობელი სლთა მათ მონანულთაჲ,
და შნი არს ღბჲ თანა შმით და სლთო წირთურო
- 10 თ აწ და შს და უკთი ოკე არ
ლოცვა-ყავთ წნო ღრისანო გლახაკისა ეფ-
თვმისთჳს რნ წდჲ ესე წიგნი ვთარგმნე
ხწყვლანი წრისა და ნეტარისა მამისა ჩნი-
სა ეფრემისნთ მიწერილნი იოვანეს მი.
- 15 მართ ნონაზონისა და მამასახლისისა
ონ ჩნწნ იკჳ რნი მოვიდა სფულდ ცხოო-
ეზისათჳს კცთაჲსა გუამცნო ურთი-
ერთას სიყრლი ხ საქმე სიყრლისჲ ესე
არს რა ნუგეშინის-ესცემდეთ ურთი-
- 20 ერთას შიშითა ღთაჲ ამისთჳს უკუე
ვინაჲთგნ ითხოა შმნ ღრის მოყუარე-
ბამან ჩემისა სიგლახაკისაგნ
სიტყჲ სარგებელისაჲ ჴელ-ვე-
ავ საქმესა ამას მორჩილე-
- 25 ბისათჳს მაღლითა ქწსითა
და დაგსწერ ამათ სიტყთა

ტანჯვად ქვანეთა რწინე ცეცხლად მისცნის
 რწინე მახვლითა მოსრნის და ჯორცნი მათნი
 მვეცთა საქმლდ მიუყარნის. ღა დაეცა
 დიდი შიწი და ძრწოლაჲ აღმოსავალისა

3 კერძოთა უკეთურებისაგნ უწყალოჲსა მის
 სელინოსისა რ იყო იგი მვეცებრ მძნვარე
 და მტერ ქენეთა ხ ლუსიმახოს ქენისა დე-
 დისა შვილი იყო და სწყალობდა ქენეთა
 ამისთვისცა ლამესა ერთსა მოუწოდა პრი-

10 მოს კომსსა და ჰქა მას შნ უწყი ორ ჩემო
 პრიმოს რ დაღაცათუ მშჲ ჩემი წარმართო-
 ბისა შა და მონებასა კერპათასა მოკუდა ად
 დედაჲ ჩემი ქენე იყო და დიდი მოსწრაფე-
 ბჲ აქუნდა რაშცა მეცა ქენე მეო ად

15 შინისაგნ მეფისა და რიდობისაგნ მნისა
 ჩემისა ვერ აღასრულა ნებჲ მისი ხ მრავილ
 ჳზის მეტყუნ ქესთვს და მცნებაჲა ნომცემნ
 რა აზაოდეს ვტანჯო ქენე ად რა მეცა
 ვისწრაფო ქენე ყოფად და აწ ეხედა

20 ე ვრ უწყალოდ მოსწყუედს ქენეთა
 უღთოჲ ესე და უწყალოდ ნინის ძმაჲ ჩემი
 და ეღმის ფდ სლსა ჩემსა აწ უკუე მნებავს
 რა რავდენცა ძალ-გიც ფარულად გნუტე-
 რბდე ქენეთა და არა მოსწყედენ ყნი ვე-

25 ლითა ამის ურჩულოჲსაჲთა ესე რაჲ
 ესმა პრიმოსს არლარა მოსწრაფე იყო
 პერობად ქენეთა ად უფრსდ მიუბკრებ ღა

რ შეიპყრნა იგინი ვ'ნ.
 კრეზებამან ვ'რ დ.
 ლე უ'ლ დამაშურა-
 ლ იყენეს და კინი-
 ოდენიცა ზეთი ე-
 რ გამოეცადა და რა-
 ჯრამს იგი ე'კმ'ნ მ'ნ
 ღ'ისამ'ნ წყალი დაა-
 სხა ესოდენი ზეთი
 ვამოყდა და შმა-
 დლობდეს მას რ'ლ ზ-
 ეთისა თხოვად მი-
 ვიდა და უფრ'სდ მ'ნ
 მდიდრად მისცა მ'თ
 ზეთი და უმეტე-
 სად პატრივ-სცემ-
 დეს მას
 ბმისა შმ'დ იქმნა
 სიყვინილი დიდი ქ'ენ-
 ასა ამას ჩ'ნსა
 ხ' იყო ს'ფლსა მას
 ეკლესიაჲ წ'დისა
 ლაგერენტი მოწ-
 ამისაჲ დამწუ-
 რი ლანგუვირ-
 დთაგ'ნ
 მნება უკუე ღი-
 რსსა მას სანკტ-
 ულოს განახლ-
 ებ'ჲ მისი და მრავ-

ვალნი კელოვანნი
 და მოქმედნი შეყრი-
 ბნა საქმესა მას და
 მოურყედა მ'თ სახ-
 რდელსა
 ხ' სიყვინილისა მის გ'ნმ.
 რავლებითა პური
 დააკლდა და იწყეს
 მოქმედთა თხოვად
 საზრდელისა ხ' ქ'რ.
 იგი ღ'ჲ სიტყვთა
 ნუგეშინის-სცემ-
 და და უქადებდა
 მყის მოღებად პუ-
 რისა რ'ლ-იგი არა
 აქუნდა ა'დ სას[ო]-
 ებითა ღ'ჲთა ე'ა
 ქონიერი უქადებდა
 შიმოვიდოდა უკუ-
 ე ს'ფლსა შ'ა ნუღ-
 ეუე პოოს ვის
 ო'ჲმე პური და
 არაჲ პოვა სლ-
 ვასა უკუე მისსა
 წარქველიდა მახ-
 ლობელად თორნისა
 შთახედნა მას შ'ა და
 იხილა მას შ'ა მღე-
 ბარე პური საკ-
 რველი სიდიდითა

5

10

15

20

25

30

და მუშაკთა ნეტხვანი და ზამთარ-
 ნი და თეატრონის მბრძოლთა და-
 ბძარგანი ვორცთა მ'თანი აღ-
 ვილ უჩნს და სუბუქ სასოები-
 5 სა მისთვის ნიქთა და პატრეოთა მეფი-
 სა ამის მოკუდავისათა გინა ნა-
 ყოფთათ'ს გ'ნხრწნადთა გინა
 საფასეთათ'ს წარმავალთა რ' ამათ
 ყ'თა ნაცვალთა შრომათა და კირთა
 10 მ'თთაჲ საწუთრო არს და წარმავლ
 რაე ჟენ უმეტესად სათნოებისა
 მუშაკთა და მოსაგრეთა ზეცისა
 მეუფისათა უკმს არარად შე-
 რაცხვამ შრომათა და ოფლთა ა-
 15 მათ მცირედ ქ'ისათა ეინამთგ'ნ
 იციან ვ'დ მოსაგებელად მ'თდა
 გ'ნწესებულ არს სსუელი ცათაჲ
 და კ'თლნი იგი ნიუთხრობელნი და
 ნიქნი წარუვალნი ხ' უკ'თუ ამას
 20 ყ'ლსა ზ'ა ჯერეთ საქირო ვიეთმე უჩნს
 კ'თლი იგი და სანატრელი გზაჲ და
 საწყინო მ'თისა მის დაჯსნილობისა
 და ვორცთ მოყუარებისაგ'ნ არს
 იქუ ესე

- საუღარსა მათსა ღირს იქმენ და საქმე მოიგე ნე.
 ტარო აღმუცანებელი ხედვად ამისთვის სიტყუა-
 სა მას ქუმრითბისასა მართლიად აღმოიტყოდე და
 ილუაწე კეთილად ვე სისხლთა დათხევამდე მამა-
- 5 ეო წო ვედრე ქეა ღა შეწყალებად სლთა ჩნთა-
 თვს ფნი გ ბიხრზდით მრთლნი ოითსა დსდგლი შე(წ) გე-
 სემინ ღა სკინვი გვლი მბრლთა შე-ვე ესევრი-გვან-
 და ვე ონ და არა კეცენ ჰპოო სეკდბრსა ბსა ალჲ ბ
 ზნეფინა მადლი ბ სხრბა მრკზის თაპისაჲ
- 10 მას უმსა შინა მოვიდა ივ და მოწათენი მისნი კაპერ-
 ნაჟმს და ვა შევიდა იგი სახლსა ჰკითხვიდა მათ
 რასა-იგი იცილობდით ურთიერთას გზასა ზა ხ იგი-
 ნი დუმნეს რ ურთიერთას იტყოდეს გზასა ზა ვდ
 ჩნენი ვინმე უდიდეს იყოს და დაჯდა და მოუწო-
- 15 და ათორჰეტთა მთ და ჰრქა ვის უნდეს თქნ-
 გნსა პრლ ყოფად იყოს იგი ყლთა მწემ და ყლთა მსა.
 ხურ და მოიყვანა ყრმაჲ და დაადგინა შს მრთსა
 და მკლავთა მიიქუა იგი და ჰრქა მათ რნ ესე-
 ვრი ყრმაჲ შეიწყნაროს სახელისა ჩემისათვს მე
- 20 შემწყნაროს და რნ მე შემწყნაროს არა მე შემწყნაროს ად მომავ-
 ლინებელი ჩემი მიუგო მას იოვანე და ჰრქა მოდ-
 ლუარ ვიხილეთ ვინმე რი სახელითა შნითა ეშმ-
 აკთა განასხმიდა რი ჩნ არა შეგვთქს და ეა

hazq dicitur dicitur ... *de lura fidi* ... *dia* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...

( ) *hinc* ... *de* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...
et ... *et* ... *et* ... *et* ...

806号 3365号, 1030 頁, 88. 41
 (A 648)

და პრა მუნ უდაბნოთა მთ შნა დიდი პასილი
მჯდომარე და იყოფოდა მის თნა დაყუდეებით
და ლთსა კმსახურებდა ნოღწებითა ძლიერითა
რ ზოგად ისწავეს სიბრძნე და მცირედ ჯამ გნე-

- 5 შორნეს ურთიეროას და კლად შეიერთნეს სა-
ხითაცა და ნოქლქობითა და იყო ონი მათ შს
სიტყუსა მისებრ სახარებისა და აღწერნეს მუნ
წესნი და გნგებანი მონოზონებისანი და ნრა-
ვალნი ბაძვად თვისსა სათნებისა მოიყვანნეს
- 10 რ მსგავსად მოსესსა ღრუბელსა შნა საღთო-
სა შევიდეს მთასა მას ზნა გნშორებითა სოფ-
ლისა შფოთთაგნ და შჯულის მდებელ მონა-
ზონთა და ყლთა ქეანეთა გამოუჩინდეს
და იყენეს ესრეთ ეამთა მრავალთა
- 15 ხ მამად სანატრელისა გრიგლისი სიბერისაგნ და
უძლურებისა იკირვოდა და უფროხსად
მწუხარებისაგნ სიკდლისათს ძისა მისისა
კესარიოსისა რლი უმრწემე იყო წდისა გრძ-
გულისა და ამისთს ნრავლითა ებისტოლითა
- 20 ევედრებოდა გრიგულის მისლვად მისავე
ხ მნ საშინელად შეპრაცხა ურჩებად მამისა
მდღელთ მოძღურისა და მოხუცებულისაჲ
და კლდ სურვილი იგი დაყუდეებისა და მეუ-
უდაბნოებისაჲ აიძულებდა ურჩებად უკუა-

Եւ յաւի ճապն ասեցիստե ըն չիւ ծնն զեւոս
 Եւ չճամբուդ : Եւ յապաքաճե մե տնե Եւ զաթմոյցաւ .
 Եւ ոտե յոմեւ զաթմոյցաւ Եւ զոյնոյցաւ փոռոմոտե :

Ի ճապքե յարեդոյն եռչեմեդ : Եւ ճոնոյճ զեմ չիւ
 զաթմոյն ասիտոյմոտե . Եւ կոնեճ զրդեմեմեկ եւ
 ըտուր Եւ ճաթմոյցաւ : Եւ յա աւ ճոս չի .
 երգալեմ զչի եւ ըբեմոյցաւ : Եւ երգոյմեմեկ ճաթ
 յոյնե Եւ չիտոյցաւ ճախաճաթոյցաւ եւ : Եւ ճոս
 դրոտն զեմոքեճ տպրեւ եւ տնոյցաւ ճարպոյնեմե :

Ի մեղքոյնեճ ճաթեւե . տնապոյցաւ չիւ եւ տոս
 եւ զրդեմեմ ճոս եւ ճեւ ճե . չիցաթմոյցաւ եւ զ
 տրե զպատու չի . Եւ զ ճաթաւ մեղքաւ ճաթ
 ճաթաւ . Եւ կոնու ի չիտեդու չեմա ասիմ ճոյն :
 Եւ յարեմ զեմոյ չեմու ճաթաւ :

Ի ճեմեճ եւ չիտեմոյնե չիտոյնե եւ չիտեմե չի Եւ
 ասիտաթմոյցաւ չիտուրաճե . Եւ ասիտաթեմեճ
 ճոսաթեմոյցաւ չի ճիտե տն ճոյնե ճոյնե
 կիւեմոսեւե : Եւ ասիտաթմոյ յա լոմե չիտ
 չաթաւ : Եւ ճոս տն ճաթաւու չիտեմա տոտ :
 զրդեմոյցաւ . չիտաթաւ ճոսաթեճ ճաթոյ :
 Եւ ճի եւ չիտեմեճ զրոտուր ասիտոյցաւ ճեմե .
 մոնոյտ ճաթաթաթե Եւ ճա ճաթոյցաթաթաւ :

Եւ կոնեճ ասիտուրոտ յա Եւ զաթմոյցաւ Եւ ճոս
 Եւ չիտա չիտեճ . Եւ տնաթոյցաւ ասիտոյցաւ : ասիտ

ესრეთ უკუე ვიტყვთ და დავამტკიცებთ

- ა. რწი ცორციელსა მას მოსლვასა და გწ-
კაცებასა სიტყუსა ღთისსა სიტყვთ და
საქმით პირითა და გღითა და გო-
5 ნებითა აღწერიითა და გამოსახვითა
აღიარებენ საუკუნუმცა არს
საჯსენებელი და კურთხეეად მათი
- ბ. რღთა იციან ერთისა მის გუამისა
კესისა ორთა ბწბათა გწყოფილე-
10 ბად და აღიარებენ ღთებისა მისისა
უხილავსა და უენებელსა და გა-
რე შემოუწერელსა დიდბასა ხ კტე-
ბისა მისისა ხილულსა და ენება-
თა ჯრცმისა და სიკდლისა თავსმდე-
15 ბელსა და გარე შემოწერილსა
ბწბასა ქადაგებენ სიტყვთ და გამო-
სახვით სწნომცა არს სჯსნბღლი და კრ.∴
- გ. რღთა ჰრწამს და ქადაგებენ და ახა-

դեմոստ ապհասիդ զհրապիտ ճե՛ծեցրածսկըզպտ՛:

Ը | Տիւր քան ի զոսնս : ճե՛ն ճանտորսնս ճե՛ն չի
 կըզպէնս : եղբայնս : սոսնս եղբայնս ճե՛
 նս-ժնո : ստեղծութ : ճե՛ն յիստութ : ճե՛ն զս
 նկարս : յարդարութ : ճե՛ն զս ճանտըզրութ :
 յարտեմոզպի : եւ ապհասի սպ՛մն : յեմն
 եւ ի սեղիկ զոսի ճե՛ն կախմտըզրութ ճնն :

Ը | Րոտս : զլուռն զիտութ : ճն զսպեմնս :
 ինչնս : ստեղծութ զնկարս : զնկարս
 զս : ճե՛ն յարտեմոզպի ստեղծութ : ճնս
 ապրտեմոզպի : ճե՛ն ապրեմոզպի : ճե՛ն զս
 մոյ զոմա սպրտեմոզպի : ճե՛ն ճե՛նս : Ը կն
 զնս : ճնս ճնս ճնս : ճե՛ն զիտութ :
 տե զստեմնս : ճե՛ն եւ ճե՛նս : տե ճե՛ն
 զոսնս : ճե՛ն զստեմնս : ճնս ճնս
 ճնս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :
 ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :
 ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :
 ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :

Ը | Րոտս : ստեղծութ : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :
 ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս : ճե՛ն ճե՛նս :

რებენ სიტყუათა წიგნის წერითა საქ-
მეთა გამოსახვითა და იციან ვ'დ ორ-
ივე ესე ერთად სარგებელად მსმე-
ნელთა მ'თ და მხილველთა იქმნების
5 სიტყვთ ქ'დგაა და ხატთა მ'რ კეშმა-
რიტებისა დამტკიცებაჲ საუკუნე-
მცა საცსენებელი და კრთხ'ვი მ'თი
10 რ'ნი სიტყუათა მ'რ კეთ'ლთა წ'დაჰყო-
ფენ ბაგეთა და მსმენელთა სარგებე-
15 ლ ეყოფვიან და იციან და ქადა-
გებენ ე'დ პატროს'ნთა ხატთა მ'რ წ'და
იქმნებიან თუალნი მხილველთანი
და ამაღლდებინ გონებაჲ მ'თი ლ'თის
მეცნიერებად ს'კნემცა არს სცს'ნბლჲ
20 ბ'რ'ნი მეცნიერ არიან ვ'დ კუერთხი იგო
ძუელისა შჯულის'ჲ კუერთხი ა-
ჰრონისი და ფიცარნი იგი და კიდ-
ობანი შჯულისაჲ და სასანთლე და

და მოსრეველით ნუ ჰპრიდებთ ნუცა შეიწყლბთ
მოხუცებულსა და კაბუქსა და ჩჩულსა და ქლწ-
ლსა და დედანი მოსრენით რა აღიჯოცნენ ხ' ყლთა
ხ'ა რლთა იყოს სასწაული ნუ ნიეახლებით

- 5 ღთი იტყოდა წდით გამო მისით განვიხარო და
იღმაღლდე განვეყო სიკინაჲ სოფელი იგი რჩე-
ული იოსებისი რლი მისცა იაკობ სახედ მოიღო-
ყლისა მის აღთქემისა რლი საგონებელ არს
თუ იშლსა ოდენ მიეტა იტყეს უკუე ვდ რჩეულნი
- 10 იგი აღთქემაჲ და სამკვდრებელი ერისაჲ გან-
ყოფილებად მოვიყვანო და ვყო იგი ზოგად
ყლთა მიმართ ხ' რეს აღთქემაჲ იგი განიყოს და
ყლთა სარგებელად ნიეტეს მაშინ ლეღეტა იგი
საყოფელთაჲ განიჯომოს ესე იგი არს ყლი-
- 15 ეე სწული ეა წილის-გდებიოა ნიეტეს თითო-
ეულისა ადგილისა მკვდრობითა მაშინ განყო-
ფილნი იგი შეაერთენს ნენ რნი-იგი ყო მშუდობაჲ
ცათა შინა და ქყენსა ხ'ა და შუა კედელი იგი ზლ-
უდისაჲ დაჯსნა ჩემი არს გალაღე ჩემი არს
- 20 მანასე ნაშობი მანასესი იყო გალაად რა

თა ზემურს და დბლსა ტაძარსა წისა პტრე მქქლი-
 სსა დასხნს რლთგნ სლი სურნლბისა და წყარა კუ-
 რნბთა დაუწყუედელდ აღმოღის სრწმნბით მედრებ
 01- ივნსა იქ წისა მწმისა ლეონტისი იპატისი და თე-
 5 ოდულსიდა პოპლიოჰსი და დომეტიანოჰსი წა
 ნწმე ლეონტი იყო მაღლ ჰასაკითა და ძლიერ ძალი-
 თა ხ შობა აქუნდა ელადით და გუნდსა შა ნვედ-
 რობისსა დაეწესა და წყოპთა შა ნრელი ახოვნბა
 და ძღევაა აჩუნა და ამის თნა იყო იგი შემკულ
 10 სიბრძნითა და გონიერბითა ფდითა ვინაუა ერის-
 თვდ დაიდგინა ხ იქცეოდა რაჰ ტრიპოლის აჟრი-
 კუისსა სმტთა ნიქთაგნ და შესაველთა ზრდი-
 და იგი სიმრავლესა გლხესა და წადიერბით და
 ერთგლებით ქა ჰმსახურებდა
 15 ონა ესე ანდრიანე მთვრმნ ფინიკისმნ რი იყო უთა
 ვესპასიანსთა და წარიელინა მისა იპატი ტრი-
 ბონი ორთა მვედართა თნა რლთაგნსა ერთსა თე-
 უდულე ეწდებდა ვრ-იგი ნივიდს მჭურვლებითა
 მძაფრითა შეპყრბილ იქმნა იპატი და ესმაჰ ქა
 20 ანგლზისგნ სამ გზის ვდ უკთუ გნებვს ვნკრნბა
 სნეულეებისგნ ხადე შემწოდ ლა ლეონტისსა და ქისა
 ამის სმენასა ღირს იქმნა თეუდულე მვედრიცა
 რლისათსცა ხადა რაჰ იპატი ლა ლეონტისსა ნსგავ-
 სდ ბრძნბისა მყსლდ სნლბისგნ ვნიკრნა და სიმრთე-
 25 ლსა ნიემთხვა ხ მიიწია წისა მისთნათა მთ თნა
 ისურს მის თნა რ ჯემეცარ იყვნს თუ ვინ არს იგი

ამისთვის იტყვს და სახლსა მისსა წარმართნი
ესვიდენ ამის უწლისათს გამოჩინებად
ვღ მამასაცა ესევე სთნავს თქა დაწყებასა
ამის სიტყვისასა

5 საყუარელი ჩემი რაი სთნავს სლსა ჩნსა
დავდევა სლი ჩემი მის ზა და სამართალი
წარმართთა მიუთხრას

მინადგონ ქდგბა მისი და წყლბა მისი ჰუ-
რიათა არა შეიწყუნარეს ამისთვის სამარ-

10 თალი წარმართთა ნიუთხრას და სახ-
ელსა მისსა წარმართნი ესვიდენ დბა
ქცთმკრბასა მისსა სხრბა ქე ეუთმე
შაშინ მოჰგუარეს მას ეშმაკეული

ბრმა და ყრუ და გნკურნა იგი ვღ ყრუ
15 იგი და ბრმა და ჰხედეიდა და იტყოდა და გნ-
უკრდებოდა ერსა მას და იტყოდეს ნუ-
უკუე ესე არს ძე დთისი ხ ფარისეველ-
თა ნთ ვა ესმა ესე იტყოდეს ესე არა გნა-
სხანს ეშმაკთა გარნა ბელზებულთა

20 მთავრითა ნით ეშმაკთაჲთა ტრბნი

✱ უკორბა ესე ორთაჲვე ეშმაკისაჲცა და
ფარისეველთაჲცა მან ორნივე საცნო-
ბელნი დაუყენა მის საწყალობელი-
სანი თლნი და ყურნი რა ვერცა იხილს

25 ქმ ვერცა ჰრწმენეს ად ქნ ორნივე
გნკურნა რლისათსცა ერნი იგი გნ-

ւ. մ. ի. ս. ի. զ. զ. զ. : ճ. : Լույ. ս. ի. : մ. ի. ի. : թ. : ճ. : մ. ի. :
 տ. ի. զ. զ. զ. զ. : (մ. ի. զ. զ. զ. զ. զ. : ճ. : մ. ի. :
 մ. զ. զ. : զ. զ. : մ. ի. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. :
 ճ. : թ. : զ. զ. : ճ. : մ. ի. : Լույ. ս. ի. : ի. :

) ճ. զ. զ. զ. զ. զ. զ. : ճ. : մ. ի. : Լույ. ս. ի. : ի. : ի. : ի. :
 ճ. : զ. զ. զ. : Լ. ի. : զ. զ. : մ. ի. : ի. : ճ. : Լույ. ս. ի. : ի. :

| ճ. : զ. զ. զ. զ. : մ. ի. : ճ. : թ. : զ. զ. : մ. ի. : թ. : զ. զ. :
 մ. ի. : թ. : զ. զ. : ճ. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : մ. ի. : թ. : զ. զ. : ճ. : Լույ. ս. ի. :

* ճ. : զ. զ. զ. զ. : մ. ի. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
) ճ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :

ճ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :

P. թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :
 թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. : թ. : զ. զ. :

Ձառքն Երեւանի տաճարի, XI և-ի շրջանի ճարտարագիտ. թ. 117 v. (H 1366)

კვრებულ იყვნეს და იტყოდეს ნუ-
 უკუე ესე არს ღე ღათისი ხ' ფარის-
 ევეჟა კლდცა არა შეიკვინეს გნო-
 ზად რ' ნა ეთჳე მ'ს ზწუხარე იყ-
 5 ვნეს სხუათა კ'თლიათს და არა-
 რაჲ ესრცთ იყო შემატრეძულ ნ'თ-
 და ვ'რ ცხორებდა კ'ცთად რ' შტრი
 შესწუეიდა მათ და ჰე თუნცა ს'დ
 დაეწუხნეს დაღაცათუ დაუტეენა
 10 ქ'ნ და განეშორა ა'დ კ'ლდ ესნოდა მის-
 თს დიდებულეზაჲ და უძრეს ეშმაკი-
 სა მის შეწუხნეს
 რ' იგი გ'ნეშორა კ'ცსა მას და იელტოდა
 დუმილით ხ' ესენი გმობდეს და მოკ-
 15 ლვასა გ'ნიზრახვიდეს
 ხ'ვაგლამ მ' უშრისატ'ს ა'დ ზ
 შურო ნვეცო მძენარეო და ვე-
 ლურო უფროის ქ'ვისა გ'ნზრავლ-
 ებულნი ვინ-მე გამოსახოს სახე შ'ნი
 20 ხენეში და სასტიკი ვინ-მე აღწოჳს
 ჯგროენად სიტყუაჲ გ'ნქიქებისა
 შ'ნისად რავდენი ძკრი შ'ნ სოფლად მე-
 მოიღჳ რავდენთა წ'თა მზრძოლად
 შ'ნ აღუდგინენ ქურნი იგი უკეთუ-
 25 რეზისა შ'ნისანი და აწ ყ'ლისა სოფლი-
 სა ცხორებაცა შეგშურდა და ჰპოენ

ვერთ მგავთ ქა- შადი და გთ პო- ქეშის არა ანის ქან თანა უფრს გადან ხეთთ	ბუფი და ალი თუნი და ალიბი- ლი თუნილი ზ- ელა და აქურ- თხნაფინი და და-	პკეს იქმ ნათლიტელ და სქთა ელი და აქურთი ტყენ AA	მომოქთა და მეოგობარია და მოქლიდ და მესაგენა დლია აღღგამედ
ვეფხა პური და ორი თუნი ჭარნა თუ ქნ ჭა- რეიდეთ და უყი- დითქლა ანას ერსა საჭადე- ლი რ იყენის ქ- აცნი ერ ხეთ	მესინა და ვის- ცედა მოქეთა რა დაუქონ ერ- სა მას და ტიეს და გუნქეს კნი და ალიდეს რ- იგი დაუქთა გთ ნაქურთე ათ-	ბლათ აღ- დგომელ ანს ს- იქკეთათქნ ეინ გუნთე მე გიფეო ქე და ქკა ცხეღ- ლი ლთისაჲ ფთათედენ შე- ბ	რულსა უნეს შე- მოღგობად ქნდა უქურაგენ ეა- ვი თესი და ალი- დენ გი თესი დლი- თი ნქელ და ვაგ-
ათას ოდენ ჭკა იქ გქეთა თესთა დასით ქცეში ემე პე- რისქედ-პურის ტედ ერგასიუ- ელი და გთ ყე- უსი ეგქთ და და- სხეს იგი ქლი ბთავადმენ შიი- ლო ხეთთ იგი	ორუტეტიგოლორი შდ იყო ლოცვასა მას მისსა თესა- გუნ ვის თანა იუ- ნეს მფუნ და ქითხეიდა გთ და პკა ეინ ვ- პგონი მე ერ- სა ანას რაჲ თქ- ან ჩგთეს ყოფად ბგთ მიუქეს და ლ ი მ ში ქდ იჯ რაჲ კხ	ამქო რა არა- ვის უთხარან ქე და პკა ექლ ზე- რარს მისა ვა- ცისა ფლ ქეგბ- აჲ და შექრა- ცხყოფაჲ ეო- ხუტეულთა- გენ და გქლთ ლ მ ში ქე რაჲ ბკ	დქმან გე ჩქრსა ქნეს თ- აეი თესი გნრი- ნებად წარიმე- მღას იგი რარ- წაოქეაღოს ათე თესი ჩქ- თეს მენ ქოქოს იგი რან სარეგეტა ანს ქცის შეთ- უიძინოს სო- ლ მ ში ქე რაჲ კხ

ნაეი იგი მიხადა დანაქ- მად ხ კაცი იგი გუნჯბა- დეს და გუნჯრეუდნი ურთიერთას ხმდელეს და სსრბე ცხორებისაჲ ზიაკელდა ად მოლუაწჳს იგი ცხორებისა მთისაჲ რს საბაგელისა მის უფრ- კლისა ზღულად შთაგდებდ უბრძინა გესსა შნა გა- მოუწნდა და ლელუისა მისგუნ გნარინნა და საბა- გელისა მისგუნ გუის გნა- შორნა და სულ-მყოალო- ბისა გისგუნ გნარინნა და მოუვლინა მთ ნაეი სორნელი	5	და მუჯდობით მიუძღუა . ნაეთსადგუჯრად კე- თილად მიიწინეს ლეუქ მირონ ქლუნდ ილოცეს სამბახოსა ნას ნეტარი- სსა და რეუთბრეს ულთა დბლი ეყე საკრეველი რლქნა მთონაწუნ ნიკო- ლაოზ და ყნა რლთაჲ ესპე ადრდებდეს ღთაჲ ჳ ღთ-მემოსილო და სსკა- ულთა მოკმედიო ნიკოლა- ოზ ესრეთ გადღდა ღუნ ამასეე სოფელსა ცოც- ქლდა იუნდა უდ მიცვლემ- ბისაჲა შემეგაეცბუ- დაჲ შრომითა და ნო-
	10	
	15	

- დუაწებთა შრთა ხ' გეჲ-
 მისა მის საუკუნქაშა დგ'ჲ
 შრნი და პატრივი და საშუქ-
 ბელი იგი არს არ' უ'ლი თუა-
 ჳმგნ არა იხილად და ყრუ-
 სა არა ეგვა და გულსა
 კაცისსა არა მოუწდა
 არ' იგი გ'წუგზადა დ'წგო-
 ყუარეთა ვისთა
 ჰ დიღო გდღ'ლთ მთავარო
 და ბრწყინავალთო მო-
 წამეო და გჯგჯგვასა-
 ნო თოითთმ გვგვგვ-
 თა არ' კეთილად იღუაწე
 ქ'სთუხს და სიგწე და
 ახოწნბჲ და გულსი-ნო-
 დგიებგ'ჲ შრნი აჲწმეწე და
- 5
 10
 15
- ლოცვითა შრითა მჰყარ-
 ლბელობჲ იგი უღმერთო-
 თა მფ'შთაჲ დაჰქ'წ და-
 ძლევით შუმოსილი გა-
 მოხუქდლ საპყრობილი-
 თ მადლითა ქ'შითა
 ცხოვრებისათჳს აურაქ-
 ხსლთა სულთაჲსა
 და იქმნა უკეთანაჲსკ'წ-
 ლი პ'ტრივი და დგ'ჲ შრნი უ'ე-
 ტეს პ'ლისა ხ' სადა-მგმ
 აწ მყვდო ხ'ო უხემთაჲს
 არს ბ'წებისა ანგელოზთა
 თანა ჳუებ'ჲ და ს'სუფე-
 ველსა ქ'თაჲსა დგოგაჲ
 წ'ე წ'ისა ს'გებისა ქ'შ ი'ჰს(ს)
 გ'არ ორისა ჩრნისა რ'ლსა შუფ-

ნოტყეული რ ნუჟაჟე ეგრ ჰპოო სსა
ჟანი ესეგრი შნდობად ცდვია შნთა ყლ-
თავე ჟღეთა შნთა

რლსა ეხილვოს გენოდ ლოცვისამ მრ-

5 ავალ გზის ერძისაჲ სიტყსა თქმითა
შეამწიკლის გონებაჲ თსი და წარდგის რამ
ლოცვად საწადელი იგი სიტკბოებაჲ
ჩუღელუბნისაჲჲერ ეგრ პოას

სსა არს ხედვად ზედამს-ნა გულისამ ჯა

10 სსა არს ეპისკოპოსობაჲ გლსაჲ გონე-
ბისა მრ შთაერისა და მღღელთ მოძღუროისა
შენწირველისა სიტყურთა მთ მსხფერქს-
ლთა ქსაჲ

რლთამე მო რამეიღეს ცესელი იგი წა და

15 ზეცისამ შესწუავს ეა იტყვს ღის მეტუ-
ქელთავანი ვინნე სრ შესწუავს მთ ნა-
კლჯლევაანების:თს სიწმიდისა და კლჯ
რლთამე განანთლგბს საზოიჩისათჲს
სისრულისა რ მსგე ცეცხლ შენწუველ-

20 ცა და ნათელ გნწმეღელცა ეწოდების
ანისთსცა ვიეთნიმე გამო-რამ-ეილოდინ
ლოცვისაგნ ეა საჭურლისაგნ გამოვლენ
გწმეღილნი ნიეთისა მისგნ ცდვათამსა
და სსნი ეა ნათლისაგნ განათლებულნი

25 და ზეწრითა სიმდაბლისა და სიხარულისა-
თა შემოსილნი ესრეთ გამოვლენ მრ სრ რნი
თჲნიერ ამის ორისა სახისა გამოვლენ

ლოც

ճախող պատ մահապակասող որդի տեսաւ. կը
պատուական որն զնձապէմ ընդուն զնուս կո
տէրող մտտու զնուս

Խոսե յարտորաս յշրմաս տարորուն ճան
տորես զնուն պիտուելու կորպե սփարմուտ
ցղեմբուկտան զանկը ճ տնու մեքուս մեղնեւ
տալորեմ եւրու մեղտո ոչ կորկցաս ոչ ւճ

Լիալապտուկե ոչի որդի սասն
Լըճ ճիկ ըղմորճ Եղմեան ճ շարտու ճ
ժի. կըճ բոն զանկա սասնապէ յնունե զանո
կունեմ ճուդտեւ մեմոմորտ ճախտակե
ցղմբուտուդտեւ կորպեմտեմ մեղմբուդ
տու ճիկե

Խոսու մոլ ճաւուս որոմոր ըղմուտ ոչ ըճ ժ
կորուն ճ զղկուպեր յընդակն ոնն մեղկ
պորտու ճ ճի որուն մոլ թցղկուպերն մոն
կոսպտուդրեմ կունեմ կորմոմեւ ժեղտ
մտու մոլ ճ ճի կոտուղն եմամուստի
կունալտուն ճ մեղող ըղլուս զղմբուդորտ
ը ժեհստուս յնմբուդ մեղոր զրամեղցն
նմնտեղ զորտուն մոլ ճ ճաւուս զրմամոն
տարորուն ճի որն եւլպմորուն ճի ճ ճալորուն
նմբոմմոտն հորտ կեմուն ճ ընդուն ճ ե
մեկն որն կոտուն ճ ճի ճ ճալորուն
մեղմբուտու կոմմեղտուն մեղլաւալտուն
տ ճ ճ ճալորուն ճ ճի ճ ճալորուն ճ ճի
տակորն ճ ճի ճ ճալորուն ճ ճի ճ ճալորուն
տակ

ლოცვისაგან ვგვერთა ვრცლდ ულო-
ცვის და არა სულეირად

შუეთუ ვრცნი შეესხნენ რაჲ სიტყვისა
ვრცთა იცვალენის სახე და წესი მთისა

5 ბუნებისაჲ მანა ვრ არა შეიცივლოს
რლი ვორცსა ღთისსა შეეხებოდის გე-
ლითა უბრალოჲთა

სახეთებრ ქუნისა მფეთაჲსა ესელ-
ფების რამე სახიერსა მასცა ჩნსა ნეჟ-

10 ფესა თნა რ იდესმე თჳთ და უდესნე მფე-
ობრისა მისისა მრ და ოდესმე მონისა მრ
და ოდესმე სდ უცნაურადცა ნიჳთა თსთა
მიჰმადლებს მვედართა მისთა ად მსგ-
ავსად სიმდაბლისა ჩნისა განამრავლ-

15 მის მადლნიცა მისნი ჩნ თნა

შა საძაგელ არს ქუნისა მეთისა უჳეთუ
ვინ დგეს წე მისა და მიიქცევდეს პირსა
ონსა და ზრახვიდეს მტერთა მეთისთა
ეგრეთვე საძაგელ არს წე ონისა რლი

20 დგეს ლოცვისა შა და შეიწუნარებდეს არა-
წთა გლის სიტყუათა

რეს მოგივდეს ძალლი იგი წარმტყუენვე-
ლი გონებისაჲ საჳურველითა მით ლო-
ცვისაჲთა გნდვენე და რაჲდენ გზისცა

25 გნთიცდეს ნუ დააცადებ ნუცა ადგლსცემ
ითხოვდ გლოვისა მრ და ეძიებდ მორჩი-
ლებისა მრ და ირეკლი სულგრძელებითა

ուսըօրեւեցի որչորսնառս Կանթամ Կոսա
ըսրն մեանն կարտորեա՛մ:

Ք Կարդալ Կանթոն ցորդ: քնոյնիւնս և քալե
Կանթառ: որտառոցսն և Էլի մարդն մտնե:
յալնոյսունս մայ: քնեանս ցորդօրս տակ
մտն Կանթոն ուննե ցորդոյսմոն Կոյ

առառս ապանս ուսն առ

Ն Երբառ ուցն Կաննե մորքորսունս քառ
որոցն սե՛ճ մո և քառնե մեքս քնե մոյ
որդե սնե մամոյնդ սպտ մեպմոյնդ մոյ
ապանե մոն ուն մն մե ամոյնդ մաննե մն
մեամոյնդն սքրե սպա մե կոտս սնտ
մոտմեմոյն մարմեանս մոնս Է՛մ մե
քրեմ և մեպոսնե քնե ուցն մեպոս
նե մեմոնդ մաննե քնե

Ի Է և սեռս զդոսան Կաննե մորքսն ԿԵԿՅՈՅ
յոն մոյն քո մոնն մե մոտքորոյնդ տանն
աննե մեմոնս քոմոյն մորքառ մորքանս
որչոնդորոյ և սեռս զդոսան քո աոն մոտ
մոյն ուսառ և Է՛մ: մեցորոյնե մոյ մոյնե
քոտս քոն և որպստ

Ժ Կնն մասնորմոյն: ժեռոտ ուց քանն զպոյնդ
քո զքանն ուցնե՛ճ: և քանն որոտու մոտ ուս
ըրեանս քնեմոյն: մե սեռոյն զմն Է
ն կարդոյն: կարմե քոմոյն: կար Է՛մ քոն կրմ

Կ Կարդոյն քնե քոնեմն: մեմո մոյն մանն
տոյնն մն մե սեռոյն կար քոն մոյն ուց

კერპთა პატრე-სცემენ ვინაჲცა იგუემა ზროხისა ძარღუთა
უზელელითა ესუდენ უწყლოდ ე-ე-ლა შიშულად იხილვე-
ბოდეს ძუალნი მისნი და მერმე ლომი ფ'დ დიდი მიუტევეს რი-
სა ზახებაჲ და ბრდღუნვაჲ და საზარელად ხედვაჲ იხი-
5 ლა რაჲ წ'ნ ნ'წმემ'ნ შეეშანა ხ' ლომი იგი მიეახლა რაჲ ყ'ისა
ცხოვრისა უმშვედესად გაიზონდა და ე'რმცა ელმოდა წ'ისა-
თ'ს ესრეთ იხილვა რ' ოფლთა მ'თ შიშისაგ'ნ გარდაცემუ-
ლთა მარჯუენითა ფერკითა ე'ა ღრუბლითა მოკოცად
იწყო ხ' ნ'წმემ'ნ იწყო ლოკვად და მადლობად ღ'ისა და ე'ა
15 ალასრულა ლოკვაჲ მიეს'ლდ იქმნა ძრვაჲ დიდი და კერპი
ირაკლისი დაეცა და ე'ა მტუერი დაიგალა და რაედენიმე კერ-
ძი ქ'ქისაჲ დაირღუა და მრავ'ლნი წ'არმ'თნი წ'არწყმიდნა
ამ'სთ'ს უბრძანა მ'დემ'ნ მახვლითა წ'არკუეთაჲ თაჲისა მი-
სისაჲ გარნა ვინაჲთგ'ნ მტარვალნი იგი უქმ იქმნა რ'ლსა
15 ეგულეზობად მოკლვაჲ მისი რ' კელი მისი მახვლითურთ ქუე
დამოღებად ვერღარა უძლო დაჰჰსნა მძღვრ'ონ მ'ნ
გ'ნჩინებაჲ იგი და დაჰკრა წ'ა იგი ურმის თუალსა და უბ-
რძანა ქ'ცევაჲ ნაკუერც'ლთა ზ'ა და ე'რ-იგი დაიბრ[ე]ბო-
დეს ვორცნი მისნი დაიწუებოდეს ილოცა ო'ისა მიმ'რთ და
20 მიეს'ლდ დაიჰსნეს საკრვ'ლნი მისნი და ურმის თუალი იგი
დადგა და ე'ცხლი დაშრტა მაშინ ძმის წულმ'ნ მისმ'ნ ფოტი-
ოს მიისწრაფა და იწყო ამბორის-ყოფად მისა და მ'მად და მა-
ცხოვრად უწოდდა შეიკრა უკუმ' წ'ისა თ'ნა და საპერო-
ბილედ შეიყენა და მერმე გამოიყუ'ნნეს და იხუტენეს და
25 ე'ცხლითა შეიწუნეს და სახილგელსა შ'ა ერისა მ'რ ქვა-და-
კრებულ იქმნნეს და ე'რ უენებელად დაიცვენეს ესევ'რ-
თა მ'თ ძვრთაგ'ნ მოაბნეს შეშასა ფერკნი მ'თნი და უმწყ-
ყთა ცხენთა მ'რ თრევაჲ მ'თი უბრძანეს და კ'ლდცა იგულ-
მნეს ფ'დ და მარილითა იქლიჰნეს წულუღებანი მ'თნი
30 და თვნიერ' ყ'ისა მოღუაწებისა სამ წელ საპერობილე-

და ზღვს კილისა და ტვრ-
 ოსით და სიღონით
 რწნი მოსრულ იყენეს
 სმენად მისგან და გნკუ-
 რნებად სნეულებათ- 5
 აგან მშთა და უძლო-
 რნი იგი სწლთაგან არაწ-
 მიდათა გწნიკურნებოდ-
 ეს და ყლი იგი ერი ეძი-
 ებდა შეახლებად მისა რ 10
 ძწნი გამოვიდოდეს მ-
 ისგან და გწნიკურნებ-
 და ყლთა
 ჳა თაეადმან აღიხილ-
 ნი თუაღნი თვსნი მრ- 15
 წაფეთა მიმართ თვს-
 თა და ეტყოდა
 ნეტარ ხრთ გლახაკნი
 სწლითა რ თქნი არს სწო-

ფეველი ლწთისაჲ
 ნეტარ ხარა რწლთა გმ-
 შის აწ რ გწმსძღეთ
 ნეტარ ხრთ რწლნი სტირ-
 თ აწ რ იკანოღია
 მთ ნეტარ იყენეთ თქნ რწ-
 ს მოგიძულენ კწთ-
 ა და ოდეს გამოგა-
 სხნენ თქნ და გაყუე-
 დრებდენ თქნ და გწთქო-
 ან სახელი თქნი ეა ბ-
 ოროტთაჲ ძისათვს
 კაცისა
 მიხაროდენ და მხიარ-
 ულ იყვენით რ აჰ-
 ა ესერა სწსყიდელი თ-
 ქნი დიდ არს ცწთა წწნა
 რ ესრევე უყოფდეს
 წწლთა მამანი მათნი

Եւ նոյն կրօնէսէն զքո
աւտոյն ծեւոյնս հոյ:

Սոնն ճաւախալոս ուրիշն
վարհե ճ ճուշի. Եւ շիկալ
սինդրս. Եւ հոյալոս ուրիշ
ու շի ճոստ. Եւ ալ ժոսա:
Յնոյնոյ նոստ շի աւե թ
ճ ճոստ. շի կապի հոյ շաճ
դև ճ արտն ուրիշի ուրիշ
դճ արտն ուրիշ ճ ճոստ
ճոստ. շաճ արտն ճ ճ
ու ճ ճ. Եւ շի ճ ճ ճ ճ
Եւ արտն:

Յնոյնոյն ճ ճ ճ ճ
հե. տալոսն տալոսն ճ
թու արտն ճ ճ ճ ճ
տա ճ ճ ճ ճ:

Սրբու ճ ճ ճ ճ
նոստն ճ ճ ճ ճ

արտն ուրիշն:

Սրբու ճ ճ ճ ճ
արտն ուրիշն ճ ճ ճ ճ
արտն ուրիշն ճ ճ ճ ճ

Սրբու ճ ճ ճ ճ
և ճ ճ ճ ճ ճ ճ ճ ճ
ու. Եւ ա ճ ճ ճ ճ ճ
և ճ ճ ճ. ճ ճ. Եւ ճ ճ ճ ճ
ճ ճ ճ ճ ճ. ճ ճ Եւ ճ ճ ճ
ու ճ և ճ ճ ճ ճ. ճ ճ ճ
աւա ճ ճ ճ. ճ ճ ճ ճ
կու ճ ճ:

Սրբու ճ ճ ճ ճ
ալոս ուրիշն. ճ ճ ճ
ու ճ ճ ճ. և ճ ճ ճ ճ ճ
խն ճ ճ ճ ճ ճ ճ ճ
ն ճ ճ ճ ճ ճ ճ ճ
արտն ճ ճ ճ ճ:

Յնոյնոս տոսոյն, 1050 Վ., Գ. 149 ր.
(S 391)

მას მკუდართა თანა
 არა არს აქა ად
 აღდგა მოიკსენეთ ურ-
 იგი ეტყოდა მათ თქნ
 ეე იყო-ლა იგი გალ-
 ილეთს და თქა რ ჯ-
 ერ-არს ძისა კაცის-
 აა მიცემად ჳელთა კ-
 აცთა ცოდვილთასა
 ჯრ-ცუმად და მესანეს-
 ა დღესა აღდგომად
 და მათ მოეკსენეს ს-
 იტყუნი მისნი
^{ტლი} და მოიქცეს და უთხ-
 რნეს სიტყუქანი ესე •
 რ(თ)ერთმეტთა მათ და
 სხუათა ყლთა ხ იყ-
 ნეს მაგდანელი შრმ
 და იოჰანა და შრმ

იაკობისი და სხნი ვინ-
 მე მათ თანა უთხრო-
 ჰდეს ნოციქულთა ა-
 მს და უჩნდეს სიტყნი
 მათნი ეა სიჩქერის-
 ნი მათ წე და არა ჰ-
 რწმენა მათი
^{ტმ} ბ პეტრე აღდგა და მი-
 რბიოდა საფლავა-
 დ შთახედა საფლავ-
 სა მას და იხილნა ტი-
 ლუნი იგი ხ მდებარე-
 ნი და წარვიდა თუ-
 ისაგნ და დაუკურ-
 და საქმე ესე
 15 და აჰა ურნი მა-
 თიანნი მივიდოდე-
 ს მასვე დღესა შინა
 დაბასა რლი ჰნე-

ახსნი
 მოწმე

Են ձգպճեւորս ասի
 Եւն Եւն Եփ. ԵՃ
 ԵՆՏԻ ԺԱՂԵՆԿԵՆՈՒԹԵՆ
 ՈՒՅ ՂՐԱՄԵՃԵՍ ՍԻՔԻ
 ՂԻ ՂԿԱՌԵ ՈՒՅ ԿՅԵՆ
 ՈՒՅՐԱՆ ԵՆ ՍԻՔԵ ՍԻՅ
 ՂԻ ԵՒՆ ԺՈՒՆ ԿԵՐՈՆ
 ԵՃ ԺՂԺԵՃ ԿՂՐՈՒՅԻ
 ԵՂՐՈՒ ԶԱԺՂՐՈՒՄԵ ԵՆ
 ՂԻ ԶԱՄԵՆ ԵՆԺԵՃԻ
 Ե ԺՂԵՆ ԵՆՏԻՄԵՃ
 ԵՆԺԵՍ ԺԱՂԵՆԿԵՆ
 ՂՐԱՄԻ ԺՆԻ:

ԷԾԸ.

ԵՆԺԱՌԻՂԻ ԵՆԱՄԻՂ
 ՍԻՔԻՆ ԵՆՂՐԱՄԻ ՂԵՂ Ե
 ՍԻՔԵՍԻՂՐՈՒՄԵ ԵՆՍԻ ԵՆ
 ԵՂՐԱՄԵՆԵ ԿՂՐՈՒՅ ԵՂՐԱՄ
 ԻՂԻ ԺԵՂԵՆԿԵՆՈՒ ԺՆԻԺ
 ԵՆ ՂԱՄԵՆԵ ԵՆ ԵՆԺԵՆԺ

ՂԵՂԱՄԵՆ ԵՆԵՆԻ ՂԻ
 ՍԻՔԵՍԻՂՐՈՒՄԵ ԿՂՐԱՄ
 ԿՂԻ ԺԱՂԵՆԿԵՆՈՒՄԵ Ե
 ԺՆ ԵՆԱՄԻՂ ԵՆԵՆ ԵՂՐԱՄ
 ԺԵՆԻ ՂՐԵՆԻՔԿԱՄԻՆ
 ԻՆ ԺԵՍ ՂԻ ԵՆ ԵՆԵՆՈՒ

ԷԾԸ.

ՍԻՔԵՍԻՂՐՈՒՄԵ ԺԵՍ:
 ԵՂՐԱՄ ԵՆՏԻՄԵ ԵՆԺ
 ՍԻՔԵՍԵ ԵՆՂՐՈՒՄԵ
 Ե ԿՐՈՒ ՂԵՆ ԵՆՂՐԱՄ
 ԵՆ ԺԵՆ ԵՆՂՐՈՒՄԵ ՍԻ
 ՂԱՄԻ ՈՒՅ ԵՆԺԵՆԿԵՆ
 ԻՆ ԵՆՂՐԱՄԻՂՐՈՒՄ ԵՂԻ
 ԵՆ ԵՆԻ ԵՆ ԵՆԱՄԻՂԻ
 ԵՆ ԵՆԻՂՐՈՒ ՂԵՂ:

ԵՆԵՆԻ
 ԵՆԵՆԻ

ԵՆ ԵՆԵՆ ԿՂԻՆ ԵՆ
 ՍԻՔԻՆ ԵՆՂՐՈՒՄԵ ԵՆ
 ԵՆ ԵՆ ԵՂ ԵՆԵՆ ԿՂԻ
 ԵՆԵՆ ԵՆ ԵՆԵՆ ԵՆԵՆ

სკა შტ ათი შნაა და
 ჰქა შთ ვაჭრობ-
 ღთ აშს ეღე მოცილე
 ზ მოქლქთა მისთა
 სქულდა იგი და მია-
 ვლინეს მტქლნი შდ
 მისა და ჰქეს მას
 არა გუენბავს მა-
 გისი გეუფუბ ჩნ ზა
 ღა იყო მოქცევასა
 მას მისსა მორაგა-
 ქუნდა გეუფუბ თსი
 და ბრძანა მოწოდე-
 ბაა მთ მონათაა არლ-
 თა მიუკა ვეცხლი იგი
 რა უწყოლდის რაგა-
 გი ივაჭრეს
 ღა მოცილა ჰლა იგი და
 ჰქა ორ შმენ გენ ვეც-

ხლმენ ათი სხუ შესი-
 ნა სასწორი
 ჰქა მას კთლ სხრო მო-
 ნიო რ მოციოდეს ზა
 5 სიწმენო იქმენ და ი-
 ყვე უნ კლმწითქ
 ათთა ზა ეღქთა და
 მოვიდა გეორე იგი და
 ჰქა ორ ვეცხლმენ
 10 შუმნ სხუ-ლა ხუთი
 სასწორი ყო
 ჰქა მასკა და შნკა
 იყავ ხუთთა ზა ქ-
 ალაქთა და მესა-
 15 შთ იგი მოვიდა და
 ჰქა ორ ამა ვეც-
 ხლი შნი რი მაქუნ.
 და კრძალული სწ-
 დარსა

ბეთბაგედ ბეთანი-
 თდ მთასა თნა რლ-
 სა ჰქენ ზეთის ხი-
 ლთაა წარაიღინ-
 ნა ორნი მწფთაგენნი
 და ჰქა შთ
 წარედით წე დაბასა
 მავას არლსა შეხუდ-
 ეთ და ჰხოითი კი-
 10 ცჳ დაბმული არლსა
 ქცი არლაიინ დაჯდო-
 მლ არს აღჰქენ-
 ით და მომეუარეთ
 მე და უქთუ კინე
 გითხვიდეს რაგა-
 თს აღჰქენით ეს-
 რე არქეთ ეღ ოა
 15 უქეს ემე
 ღა ეა წარვიდეს რნი-
 სკა

ოგი მიავლინნა კო-
 ვეს ეგრეთ ეა იგი
 ჰქა შთ და აღრაგ-
 ჰქენიდეს იგნი კიცი-
 5 სა მას ჰქეს შთ უ-
 ფალთა შთ მისთა
 რაგასთს აღჰქენ-
 ით კიციუსა მავას
 ზ შთ ჰქეს ეღ ოა უ-
 კმს ეგე და მოჰეუ-
 არეს იგი იგს და და-
 ასეს სამოსელი კი-
 ცუსა მას და დაჯდა
 იგ მას ზა და ერ შეე-
 15 იდოდა იგი დაუფენ-
 დეს სამოსელსა შთსა
 სკა გზასა ზა
 ღა ეა მიიწია იგი შთა-
 სკაელსა მას მთისა

მის ზეთის ხილთადას
 იწყო ყენ შენ სიმრულე-
 შენ შუფთაშენ სისა-
 რულით ქებად ღისა
 ვმთა დიდითა ყლით-
 ა შთოს რნი იხილნეს
 ძალინ და იტყოდეს
 ჰქალის მომეალი მე-
 უფს სახელითა ონ-
 თა მშედობე კთა ზა
 და დბე მადალთა შა
 და ფრისელნი ეინმე
 მ ერისა ნისგენნი მტყო-
 დეს მას და პქეს მო-
 ძლიერ შეჰრისხენ
 მწფთა შნთა ხ იკ მი-
 უგო და პქა მთ
 მებრე თქენ დალათუ
 ესენი ღუმერ ქეანი

ღლდებდეფე
 და ეა მიეხლა იხო-
 ლა ქლქი იგი და ტო-
 როდა მას ზა და იტქ-
 5 ოდა ვლ უქოშტკა
 გეკნა უნ დღესა ანს
 მშედობედ შნდა ხ აჟ
 დაეფარა თლათაუნ
 შნთა
 10 რ მოელენან დღენი შნ
 ზა და მოგადგან შნ
 მტერთა შნთა ლაშ-
 კანი და გაიე მოგ-
 ადგენ შნ და შეგა-
 15 იბონ შნ ყთი ყეობო
 და დაგარჯონ შნ
 და შეილნი შნნი შნ შა
 დაეეენე
 6 და არა დაშთეს ქეა

გითხრა თქენ რი-
 თა წლმწფობთა სქშს
 ეიქმ
 და იწყო იგაით სიტკედ
 5 მთა ჯემენ ეინმე დო-
 ასხა ვენბეი და
 მისკა იგი მოქმედთა
 და წრეიდა მრელთა
 ეშთა და მსა თსსა
 10 მიუვლინა მოქმედ-
 თა მთ მონაჰ რა
 ნაყოფისა მისგენ მო-
 სკენ მას ხ მოქმე-
 დთა მთ სკეს და ტა-
 15 ნჯეს და წარავლ-
 ინეს იგი ცარიელი
 და შესინა მიელინი-
 ბად სხა მონაჰ ხ
 გო იგოცა გუემეს

ხართისაჲ და დედისა ჰურისაჲ ხ' იქნა მონა-
 ფე საყუარელ წისა პ'ველ მოციქ'ლისა და ერ-
 თველ მსახურ ქს სხ'რ'ბსა და მწყემს კეშპარით
 ერისა მორწმუნთსა ხ' გ'ნიკუნა კერპომსხ'რსა
 b მ'რ კუერთხეებითა და ქეთთა უწყალოდ გუე-
 მული რ' ასწაგებდა შო გზასა ცხოვრებს'სა და
 რ'ა გ'ნეყენ'ს საქმეთაგ'ნ მწინკუდუევანთა და სი-
 ცბილისაგ'ნ კერპთაჲსა ხ' უქუანსკ'ნლ პატოს-
 ანნი ნაწილნი მისნი კოსტ'ნტენეპოლის ალიყენ'ს
 10 და დაისხნ'ს ტაძ'რსა წ'თა და ყ'დ კებ'ლთა მოციქ-
 ულთასა შ'აგ'ნ საკურთხ'ვლისა ანდრია და
 ლუკასს თ'ნა მოციქ'ლთა ამსევე დღ'სა წ'ისა ვიკ-
 ენტი დიაკონის'ჲ მსე იყო აელესტოპოლით
 ნაქსმ'ნს ზე მ'ფსა და დატიანე მთ'ერსა პატრი-
 15 თა დიაკონი ეკლ'სსჲ ხ' შეპუობ'ლ იქმნა ვალ-
 ერიანე ეპისკოპოსისა თ'ნა და ვალენტია ქ'ლქ-
 სა საპურობილესა შეიყენა და მერზე წარიდგი-
 ნა დატიანე მთ'ერსა და კუერთხითა იგუემა
 და დამოკიდბ'ლი რ'კინისა ფრჩხილებითა ძლიერ'დ
 20 იხუეტა და გუერ'დნი ლამპართა მ'რ ც'ცხისა
 უწყ'ლოდ მოეწუენ'ს და რ'კინისა შამფურთა მ'რ
 გ'ნკურეებულთა იწერტა ხ' ქს მადლითამცა
 ძვალნი მოუძღურდეს და წ'ჲ ესე გ'ნიკურნა
 მამინ'ციკვალა სახე მძღ'ერმ'ნ მ'ნ საბაგ'ლმ'ნ
 25 და ლიქნითა ვ'ლ-ყო ცთუნ'ბჲ მისი ა'დ მ'ნ ს'ლი თ'სი
 ვ'ლთა ღ'ისთა შეტევდრა და წოღბ'ჲ სახ'ლისა
 თს'სჲ საქმით დაამტკ'ცა რ' ვიკენტი ჰრომაუ-
 ლისაგ'ნ მძღედ ითარგმნ'ბს რ'ისათ'სკა სძლო

ცძლ¹ ვრსა შას ახოვნებით და გვრგვნი ძლეუ-
 ისაი ლ¹ ისა მ¹ რ დაიდგა მ¹ სვე დღესა წ¹ ისა ანას-
 ტასი სპარს¹ შა რ¹ ი იყო სპარსეთს მეფობასა
 ხუასროდსა ხ¹ საბერძნეთს ჰერაკლესსა მა-
 5 ნელად რაზიქი სოფლისაგ¹ ნ ზარბუნისა
 ძე მოგვსა ვისი¹ რ¹ ლსა ერქუა ვაჟ რ¹ ისა მ¹ რ
 სწავლა¹ მოგუობისა¹ ისწავა ხ¹ პ¹ ლდ ეწო-
 დებოდა მას ბაღუნდად მსე ახლად ოდენ
 მვედრა¹ დ დაწესებ¹ ლ იყო გონდსა
 10 შ¹ ა ტირონთასა რ¹ ვს იგი სპარსთა მოარბინეს
 წ¹ ნი ადგილნი და მ¹ რელნი ქ¹ შან¹ ნი წარტყუნ¹ ნ¹
 რ¹ ლთა თ¹ ნა წარიყენ¹ ს პატიოსანი და ცხოვ¹ ლს
 მყოფ¹ ლი ძელი ცხობ¹ შა რ¹ ლსა ზ¹ ა ქ¹ შ ჯ¹ რს-ეცუა
 და სსწ¹ ლთა მ¹ თთ¹ ს რ¹ ნი მის მ¹ რ აღესრლ¹ ბ¹ დს გ¹ ნი.

15 თქუა სიტყ¹ ა ესე სპარსთა შ¹ ს ე¹ ლ ლ¹ ი ქ¹ შან¹ თა¹ ა
 მოსრულ არს აქა მიწინ პ¹ ლ მოყსნ¹ ბ¹ ლმ¹ ნ
 იმ¹ ნ შაღუნდად შადლისა მ¹ რ საღ¹ თო¹ მ¹ ს¹ ა აღძ-
 რულმ¹ ნ უმჭურვალესად¹ რე ძიება-ყოპატ-
 იოსნისა ჯ¹ რისათ¹ ს და მორწმ¹ ნემ¹ ნ ვინმე აუწ¹ ა

20 ყა მას ყ¹ ივე საიდუმლო¹ მ ჯ¹ რ რ¹ ისათ¹ სცა ჰა¹ წ-
 მენა ქ¹ შ და ამისსა შ¹ დ მვედრობ¹ ს¹ თ¹ ნა სპარს-
 თასა ქალკიდონს მოვიდა ხ¹ ვ¹ ა ცნა ჰერაკლე
 მ¹ ფისა მ¹ რ სპარსეთისა შემუსრე¹ ა იერაპო-
 ლის მივიდა იგი და ვეცხლის მვედ¹ ლსა ვისმე თ¹ ნა

25 საეანე ყო და მის თ¹ ნა შუტებოდა ჯელოვნ¹ ბ¹ თა
 მით და მ¹ რ იმ¹ ლ¹ მს მიიწია და წ¹ ა ნ¹ თლს-ღებ¹ ა მოილო
 და წ¹ ისა საბა¹ მს ლაერ¹ ს¹ მივიდა და სახე მ¹ ნ¹ ზნ¹ ბ¹ ს¹ .
 შეიმოსა სადა-იგი ყ¹ ივე სათნ¹ ბ¹ მ წარჰმარ¹ თა რ

წავე და ვერვინ უძლოს
 ოქუმიად თუ უქნებად რად-
 მე ჰყო რ' ამისთვის სამ დღე
 გ'ნავო საფლავსა შ'ნა ყოფა-
 ე რ'ა ვერვინ ურწმუნო
 იქმნას სიკუდილსა მისსა და
 არა ჯ'რ-ცმითა დაამტკიცა ე-
 ესე ა'დ სამ დღე დაფლეთა-
 ცა რ' აღდგომისა მოწამე
 იყო ყ'ლივე იგი შემდგომი
 ვამი ხ' სიკუდილისა მისი-
 სა სანი იგი დღე იყო დამამტ-
 კ'ცებელ რ'ა აღდგომადცა
 სარწმუნო იქმნას კ'შმ'რტდ
 ა' ამასცა ვიეთნიმე გამოე-
 ძიებენ თუ ვ'რ არს სიტყ'ად
 ესე თ'ქა ო'ნ ე'ა-იგი იყო
 იონა მოცელსა ვეშაპისა-
 სა სამ დღე და სამ ღამე ე-
 გრეთ იყოს ძე კაცისად გ'ლ-
 სა ქ'ყნისსა სამ დღე და სამ
 ღამე ვ'რ იპოების რიცხვ
 სამისა მის დღისა და სამისა
 მის ღამისად ვინაფთვ'ნ პა-
 რისკვესა შევიდა ო'ნი ჩ'ნი სა-
 ფლავად და კ'რავსა გ'ნ-
 თიად აღდგა
 ამის უკუე ჯერისათვს და-
 ლაცათუ მრავალი არს
 გ'ნსამარტებულად სიტყ'ად
 თქ'მლი სხუათა მ'რ ძმათა
 ჩ'ნთა გარნა მოკლე და უქი-
 რველი მიგიოთხ'რა ჩ'ნ გურ-
 წამს ე'დ ო'ნი ჩ'ნი ი'ვ ქ'ე ცხო-
 რებისათვს ჩ'ნისა: ჯ'რს:ეც-
 უა დაფელა და მესამესა
 დღესა აღდგა ხ' სახისა მის-
 თვს იონადისისა რ'ლ თ'ქა
 თუ ვ'რცა-იგი იყო იონა
 მუცელსა ვეშაპისასა ე-
 გრეთ იყოს ძე კაცისად გ'ლ[სა]
 ქ'ყნისსა მ'ნ კეთილად ი(ყო-

და თუ რაფხომი ვამი დაყო
 იონა მუცელსა ვეშაპისა-
 სა რ' ხედვიდა შთანთქმა-
 საცა მისსა და გამოსლვა-
 საცა მისსა ქ'უნად უტოთუ-
 მელად აღსრულა იგი
 ვინაფთვ'ნ ბრძანა სახისა
 მის აღსრულებად და ესო-
 დენი დაყო საფლავსა შ'ნა
 რაედენ მ'ნ მუცელსა შ'ნა
 რ'ა კ'შტდ სარწმუნო და მტკი-
 ცე საიდუმლოად დაფლვისად
 და სიკუდილისა მისისა და ე-
 სრეთ აღდგომადცა უეჭუ-
 ელ იქმნას ამისთვის ყ'ლსა
 ადგილსა სიკუდილსა მისსა
 ექადაგებთ საიდუმლოთა
 ზ'ა ეამისწირვისათა და
 ნათლის-ცემისა და სხუა-
 სა ყ'ლსავე ქადაგებასა
 ჩ'ნსა ამისთვის პავლე
 იტყოდა ბრწყინელითა
 ვმითა ხ' ჩემდა ნუ იყოფინ
 სიქადულ გარნა ჯ'როითა
 ო'ნისა ჩ'ნისა, ი'ვ ქ'ესითა ხ'
 რ'ა არავინ ჰგონებდეს
 თუ ეგრეთ ყოფად არს შე-
 მდგომი საქმე მ'თი ე'ა მაში-
 ნ ნინეველთად რ'ნი მოიქცე-
 ს სინანულად და ვარე წა-
 რაქციეს რისხვად ა'დ სა-
 ცნაურ უყოს უკეთურთა
 მ'თ ჰურიათა უნანელო-
 ბად და მ'თ ზ'ა მომავალი-
 სა რისხვისა სამართლად
 მოსულად ამისთ'ს იტყვს სხ'ხ'ად
 ქ'რნი იგი ნინეველნი აღდგენ
 საშველსა მას ნათე-
 სავისა ამის თ'ნა და შჯ-
 იდენ მ'თ რ' შეინანეს ქა-
 დაგებასა მას იონადისსა
 და ამა ესერა უდიდეს

იონაჲსა არს აქა თრბნი
იგი მონაჲ იყო და მე ნეუფს იგი
ვეშაპისაჲ გნეჲ და მე
მკურნეთითა აღვდეგ იგი
დაქცევასა ქადაგებდა და
მე სწთვეელსა ვანარებ
მთ თუნიერ სასწაულთასა]
ჰრწმენა და მე სასწაულნი
ესოდენნი ვაჩუენ მთ მცი-
რდენი სიტუჲანი ესნენს და
მე ესოდენნი ესე სწაელანი
შექჰმზადენ იგი მსახურები-
სა აღსრულებად მოვიდა
და მე ონი ყლთაჲ და შემოქმე-
დი მოვედ არა ბრალთა
მოჭდად არცა ტანჯვად
აღ მიკემაღ ცდათა მწდობისა
იგინი კენი იყენს ბარბარ-
ოზნი და ნათესაი ესე ა-
ლზრდელი წრტყლთა თნა
იონაჲსაჲს არაჲაჲ წინაჲ-
სწარ მოასწავა და ჩემ-
თს ყნი წრტყლნი ქადაგე-
ბდეს და საქენი სიტუჲათა
ენამებანი მან არცა თუ
ყუედრებქისა თაესდებად
ინება გნარომილთა მათს
დაქცევისაგნ მე სიკუდილ-
თა თაესვიდე სიკუდილი-
თა მთ ჯნისათა და ამი-
სსა შდ კლ სხუათა მივა-
ელენ რა უქადაგონ და
მოაქციენენ არს უქუე
სხაჲცა მრავალი რლითა
გამოჩნდების რაედენ მა-
ლალ იყოს და საკრველ
მეუფისა ჩნისა ქეს ქადაგე-
ბაჲ და უშჯულოთა მთ
არა ჰრწმენა საბართ-
ლად უქუე დასაშჯელ
მოდა იყენენ ნინეველი-
ცა რ მთ ქადაგებამ იონჲსი

ჰრწმენა და ამით ქესი
არა ჰრწმენა ამ(ის)თესცა
ნხე კლდ სახე შთისა ურწმე-
ნობისაჲ დამშჯელი მო-
ილო და თქუა სწბჲ
5 დედოფალი სამხრისაჲ აღ-
დეს საშჯელსა მას ნათესა-
ვისა მის თნა და დასაჯოს
იგი რ მოვიდა კიდიო ქენი-
სათ სმენად სიბრწნესა სო-
ლომონისსა და აჰა ესერა
10 უდიდეს სოლომონისსა არს
აქა თრბნი
მე პრლისა მის უმეტესი სა-
შჯელი იყო რ იონა ნინე-
ვად მივიდა ხ დედოფალი
15 იგი არა სოლომონს მიელო-
და მისსა მისლვად ად იგი
მოვიდა დედაქცი უცხოჲ და
20 ესოდენ შორიელი თუნიერ
რ შიშისა და თნანადებისა რაჲ-
სამე სურვილისათჲს ხ სი-
ტუჲათა სიბრძნისათა
და აჰა ესერა ოდიდესი სო-
ლომონისსა არს აჰა იგი
25 კიდეთაგნ ქენისათა მოვი-
დაო ხ მე არა თქნ გაიძუ-
ლე შორს წარსულთა ად
მე მოვედ თქნდა და მოვ-
30 ჰლი ქლქთა და სფელთა
სოლომონ ხეთათჲს და მცე-
ნარეთა სიბრძნის მეტუფე-
ლებდა რლი იგი მოსრულ-
სა მას არა სარგებელ იყო
35 ეგებს და მე მიგათბრობ საჲ-
დუმლოთა შესაძრწუნებ-
ელთა და წინა-გიყოფ ცხო-
რებასა სლთა თქნთა და
წარწყმედისაგნ განჯაკრ-
40 ძალებ ამისთჲს უქუე
დიდ არს დამჯილებამ
თქნი რლ ამას ყლსა ჰნ არა
გრწმენა

და ჰქა გწრლუე-	გწლთა შწა თწქნთა
ულსა მას	რად უადვილეს არს
შვილო მიგეტევენ	სიტყუად გწრლუე[უ]-
შწნ ცოდვანი შწნი ხ-	ლისა ამის მიგეტე-
ოჟენეს ვინმე მუნ	5 ენენ ცოდვანი შწნი
მსხდომარენი მწიგნ-	ანუ თქუმად აღ-
ობართაგწნი და	დევ აღილე ცხედარი
ზრახვიდეს გწლთა	შწნი და ვიდოდე
შწა მწთთა და იტყო-	წ რწა უწყოდით რწ
დეს ვდ ესე გმობა-	10 ჳელმწიფებწ აქ-
სა იტყვს	უს ძესა კწცისსა
მის ჳელწიფების	ქწყნასა ჳწა მიტე-
მიტევებად ცოდვა-	ვებად ცოდვათა
თა გარნა მხოლოსა ღწა	და ჰქა გწრლუე-
წ იწვ მეყსეულად გწლი-	15 ულსა მას შწნ გეტ-
სხმაყო სწლითა რწ	ყვ აღდევ და აღი-
ესრეთ ჳრახვენ	ლე ცხედარი შწნი და
გწლთა შწა მწთთა და	წარწევდ სახიდ შწ-
ჰქა მწთ რასა მა-	და და მეყსეულწ
გას ჰწრახავთ	20 აღდგა იგი და აღი-

Եւ յաւիտեան զի ստացաւ
ապրելու ճշեմ:

Երեսաւ ճշգրտութեան
չի լաւ ծիրան չի կոչ
արդեօքն զոսի ծղձաքն
ճնշեալ ծղձաքն. ճարտքն
աչք ծառ չի կոչ. Գե
նիւ չարքն զոսու
չք ճօտու ճարտք
ճիւն զոսի չի ճաչք
եւ չարքն:---

Երեսաւ զարարչեան
ճարտքն լաւ ծիր
ուս չի ճիւն ճարտքն

Երեսաւ ճարտքն լաւ ծիր
եւ ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր

Երեսաւ ճարտքն լաւ ծիր
եւ ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր

Երեսաւ ճարտքն լաւ ծիր
եւ ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր

Երեսաւ ճարտքն լաւ ծիր
եւ ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր
զիւն ճարտքն լաւ ծիր

Յայտնոս Լատեոցո, XI Ե-ոս Յրոյն Ենցցոնոս, Գ. 106 V.
(A 845)

18. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200.

205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300.

301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400.

მისა ელ მასთაჲსი ხარ და გნეუაშ-
 რენ სწქლისა მისენ ცხარბისა და
 აწ არლთადა თლთა მიგებდეთ
 მის არლთა შდ ესოდნისა სწაელ-
 ისა დაუტყვეთ იგი და შინ მტოასა
 შემოვიდეთ და სხინ ეჩიებდეს მო-
 კლვად მისა და იტქდს ელ რასა
 ეგე მქლთისათს გნეუაზაზებდა
 მაგას შუთა და სხინ იტქდს ელ
 არა ჯეო-არს თხნიერ მქლისა
 ამისი ქმნაჲ მოუოდეს უკელ იესა
 და ჰქეს მძლრ ვევიდობით შინ-
 სა სხიერბსა ნუ გნკრისხეგი შე-
 ილთა შინათოს არლ-ესე უგუწურდ
 დაუტყვეთ წყრაჲ სიტკობისაჲ
 და შეუდგით სიმწარესა აწ უ-
 კელ რაჲსა გნებაეს შუთი ბორ-
 ოტსა ნოიტინეს არ თანამდებ
 სიკუდილისა არს
 ჰქა მთ მქქლმენ შეილნო მიუშუ
 ბნელსა არ ბნელად წარუოდეს
 ხ თქნ შეილნი ხრთ ნოლისინი და ბნ-
 ელი ვერ გეწიოს და არა შეუ-
 ნლო ნოკლვად ნოიტინესა და

ერსა მის ასწაეა და ნთლ-სიკა არა-
 ას ოსია ქესა მის დღესა ხ ნოიტია-
 ნე ქლდ აბრკალებდა არლთა ჰნენ
 ნთლის-ღებჲ მშენ იელისა და თქა
 ორ დო მოწყლენ ნოიტინეს კორ-
 სოელნი თლნი არა ათეხილენ(!) სლი-
 ენი და მეხლდ დაბრმდა და წინა-
 მძღუოთა მოვიდა მქლისა და
 ვევიდობდა რა შეიწყალონ და
 ღორს ყოს ქეს საჩწმენსა
 ზ იე ძერ-უქსნებლდ ჰქა ეკმაღ-
 ლობ ღა რ გნამბაილა წულებჲ მი-
 სი შინ ზა და ვერ შევიდინა ეგმაგენ
 და ფდ ასწაეა და ნთლსიკა:გას და
 მქლდ ალეხილნეს თლნი და ევედო-
 ებოდა მქქლსა რა შევიდეს სახლდ
 მისა და შერაჲ:ვიდა იუქეს ნუნ კე-
 რანი მრულნი ქნი დაეცნეს და შეიბ-
 უსრენსა და უმეტესად ჰარწმენა
 მის ქედან თლიდეს ცოლენესა მისქენ
 და შეილთა და ჰმადლობდეს ღა
 გნევიდით უკელ ქლქისა მისენ და
 შევიდით კარო ქლქისა და შეგვე-
 ყნარანა ქქმენ ნეიცინიერგენ ქრაგინა

5

10

15

20

აპა ესერა ღი ჩნი აპა ესე-
რა ონი ძლიერებით მოვალს
და მკლავი მისი უფლებით მო-
ვიდეს აპა ესერა სასყიდე-

5 ლი მის თანა და საქმენი წე მის(ს)-

სა ვა მწყემსი მწყსილეს სამწ-
ყსოთა თჯსა (!) და მკლავითა
თჯსითა შეიკრიბნეს კრავნი და
მუცელ-ქმნულთა მათ ნუ-

10 გეშინის-სცეს

შინ აღწყნა პევეშითა თჯსი-
თა წყალნი და ცნი მტკავლი-
თა და ქყნად ციღითა ვინ ა-
ღწონნა მთანი სასწორითა და

15 ბორცუნი უღლითა სასწო-

რისადთა ვინ ცნა გონებაჲ ოდ
და ვინ თანამზრახვალ ეყო
მას ანუ ვისსა მიმართ გნიზ-
რახა და გულისწმა-უყო მას

20 ანუ ვინ უჩუენა მას საშჯ-

ელი გინა გზად გულისწ-
მის-ყოფისად ვინ აუწყა ანუ

Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր

I

Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր
 Եւ յայտնեալ զայս աստիճանս զոր
 աստիճանս զայս աստիճանս զոր

არა თუ უდარესთა მათთს-
ცა შეწევნაჲ ანუ ძალი
უღნს მოღებად ად პატიე-
ცემისათჳს მამისა იქმს ესრთ
ანისთჳსცა ოდეს ცოდვანი მი-
უტევნა და ოდეს სამოთ-
ხე განულო და ავაზაკი
შეიყვანა და ძუელი იგი
შგული კელმწიფებით და-
ჰქსნა და მკუდარნი ალა-
დგინნა და ზღუასა აღზრ-
ასხნა და დაფარულნი კაც-
თანი გამოაცხადნა და თუ-
ალნი ბრმათანი დაჰბადნა
რლ-ესე ყნივე ღისა საქმენი
არიან და სხჳსა არაეისნი
არა აჩუენა ლოცვაჲ და
ვედრებაჲ ხ ოდეს პურთა
მათ განამრავლებდა რლ-
ესე ზემო თქუმულთა მათ
ფდ უდარეს იყო ზეცად აღი-
ხილნა და აკურთხნა ერთდ
რა განგებულებაჲ ესე აღე-
სრულოს რლ ვთქუ და მე-
ორედ რა გუასწავოს ჩნ რეს
მივიღებდეთ საზრდელსა ა-
რა დაწყებდაჲ ჰამად ვე არა
პლდ შეეწიროთ მადლობაჲ
ღისა გამომზარდელისა მის
ჩნისა და ქველის მოქმედისა
ხ თქას თუ ვინმე ვდ რაჲსა-

თჳს არა არსისაგნ არს ქ-
მნა პური ად პურნი იგი
მიიხუნა მიხეზად ესე ამის-
თჳს რა დაუყოს პირი მარ-
კიანელთა და მანიქვე-
ლთა უღთოთა მათ მწეა-
ლებელთაჲ და საქმიო გა-
მოაჩინოს ვდ ყნივე ესე ხი-
ლულნი უხილავთა თანა
მის მრ კმნულ არიან
იგი არს ზომცემელი ნაყოფ-
თაჲ და მან ბრძანა აღმო-
აცენენ ქყნაჲნ მწუანვილი
თივისაჲ სათესავი თესლად-
თესლადი და გამოიყვა-
ნედ წყალთა ქუეწარმა-
ვალი სამშენელთა ცხ-
ოველთაჲ რ არა რაჲთა
უდარეს მაშინ კმნული-
სა მის საკვრეველებისა იყო
ესე რ ვა მაშინ აღმოაცენ-
ნა ქყნით მცენარენი და
გამოიყვანნა წყალთაგნ
მშენიერნი ეგრეთვე აწ
ხუთთა პურთაგნ და ო-
რთა თევზთა ესოდენი გნ-
მრავლებდაჲ ქმნა რლ-ესე
სასწაული იყო ვდ იგი
არს მფლობელი ცისა და
ქყნისაჲ და ზღუათაჲ
რ იხილა რაჲ ერი იგი და შეეწ-
ყალნეს

՝ և ժո՛ւ: ասպ ապ Բե՛ ժողեաւ Ժբ ատնե՛
 ղը: ցողոյողոյին: ձե՛ հապ ժու՛ յու՛
 ապ ան ծաւոյ ղա՛ ձ: ձե՛ ապ: րո
 ղղմեաւ աս և ձե՛ ժո՛ւ: ր փն րն ժու՛:
 ձե՛ յս աս ղա՛ աս Բե՛ ղն րա՛ Բե՛ հի ժո՛
 ապ ղողոյին: Բե՛ ապ և ձաւ աս
 ղղ ղա՛ Բե՛ րա՛ Բե՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛

ցոյն: ՝ և ժո՛ւ: ասպ ապ Բե՛ ժողեաւ Ժբ ատնե՛
 ղը: ցողոյողոյին: ձե՛ հապ ժու՛ յու՛
 ապ ան ծաւոյ ղա՛ ձ: ձե՛ ապ: րո
 ղղմեաւ աս և ձե՛ ժո՛ւ: ր փն րն ժու՛:
 ձե՛ յս աս ղա՛ աս Բե՛ ղն րա՛ Բե՛ հի ժո՛
 ապ ղողոյին: Բե՛ ապ և ձաւ աս
 ղղ ղա՛ Բե՛ րա՛ Բե՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛
 Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛

Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛ Բե՛ ղա՛

ատեօացոն տարգմանցծա, XI Ե. ոն Յոյժուղեան, ց. 97 ր.
 (A 130)

მ'ხნ რ'ნ ძე ლ'ა გამოუთქმელად მუცლად-იღე უბიწოო და
 ესე უ'დ წ'თა მ'თ სისხლთა შ'ნთაგ'ნ ჯორციელ ქმნული ჰშევ
 უბიწოო სძალო ს'ლითა საცნაურითა და თვთ მფლობელი-
 თა რ'ნცა უ'ლითურთ ადამი შეიმოსა და მოწყალებით გ'ნა-
 5 ხლა ს'ხრმ'ნ ამისთ'სცა ექადაგებთ მას ორითა ბ'ნაითა რ'ლითა
 ორ კერძოვე იქმოდა ძაღთა და ს'სწლთა ქ'ს რ'ლსა ევედრე
 მადიდებელთა შ'ნთათ'ს ქ'წლო პოენად დიდი წყ'ლობა
 მ'ხნ შუენიერებო იაკობისო რ'ლი შეგიყურა რ'ნ და ბქეო ცხო-
 ვნებულთათ' და დამვსნელო წყევისაო უ'დ კ'ხლო ღ'ისა დედ'ო
 10 ერთა და ნათესავთა დაცემულთა აღმმართველო უწმიდესო
 ქერობინთა და სერაბინთათ' დბდ'ბლთა უადრეს აღმატებულთ
 გ'ნუცდელთ' ჩუენებო სასმენლო ახალო სიტყ'ათ' უთარგმ-
 ნელო ეტლო და ღრუბელო სიტყვასო ვინაჲ გამობრწყინდა
 ქ'ე მზე სიმაართლისაჲ და გ'ნანათლნა ბნელისა მყოფნი
 15 ორშაბ'თსა მწ'ხრი მ'ხნ ქ'ყნაო უქმო რ'ლისაგ'ნ ნაყოფი წ'ყლობისაჲ
 აღმოვდა და პური ცხ'რბისაჲ მზრდელი დბდ'ბლთაჲ ქ'წლო წ'ო
 და მომფენელო წყლისა სღ'თაჲსა ცხოველისა უშურველი-
 საო და ვენაჭო გამომღებელო ტევანსა ტებილსა გევედრე-
 ბი მ'ნ შეჭრისხენ ს'ლთა ბ'რტთა და დაჰვსნენ ზაქუენი მ'თნი
 20 და დააცხრვე სიტბილი და მივსენ მონაჲ შ'ნი სასთურთა მ'თთა-
 გ'ნ მრ'ელთა ღ'რსო ე'ახ'რ დედ'აჲ კ'შტბის' და მომმადლე მე დიდი წყ'ლობა
 ნივთი ცდ'ვთაჲ საძაგელი ფ'დ შეეკრიბე და დაუუნჯე თაესა
 თ'სსა და ეძრწი მე პირისაგ'ნ ძისა შ'ნისა სხ'რო ვ'რ წარმოუდგე
 საშუაჯეროსა მას რ'ეს მდინარე ც'ცხლისაჲ დიოდის წ'ე მისსა და
 25 ურიცხუნი ანგ'ლზნი დეენ გარემოჲს მისსა და შეცოდებულთა
 შთასთხედენ იგი (!) მას შ'ა აწ' პ'ლ სიკუდილ ჩემდამდე და გ'ნსლვად
 ცხ'რბისა ამისგ'ნ მეობ მეყავ და ევედრე კ'ცთ მყრესა ქ'ეს რ'ა შე-
 მინდენეს მე ც'დვანი და მ'წყლე მექმნეს სძლო და მომცეს წყ'ლობა
 სამშბ'თსა მწ'ხრი მხ'ნთა ზ'ა შგოდებ და მწუხარე ვარ მწარედ
 30 შესაძრწუნებელისა მისთ'ს სიტყვს-გებისა რ' საქმეთაგ'ნ არაჲ
 მაქუს სიტყვს-გებ'ა და გევედრები შ'ნ ღ'ისა დედაო პ'ლ
 მოწვენადმდე აღსასრულისა უჩინოჲსა და მანგლისა სასიკ-
 უდინოჲსა მოსრვადმდე ჩემდა და ბრალთა ჩემთა თ'ნანადებთა
 მივლისა და ც'ცხლსა შ'ა დაშჯისა და მატლთა გ'ნლევისა და სხ-
 35 უთა მ'თ უ'ლთა ძვრთა ნწარეთა მოწვენისა ბრალთა

ოდეს წარმომაველინა მე
 მოსს მონაშენ ღთისამენ უდ-
 აბნოჯთენ თნა ქენასა ა-
 მას და აწ ვარ მე ოთხ-
 ზეოცდა ხუთისა წლისნა
 და ენა მშენ ძალ-მედვა
 ეგრეთვე აწ ძალ-მიც
 შესლვაჲ წყობათა შნა
მსრეთვე უკუღ და შნცა უკ-
უეთუ ძალ-გიც შემოსლ-
ვად ვარ გნხვდღ წარ-
ვად უკთუ კულა ვერ
ძალ-გიც ყოფად ესე
დაჯგედ სწნაკსა შა შნსა და
სტიროდღ ცოდვათა შნთა
და უკთუ გიხილონ შნ ძმ-
ათა მტირალად ბრალ-
თა შნთა არღარა გაა-
ძულონ შნ გამოსლვად
იგივე ეტყოდა მოწაფე-
სა თუსსა პატივ ესც-
ეთ ერთსა და ულთავე
პატივ-მცენ ჩნ უკთუ
კულა უგლებელს-ე-
ყოთ ერთი იგი რლ არს
ღთი შეუტაცხ მყენენ
ჩნ ულთა და წარსაწყმე-
დელად წარვიდეთ
მტყოდეს მისვე მამისა იეს-
თუს ვლ წარვიდა ეკლ-
ესიად სკიტუს და ესმა (გა)-

ლობნა ძმათად და უკუმო-
 იქცა სენაკად თუსა და შე-
 მოვლო მრგულიე გა-
 რეშე სწნაკისა სამ გზის
 და ესრეთლა შევიდა შნა
 იხილეს იგი ძმათა და ვ-
 ერ გლსკმა-ყვეს თუ
 რაჲსათუს ყო მივიდეს
 მისა და ჰკითხოს ხ მნ ჰქა
 მთ ყურნი ჩემნი საესს
 იყენეს ცილობითა და შე-
 მოვლს მრგულიე სწ-
 ნაკი რა გნვიწმიდნე სა-
 სმენელნი ჩემნი და ესრ-
 თლა შევიდე დაწყნარებითა
 გონებისა ჩნსაჲთა სენ-
 აკსა შინა ჩემსა
შივიდა ოდესმე ძმაჲ სე-
ნაკსა მამისა იესსა მიმწუ-
ხრი და ისწრაფდა წარსლ-
ვად და უბნობდეს რაჲ-იგი
სათნოებათათუს იქმ-
ნა გნთიად და ვერ აგრ-
ძნეს და გამოჰყვა
თნა რა წარმგზავნოს იგი
და დაადგრეს კლდცა
მეტყლებასა მას შნა სწლი-
ერსა ენ შეუადღედ-
მღს რლ არს ჟი მეექ-
უსე მერმე შეიყვანა
იგი სენაკადვე დაისეროს

ա ժողովրդի մեջ արարած զորութեան
 զանազան զանազան անհասկանալի
 արարած զորութեան զանազան անհասկանալի
 զորութեան զանազան անհասկանալի
 զորութեան զանազան անհասկանալի

Միտոյն արարած զորութեան զանազան
 անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան

Երկուստեք զորութեան զանազան
 անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան

Քաղցած զորութեան զանազան
 անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան

արարած զորութեան զանազան
 անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան

Երկուստեք զորութեան զանազան
 անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան
 զանազան անհասկանալի արարած զորութեան

ՅժճԵՍՏ ԵՅՈՒՐԿԵՅԸ, XI Ե-ՈՆ ԹՅՄԵՐԿՄԵՆԸ, Գ. 288 V.
(A 1105)

მძლვ ექნა რჩულთა მათ ბუნებ-
 ისათა და არა ოდენ პატრიონები-
 სა მისგან მამულისა ან ახნაურე-
 ბისაგანცა სნდ უცხო ყო ეგრეთ-
 ეე ესავ არა ძე იყოა ისკსი
 და მის კერძო იყო მშა მისი და
 სწადოდა რაშცა მან მიილო
 კხვშ იგი ანდ ვინაძეთან უკე-
 თური იყო იგი არარაჲ ამისგანი
 ერგო მას ანდ დადაცათუ უხუ-
 ცესი ჰასაკითა იყო და მამაჲ
 თვისი აქუნდა შემწედ ვინაძეთგ
 ღნი არა მის თა იყო ყრვე ენდ იქმნა
 ხ ტიმოთეს მამაჲ წარმართი
 იყო რაჲ უკუე ევეო მას ანუ
 რაჲ დაბრკოლება ეცა სათნო-
 ებასა მისსა ამისთვის უკუე
 რაჲსათვის იქადი კცო დიდებუ-
 ლებისათვის მშობელთა და პა-
 პთაჲსა იხილენ ესევრნი
 სახენი და გულისხმაყუე
 ენდ არაჲ სარგებელ არს მშო-
 ბელთა სიკეთე უკათუ ჩნ არა
 კეთილად ვიქცეოდით
 და ესე ძუელსაცა და ახალსა-
 ცა შჯულსა იხილევების რ
 იტყვის ივენე ღთის მეტყუელი
 ხ რაედენტა-იგი შეიწყენა-
 რეს მოსცა მათ კელმწიფე-
 ბაჲ შეილ ღთისა ყოფად
 არა ამათ შეილთაგანნი

მრავალნი იპოვებიან გნმცე-
 ნელ თვისისა ახნაურებისა
 და შთავარდებიან ცოდვსა
 და იქმნებიან შეილ წარწემედისა
 5 და მეკდრ ჯჯხეთისა
 ხ ესე ყლი ამისთვის ეთქუ რა არცა
 სიმდიდრისათვის არცა დიდებულთა
 შეილებისათვის ეზუაობდეთ
 ნუცა სიგლახაკისათვის შეურვე-
 10 ბულ ვართ ანდ მას ოდენ ეე-
 ძიებდეთ სიმდიდრესა რნი საქმე-
 თა მიერ კეთილთა იქმნების
 და სიგლახაკისა მისგან ვიელ-
 ტოდით რნი ცოდვათა მიერ მო-
 15 იწვეის რლისათვისცა მდიდა-
 რი იგი ყლთა უგლახაკეს იპოა
 ველა არცა წუეთისა ერთისა
 წყლისა უფად იყო რლისა-
 თვის ესოდენი ვედრებაჲ შეწირა
 20 და ვერ მიენთხვა სათხოელ-
 სსა მას არა ყლისა სიგლახაკი-
 სსა უძრეს იყო მისი იგი სიგლა-
 ხაკე ვინმცა იპოა ესოდენ
 გლახაკი სოფელსა შინა
 25 რლ არცა თუ წუეთისა ერ-
 თისა აქუნდა კელმწიფებქაჲ
 არაეინ არს ესევრი ხ მლი-
 დარი იგი ეგოდენ დაგლახაკნა
 რლ ესეცა არა ეპოა რ უძე-
 30 რესი ესე იყო რლ არასადაძთ
 პოა ნუგეშინის-ცემაჲ კირისა
 მის და სიგლახაკისა თქვისაჲ

გომთაცა მრ აღსაარებუ-
ლნი ანისთსუა ვიტყუთ ეს-
რეთ ვდ ბრძენნი იგი წარ-
მართთანი ყოთადავნი-
სა ქლისა აღ ლა იტყუან
ნიზენად ანუ საპიროსა

დამთხ-
ვლია-
სა

ანუ იძულებასა ანუ ბზბ-
ასა ანუ ბედსა ანუ თუთყ-
ოფასა რ ღისა საქმე არია-
ნ არსენდ და გნგებდ ხ საპი-
როდსა რა წდის იგივე და ე-
რთი აქნდეს ძრვად ხ იძუ-
ლებითისა რი იძულებით
და მძლავრებით იქნებოდის
რ ესეცა საპიროდსა თანადვე
არს ხ ბზბისანი არიან შობდ
და აღზრდად და გზზრწნად
ნერგნი და ცხოველნი ხ ბედი-
სანი არიან იშუთნი რაამე
და მოულოდებელნი რ ესრე-
თ გზასაზღვრებენ ბედსა
თა შთამოვრდომითა და ერ-
თად შემოკრებითა ორთა მი-
ზეხთაჲთა რ ლთა-იგი წინა-
გზრჩევისგნ მიელის დასა-
ბამი ხ არა წინა გზრჩევი-
სა მისებრ მიელის აღსსრულ-
იცა ად წინააღმდგომი-
დ ვრ-იგი თხრინ ვინმე სფლ-
ავსა და მიემთხვის პო-
ენასა საფასისსა აწ უ-
კუშ არცა რნ-იგი დადვა
ადგილსა მს სფსე ამისთს და-
დვა რამცა სხნ პოვა იგი
არცა რნ-იგი პოვა ამის-
თს თხრიდა რა პოვოს სა-
ფასე ად პლზნ მწ ამის-
თს დაჰფლა რა უდესცა

უნდეს კდ აღილოს იგი ხ
მეორემწ ამისთს თსარა რა
საფლავი აღმოკველთოს
აღ შს შთამოვარდა სსდ რდ-
მე თუნიერ მისსა რად-იგი ეგუ-
ლებოდა ორთავე ხ თუთ-

5

მუთად უწოდენ მშენვიერთა
ანუ პირუტყუთა ძრვა-
სა რ თუნიერ ბზბისა და კლ-
ენებისა ქმნილად სხელს-დებენ მს
ბფ უკუშ ვის ამთგნსა შევაგს-
გვსნეთ საქმენი კესისანი ვ-
ინადცა უკთუ არა კცი არს
მიზეზ და დასაბამ საქმეთა თუ-
სთა შეუძლებელე არს
რამცა ლა მივაჩენენით ბელ-
წნი და უსამართლონი საქ-
მენი და ვერცა საპირო-
სა მივაჩენენით რ არა მდის
მსვე და ერთსა ზა არიან
ვერცა იძულებასა რ
იძულებითიცა იგი საპირო-
ოხსავე მსავეს არს არ-
ცა ბზბსა რ ბზბისა საქმენი
არიან ცხოველნი და ნერ-
გნი ვერცა ბედსა რ არა
იშუთ და მოულოდებელ ა-
რიან საქმენი კცთანი არცა
თუთყოფასა რ უსულოთა
და პირუტყუთა საქმისა-
თს თქეს მთ თუთყოფობად
ბფ უკუშ თუთ მთვე წინააღმ-
დგომთა სიტყუსა თა მოწა-
მებითა დაუშოინეთ კცსა
თვით თსით მნებებელობდ
და ეგრეთ მოკმედლობდ საქ-
მეთდ რა დასაბამ და თუთ-
მფლობელ იყოს სქმეთა თსთა ზა

10

15

20

25

30

35

ამსვე დღესა წინა კონონისივე რი იწამა ისაკრს ე-
სე იყო ეა წთა მკქლთასა დაბისაგნ ვიჯანისა რი
წორავს ისაორგელთა ქლქსა ათრეამეტ უტევან
რისა ნემასა ეწოდებოდა ნესტორ და დედასა ნადას ს-
5 რეს ჰასაჲად მოვიდა შეპრთეს მს ცოლი წესითა ქორ-
წინებისათა გრნა ცგლებოდა რაჲ შესლენ მეუღლისა
თსისა არწმუნა მს რა ქწლებით დაადგრენ და მრიაგენ
იყოფოდა მის თნა არა ეა მეუღლესა ად ეა დასა
და ზიარსა სიწდისა და ქწლებისსა ხ ამს საზომსა მისწუ-
10 თა იგი წინამძღურებითა მქლ მაჯერ ანგლზისათა
რი გწოუჩნდა მს სამოსლითა ბრწყინელითა და ქს მრთ
სრწმნბჲ ესწავა და სახელი წინა სწმნისჲ აუწყა ნათ-
ელსსა და საღთოთა საძღუმლოთა აზიარა და ეე
აღსსრლამდე არა დაუტევეა ყოფჲ მის თნა და დბლთა
15 სწწლთა მინიკებჲ რისა მრ მეუღლესა თსსა ანასი ქწლე-
ბით და სიწდით ცხრბჲ დააჯერა და მშზლნი ოსნი ქს სრწმნ-
ოებად მოიყვანნა და ნთლსსა ხ თქმლ არს ესეცა ვდ
მშად მისი ქს სახელისათს წამბითა სრლ იქმნაო მსრთ უქ-
უე წნ კონონ იწყო სიტყვსგებდ კერპთმსახურთა მრთ
20 და იტყდა ვდ ქე არს ქტი ღი ხ იგნი წინააღმდეგობოდეს და
იტყდეს კერპთათს ვდ იგნი აჩიან ქტნი ღთნი რლთა ჩნ
ეჰმსახურებთ ეველა გლსაესებად და გმოცდილებად
მოვიდა ცილობჲ იგი ორთაჲვე სახითა ესევერითა რ ე-
ინაჲთგნ ეგლებოდა მთ წარსლვაჲ ქუაბსა რასმე წყუ-
25 დიადასა ზორეად მენ დამკვდრებლისა მის ეშმქისა ხ იყო ფ-
რიადი სიშორე ქუაბისა მისგნ ყვეს უქუე ორთაჲვე შე-
თქუმულებჲ ესევერი რა წარემართენ იგნი ზოგად ცხენე-
ბათთა ხ წჲ კონონ ქუეთ და რიცა ჰლ მიიწიოს ადგილსა მს

ექვეულდ მისი სარწმუნოებ უღარეს არს და ღთის მისი კტ ბ
 ესოდენ წარჰჭდა მთ წა იგი ველა მივიდა საცილობე-
 ლსა მს ადგილსა და კდ მოიქცა და მიეგება მთ და იხილნა
 რ მრავლითა ოფლითა და ორთქლითა და ექვთა ფდი-
 5 თა მივიდოდეს ამისთსცა მრვლნი გნკრდეს და ზარტეხ-
 ილ იქმნეს ად ეგნესველა ცილობაჲაე ზა და ევე-
 დრნეს წა მს რა კერპისგნ ასწაოს მთ თუ ვინ არს კტი
 ღნი მშნ უბრძანა კერპსა მს გარდამოსლედ თსით ადგი-
 ლით და ვა გარდამოვიდა კერპი იგი ეშმკითურთ რნი
 10 მკვდრ იყო მის თნა და მოიწია ფრტთა თნა წისათა ხ მნ ჰ-
 კითხა ვდ ვინ არს კტი ღნი მეყსლდ ჯმა-ყო ვდ ერთ არს
 ღნი იჯ ქე რნი შნ მრ იქადაგების ესე რაჲ ესმა ერსა მს
 ჯმა-ყვეს ყთა ვა ერთისა პირითა ვდ ერთ არს ღთი
 კტი რნი თყნის იცემების კონონის მრ ღნ კონონისმნ სქლო
 15 (ხ) ესევე რნი ესე ჯმანი კსენებასა მწმისსა ვე დღენდელდ
 დღედმდე იქადაგებიან ისაორელთა მრ ზახილითა ძღრითა
 ხ ეშმაკთა ზა ესევე რნი ვლმწიფებჲ მოილო ველა რაო-
 დენნიმე მთგნნი ქყნასა შა შეაყენნა საფუძველსა ქუე-
 შე სახლისა თსისსა შეწყუდუელნი ქურკელსა შა კეცისსა
 20 ხ სახე წმებისა მისისგ ესართ იქმნა რ მოიწია რაჲ მალნო მ-
 თავარი მთ ადგილთა რლსა აქუნდა სამეუფოჲ გნჩინე-
 ბაჲ ტნჯვად ქენანეთა შეპყრობილ იქმნა წა ესე და წე
 მისსა წარიდგინა რ ქე ღნი კადნიერად ქადგა და რ ზორგედ
 კერპთჲ არა თვეს-იღვა შეიკრა და ცემიიჲ ფდითა იგუს-
 25 მა რნი-ესე ცნა რაჲ სიმრავლემნ ერისამნ მყის მიისწრაჲ-
 ეს ყთა გნჩინებდ წისა და გნბძარვად მთერისა მის რ-
 იყენეს ყნივე ამის მრ გნათლებლ და მეცნიერებასა კტი-
 ბისასა მოსრულ და სწაველულ ქს სარწმუნებასა ად აგ-

მეგრდი ფართოა და მრეწლ-მყრე პირ-პრგუალი ტან-მრგუალბ
და ქზის მყრე და ჰამაჰასჰასა მრთლსა იტყდის და ჰამაჰა-
ჰასა ტყუოდის და სიტყასა მრეწლ-ფერად აქტედა ვინცა ა და მე-მდე
და მე-ინე დარჯსა იშვას ბედიანი იყოს და დბბთი დღე არ აშუნდეს ესე ეტლი
სარკინოზთაჲ არს

ლომი რლსა არაბლდ ჰრძან ასად

იგზისი

ლომისა ბურჯი მზისა სახლი არს და ზღალისა ეაბალბ
ცცხლისაჲ არს და მის ცცხლისაჲ რლ ქვასაშვიგნ არს და დღბ-
საჲ არს და მტურელი და ვმელი არს და მამალი არს და კც-
ისა ნივთთაგნ ზაფრაჲ მისი არს და აღმოსვლეთისაჲ არს და
რჲ ნზე ამს ბურჯსა შვიგნ მოვიდეს გჯანად ამოჰვდების
და აღრე ჩაჰვდების და შუა ზახელი (!) იყოს და სიცხისა ეში
ესე ბურჯი ქეანეთაჲ ეტლი არს და მეფეთა და მთერთაჲ და კც-
ისა ასოთგნ გლი და სტომაჰი და ღვძლი და ზურგი მისი (ა)-
რს და ქყნათგნ თურქეთი რჲცა აშენებლი არს მისია და
ხუარასნისაგნ ტოსი და ნიშა[ბ]ური და თარმიდი მისი არს და იშლმი
მისი არს და ასკალონი და ნისი)ინი მისი არს და მელტენიაჲ და
ადგილთაგნ სანადირონი და კოშენი მისნია მეფეთა საჯდომი

ქმდ. მისთს რლსა-იგი ქლი გნმელი ეღვა	
არა აღმოგიკი-	უფროჲს არს აქა
თხაესა რაჲ-იგი	უქთუმცა გეცნა რაჲ
ყო დთ ოდეს-იგი	არს წყლბჲ მნებავს
შემშოი და მისთა-	5 და არა მსხრპლი
ნათა მთ ვრ-იგი	არამცა დასაჯენი-
შევიდა სახლსა ღნი-	თ უბრალონი უფა-
სასა და პურნი ი-	ქლ არს ძე კციისაჲ შა-
გი შესაწირაეთნი	ბათიქსაცა
შეკამნა რლთაჲ ა-	10 ^{რიე} და წარმოვიდა მრ ივ
რა ჯერი-იყო კამად	და მოვიდა შესაკრებე-
მისა არცა მისთნა-	ლსა მათსა და იყო
თა მათ გარნა მღა	მუნ კცი ერთი რლსა
დელთა ხოლო	ქელი გნმელ ეღვა
^{რიე} ანუ არა აღმოგი-	15 ჰკითხვიდეს მს და
კითხაესა შჯლსა	ეტყდეს უქთუ ჯერ-
რ შაბათთა შინა მღ-	არს შბთსა კურნებჲ
დელთა ტძარსა მს	რამცა შეასმინეს იგი
შა შაბათი შეურაც-	ბ ივ ჰქა მთ ვინ ა-
ხ-ყვიან და უბრა-	20 რს თქნგნი კცი რლ-
ლო იყენიან ხ გე-	სა ედგას ცხოვარი
ტყვ თქენ ედ ტძრისა	ერთი და შთავარ-

ღეს იგი დღესა შებაა- სა ჯუღმულსა არამე უპყრასა და აღმოიქუას იგი რაოდენ უმჯობეს არს კცი ცხოურისა ამისთს ჯერ-არს შა- ბათსა შა კეთილისა საქმე მშინ ჰქა იჯ კსა მს გნირობ კელი ში და მზ განირთხა ელი და კდ მოეკო ცოცხლი ეა ერთი იგი ზარისეველნი იგი გა- მოვიდეს და ზრახე- აყვეს მისთს რა წარწყმიდონ იგი ხ იჯ გლისწმა-ყო და გნემორა მრ და წარ- ციდა	და მისდევდა მს ერთი ბრაველი და გნ- კურნა იგი უნი და ამცნო მთ რა არ- ა გამოაცხადონ იგი რა აღესრლო- ს თქმელი იგი ესაია წწყლისაჲ რლსა იტყნ აჰა ესერა ძე ჩი რი მე სათნო ვიყავ საყუარელი ჩემი რი სთნავს სლსა ჩე- მსა დაედეა სლი ჩემი მის ზა და სამა- რთალი წრმრთთა მიუთხრას არა ჰ- ვდებოდის არცა და- ლადებდეს არცა ეს- მეს ვის უბანთა ზა ვმაჲ მისი ლერწამი შემეტსრვილი

რიხ
 ზ

5

10

18

20

3

Әнлі мұғдәмәтә үзгәт
 ләтә хушһәндәуһәтә •
 әдһәдәһ әһһәһәтә ләтә дәтә •
 әһндәуһәтә әһһәтә мұғдәмәтә
 әһһәдәһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә

Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә

Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә

Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә

Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 Әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә
 әһһәтә әһһәтә әһһәтә

Әһһәтә әһһәтә әһһәтә

შენი ნონა ბრატო	ს მს ორა აქუს	ნეს ბეთბავ-	ქეთ ედ ოა
იცილდე რ მე კცი	ათი სასწორი	ედ და ბუან-	უქმს ეგვ
ვარ სასტიცი მ.	ბეჭეჭ თქ ედ	იად მთას თა	სლგ
ოფილი სადა ა-	ეა რლსა აქუ-	რლსა ჰრქვა-	ბ რნი-იგი მიაკლ-
რა დავადეი და	ნდეს მიტეს ხ რლ-	ნ ბუიისილთა	ინნა პოეეს
შოვიმი სადა	სა არა აქნდე-	წრელინნა ო-	ეგრეთ ეა-იგი
არა დავსთესი	ს და რლ-ლა იგ-	რნი მწუთავნ-	კქა მთ და ა-
და რასათს არა	ი აქნდეს მო-ვ-	წარყედიტ	ლ-რა-ჰქენიდეს
დასდევ ვეცხ-	მედლოს მისენ	წარყედიტ წე	იგინი კიცუსა მს
ლი ჩმი სავაქ-	სლგ მტრნი იგი ჩმნი	დაბასა მება-	კქს მთ უფა-
ჩოსა და მო-მ-	მ რლთა-იგი არა	ს რლსა შეხვდე-	ლთა მთ ბისთა
სა-ვედ მე და	უნდა გეუფბა	თ და ჰპოთ	რასათს აქ-
ვაჭმითრთ ე-	ჩნი მთ ბა მომ-	კიცვ დაბმული	სნით კიცუსა მავს
ქენ იგი და კ-	გუარენით მე	რლსა კცი არა-	ბ- მთ კქს ედ
რქა წე მდგომ-	აქა და მოსწ-	ენ დაჯდომი-	15 ოა უქმს ეგვ
ელთა მათ	უკდენით წინამე	ლ არს	და მოპეუარე-
გოულეთ ვეც-	ჩმსა	აქსენით და ბ-	ს იგი იქს და და-
ხლი იგი და მიე-	სლგ და ეა ესე წართ-	ომეუარეთ მე	ასხეს სამოსელ-
ციტ რლსა-იგი	ქეა ვიდიდა	და უქთუ ეინ-	ი კიცუსა მს და
აქუს ათი სა-	წე მრთსა და ალ-	მე გვითვიდეს	20 დაჯდა იქ მს ხა
სწორი ვეცხლ-	ვიდიდა ილმდ	რასათს აქ-	და ვრ შევიდიდა
ასა და მთ კქც-	დაქ იეო ეა მიეიბლ-	სნით ესე არ-	იგი დაუფენდეს

სა და გამოცხად-
 ნეს მრწალთა
 5 ასისტუმენ მენ და ნის-
 თანათა რნი სციიდ-
 ეს ივს იხილეს რაჲ
 ძრუჲ იგი და რწა-იგი
 იქმნა შეეშინა ფდ
 და იტყუდეს კტდ ძე ლჲ
 იყო ესე
 10 იყენეს მუნ დედანიცა
 მრწალნი რნი შორით
 ხედვიდეს რნი შეუღ-
 ჳეს ივს გლილეაჲთ
 და კმსწრებდეს მს
 15 რლთა თა იყო შრწ
 მაგდალენელი და
 შრწ იაკობისი და იოსეს
 დედაჲ და დედაჲ ძე-
 თა ზებედესთაჲ
 20 და ეა შემწხრდა
 მოვიდა ქცი მდიდარჲ
 არიზოლიაჲთ სახე-
 ლით ისბ რლ-იგიცა
 შწყე ყოფილ იყო ივსისი

მსე ნოვიდა პილტესსა
 და გამოითხოა გუ-
 ამი ივსისი მენ პილტე
 უბრძნა მიცემდ გუ-
 ამი იგი მისი
 5 და მოილო გუამი იგი
 მისი ისბ და წრგრგნა
 იგი არმენაკსა წა
 და დადუა იგი ახა-
 ლსა მისსა სფლესა
 რი გამოეკუშთა კლ-
 დისაგნ და მიაგორ-
 ვა ლოდი დიდი კარ-
 სა მს სფლვისსა და
 წრვიდა
 10 იყო მუნ შრწ მაგდალ-
 ენელი და სხჲ იგი
 შრწ და სხდეს წუ სფლვ
 15 სეალისგნ რლ არს
 მდ კრსკევისა შეკ-
 რბეს მდდელთ მძლრ-
 ნი იგი და ფრისევე-
 ლნი პილტესა და
 20 კქეს ოო მოვიტსნესი

სა მ-1

ვე ვილა იოსაფატ ეჩისე მის
ბერსაბეთგუნ ვე მთამდე ეფ-
რემისა და მოაქციენა იგი ორისა
მრთ ღთისა მეთა მთათაჲსა
მსაჯულთა მრთოს რნი დაადგინ-
5 ნა იოსაფატ ლზ ღა დაადგინ-
ა მსაჯულში ყა ქყნასა იუდე,
აასსა ძნელოვანთა ქლქთა
და ჰქა მსაჯულთა მრთ იხილე-
ო თქნ რასაცა იქმოლით რა
10 არა კცთა საშუკელსა სჯილდეთ თ-
ქნ ად ღთისსა და თქნ თა იყ-
ვენს სიტყუანი საშუკელისანი
იხუვენ შიში ოჲ თქნ ზა დაიმარხ-
ეთ და იქმოლით კთილსა რ ა-
15 რა [ქრს ორისა ღთისა ჩნისა თა ს-
იტრუვე არცა თლღება ა-
რცა მიღებჲ ქრთამისა იშლმსცა
დაადგინნა იოსაფატ მღდელთა-
გნნი და ლევიტელთა ტომთაგ-
ნნი მთვრნი იშლისნი მსაჯულ-
ად ორისა მრ რა სჯილდენ სამარ-
თლად იშლმისა დამკვდრბლთა
20 ღა ამცნო მრთ და ჰქა ესრეთ ი-
ქმოლით შიშითა ოჲთა კრტბი-
თ სრულითა გლითა ყრისათს
კაცისა რლი სარჩელად მოვიდ-
ოდის თქნ წე ძმთა თქნთა-
განნი რნი მკვდრ არიან ქლქთ-
ა მრთთა შს სისხლისა შს ბრძ-

ანებასა სავარტლსა და ნშუავრ-
სა ვანუზინებდით მრთ რა არა ც-
ოღვიდენ ღთსა მრთ და არა იყოს
რისსეჲ თქნ ზა და ძმთა თქნთა
5 ზა ესრეთ იქმოლით და არა სცო-
დით ღა აჰა ეგერა ამარია მ-
ლღელი თქნ ზა მთავრად ყავე
სიტყუასა ორისა ზაბდია ძე იოვა-
ისი მთვრი სხლსა იუდაჲსსა მწიგ-
10 ნობარნი და ლევიტელნი წე თქ-
ნსა განძლიერდით და იქმოლით
და ორ იყოს თქნ თა ყრისათს კთილსა
მრთოს რნი აღდგეს იოსაფატის ზა დ-
ა რთათს ილოცა ლღ ღა ამისსა
15 შღდ მოვიდეს ძენი მოვიდეს მოაბი-
სნი და ამონისნი და მრთ თა მინელელ-
თგნნი ბრძოლად მოვიდეს და უ-
თხრეს იოსაფატს და ჰქს მოვლ-
ს შნ ზა ერი მრვლი წილ კერძ-
20 ონი ზღუსა ასურეთით და აჰა
არიან იგინი ასურასთანით რ ე-
სე არს ვადლი და შგება იოსაფა-
ტს ფღ და მისცა გლი თსი ვამოძი-
ებად ორისა და ქღდგეს მარხეჲ ყა
25 შს იუდასა და შეიკრბა ყლი
იუდაჲ ვამოძიებად ორისა ყთაგნ
ქლქთა და მოვიდეს მონღად ორ-
სა და აღდგა იოსაფატ კრებუ-
ლსა შს იუდაჲსსა სხლსა შა ორ-
30 სსა წე ეზოსა შს კარვისსა ღა თქა

ქენნი 8

აუღმუნ შენუნ მისრნა წამართნი და დანერგენ იგინი ბარტი უკუ ერთა და გნახენ იგინი	ბ აფ გემიშორენ და მარსხენი ჩნ და არა გშობუედ ღი ძალად ჩნდა
ჩ არა ნახულითა შთითა დამკვდრეს ქუე და არცა მელქენ მთმნ იყნნა იგინი	მ რთლუკუნ მკიკენ ჩნ უფრას მტრთა ჩნთასა და მიოდლნი ჩინი მიმოდამიტაკებდეს ჩნ
ბ დ მარჯენენ შენნ და მკლაგენ შენნ და ნთლ- მენ პირისა შნამუნ რ სთნო იყენ მენ იგინი მუნ თავადი ხრ მუე ჩი და ღი ჩი	მიმტენ ჩნ ეა ცხურანი შესამკელნი და წრმართთა ზს ჭმთიყენ ჩნ მიეც ერი ში უსასვიჯლოდ
ჩ რნ კბრძანე ცხრბა იკისი მუნ გ შო მტრნი ჩენნი დაერქმეთ და სხლითა შითა შუერ ცხენეთ იგინი რნი აღდგონილ არიან ჩნ ზა	და არა იყო სიმრეულე სწყიდლისა ჩნთისა მკვენ ჩნ სკედრლ გზლობელთა ჩნთა საციხელ და საციხელ გრენისთა ჩნთა მკვენ ჩნ იგუ წრმართთა შს
ჩ არა მშულდსა ჩა ეესე და არცა მხელ ქლქენ ჩნ- მენ მასხოენის მე	და თვის სახრელდ ერთა შს მდლე კდემულუბა ჩი ჩმს წე არს
ჩ მენ მტენნ ჩნ მაკორებლთა ჩნთგენ და ნომულეთა ჩნთა არცხენე ღისა მრ ეიქობლით ჩნ მრდლე და სხლსა შსა აფრბლით უკე	და სირცხლენნ ჰირისა ჩისამ დამფარა მე პრისგენ მაკულდობელისა და ძკრის მეტკულელისა პირისგენ მტერისა და მდევრისა უეე ქი მოიწია ჩნ ზა და ჩნ არა დაგიკიყეთა მუნ

ელ-ეწიფების ცხო-
რებად მიუგო ი'ვ და
ჰქა მთ შეეძლებ-
ელი კ'ტოგ'ნ შესაძ-
ლებელ არს ღ'დ მ'რ
ჰქა მ'ს პ'ტე აჰა ე-
სერაჲ ჩ'ნ დაუტევე-
ეთ ყ'ი და შეგიღებ-
ით შენ
სკა
ბ ი'ვ ჰქა მ'თ ა'ნ გე-
ტყვ თქ'ნ რ' არაეი-
ნ არს რ'ნ დაუტე-
ვი ს'ხლი გინა მ'მაჲ
გინა დედაჲ გინა ძმა-
ნი გინა ცოლი გინა
შვილნი ს'სუფლისაჲ-
აჲს ღ'თისა
რ'ნ არა მიილოს მ'რა-
ვალი წილი ე'მსა

ან'ს და საუკ'ნესა მ-
ომავალსა ცხ'რბჲ სკ'ნჲ
სკბ
ღა წარიყენა ათორმ-
ბ
ეტნი იგი და ჰქა მ'თ
5 აჰა ესერაჲ აღვალ-
თ იშ'ლემად და აღეს-
სრულნენ ყ'ნი წერი-
ლნი წწ'ყლთანი ძე-
სა ზ'ა კ'ცისასა რ' მიე-
10 ტეს ვ'ლთა წ'რმართთა-
სა და ეკიტხევედენ მ'ს
და იგინოს და ჰნერ-
წუუვიდენ და ტანჯონ
და მოკლან იგი და მე-
15 სამესა დღესა აღდგ'ს
სკბ
ღა მ'თ არარ'დ გ'ღლის-
ბ
ჰმა-ყეეს ესე ა'დ ი-
ყო სიტყ'დ იგი დაფარ-
ულ მ'თგ'ნ და არა იცო-

Վ յո զդրսցան. զիսս
ւնցած. ծաւոցաւ ով. Եւ
սահա ծն. զիսսսսսսս
դրսս կիսսսն. զիսսս
սսսսսսս սսսս ով ծն.:

Լ փն ծն սրն. սսսս զ
ւսսսսն ին Եւ սսսսս
դրսս սն. Եւ զիսսսսսսս
սսսս սսսսն:

Են

Լ ով սսսս ծն. սն զս
սսս սսսն. սն սսսսս զս
ն սսսս սն Եւ սսսս
դրս Եսսս. զիսսս ծնս.
զիսսս ծնս. զիսսս սսս
ն. զիսսս զսսս. զիսսս
զսսս սսս. Եսսսսսսս
սսսս սսսսն:

Են

Ժ ն սսսս ծն. սսսս, սսսս
սսսսսսս սսսսս. սսսս

սն. Եւ Եսսսսսսս
Լ սսսսսսսսս սսսսս Են:
Ժ սսսսսսսսս սսսսս
սսսս սսս. Եւ սսսս ծն.
սսսս սսսսսս սսսսս
սս սսսսսս. Եւ սսսս
սսսսսսսն սն սսսս
սսս սսսսսսսս. ծն
սս Ես կիսսսսս. սն ծն
սսս սսսսս սսսսսսսս
սս. Եւ սսսսսսսսսսսս
Եւ սսսսսսս. Եւ սսսսս
սսսսսսսն. Եւ սսսսսս
Եւ ծսսսսսս սսս. Եւ ծն
Եւ ծնսս սսսսսսս
սս ծն սսսս սսս սսսս
սսսսսսսս. սսս. սն ս
սսս Եսսսս սսս. Եւ սսսս
սսսս սսսսն. Եւ սսսսս սսս

ՅՁԼԵԳ ՌՈՒԾՈՅԳ, 1514 Վ., Գ. 405 Վ.
(A 401)

პროთიონის და მი-ინფი-უგო მ-ს ერ-ბო-თინ-მის-ერის-გ-მ-ს და პ-ქ-ა მოძღ-რ მოყვ-ე-ანი ძე ჩ-ი რ-ის თ-ა არს ს-ლი უტყ-უმის-ს და ს-დაცა დააპ-ყრის ი-გი დააკ-წმის და პ-ეროან და ილ-ტენ-ს კბოლთა და გ-ნ-გ-მ-ბ-ინ და უთხარ მოწ-ე-თა უ-ნთა რ-ამცა გ-ნ-კურ-ნის და ვერ შეუძ-ლეს მ-ს და პ-ქ-ა მ-ს გ-ნ-თს რ-ამცა ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა	აქა და მოჭეუარე-ს იგი მ-ს და იხილა რ-ა იგი შეეს-ლ-და ს-რ-მ-ს და არაწ-რ დააქუშათა ი-გი და და-რა-ეცა ქ-ე-ნისა გორეიდა და პ-ეროდა და პ-იოთხა ი-ვ-მ-სა მისსა რაუდ-ენი ქ-ი აქ-ს ვინმე-ს შეემთხა ესე ხ- მ-ს პ-ქ-ა სიყრმითგ-ნ და მ-რ-ე-ლ-გ-ბის ც-ტ-სა შთაგ-დო ეგე და წყა-ლისა რ-ამცა უ-რ-ე-მ-ბ-ე-თა და ე-დ-რ-ა მ-ს გ-ნ-თს რ-ამცა ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა	კ-ი-ე-ს შესაძ-ლებელ არს მო-რ-ე-მ-ისა და შეეს-ლ-და კ-მა-ე-ო მ-მ-ა-მ-ს მის ყრმისა-მ-ს და თ-ქ-ა ცრემლით მ-რ-ე-სა მ-ს შემეწიე უ-რ-ე-სა წ-მ-ნ-ბ-ასა ჩ-მ-სა და ე-ა იხილა ი-ვ-რ-ე-მ-ს კრებო-ლია ერი მის ზ-ა შეპ-რისხ-ნა ს-ლ-სა მ-ს და პ-ქ-ა უ-ტყ-ე-სა და ყრუსა ს-ლ-ს-ა მ-ე გობრძანებ-ს მ-ს გ-ნ-ე-დ-მ-გ-ის-გ-ნ და ნულარა შეხ-ბულ-სა მ-გისა და დ-ლ-დ-ე-თა და ფ-დ გორეიდა და გ-ნ-ე-იდა მისგ-ნ და ი-კ-მ-ნა იგი ვ-ა მ-ს	და რი ე-დ მ-რ-ე-ლ-ნი ი-ტყ-ი-დ-ეს-კა ე-დ მო-კუ-და ხ- ი-ვ-უ-ბ-ე-რი კ-ლი მისი და აღადგ-ე-ბ-ა ი-გი და აღადგ-ე-ბ-ა ე-ა შეევიდა ი-ვ-ს-ა იხილ ე-წ-მ-ე-თა მის-თა თ-ვ-ს-გ-ნ პ-ი-თ-ხ-ის მ-ს რ-ამცა ს-ლ-ს-ა მ-ს ვერ შეუძ-ლეთ გ-ნ-ე-მ-ბ-ე-რ-ს მ-ს თ-ე-დ-მ-ს პ-ქ-ა მ-თ-ე-ს-ე-ნ-ა ათეს-ტი ვერ შეეს-ლ-ებულ არს გ-ნ-ს-ა ს-ლ-ს-ა გ-რ-ნ-ა ლ-ს-ა ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა და ვ-მ-ბ-ე-თა

ქალთ უღდა ბრძოლაჲ ქენენტთაჲ და სწავლითა
 სიწმარისმთა აღჭურთა იგი ბრძოლად ქა და მისცა
 მს ორი გუნდი მვედრობისა და წარგზავნა ალექს-
 ანდრიად და ვა წარემართა იგი ფდლისა სიციხისგნ და-
 5 მით ვიღოდა და ვა წარელო აპამიელთა ქალქი
 აჰა ესერაჲ იქმნა ძრვაჲ დიდი და ქუხილი სასტი-
 კი ისმა და ელვაჲ საშინელი მოეფინა და ჯა ისმა
 რი ეტყოდა სადა წარმართებლ ხრ ანუ ვისდა ბ-
 რძოლად გნმზადებლ ხრ მუნ აღიხილნა ნენია და
 10 იხილა ჯრი ბრწყინვალე ბროლის სახედ და თქა მა-
 უწყე მე ო გვეედრები თუ ვრ ჯრს გაცუეს ჰუ-
 რიათა ხ ონ ყივე გნგებლზჲ ენებისა თსისჲ მწმესა
 თსსა აუწყა და აღავსო გლი მისი სიხრლითა და სა-
 რწმნებითა შინაჲცა მსვე დღესა შევიდა სკუთოპო-
 15 ლის და მოუწოდა ოქრომკედელსა რლსა ერქუა
 მარკოზ და მისცა ოქროჲ და უბრძანა შექმნაჲ ჯრისჲ
 და ვა შექმნა გამოჩნდეს მს ზა სამნი ხატნი ზაწერ-
 ილითა საშუვალ ემმანოელ და ერთ კერძო გქლ
 და ერთ კერძო გბრლ ხ ნენია იხილა რაჲ გლის-
 20 ქმა-ყო ვლ ძალი სლთჲ არს ჯა მს ზა და მოწლედ
 თყნის-სცა და შეიტკებო იგი და მეყსლდ გნვიდა გრ და მი-
 ვიდა იშლმად და ბრძოლა-უყო არაბთა და სა-
 რკინოზთა რნი მოსრლ იყენეს წარტყუმნვად და
 მოოკრებად მისა რ ევედრნეს მს მყოფნი ქლქისნი
 25 და წინამძღურებითა ჯაჲთა ძლევაჲ დიდი აღადგინა
 და მოსრა მთენი ექუსი ათასი ქცი და ვრ მოიქ-
 ცა ეტყოდა დედაჲ მისი შეწირვად მსხუმრპლსა ძლ-
 ევისსა კერპთა მრთ ხ წნ მიუგო ვლ მე ღისა ჩრისა
 შეეწირო მსხუმრპლი ქბისაჲ და აღსარებისაჲ და
 30 რ მნ გნმძლიერა და მერმე შემუსრა ყნივე კერპ-
 ნი და გამოიყვანა უბეთგნ ჯრი იგი კრტსნი და თყნის-სცა

... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...
 ... uisus uelud uelud uelud ... de ...

კდენთა აქენდა უძღურები თიხო სხეთგნ სენთა მ.
 თიყენენგ მისა ხ თედმენ კცდ.კცდსა მთსა დასდვა კწლი
 და გნკრნა იგნი ღა გნვილოდეს ეშმენი მრვლოგნ ღლ-
 დებდეს და იტყდეს ედ შნ ხრ ქე ძე ღისა ცხოველისაჲ და
 5 არა უტევებდა მთ სიტყდ რ იყოდეს ედ იგი არს ქე
 ღა ეა გნთენა გნოვიდა მრ და წრვიდა უდაბნოსა ადგილსა
 და ერი იგი ეძიებდა მს და მოვიდეს მისა და იყენებდეს (!) მს
 რამეა არა წრვიდა მთგნ ხ თედმენ კქა მთ ედ სხათა-
 ცა ქლქთა ჯერს ჩმდა ბრებდ სსფლი ღა რ ამის-
 10 თს მოვიელინე და ქდგბდა ეთა შესკრბლთა გალილ-
 გით ჯ ეახსათა სემბთის კმ ჯ კრნთლთა მმნო ეა იგი გლს-
 მოდგინება ნებისგნ ეგრეცა აღსრლება ქონებისგნ რ
 უეთუ გლს-მოდგინება იგი წინა ძეს რაჲცა იგი აქუს
 ვის შეწირლრს არა რი იგი არა აქუს რ არა სხთა
 15 ლხინი ხ თქნ კირი ად გნსწორებით ამს ესა თქნი იგი
 ნამეტნვი მთისა მის ნაკლულევენებისა რა მთიცა იგი ნა-
 მეტნვი იყოს თქნისა მის ნაკლულევენებისათს რა იყოს
 გნსწორებლ ეა წერილრს რნ ფდ მოილო არარაჲ ემატა
 და რნ მციარედ მს არარაჲ დააკლდა ხ მდლი ღა რნ მოსცა ი-
 20 გიეე სწრფაჲ თქნთს გლსა ტიტესსა რ ეედრება იგი შეიწ-
 ყნრა და უმოსწრფეს რაჲ იყო ნეფსით თსით გნვიდა თქნ-
 და მრთ და მის თა მივაელინეთ ძმა რისა იგი ქდგბა სხრბჲ-
 სა შა ეთა მრ ეკლესიათა და არა ხ თუ ესე ად ჳლთ და-
 სხმით იქა ეკლესიათგნ თა გუნდად ჩნდა მდლითა მით რი
 25 იმსხრბის რნ მრ თედისა ონისა სადიდბლდ და გლს-მოდგინე-
 ბისა თქნისათს გერიდებით ამს ანუ ვინმე გეუმობდეს
 ჩნ სიმ[ტ]კიცისა მისთს რი იმსხრბის ჩნ მრ რ წწრ გნვიზრბა-
 ეთ კთილსა არა ხ წე ღისა ად წე კცთა ცა სემბთის კმ
 30 ჯ ჯ მდლისა სხრბჲ ღქსი მს ესა შა ჳქეს იჯს ფრისეველთი

ქსნაჲ ც'დგოგ'ნ პ'ლ მწ'მო ს'კ'რვლ[ო] სტეფ[ა]ნე იკ'რასი მსწრ[ა]-
 ჟლი კ'რნბჲ მ'ც'ბ მოზ'ნიცე და გონებჲ ჩ'ი ქ'ე გ'ნანსთლე ძ'ლ-
 ითა შ'ითა ლევიტელო მ'რთლო მხ'ლოო მწ'ყ'ლო ეინაჲ
 გ'მოჩნდა პ'ლ მ'ლწე ყ'თა ყ'დვე მ'ლწეთა შ'ნთა და გ'რგვ'ნ ე-
 5 რთბჲმ'დ ღ'ბჲ ქ'ბჲ სიქ'დლ ჩ'მდა და სიხ'რლ და ს'რწმ'ბჲ მტკიცე ზლ-
 უდე დიდ სიმტკიცისა რ'ნი ნოაელტიან სამარხოდ შ'ნდა რ'ი ა-
 ღმოდის კ'რნბთა ა'დ აწ ნუ მოაკლებ მცხ'რისა მ'რთ ოსხად ჩ'-
 და პ'ლ მწ'მო წ'ო სტ'ფნე წ'თა ორსა ბეერთად ნიკომიდი-
 ს დამწუჟართა შობამ'ნ შ'ნმ'ნ წ'თა ჩჩვლთა ყ'რმ'თა და წ'ისა
 10 მ'რკილე დაუძინებ'ლთა მონასტრისა მ'მხასხლისისა შობამ'ნ შ'ნ
 ხნ'ჲ ბ' შობილისა მის მ'ფისგ'ნ ძ'რწოდა და მოგუთა შეურტ-
 ხებმასა იგონებდა ჰეროდე და ჩჩვლნი ს'ნტ'რლნი მოსრნა ჰგ-
 ონებ[ა] დამტკიცებ'მასა თვისისა მეფობის'სა უმეცარ იქმნაჲ
 უბადრ'კი ვ'დ შ'მოქმედსა ყ'თა ქ'ა ვერ შენძლებ'ლ ექმნენე-
 15 ს ხ' ჩ'ნ ვლ'დბთ ქ'ე ღ'ო ღ'ბჲ შ'ნდა იბ'კ'ოჲ ბ' ბ'ი ბეთლემს
 იშეჲ რ'ჲ მ'ჟე მოგუენი სპარსეთითა; ძლუშ'ნითა მოიწინეს
 ე'რსკლევისა მ'რ მ'ლღიით ძღოპილნი ა'დ ჰეროდე აღმუთო-
 ნ'ბის და მოიპყის ჩჩვლთა ე'ა იფელსა და მგლოე'რე იქმნებ-
 20 ის რ' მთ'ვ'რობჲ მისი დაემყობების ადრე იკოსი ზემოთად
 და ქულ'შოთად სიხ'რლსა რ'ჲ რ' ჰრამს ისინაჲ ე'ჲ ტყეებისაჲ უ-
 ზომოჲ ი'კბ იხ'რბს რაქელ რ'დ მგლოეარე არს ი'სბ იცნ-
 ობჲ რაქელ რ'დ ს'ლთ. ითქუამს ბენიამენ ან'ლდა რ'დ ტი-
 რს რაქელ მ'დით უკუტ ვიხილოთ გოდებ'დ და გლოეაჲ
 რ' აჰა პ'ლთა სტირის შეილთა არცა გ'ნსყიდულსა და პო-
 25 ენილსა ა'დ რ'ნიესე აწ მოსრნა ჰეროდე მძენვ'რებითა
 რ' ე'ი გ'მოიკითხაჲ გ'მოჩინბ'ლისა მის ე'რსკლევისა და წ'რა-
 ელიონნა ბეთლემს და უშვილო ჰყ'ფს რაქელს მ'რმის
 ჩჩვლისათ'ს ა'დ მ'ნ სიხ'რლით პოენა იგ'ნი ხ' ჰ'როდე მგლო-
 ეარე არს რ' ადრე დაემყობების მეფობ'ჲ მისი წ'ისა მწ'მისი
 30 ანოსისი და ზოტიკე ხუტისა ობოლთა მზრდელისაჲ
 ლ'ტნჲ შობამ'ნ შ'ნმ'ნ წ'ისა მელანიაჲსი შობამ'ნ შ'ნმ'ნ
 და წ'რგზენა დღეს'სწოლისა

მცხვრო

- ივ ქე ლო ჩინო ისმინე ჩი უღირსისა ამის რ შნ ანპარტა-
ვანებშ ალიღე და დააყენე ამისგნცა მრეღფერი საც-
თური ეშმქისა რნ-იგი მიჰფინის დბჟ სიმდბლისა სიბრა-
5 ძნის მოყვარეთა ზა თვთა წთა მციქლთა შნთასა და
გვრგვინოსნ ჰყვენ იგინი დაუქნობლითა და უხრწნე-
ლებითაჲ გვრგვინითა ცხორებისთა და უძლოდი ამს იწ-
როსა მს გზასა ვინაცა შევიდეს წნი იგი მშანი და მიიღე-
ს მთ გნსსუქნებლი შნი ოლო მოჰმადლე ამთ შნშრი ძა-
10 ლი და მდლი შნისა ღთებისა სლთა და ქრცთა ამათთ-
ა რნი-ესე შემოსრულ არიწ წე ღთაებისა შნისა და მ-
იიღებენ იგინი უღელსა მარტოდ მყოფობისსა და მო-
ეც მთ ო ყლითა გლითა და ყრითა ძლითა შრითა გნშორ-
ებჲდ ყრისგნ მსოფლიოსა და ქყნისა ამის ზრუნვათგნ
15 რა სახიერებისაებრ შნისა მოქლქობდეს და მიემთხვოს
სქნესა მს ცხრებასა და ალთქმლთა მთ კთილთა რნი სა
თნო გეყვენეს შნ ჩრწნ ხრ ღი ჩნი რლსა ყთა კცთა გ-
ნებაჲს ცხორება და მეცნიერებაჲსა ქტებისსა მოსლე-
ა და ჩნ შნდა დბჟსა შეესწირვთ მნისა და ძისა და წნისა
20 სლისა აწ და მდის მღნ ჰქვას ნუთუ ქირისა რგსგა-
ნმე გინა ძლით იჯმენ სწფლისგნ ჯა მნ თქვას არა მანო

რა არა განიცავო ბორტი
სგან ად გრწებენი იგი და
მოგეცეს ულივე თხოვა ში
ბ ბასილი იხილა ედ უე რა
იყო გლსა მისსა უთხრა
გნკუშრდა (!) და ჰქა მს
ნრწონა და მრწმს ად
გები ნოძღრ რა ეე-
ედრო ღა შნსა რა მეს-
უსს შვლი ჰქა მს იე უკეთუ
გრწმენეს იხილო ძლი ქსი
და ფდ ასწავა მს მოციქლ-
მენ და წარვიდა სხედ თსად
და მიუთხრაჲ ცოლსა თსსა
და მოვიდეს ხელისა დღე
ორნივე იესსა და თყნისს-
ცეს და ასწავა მთ მოციქ-
ულმენ ყლივე სწავლა სღა
და ევედრნეს მს რა ნთლ-
სცეს მთ ხ (ნთლ) ნთლ-სცა
რაჲ მოვიდა მთ ზა მადლი
სრლისა და ევედრნეს მოცი-
ქლსა რა შვეიდეს სხლსა
მთსა და აკხოს იგი და წა-
რვიდა სხლსა მთსა და ა-
კხა იგი და მოიქცა სხლადვე
მირონისსა ხ ნუცლად-ილო
ყოლმენ ბასილისმენ და შვიჲ
ძე და სხელი უწოდა მს
იე
ხ მხართვა მოციქლსა ბა-
სილი ოქრო ფდი მისაცემე-
ლად გლხკთა ჰქა მს მო-
ციქლმენ წარვედ შვილო

და თვისითა (!) ჳელითა გან-
უშვ მბა გლხკთა და გა-
ქუნდეს სწუხეც ცთა მა ხ
გარდა-რა-ჰქადა ორი წე-
ლი გარდადგა მოწრობ-
ისგნ ლაფრენტი ქმარი
5 მირონის ასულისა და მი-
ვიდა მოციქლისა და მოი-
კითხა იგი და ჰქა მს მოძ-
ლრ უცალოებმენ სწფლისა
10 საქმეთმენ დამაყოლ შნმრ-
ისა სარგებელისგნ ხ აწ
გები რა მონეცე ქსმარი ნთ-
ლი რა აღკონენ უსჯღზნი
15 ჩენი ხ მოციქლმენ ასწავა
და ნთლ-სცა და წარვიდა
იგი სხედ თსად სიხრლითა
ხ იყო მს ქლქსა შა კცი ეან-
მე სხელით ხუასრო და ეს-
20 უა მს ძე მწლოდ შობილი სლ-
ისა მრ არაწისა შეპერობ-
ილი და იყო ხუასრო ქლქ-
პეტი და ესნა რაჲ ედ იე დიდ-
თა სწწლთა იქმს ალილო
25 ძე თსი და ნოვიდა მოციქლ-
ისა ხ იე იხილა რაჲ იგი ჰქა
მს ხუასრო ცოდენი შნნი მო-
გაკუდინებენ შნ და ძესა შნსა
მოიძულენ უკშ ქრთაჰნი
30 და თლ-ღებჲ რაჲ ჰპრო წ-
ყალბე ჰქა მს ხუასრო
ო რაჲცა არს სხლსა ჩა ა-
ლილე ოდენ გნდევნაჲ
სწლი ესე უკეთღრი ძისგნ ჩისა

და ვიქტორბ

- ადრბ აღებდ აღედა პირსა წინდა მონრთ ხ მე ვარ მიწა და ნაცა-
რი და მატლ და არა კც სყუშდრლ კცთა და შეურცხ ერისა
მომეც ო სიტყდ აღებდესა პირისა ჩმისსა რ ყნი მდლი ნიქი სრლ.
ი ზეგრდმოა არს შთამომვლი შნ მრ მშისგუნ ნთლისა რა
- 5 ღირსბით შეგიერდე და ჯეროენად გვედრო და არა მ-
ოვიქტე დამდბლბლი და სირცხვლლი ად მივემთხო წყ-
ალობდესა შნსა და მოვილო შნდობდ ცდეთა ჩმთა
- შე ლო დიდითა წყლბითა შნითა აპკოცე უშჯლბდ ჩი მ-
იწყლე მე ო რ უძლრ ვარ მილხინე მე ო მკურნლო სლ-
10 თა და ვარტოთ რ ეა წე სშინლისა სყდრისა შნისა წე მ-
დგომრე ესრთ შეგიერდბი შემურვილითა და მდაბლი-
თა გლითა ესრთ გილდდბ ლო მილხინე ცდვილსა ამს ო
შეგკოდე შემინდეე მომხედენ წყლბით მომხედენ ნფოა
მონასა ამს უვმრსა მოიხილე მლლით წით შნით ვებდ-
- 15 სა ამს ცდვილისსა ეა კცმნ უძლრმნ შეგკოდე ეა ლნ ს-
ახიერმნ შემინდეენ უწყი მფო რ მიდრეკილრს გუნდ ჩმი
გლსმოდგინედ ბრტისა მრთ სიყრმით ჩმითგუნ მომიგსნე მე
რ მიწა ვარ რ შნ მხლოა ხრ წე უხრწნლ და უბიწო
ხ ჩნ ყნი ხრწნილბდესა ქშე ნუ დამსჯი მე უშჯლბთა ჩთა-
- 20 ებრ და ნუცა ცდეთა ჩმთაებრ მომგბ უწყი მფო სიმრა-
ელე ბრლთა ჩმთა ად უწყი უფსკრლი კცთ მყრბისა
შნისა ვდ მიუწლომლრს და უძლვლ რ შნ ხრ რნ აიხ-
უშნ ცდვნი სფლისნი რი გრდმოჰკედ ზცით ქუნად ძიე-
ბდღ წრწყმედლისა ცხოვრისა რი მოხუედ სულდღ წა-

ისა ვეამ და ვსუამ არა ვნეკითხული სხ-
 ეულისა და სისხლისა შნისა ქს ლე ჩნისაჲ
 ად მინდობილი მოწყობდათა შნთა მოვალ შნ-
 და შეტყულისა ვდ მქამელსა ჯორცისა და მს-
 5 მელსა სისხლისა ჩმისსა აქს ცხრბა სჯნოა და ჩმ
 შს დაადგრეს და მე მის შს რ შნ სთქე ორო ვდ ა-
 რა მოვედ წოდებდდ მართლთა ად ცდვილთა სი-
 ნნლად მოწყლე უკშ იქმენ სხრო ორო და ნე მ-
 ამხილებ მე ცდვილსა ად ყვე მონისა შნისა თა
 10 წყლობისაებრ შნისა და იქმენინ ჩმდა სიწიდენი
 ესე მოსტევებლად ცდვთა გნსკრნებლად სლი-
 სა და სხეულისა გრე მისაქცეველდ ყნისა ოცნე-
 ბისა ეშმკებრვისა ასოთა შა ჩმთა მოქმედებ-
 სა კდნიერბა და სიყარლ შნდამი გნმრჟობდ ცხრ-
 15 ებისა აღორძინებდ სთნოებდათა დასრლებისა

լևը ողբժ Եւ յկալած . ու ևն յիճարսալիտս եր
 դարսև Եւ խկտանն զինն փն մօ իննա .
 ո՛՛՛ք ինձայտա ճարսայտա որ զիտ ճարսա . զի
 Եւ ճարսալիտս . ու՛՛ք ճարսալն զստարև Եւ ճ
 ճրտև խկտանն իննա . ու ին յստայ . իննա . Եւ ի՛ն
 զի Եւ ճարսայ Եւ ճարս զի . ի զի խոխալ ա՛ն ողբժ ո
 ճա ճարս՛՛ք յաճայ՛՛ք ճարսա որ ո՛՛ք ճարսա . Լ
 իննա՛՛ք . ճարսայտ՛՛ք ազի՛՛ք յի՛՛նն Լլանա ա՛ն . Եւ ինն ճ
 ո՛՛ք ճարսայ ճ ճարսալն . ո՛՛ք զի՛՛ ճարսալն զի՛՛նն որ
 յարսայտ յաճ զի՛՛նն . Եւ ճարս ինն Լլանն
 ո՛՛ք ճարսայտայտո՛՛ք ճարսա . զի՛՛նն իննա՛՛ք ա՛ն
 Եւ ճարսայտ . ու ինն ճարսայտո՛՛ք զի՛՛նն ա՛ն
 ճարսայտայտալիտս . իննա որ ինն ճարսայտայտ
 Եւ ճարսայտո՛՛ք ճարսալն . ու իննա՛՛ք ճարս
 ճարսա . ու ինն ճարսայտո՛՛ք իննա՛՛ք ճարսայտ .

ՅԾԺ. 103, թ. 51 v.
(H 98)

ზედნი არნ კოდვლათა სსო-
 ბა სტენგლისაგნ ვსნა
 ა ძენ სიკუდილი და ჯრ-
 ისა სისხლიანი მსხუტრპ-
 ლი.
 ბ. მსხუტრპლი უსისხლ-
 ო მრადლე წირვა
 გ. მედრება ღისმშბლისა
 წე სმებისა
 დ. ლოკნი წთანნი და ღ-
 აღადება სისხლთა მთ-
 თა დათხევითა
 ე. ჰუტლის საქმენი, უწ-
 ინრეს და შმდგომად სიკუ-
 დილისა კმნულნი მო-
 წყაქლებანი
 ვ. მღვდლისაგნ გნეს-
 ნა და მიტეება კოდვს-
 ა და უმეტეს აღსსრუ-
 ლსა შა ესა სიკუდილი-
 სასა
 ზ. მკანსენელის გრდა-
 კდა სკენონოსა აქა ან-
 უ მუნ ზეერისა მიცემ-
 ა მთლისანი

გნზრხვსა
 მზრხვს ლოკვსათვს
 მზსლებელი მჭურვლე-
 დ რი გნლებს გლისა კა-
 რთა და დაჭმვს კოდვთა (!)
 მრ.
 მღისხშქაქვე სვერელ-
 ო აღმომკითხველო
 რ წიგნსა ამს ეწოდები-
 ს გნსალებლი და გნსტ-
 მელი კოდვთა (!) მრ დაჭმუ-
 ლთა გლთა უტოთუმკა
 არა გრწმნეს წიგნისა
 ამის რამკა ძლედევას გ-
 ანჭმად კოდვთა (!) მრ დაჭ-
 შულთა გლთა გნლებად
 დალაკათე მკირე რამე ი-
 სმინო სწელნი რი აღგ-
 ეიწერიო ვე დასსრლ-
 ამდე წიგნისა ამის მშ-
 ინლა სცნა კტი რ გნმლე-
 ბლი არს ესე რი გნტე-
 ამს გლთა კოდვთასა (!) რა
 შვიყენოს მდლნი ღისა-
 ნი რ გნემსზღროთ მე-
 ურვლება იქმნა გნმ-
 ლებლად კოდვთ დაჭმლ-
 თა გლთა და რნიცა კოდ-
 ვლნი ამის მრ არა გნტ-
 მენ გლთა თვსთა მთთ

ԿԻՆԵԱՅԻՆ

պիճի քծնի ըստ Կրտսե ևնկ
յս և քիչ ասուել քի քելիչ.

Կ. Գրիկ և ինչպիսի մարտի ծն
ուել և նկարուել ինչպիսի մար
տան.

Կ. Բնակարանի մարտն պնակար
աւ, մեծ Ծոյ զոճորի.

Կ. Գրիկի մարտն ասուել քի ասուել
յոյ և ծոյ քու.

Կ. Երանայիս և թոճիս, Ծոյ
բարձր յս և նկարուել ծոյ
ուել Ծոյ քու զուտ.

Կ. Գրիկի մարտն և քի ծոյիս պո
րի միս, Ծոյ պիճի քու Ծոյ և ինչ
Ծոյ ասուել քի մարտիս և նկար
ուել քու.

Կ. Ծոյի մարտն ասուել քի քի քի
և Ծոյ Ծոյի մարտիս քու Ծոյ
և Ծոյ պիճի քու և նկարուել
քու և Ծոյ քու.

Կ. Սեպիկի մարտն ասուել քի Ծոյ
քի Ծոյ և նկարուել քի քի քի.
Կ. Գրիկի մարտն ասուել քի Ծոյ
և նկարուել քի.

Կ. Երանայի մարտիս ասուել
և նկարուել ծոյ քի մարտի
Ծոյ և նկարուել քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի.

Կ. Երանայի մարտիս և նկարուել
ասուել քի քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի.

Կ. Երանայի մարտիս և նկարուել
ասուել քի քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի.

Կ. Երանայի մարտիս և նկարուել
ասուել քի քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի
և նկարուել քի քի քի քի քի քի.

ხ ქცი ვინმე ქენეთაფუნი მოუტყეს იღუმელ მეტლითა მათ
 რათადა რაფუნებულ იყო ტანაფა წისა მწუხისა იკბისი
 და მისიეს სფახე დიდძალი რა მისიყენ მთ გუამი იგი ნე-
 ტარისა მის ხ მთ არა იხეგეს კფდ ესე შიშისათს
 მფისა და ვა იყო მწზირი წრეიდეს მეტლინი იგი სზიდ
 თსა შიშისათს მვეცოასა და დადუტყეს გუამი ნტრ-
 ისა იკბისი აღვღლსაფ თხსა და ბოვიდეს ლამე ქენდა
 და წრიდეს გუამი იგი და დადეს აღვილსა დალსა
 კტეთთა დიდთა ვა ლის იყო და აღაფუნეს გელ-
 ესია დიდად შუენიქილი და შუექიქილი ხ ძეფლთა მთ-
 გწ წისა მწუხისთა სსწლნი დიდი (!) იქნებთან და მრგელ-
 ნი ერანი თითო-სზეთაფ სენთა გნიკურბთან და ვნ-
 ებლთგნ სწლნი უქთირნი გნისბთან და აწ ამს ზა ვა
 ზოგსკეთ დბრა ოა მწსწლსა და მსტყრისა ჩნსა იზ
 ქა რ მისა შუენის კტრეი და თუენის-ყენა მბისათა სწლი-
 თა შიორ აწ და მწლის და უქი უმე აწ.

* * *

ლო შუ ფედ კ დეიოლო ბედისმეწეალის შუალი
 იესე იმა ახლისა რეველქებისა მწერი-
 ალი და ვინსკ მნდბა ბრბოთ თენსკა მი-
 გიქს-ნის ოწ უტბად წერისათს ნუ მწუ-
 ყეთ ლა გლისათს ოწონ ჩწნი

რამეა მოქციანი იგინი ლთის მტელისა ბის გონებისა მთისაგ 3 რ.
 ტისა შრთ ოდესმე ყეთილსა აღუოქუმენ და ოდესმე ბრახსა და
 იტყვენ საყერდინს წუე სდგთ რწლსა ვერეინ ქენათაფუნი პონტ-
 ოს და გალატისათა მსულ ექმნა ად მრე ლნი პომეცეყვანს
 და მრე ლნი პომეცეყვანს მოიყეყეთ უქ რა დილთა ნიჭა ლისა იქ.
 მწეუთ ქქეს მს წთა გწუთა ჩწ პატეიასა დაიდუბასა ქქესგ წ მო-
 ყელთი რა ლი-იგი უქეად მიმნიგეყელი არს რა არა ლირს არწ
 ეწზნი ამის სწლისანი მერბეთა მთა დბათა თწნა და ნიჭათა ლთისათა
 ხ საყერდინს ესმა რა ესე ყლი წთა მთგწნა ბარქნა ხეყუტა შთი
 ვწლის გამორჩადეს ძეალნი ბათნი და იხილნა რა კდ ქლსა.
 10 30 ახოყნად თაქ-იღუმედეს მწარეთა მთ ტწწეყათა რა ძ.
 უალნი ბათნი გმოჩნდეს და ნასბმანი გწმნიულდეს გწეირ-
 და იგი და ბრბანა გარდამიხსნა მთი და მთეწეგბა საბჟიობ-
 ილუღ და თუთ წირეიდა რა გწეირეგბლი და მოეილოდეს წწნი-
 საბჟიობილად ხ საშინელ იყო ხილვა მთი რა დატყოდეს მთგწნ ქო-
 რცნი სისხლითოთ ქქნად რა ლთასა ქცნი ლწთის მოყრბნი მიწირთ რ-
 თ (!) შეტყებდეს ხ ეუწუზა ესე მეფესა მაქსირიანეს და გწიქი.
 ნწა და თქა ეგწა სკეიოლო რა საყერდინსა სახელთანი იძ-
 ლიანაგ (!)
 20 და იყო მუნ მთავარი ეინნი სახელით მაქსინე ქა ეფე-
 ესა გვეფერბე მეფეო რა მესა განოეყადნი კაცი იგი და ვე-
 სავ ხალსა ლთისა ანუ მოკაქციანი ანუ მოვაყედლინი და
 მისკა წწ მეფეწწ კელმინწეიფება ხ წწ იწყო წოდებდა წთაგ
 და პატეი-სკეინ და ქლად მოუწოდის და სიყარლის სახედ ეტყენ
 25 და გრადება მწწა მწი რაუელენიმი და იხილნა რა იგინი რანეყა-

ზისისა ნუცა მონაზონობითა და ცრფნლითა დღეთა მისთა
ნუცა მარხვთა და ლოცვთა და იერუსალიმს წასულითა
ესმისმცა მეორედ მოსლვასა ქსგნ ვითარნედ წარ-
ვედ ჩემგნ მოქმედო უსჯულოებისაო აუ ვინმე

5   ველ-ჰყოს შლად და დაქცევად ამისდა გნგებულ-
ისა და ნოვსენებისა ამის ჩენისა შე-მცა-ედების კეთ-
რი გეზისა შიშთული იუდასი და მეხის-ტეხა დეოსკორ-
ესი დანთქმა დათან და აბირონისი და კვნოლისი
თანამცა დაისაჯოს რნცა. შეშალოს რნიცა ჯვარცმასა

10   ლადადებდეს ყოველნი გნგებულნი მისნი უკუ-
ღმა მოღქციე აქა სოფელსა და მას საუქუნესა
შენის რისხვთ ჰკითხე ღამამტკიცებელნი ამისნი
აკურთხნეს ღნ აქა და მას საუქუნოსა ამინ

ღაიწერა და განახლდა წიგნი და სიგელი ესე დასა-

15   ბაბითგნ ქორონიკონსა შვიდი ათას ასოთხმოცდა ხუ-
თსა ხ მოქცევე[ა]სა ქორონიკონისასა   თ ღ ე

მეფობასა მეფისა ბაგრატისსა და დედოფლობასა ბატ-
ონის თამარისათა და ველითა ჩემ ცოდვლისა კათოლო-
კოზისა ილარიონისათა

მაკსინჯეთ ძუძლი გუჯარი და დაძველებულ იყო
და გმოვსცუალეთ არცარა შეგვმატებია და არცა-
რა დაგჯულია

შენდ[ო]ბა ბრძანე ცოდვლისა

ოსესთს რ ფდ დაშურა

Յնկնե • հապրե ծախծանհայտե Յե ղիսիցժոտտե Յոտյտե Յնկտե :
 հապրե • Յե անպսոե Յե ասաղսոե Յե ողիսպսոնոն լուսպսոնոե •
 ղնծոնծրե Յոկաստոց Յանտոբե ղն ղնի որոտե և Յոց լուսի
 որոց և ողիցի Յանծոց աս ղնպսոսայտոնե աս • տայ որոնծոց
 ղտո տայն ցոտց Յե Յե քրոնրե ղ ղոնծոց ողիպոպսո
 նե Յե ծախծանհայտե և ղոն իողիսնե • ցոցրե ողիտոն և ղտ
 սո ողիտոնե ցոցոստո սպե ևն Յե ղոցն ղոցրե Յան ղաս
 ղն • Յե ոտիցժե Յե ատե Յե ցոսիսինոն Յե ղվհասոնո •
 տեհե ծրե Յե ևնջան ևն ղոց ցոցոսան ևն ղոց քոն ղիցժե
 ուտո ողիցժե • ցատոտոն ողիպոպսոնոն Յոնն աս ղս
 ղե Յասպի ղոց ևն ևսպոնե Յե ղն և աս ղս ևն ղե
 ցոնն ևն և ղս ղս ևն : Յե ղոց ղոց ղոցոտոն և ղոնն
 և ղս ևն ղոցն ողի ևն Յե ղն և աս ղս ևն ևն ղոն :
 Յե ողիս Յե ղոց ևն ցոցո ղոցն Յե ևն ողիտոն ողի Յե և
 ցոցոն ողի ևն ևն ղոցն ցոցոն ևն ևն ևն ևն ևն ևն ևն ևն
 ևն : ղ Յան ղոց ևն ևն ևն ևն ևն ևն • Բ Չ Ո :
 Ըր ղոց ևն ղոցն ևն ցոցոն ևն • Յե ղոց ևն ևն ևն ևն ևն ևն
 ևն ևն ևն ևն ևն : Յե ղոց ևն ղոց ղոց ևն ևն ևն ևն ևն
 ևն ևն ևն ևն ևն ևն :

Որոնն ղոց ևն ևն ևն ևն ևն Յե Յե ղոց ևն ևն ևն ևն
 Յե ղոց ևն ևն ևն ևն ևն • ևն ևն ևն ևն ևն ևն ևն ևն ևն
 ևն Յե ղոց ևն ևն :

Կրից ևն ևն ևն ևն ևն
 ևն ևն ևն ևն ևն ևն

Եկեղեցիի ձեռագրեր, XVIII և-օր Յոկոբյան, Գ. 17 Վ.
 (H 1781)

[რა]სცა ჯანსა ვითა მათსა დაწერილსა სწერია უქცი ან და შალოს დაწე] რილი მათი გინა ეამთა ცვალებითა გინა სიგრძობაგან ეამთაი[სა] ი.ა.დროს ან[ო] შლად ანო ცვალებად ანო შესაველად და საჭევისოფ[ლ]ოდ გავადროს ანო ბეგარი და გამოსავალი რაი დასდვას და ვითა და[ო]

5 წერია და გაოთავისოფლებია მას ზა მკოდრად და შეოვალად არა ი[ა] ყრან ქრისხავსმცა მამაი ძე და სლი წი წი ლთის მშობე[ლი] და კროლმცა არიან დაოსაბამოისა ლისა სიტყოითა ათორნეტ[ა] წთა მოციქოლთა მადლითა ექოსთა კრებათა მადლითა ხოთ[თა]

10 პატრიკთა ჯოარითა წისა დედაქალაქისა და სოეტის ცხოვლისა მადლითა ჩემ გლახაკისა ჯოარითა გაოქსნელად სლით და ეორცით [ამა]ს ყოფასა და მას[ს] საოკონესა არსმცა ნაწილი მისი იოდას თანა ის[კ]არიოტელსა და ყლთა მწუველებელთა და ლისა ოარისმყოფ[ელ]თა თანა შერაცხილია და ვინ დაამტკიცოს და არა შალოს ბრძან[ე].

15 ბოლი და დაწერილი მათი მიიღენ კორთხევაი ლისაგან და ჩემ გლახაკისაგან

: ქ : ადიდენ ლან ესე ვითა უძლეველსა .

წინათაჲნი და ზელ-ვეყაე ხარკებით საურავსა მათსა შევკრი-
ბებენ კარსა და რბაზისა ჩინისასა მღღელთ-მოძღუარნი
ეწენი ეწნი და ყლთა ჳეეთა ჳემოთა და ქუემოთა აზნა-
ურნი შეცნიერნი საბჳოთა საქმეთანი და დავსხენით წუე ჩინ-

5 სა და წაეიკითხენით მათნიცა და მათნიცა დაწერი-
ლნი და რწლი სიტუუის-გებაი იყო მათ შორის ნოვი-
სმინეთ და სავარტლად ესე გაეფონეთ რწ ჳელნი
ამათნი მრწენი და ნტკიცენი იყუნეს და ჩინგან ნათი
გატეხაი არა ჳერ-იყო ~~წესსლსა~~ მათ პირველთა მეფეთა-

10 სა არა დავამძიმებდით და არაჲცა ოპიზაჲნი უნუგეშინის

մե: յապրոսարբար Եկեղեցո: Եսիտարեմուսե: Յորկն

: զյր: կեհե: ճիւղ Եւ: թե՛նէ: Յարգոտա՝ ճոսկեհ:

գրե: գե: ճարտու: զորու: Եւ՝ օս՝ ճարտու: և՛ն:

Արե՛րս զգհե: Եկիւ օս: Արե՛րս: ճարտար Եկեղեցո: Երկր

և: Յարտարեհոտ երեղո: ճարտու: ճարտու: ճարտու

տե: ճարտու Երկրե՛ր զգի օս: ճարտու: ճարտու

Երեղո: ճարտու Երեղո: ճարտու Երեղո: ճարտու

ճարտու: ճարտու ճարտու Երեղո: ճարտու: ճարտու:

ճարտու: ճարտու ճարտու: ճարտու ճարտու ճարտու

և: ճարտու ճարտու: ճարտու: ճարտու ճարտու ճարտու

ითა სავმრითა და უვმრითა ვითა კათოლიკე ეკლესიის-
თა აქუს სავმარებლად რაიცა სავმარებელი ესე ყო-
ელნი მათნი საქონებელნი შეუვალ გუიქმნიან ყლისა შესავლისა-
გან თუით ჩნისა სასეფოისა და ყლისა მათისა მოახლ-

- 5 ისაგან ვითა ძუელითგან შეუვალნი სავკოისა საციხისთა-
ვოისა და საშურტაოისა ყლისაგან ვგრეთვე ქლქს რლ ქუ-
ლბაგნი აქუან ხუთნი სპარსობითგანვე და ოთხნი რლ უკა-
ნის მოუყიდიან და შემოუწირვან თავისუფალნი და უხარა-
ჯონი საამიროისა საამილოისა სარაისოისა საგუსტასიბოისა და ყ-
- 10 ოვლისა სასანუკერისაგან ვგრეთვე წი იგი უდაბნოი მლუიმი
პდ და მერმე საქონებელნი მათნი უბაჟონია ჩნსა სამეფო-
სა შიგან ყლგან და ჩნცა ვაგუითავისუფლებიან ბაჟისაგან
ვაჟარნი და გლეხნი მათნი ცხუარნი მათნი და მათთა სოფ-
ელთა ცხევერელთა ვავაზელთა ციხედიდელთა და ს[ხ]
- 15 ალტბელთანი ვითა ძუელითგან უსაბანჯრონი ყოფილან ვგ[რ]-

- და კითხვითა ვადარე და მოგაჩვენე შენ წესი. მამასა შიოსი და შენთა კრემლ-
 თა მიერ აღშენებულსა უდაბნოსა პლუნიმესა და მუნ შინა დამკვიდრებულთა[ა]
 მამათა და მმათა ჟინოვნით მიხითარაის ძენი დავითის შვილნი ოქ-
 როი და მახარაი ბრაჰი და იწე მათითა სახლითა და მამოლითა ნასყიდ[ი]-
- 5 [თა და უ]სყიდელითა რწლი მიიღებდენ ყლთა წელწდსა შინა ცუინსა თხუ[თმეტ]-
 თა ლიტრასა და ამისთვის გამიჩინეთ სალოცვედ დღესწაული წისა ეფრ-
 ემისი იანვარსა უცდარვასა აღაპითა და წირვითა უცვალებელად გ[ი]-
 აბედნიერენ ღწ მიუკე ჟინოვნით მიხითარაის ძენი დავითის შვილნი უქრუაი და [მა]-
 [ხ]არაი ბრაჰი და იწე მათითა სახლითა და მამოლითა კელ-მოსხლეთითა [და]
- 10 მოუდევარად მომიჯნენებიან და შეოკალად ყლისა შესავლისაგან და არა
 ზედა-აც ბეგარი ვითა სადაცა სხუაგწ შემოწირულნი ვაჰარნი თქუენნი ყლ[ი]-
 სა მანებელისაგან შეოვალნი და ნებეირნი სხენან(ა) ეგრეთვე ესენ[ი]
 სხდენ და ყლთა წელიწადთა ამას ცოინსა მოგართომიდენ თხუთმეტ-
 სა ლიტრასა არა შეგეცვალოს ჩემგან არცა შდ ჩემსა ჟინოვნისა მქუნებ-
- 15 ელთაგან რაიდგან მე პატრონთა ღწთისა სწოროთა ბზითა და კითხვითა

ამისთვის რომელიც დაიწყო. მისი
 არის. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.
 მისი. მისი. მისი. მისი. მისი. მისი.

†

მანდატური-უხუცეხის ქაბერის შეწირულობის წიგნი, 1184/85 წ. (Ad 9)

- ერთითა თუალთაგან შენთა :წ: მართითა ესე იგი არს სიტყუითა აღსა
 ხ^რ ესე მოიგეო იტყუის მართლად მხედველობითა ცხად არს ვ^დ შინაგანთა თუა-
 ლთათა :ჴ: ერთითა მძივითა ყ^ლისა შენისათა :ჴ: მართითა აღსაარებითა იტყუის
 რ^ლიცა მძივ არს სამკაულისა რ^ა არა თუ პ^ლ მურჩილებად ვინმე მოვიდეს ვერ ძალ^{უც}
- 5 წარმოჩენად აღსაარებისაი :ხ: ვითარ განშუენდეს ძუძუნი შენნი დაო ჩემუ სძალო
 ვითარ გაშუენდეს ძუძუნი შენნი ლუინისა მიერ :ხ:ძ: (ძ^ქუძუდ სძლისა სახარებისასა და სამო-
 ციქულესა სიტყუასა იტყუის რ^იცა) საცნაურისა ლუინისა დაუსხმელისა ვენაჯისაგან გამო-
 წნეხილისა მიერ განშუენდა ესე იგი არს საკუირველ იქმნა :ჴ: და სურნელებაი
 სამუსეღთა შენთაი უფრუის ყ^ლთა სურნელებათა :ჴ: შ^ჴულთა იტყუის სამუსელად
 მისსა რ^ლნი
- 10 ზეშთა ყ^ლთა სურნელებათასა არიან რამეთუ არცა რაი ერთი იპოვების შ^ჴულსა შინა
 ანუ წ^რწარმეტყუელთა ესევეითარი მცნებაი ვ^რ ესე სახარებათა შინა :ჴ: გულელნი
 გარდამუსწუთიან ბაგეთა შენთა სძალუ :ჴ: სახარებისაებრისა მოძღურებისა სიტყუა-
 თა გულელულად სახელ-სდებს ხ^რ ბაგედ მისსა იტყუის მუძღუართა :ჴ: თაფლი და სძე
 ენასა ქუეშე შენსა :ჴ: ხძიდ უკუე უსრულსა მუძღურებასა უწუდს ხ^რ თაჴლად მტკიცესა
- 15 სწავლასა სახარებისასა ძუელ სადამე თქუმულისა მისებრ და კლდისაგან თაფლისა განაძლნა
 იგინი :ჴ: და სურნელებაი სამუსეღთა შენთაი ე^ა სურნელებაი ლიბანისაი :ჴ: მ-
 ცნებათამიერი განმართლებაი სულ იქმნების სურნელებათა ქრისტესთა თქუმულისა მისებრ
 ვ^დ სძე გასუ თქუენ რ^რ ვერლასადა მტკიცისა საზრდელისაი ძალ-გედვა კუმევაი
 მტილი დაჭრშული წყაროი დაბეჴდული :ა: ღა რაითა დაბეჴდული გარნა თუ სულითა
- 20 წმიდითა რ^ლითა ცხებულ ვიქმნებით ნათელ ვილოთ რაი :ა: მიელინებულნი(ი)
 შენნი წყარუ სამოთხისა :ა: მოციქულნი ე^ა სამოთხესა შუბლისაჲ საბანელსა მ^ს წ^ა

ქ: ესე ვათა ერასთაუთერასთაუეს ჭართლის ერისთიესა გ'გლსა
და ძმასა მისსა ივანეს თაუისჯ ჭელითა დაუწერით და წმიდისა
ჰიოსისა ნასყიდი ოდაბნ[ო]ისა მისისაგან ძულესავე წეს[სა]
ზედა გაოთაფისოფლებია სოფელი გავაზელთათ კოტ...

5 მანითურთ ნოწამენი ვართ ჰუენ სანნივე ოდაბნონი გარე[სჯ]-
ისანი და დაემტკიცებთ თე'ს ჯელითა ან ვინ (!) გ'გლისა საბლო-
სამან ან გარემან შეცვალოს ესე აღთქუმი და დაწერილი
გ'გლისი ოდესცა წყეოლმცა არს და შეჩუენებოლ წ'ე
ლ'თისა და ანგელოზთა მისთა ვითა წმიდასა მამად მთაერ[სა]

10 კ'ს კ'ზსა არსენის და მის თანა ლ'თ შემოსილთა წმიდათა
მღდელთ მოძღუართა კანონითა დაომტკიცებია კრულმცა
არს ცათა შინა და ქუევანასა ზ'ა მიოკუნისამდე ცუცხალი და
მკუდარი და ნათნცა წმიდათა ოდაბნოთა მადლითა და ლო-
ცუითა კრულია და წმიდანი შიო და დავით მოსაჯულად წარმო-

15 ოდგებიან განსჯასა მას საშინელსა წ'ე საყდართა კრიტესთა

და მზღვრთა და მიმდგომრთა მისითა საქმრითა და უქმრითა რაიცა მას სოფელსა ძუელიდგან ჰქონებია არვის რაი საქმე უც არცა კტრნსა ღისა სწორსა ამას ადგილსა თანა არცა ჩემთა შვილთა და მომავალთა არცა ჩემისა გუარისა კაცსა არცა რაი სათათროი

5 გამოსალებელი ზედა-ოც ჩემისა სახლისაი ანგროვნელთა და არცა რაი სხუაი გამოსაეალი და ბეგარი თუ რას ვინ აწუენდეს საურავისაგან კიდე რაითა ლოცვისა იგინიცა მიიღებდენ წდათამამათას[ა] და არცა რაი თემისა კტრნთა კელი შეუუვიდოდეს მათ ზედა და სასეფოი თქამისა კტრნთაი არაი ზედა სდებია არცა კელისუფლთა

10 შესულაი და არცა რაი სხუაი და თქნ გამიჩინეთ სამწირველოი და მწირველი სახლითა მღუიმეს პურიითა ვენაჯითა ფიჩხულითა და მიუყენენით მიწანი ერთი გუთანნი ვენაჯის ბოლოსა თრიალული ორი გუთანნი ნავენაჯები თვედორული თხოთის აგარას და ორი გუთანნი სარბიელთა და ანგროანს ერთი გლეხი

15 და გამიჩინეთ ალაპი დღე თვედორობაი რაითა მღდელ[ნი] წირვითა და მწირნი მუქლთ მოდრეკით ლოცვითა გარდაიწდი-

Եւ յորտեալ տեսանէս ի վայր յորտեալ
 կայ զայն օրս և զայն ժամս որ աս
 կրտսեր քան ի քան զայն ժամս որ
 ի վերջոս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ
 ի սրտէս աստուծոյ ի սրտէս աստուծոյ

Նաւապա Բոքնո, 1260 Կ.
(Ad 5)

[სახელითა] ღწისათა დაკითხვან ბაგრატუნიანისა [ნებ]-

თა ღწისათა აფხაზთა ქართველ-

თა კახთა და სომეხთა მეფისა შარვაშე და

[..]ინშა და ყლისა საქართველოსა კელმწიფედ

3 მპრობელისა ზოვიდა ჩუენ წინაშე კა-

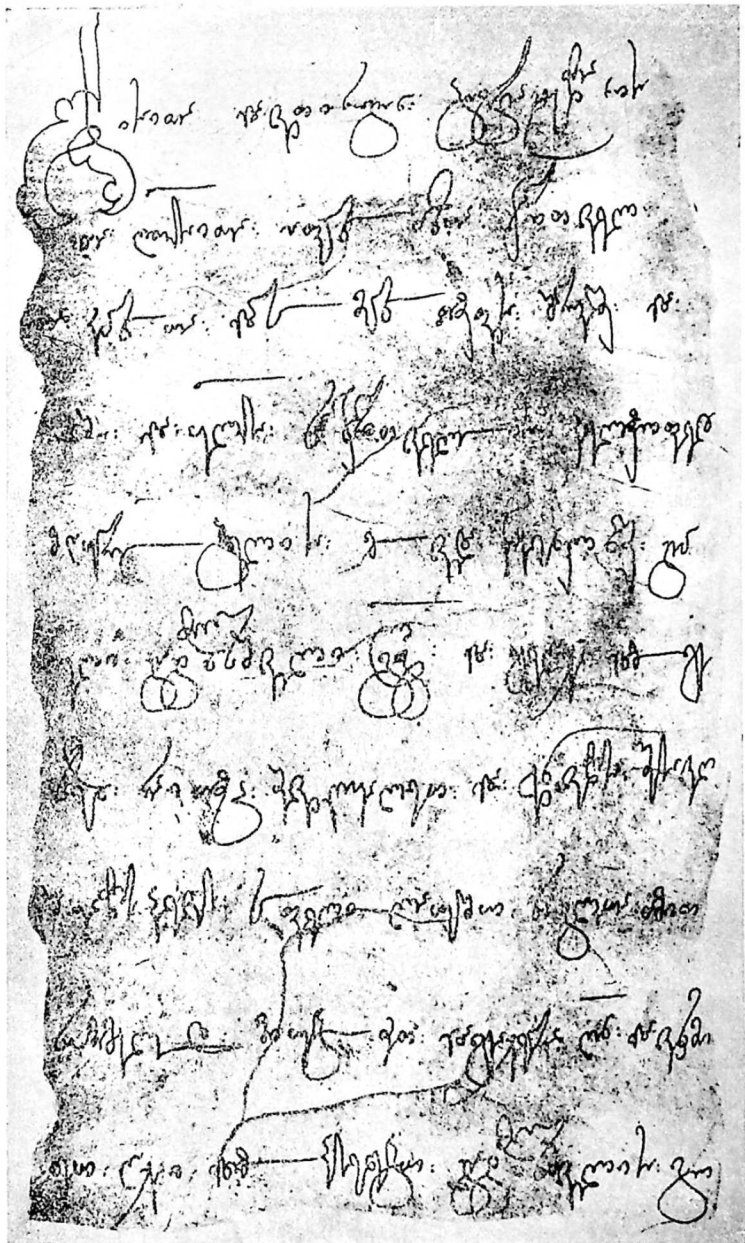
[ქული კაქნაისშვილი გჯღ და გუეაჯა და მოგუქაქ]-

სენა რაითამცა შევიწყალეთ და ჟინოვანისა შესაეალი

შუანის კეეს სოფელი ლაუშაი სიგლითა ამით

ხამამულოდ ნიუბოძეთ დაგუაჯერა ღწ და ეისმი-

10 ნეთ ჰაჯაი და მოქსენებაი კაქნაისშვილისა გრ-

ღვთის მეთვის წყალობის წიგნი, XIII ს-ის მიწურულისა
(Hd 1330)

(ე)ინ(ა) გეცილებოდეს ვით[ა] შე[ნს].....

ლესა ჰმართებს(ა) ერ(ა)დ(ა)გოლ(ა)დ(ა) (!) სამს[ა][ხორსა]

შიგან(ა) მეფობის ჩენსსა (!) ორდ[ოს] (!) ლაშქარ-

სა შინა(ა) და გარე და კაგიუოსო[ს] ო(რი)

5 გ(ა)ლეხი მისით მ[ი]წ[ი]თ და საქონებ(ა)ლითა (!)

კომნაკომასძე და ბორტუოლა შენსა ბიძას (ძი)-

ს შალვას(ა) შ(ა)ვილსა ჰქონდესა მისისა

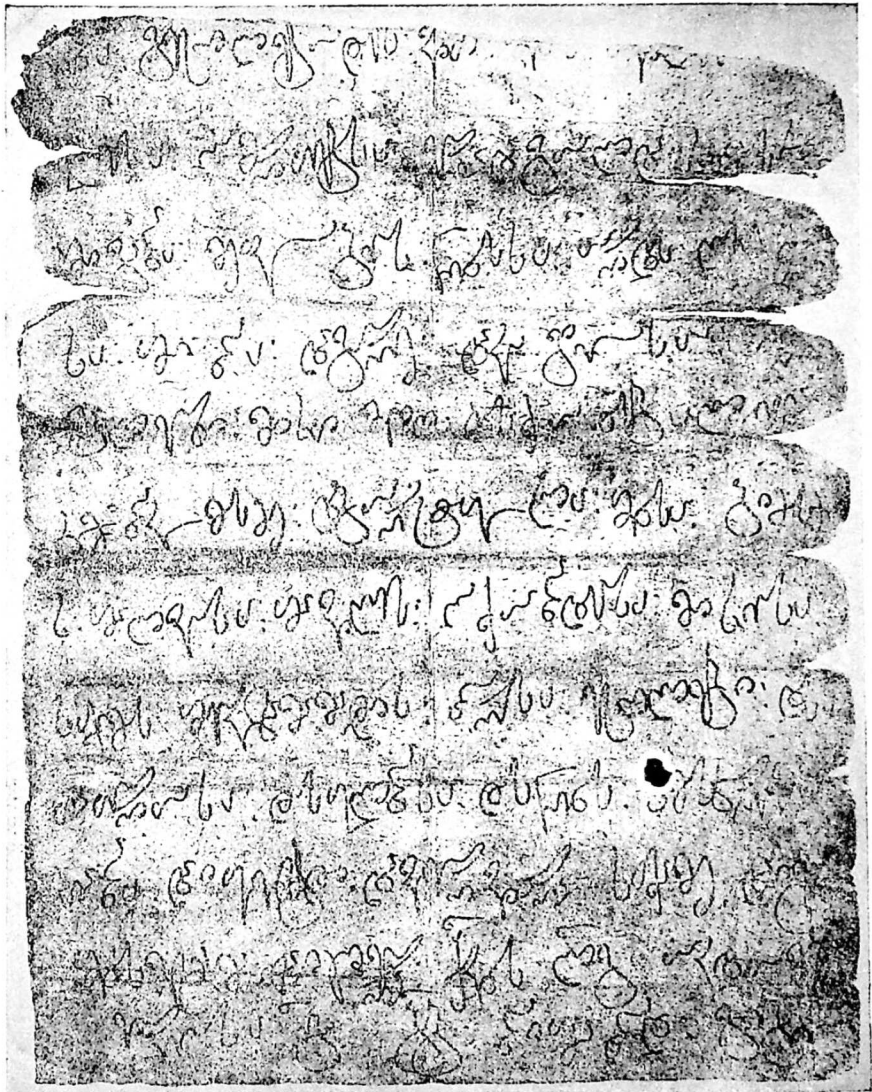
საქმის შეკან(ა)მამ(ა)დის ნორსა (!) ეცილები და სა-

ოათროსა და საელნოსა და სჩენს (!) ს[ა]მს[ა]ხორსა

10 თანა დაიყენებდი და ვერეინ რა საქ(ა)მე დაიგ[ოს]

შენს შეტმა დაიწერა ქენს ლგ ოკლომბ-

ერსა იზ ბზ ნ(ა)იშ(ა)ნად გ[უ]იბოძებ[ია]

Բյաւոռոսի Մոցնի, 1845 Վ.

(Hd 11627)

წყობილობის და ვითარ მიესაზღვრების ესრეთ დი(და)-
დ სურვილით და სატრფოდ ერდგულობასა მათსა ეგრეთ არ
დავიშურეთ და მივეციო და მიუბოძეთ გორის მოურა-
ობა რათცა წესითა ძუელითგან გორის მოურავთა გორ-
5 ს ბაგი ჰქონებია და ანუ გორის და გორისა გარეშემოთა
შიგან უსაქმებია მითვე წესითა ბაგი თქუენ გქონდეს
და მითვე წესითა გორის და გორისა გარეშემოთა ში-
გან თქუენ საქმობდით გუიბობებია გორისა მოუ-
რავობა სამკუილროდ თქუენ ჩუენთა დიდად ერდგ-
10 [უ]ლთა და თავდადებითა ნამსახურთა ეზოს ჩუხჩარ-
ეხისა ავთანდლისთუის და თქუენთა ძმისწულთა ჩუენ-
თა თანა შეზრდილ-გაზრდილთა მოლარეთ უხუცესისა
თაყასათუის და ზეედგინისთუის და თქუენთა შვილთა და
15 მომავალთათუის და არასა ეამისა შემოსრ-
ულობისა და გადმოცვალებისათუის არასა
ემსა შიგან არ მოგეშალოს გქონდეს თქუენ
ჩუენთა დიდად ერდგულთა და თავდადებით
ნამსახურთა ეზოს ჩუხჩარებსა ავთან-
20 დილს და თქუენთა ძმისწულთა მო-
ლარეთ უხუცესსა თაყასა და ზეედგინს და
არ წაგელოს და თუ რამე ასეთი რამე საქმე

კოყა ლ-ბა შაფან: ბა: უკონ: ვაიხსენ ლეხა ზმს: ვსთქონ: ბაბ:

ბ: სოკოლი: ბა: სტრა: ბ: ვსოტკოტ-ბა: ვაბა: ვსოკო: ბ:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა: ბა:

ალექსანდრე I-ის ბრძანება და სიგელი, 1428 წ.

(Hd 1848)

ლო არ სამეფაო არ ზროხა საკლავი არ
გოქ-ქათამი და არ საყველიერო და
არა სათხოვარი არა დიდი და არ მცირე ა-
რას თანა არა და ჩუენი მოსამსახურე ვერ-

3 ასა სათხოვრისა და გამოსაღებლისათუის რ-
ანიცა თქუენნი შემოსავალნი მამულნი არი-
ან ვერასა სათხოვრისა და გამოსაღებლის-
ათუის ვერ მივიდენ სადაც არა სათბილ-
ელო არის არას თანა სათხოვარი არ ე-

10 თხოვობდეს ესრეთ რომელ ჩუენისა ს-
ულისა მათხმან ჩუენმან მოძღუარმან თბ-
ილელ-მანგლეღმან იოვანე ორი დ-
ღე აღაპი გაგუიჩინა ერთი დღე მ-
თავარ-ანგელოზობა(თა) და ერთი დ-

15 ღე საბაობა ამას ყოველთა წილი-
წადთა (!) წარსამართებელად მეფობისა ჩუენ-
ისათუის და შესანდობელად სულისა ჩ-

10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

ვალეზისათვის აღარაოდეს გეთხოვებო-

დეს სათათრო მალი და შემდგო-

მად ჩუენსა ვერცა სხუათა მომავალ-

თა მეფეთა და დედოფალთა გთხოო-

5 ნ და ესე ბაბა და სიგელი ასრე

გაგითავდეს და ველარაინ შეგიცვალონ

და აღარაოდეს გეთხოვებოდეს სათათრო

მალი ბაბა ნიშნად გუიბოძებია დაიწერა

მტკიცე სიგელი ესე ქკნსა რნე მარტ-

10 სა კბ ჳელითა წირქუაღელ გლონისთავაძისა

რატისითა აწ ვინცა ესე შეგიცვალოს

ჰრისხავსმცა მამა ძე და სული წმიდა და ნ-

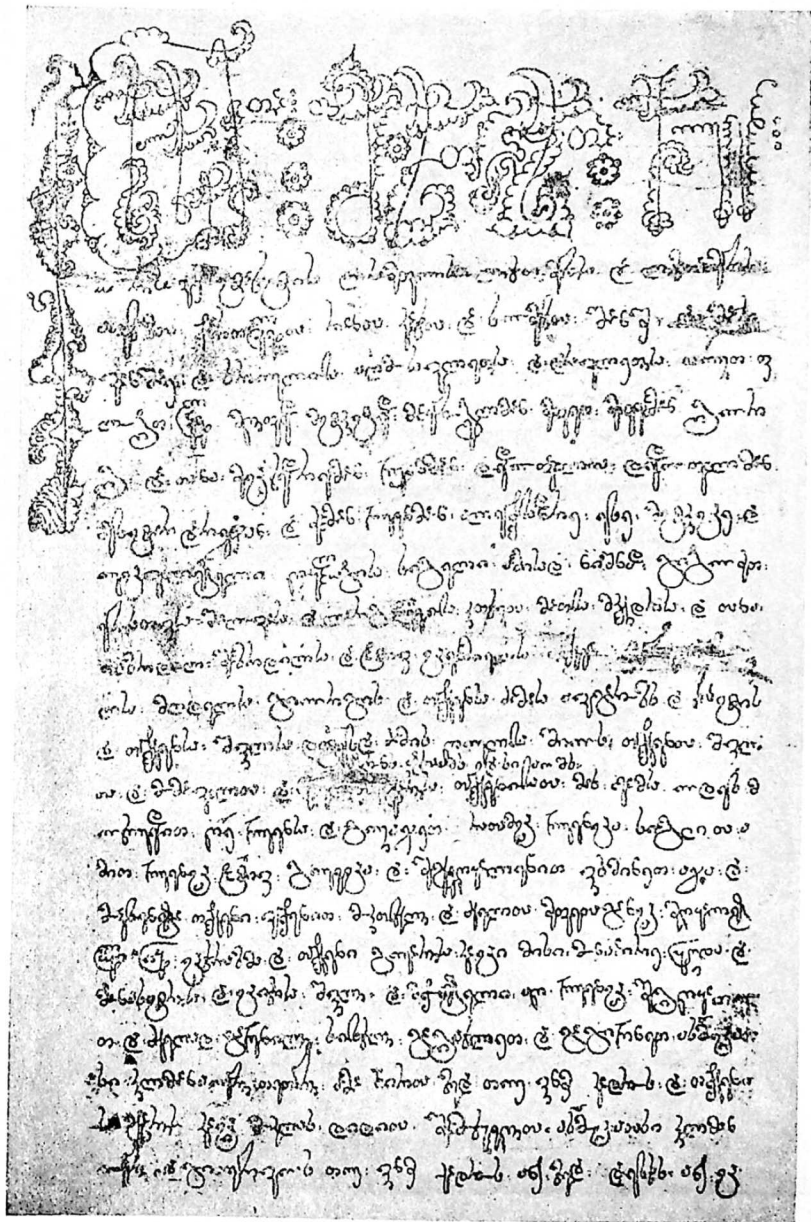
ურათამცა სინანულითა ივსნების სულ-

ი მისი ჯოჯოხეთისაგან დამამტკიც-

სახელითა ღმრთისათა ჩუენ

ორისავე ტახტის (ლ) საბეფოისა ლიხთ(ი)პერისა და ლიხთაზერ(ი)სა
ათხანთა ქარაიველთა რანთა კახთა და სომესთა შანზე და შარ-
ენაშ(ა)ე და სრულისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა თუით ფ-
5 ლობით ჳელმწიფედ მტკიცედ მპყრობელმან ნეფეთ-მეფემან გიორ-
გი და თანანეცხედრემან ჩუენმან დედოფალთა დედოფალმან
ნესტარდარეჯან და ძემან ჩუენმან ალექსანდრე ესე მტკიცე და
უცვალებელი წყალობისა სიგელი ამისად ნიშნად გიბოძეთ
ერისთავსა შალვასა და ლარგუეთისა კითხვითა მათსა მკუიდრსა და თანა
10 აღზრდილ-შეზრდილსა და პატივ-ცემულსა (თქუენ ერთგუ)-
ლსა მღდელსა გიორგის და თქუენსა ძმასა ავგაროზს და რატის
და თქუენსა შვილსა დტეს და ძმის წულსა შიოს თქუენთა შვილ-
თა და მომავალთა და გუარისა თქუენისათა აბირონს, აბრაამს და სიაოშს მას
ქამსა ოღეს მ-
ოხუედით წუე ჩუენსა და გუიაჯეთ რათამცა ჩუენცა სიგლითა ა-
15 მით ჩუენცა პატივ-გუეცა და შეგუეწყალენით ვისმინეთ აჯა და
მოწენება თქუენი ექენით მოკითხული და ძუელთა მეფეთაგანცა შეწყალე-
ბული იყო ცხრაზმა და თქუენი გუარისა კაკი მისი მონაპირე ყოლოდა და
მონასტრისა და ციხისა შვილი და მქონებელი აწუ ჩუენცა შეგწყალე-
თ და ძუელად გაჩენილი სისხლი გაგიახლეთ და გაგიჩინეთ ას მ-ცი ათა-
20 სი კილმანაური თეთრი ამა პირთა ზედა თუ ვინმე კადროს და თქუენი
საგუაროს კაცი მოკლას დიდითა შემოხუეწითა ას მ-ცი ათასი კილმან-
ური დაგიურვოს თუ ვინმე კადროს ანუ ზედა დაესხას ანუ ც-

შალვა ერისთვის ანდრძი, 1470 წ.

(Qd 7118)

კასპი ქალაქი შემუსრეს ჭკუე ყვეს და წარიყვანეს დაჲ ვახტ-
ანგისი გურანდუბტ სამის წლის ქალი რომელ დაურჩ-
ეს წარტყუნეველად ჰვენი ქართლისანი კახეთი კლარჯეთი
და ეგრისი. წაელეს რანისა და მოჲკანისა წარტყუნეს იგიცა და

5 განვლეს კარი დარუბანდისა რამეთუ თუით გზა სცეს დარ-
ბანდელთა და შევიდეს ოგსეთს განმარჯუებულნი მასვე ჟამისა
გამოვიდეს ბერძენნი აფხაზეთად რამეთუ
ბერძენთა ჰქონდა ეგრის წყალს ქუემოთი კერძი ყოველი და
დაიპყრეს ეგრის წყლოთგან ვიდრე ციხე გოჯამდე მშინ იქ-

10 მნა გლოვა და წუხილი ყოველთა ზედა ქართველთა და იტყვიდ-
ეს განვამრავლეთ ცოდქა ლთისა მიმართ და არა კეთილ-
ად ვიპყართ სჯული ქრისტესი და წესი იოვანეს მცნებისა სამა-
რთლად მოაწია ღმერთმან ჩუენ ზედა ესე რისხვა რამე-
თუ მიგუენა ჩუენ წარტყუნევად უცხოთა ნათესავთა

15 მიგუელო ჩუენ საზღვარი ბერძენთაგან ვითარცა მიულო ვარ-
აზ ბაქარს შეფესა ცოდვითა ვარაზ ბაქარისითა მოიწია რამეთუ
ვერ კეთილად იპყართ სჯული ქრისტესი ესე არა მეფეთა ჩ-

კსნი ქალაქი იამბოლის ტყვე ვუქს ღმრთივენი. წესი ვსტ
 ანდესი. ვაქონდრეწტ სმის. წლის ქალაქი. რაჟეთ. წესი
 ეს. წსოუტყვერუთად ვუქნი. ქსითლისანი. ვსეთი. ვაქონდრეთი.
 ღ. ვუთისი. წსოუთის. რსანისა. ღმრთივენი. წსოუტყვერუს. იტეცა. ღ
 ვანდელის. ვსიი. ღსოუტანდესი. რამეთუ. თათი. ვსა. სტყეს. ღ
 ვანდელთა. ღმრთივენი. თ-ქსეთის. ვანდესი. ვსოუტყვერუს. ვსა
 ვსა ვსეს. ვსოუტყვერუს. ათქმბეთ. რამეთუ.
 ვსოუტყვერუს. ვსო-ღეს. ვსოუტყვერუს. ქსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ღ
 ღმრთივენი. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 ვსა. ვსო-ღეს. ღმრთივენი. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 ეს. ვანდესი. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 ად. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 სითლად. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 თუ. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 მ. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.
 ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს. ვსოუტყვერუს.

ანახელი ქართლის ცხოვრება, XV ს-ის მიწურულითა, გვ. 186 (Q 795)

რომელმან თქვენ ბიერ გუირგუინოსა[ნ]მან მეფეთ-

მეფენან ლუარსაბ და თანამეცხედრემან ჩუენ-

მან დედოფალთა დედოფალმან თანარ და ძეთა ჩუენთა

პატრონმან სუიმონ და დავით ვიგულვეთ და ვიგულსმო-

5 დგინეთ და გუენება რათამცა ტფილის ქალაქს რანიცა

თქუენნი საყდრის შვილნი და ყმანი არიან ყოვლისა

სათხოვარისაგან განგუეთავისუფლენს მოვიდა და ისაჯა

თქუენისა საყდრისა მპყრობელი კაცი სათნო ლთის-

ა ტფილელ მთავა-ეპისკუზი დომენტი პირველ გაშვებულო-

ბისა და თარხნობისა სიგელნი მოგუართუნა და აწ

10 ჴუენ კულად განვაახლეთ და შემოგწირეთ და მო-

გახსენეთ ლალა პურისა და ბამბისა რასაცა საყდრის

შვილნი და თქუენნი ყმანი ჰუნეედენ მისსა ლალასა

ტფილელი აიღებდეს წარსამართებლად მეფობისა ჩუე-

ԿՆՆՆՆՆ ՎՆՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ
 ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ ՎՆՆՆ

Լուսինա [-օս Խոտհեռի Խոտ, 1510 Բ.
 (Hd 1373)

და კიდურე მოსულვადმდე ნისსა ტვილისის ეკლესია გაესრულა ხოლო ჯ-
 უარისა ეკლესიასა აკლდა და ნან ჰერეკლე მეფემან ტვილის და მ-
 ცხეთას და უჯარმოს ქადავნი განაელინნა რათა ყოველნი ქრისტიან-
 ნენი ეკლესიასა შევიდენ და ყოველნი მოგუნი და ცეცხლის მსახუ-
 5 რნი რომელნიკალა არა მოინათლენნ მოისრნენ ხოლო მათ ნათლი-
 ს-ლბდა არა ინებეს არამედ ზაკიცით (!) აღერივნეს ქრისტიანეთა თა-
 ნა და ნიანჩიეს ყოველთა ნათ ზედა მახვილი და ეკლესიათა შინა მ-
 დინარენი სისხლთანი დიოდეს და განწმიდნა სჯული ქრისტეს ღთო-
 სა ჩუენისა და წარვიდა ჰერაკლე მეფე სამეფოდვე თუისად და ჰმთავრ-
 10 ობდა ქართლს იგივე სტეფანოზ დიდი ქათალიკოზი იყო მეორე ბა-
 რთლომე მის ზედავე და შემდგომად ნისსა მთავრობდა ადარნასე ძე
 მის სტეფანოზისი და მის ზედა სანწი ქადალიკოზნი იკლულნეს იოვანე
 ჰაბილა და თაბორ და ამისა შემდგომად სტეფანოზ ძე მისი და მა-
 5 ნ განასრულა ეკლესია და განაწესა მუნ უჯარისა კრება და დაჯდა
 15 ტვილის ცხორობად და ქათალიკოზი იყო სამოელ და ენონ და მის ზე
 ქუეყანა ქართლისა აღწერეს და წარიღეს საბერძნეთს და ჰანბაუი მო-
 იწია ვითარზედ ბადადი (!) დაიპყრეს აგარის ნათესავთათ და ამის სტეფა-
 ნოზისა შემდგომად ერისთაობდა ძე მისი გუარამ კურატპალ-
 ატი და შემდგომად მისსა ვარაზბაკურ ძე მისი ანთიპატრიკოსი რ-
 20 ომელმან გარბანელნი ნოაქცივნა და მოისრა ნერსე და ძენი მისნი თი-
 ლიბე

რა მიზნითა და რა მიზნითა და გუბნაასა მზე მოვიდა
დაჯიცილთა სინსლი სდინან ქუეყანასა შეღებულა
თქუეს ავთანდილ აჯობაო მისად ჰურეტად ჯარი ვიდა
და ყოვლგნით ალუა დაიშალა ოთხთ კრდეთა ჳმა გავიდა

5 ერთმანეთისა თუ მე გჯობო სიცილით ეუბნებოდეს
ანანაგობდეს ლაღობდეს იქით და აქათ დგებოდეს
მერმე მოვიდეს მონანი რომელი უკან ჰყუებოდეს
და უბრძანა თქუითო მართალი ჩუენ თქუენგან არა გუთსებოდეს
იგი მისრე მონანი მეფეს წინ მოეგებოდა

10 ჰკითხავს გასრდელს ამბავსა სიცილით ეუბნებოდა
ჰკადრეს ვეჟეთა მისი ნასროლი სზესაცა ეკუირუებოდა
და რასაცა ოდენ შესტყორცნა დაცთენა არ ეგებოდა.
მონათა ჰკადრეს მართალსა გკადრებთ და ნუ გემცდარებთ
მეფეო ყოლა ვერ ეიტყუით შენსა მაგისად დარებით

15 აწეცა დაგუჯოც ვერა ჰგავ ვერათ ვერ მოგეკმარებით
და ეისგან ნაკრავნი გუინახავს სვეცნი ვერ წაღმა წარებით

მონათა

მოსრულა შენად საქებად მისი ძმად შეთიკებულ
ავთანდილ მოყმე არაბი არაბეთს შიგან ქებული
სპასპეტი როსტან მეფისა ვერვისგან დაწუნებული
და შენ სწორდი შენსა ამბავსა ლალი ბრძნად გაგონებული.

5 ჩუენ ამისთვის ესე მონა გაშოვეჭაენეთ თქუენსა წინა
ქსცნათ ამბავი ქაჯეთისა მოსრულანცა ქაჯნი შინა
მანდაურთა მეომართა ანგარიში წურილად გუინა
და ვინ არიან მცველნი შენნი ან თაყადი მათი ვინ ა
რაცა იცი მანდაური მოგუიწერე გაამქლძ ნე

10 მერმე შენსა საყუარელსა ნიშანი რა გაუგზავნე
შენი ყუელა აქამდისი ქირი ლხინსა გაათავნე
და ლ'თსა უნდეს მოყუარენი შესათერნი შეგაჭაენე
წადი უსტარო ისწრაფე თუ მუჭლი კქონდეს მალეზი
დაგნატრი მიხუალ დაგხუდების ბროლი სათი და ლალები

15 ბედად შენ მჯობხარ უსტარო გნახუენ დამწუელის თუალები
და შენს უკან ჩემი სიცოცხლე თუ გესმის არ გებრალეზი

მოსხულოა: შენად: სამქმარად: მისი: შემად: შევუცქი	უ	ლ	ა
აგოანდლილ: მოსუმი: არაბი: არაბვის: შიგან: ქი	უ	ლ	ა
სამ: სქელი: რო: სვან: მეუხა: გურიკებან: დარქი	უ	ლ	ა
ტ: შიქ: სწილი: შიქსა: ამბავსა: ლალი: ბრანად: ეკონი	უ	ლ	ა
ჩქარ ამისთქს: ესე: შონა: ცემო: ვეაქვთ: თქვენსა: წ	ა	ნ	ა
ესეცნათ: ამბავ: ქავილი: მხარულანცა: ქაფნი: მ	ა	ნ	ა
მანდ: გიორთ: მიწათ: ანდორი: წყრილი: გუ	ა	ნ	ა
ტ: გნ: არიან: მყოფნი: შიქნი: ან: თაქლი: მათი: ე	ა	ნ	ა
რაცა: იქი: მანდათნი: მუქნი: ვამქლი	კ	ნ	ქ
მგომე: შენსა: საუკარესა: ნიშანი: რა: ვაუქმ	კ	ნ	ქ
შენი: ყველა: აქამისნი: შირი: ლინსა: ცხათ	კ	ნ	ქ
ტ: ლისა: სუნდეს: მოსუნი: შესთქნი: შედმა	კ	ნ	ქ
წლი: სესტარი: მწავე: თუ: მუქნი: ვქონდეს: მელი	კ	ნ	ა
ღებნარი: მისთარი: ღებსუქნი: ბარნი: მათი: ტ: ლალი	კ	ნ	ა
ბედალ: შიქ: მუქნი: სესტარი: გნ: მუქნი: დამყოქმ: თქლი	კ	ნ	ა
ტ: შიქს: სუქან: ჩქნი: სიქნი: თუ: ვქმნი: არ: ვქმარი	კ	ნ	ა

მეფის-ტყაობანი, 1680 წ., ფ. 180 რ.

(H 54)

უფროსი და განგრძობად ენათა ნისთა და
 რომელი მხარეი იყუნეს მათ აურაცხელი იგი ძრ-
 წოლად შეედებოდა და ავაჯათა რისხუა მწარე და გნელი
 გააუკნელი მიეცემიდა ხოლო რომელი იყუნენ მისანნი და
 მოგვნი და ვსხლის მოუფარენი მათ უზომო იგი სიყრ-
 აღე შესდიოდა ცხეითა და პირთა შინა და გველნი და
 მატლნი არა მოაკლდებოდიან მითგან ეგრეთე უწ-
 ყალითასუ და გულფიციელთა ტარტაროზი იგი ულხინებელი
 და სიცივე ფრიად ბოროტი და ანაქესთა და ნაწევართა გ-
 ანმაპობელი შემთხვეოდა ხოლო კაცის მკუდელნი წარ-
 იყუნებოდიან ღრქენასა მას შინა მწარესა კბილთასა
 და კაცის მსვიდველნი და შემორგალენი ფისსა მას მდუ-
 ლარესა შინა შთათხვიდიან და კუალად მხოკუელნი
 იგი და უწესისა მის და მესაფრისა სიცილის ნოკენდნი
 და მომდერალნი და ძვირის გეტყუელნი და ცილის მწამებელ-
 ნი წარვიდიოდიან ტირილსა მას საუტუნესა ხოლო რაჟ:
 აჲს კაცად-კაცადსა მათსა ყოველსავე ცოდვითა გა-
 თაებრ პატონი მიეკადნეს მანინ აღიძრა მსწრ-
 აფლ მდინარე იგი ცეცხლისა და გამოჰქდა ჯნა რაჟე
 საშვი

რამე საშინელი შეგეჟიად ქუხილისა დელეისა მისგან და
 იდისა რომელ თუთ ანგელზნიცა იგი განჭრობოდეს ზა-
 რისიგან მისისა და მერე ბრძანებითა უფლისათა გარე
 წარაკეთა მდინარეებან მან ცეცხლისაგან აღი თვისი
 და შთავიდა ჯოჯობეთს შინა ქვესენელსა და სხვათა მათ
 თანავე ბოროტთა მათ სატანჯველსა ალაგთა სადა უკუ
 გეოჟ არს უკეთური იგი სატანა შეკრული ძლიერად ყო-
 ვლით ეშმაკით მისითურთ და მეტყუელად იწყეს მღან-
 არეთა მათ ცეცხლისათა ტანჯუად და დაწუად ეშმაკთა და
 ანგელოზთა მისისა და ყოველთა მათ ცოდეკითა რომელნი აო-
 იან ჯოჯობეთს შინა ხოლო ჯოჯობეთი განიითარე-
 მანების სიყვდილად საუტუნოდ და აღვილად ქვესენელსად
 რომელსა შინა არს საუკუნო სიკუდილი ეწმავთა მანინ
 აღსრულდენ თქმულნი იგი დაკითხისი კითხინებელ მიიქე-
 ენ ცოდვილნი ჯოჯობეთს და ყოველნი წინაბრინი რომ-
 გელთა დაქციუბების ღთისა ამისა შენდგომად ანგელოზ-
 ნი იგი წარულინებულნი უფლისა ნიერ შთათხვივად ცოდვი-
 ლთა მათ ჯოჯობებოდ მესა შინა რომელნი ეწალად
 საყდრისა ნიშანითა ღთისა და იწყეს მათცა ტკბილითა

5

10

15

არს ზღვა იგი უცხოებთა მჭეტოაგან საესე და ლელვათა შინა უჟირველი
ვლენან დღდა ნავთა დიდებისა მგზავსად საშინელითა ძახილითა შეშინებულნი შეუდ-
ზიან (!) დიდისა კმითა ზღვისათა ეა უკვე დანთქმულნი ნავნი რათა დანთქას წ-
ყალთა მათ შინა და სხვა რაიცა მუნა მყოფთაგან სმენოდათ ხ^რ ესეცა ა-

8 მცნეს რ^ა ზღვასა მეწამელსა არა აქვს ფერი წყლისა მრავალთაგან სმენითა
ა^ნდ მეფისა მიერ ერიფროსა ეწოდების და იტყოდენ რ^ა არა არს შორედ ნაპ-
ირისაგან კალაკი რომელსა შინა არს მრავლად დანერგულნი თინიკი და შ^ს
სამოთხესა მას დგას სიეტი ბრწყინვალე ტაგრუი ერითსა (!) მეფისა დაწ-
ერილი მისივე ენით ესრეთ. რ^ა ხომალდებითა მრავალნი ნივთნი მოიტ-

10 ანეს ვაჟართა და შემოვიდენ მოძიებად ოქროსა და მენავენი იგი ვამო-
ვიდენ კალაკსა ამას და შ^დ მათგან უჩინონი იქმნენ ხ^რ სცნა რა ესე მეფე-
ნან აღეგზნა დიდის სურვილითა და კ^დ თემით ბრძანა წარსვლად ვიდენ
ეფფრატად ხომალდით და მუნითგან შედმართ მდინარითა მით ბაბილოენ-
ად წარვიდა ა^ნდ აქენდა გულოთა შინა მრავალი განძრახვა და იტყოდა სა-

15 გონებელსა თვისსა ყოველთავე კიდეთა ზღვისათა აღმოსავლეთით კერძო და-
პყრობად და განვიდა ასუსუსუთით აფრიკად მოგზარებად კართაღენისა
მუნითგან განეცლო უდაბურნი ნუმიდიისა და წარენართა გზად ერთა მ-
იმართ ლადარინელთა რ^ა მუნ იქადაგების ღერკუროზისა სტეტნი და ე-
გრეთვე შპანიალ რომელნიცა ტიბერიით მდინარით უწოდიათ ელენნი

ამ ხოლო იგი უცხოეთს მივიდეთ სანუ ლ' რევივი. შინა უცხოეთს
 ვლავან რძე ხვეთ რაგონს მუხმელს სხვათა შინა. მივიდეთ იქნა მუხ
 შინა რაგონს შინა სხვათა იქ უკვე რაგონს ხვეთ ხოც რაგონს
 ყრთი შინა შინა. ლ' სხვა სხვა შინა მივიდეთ სხვათა : ლ' სხვა
 მივიდეთ ლ' სხვათა მივიდეთ შინა მივიდეთ სხვათა : ლ' სხვა
 ლ' მივიდეთ შინა უცხოეთს მივიდეთ. ლ' მივიდეთ ლ' შინა მივიდეთ
 იხილეთ შინა ლ' მივიდეთ შინა შინა მივიდეთ რაგონს მივიდეთ
 სხვათა შინა რაგონს სხვათა მივიდეთ მივიდეთ უცხოეთს მივიდეთ
 უცხოეთს შინა მივიდეთ რაგონს : ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ მივიდეთ
 ანეს უცხოეთს ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ მივიდეთ ლ' მივიდეთ იგი
 მივიდეთ მივიდეთ შინა ლ' შინა მივიდეთ უცხოეთს მივიდეთ : ლ' სხვა
 შინა მივიდეთ რაგონს სხვათა : ლ' შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ მივიდეთ
 მივიდეთ შინა მივიდეთ. ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ
 ლ' მივიდეთ : ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ ლ' მივიდეთ
 მივიდეთ მივიდეთ უცხოეთს მივიდეთ სხვათა მივიდეთ შინა მივიდეთ
 მივიდეთ. ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ
 მივიდეთ უცხოეთს მივიდეთ შინა მივიდეთ ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ
 იხილეთ რაგონს მივიდეთ : ლ' მივიდეთ მივიდეთ მივიდეთ მივიდეთ
 მივიდეთ შინა მივიდეთ შინა მივიდეთ. ლ' მივიდეთ შინა მივიდეთ

ალექსანდრის ცხოვრება კვიტოს კურციოსისა, 1733 წ., ფ. 310 რ. (H 462)

ნიშართ კეთილ-მოყვარულ წამკითხველთა

- მადლითა ღმრთისა და წყალობითა მისითა აღყვასრულე და ვთარგმ-
ნე წიგნი ესე ათი ქვედოქმულობისა გინა შესწენილობისა კატ-
ალორიასა დიდისა ფილასოფოსთ ფილასოფოსისა არისტ-
ოტელისა სომხურის ენისაგან ქართულთა ენათა ზა ბრ-
ძანებით ძისა ცხებული მეფისა ქაროქულოასა ვახტანგ ბაგ-
რატიონისა სიბრძნის მოყვარულ ვახუშტისათა და მისიე-
ე შენწუობითა წერითა და განმარტებითა რა არ კიყავ ფდ მო-
ადგილე ქართულთა ენისა ად სიყვარულმან ძისა მეფი-
10 სამან მიმაყოფინა ტელ-ჰყვად და შენწუობამან მისმან აღმა-
სრულებინა არა მარტივად თავიო ზემითა ად ნება-მოდგმითა ო-
რთავე რეცა თუ ოთხთა თვალთაგან ერთ და იგივე კვალი ხილვი-
ს მზერიითა ეამსა მწირობისასა მოსკოვს დედაქალაქსა
ქენსა 1736 დეკემბერს 20 მეფობასა იმპერატოცა ანნა
15 იოონოვნასა
    ხ რლნი შეემთხვიოთ ამა ფილასოფიასა შეიწყნარებდით
    ეა წელილი იგი ქურივისაგან შთაგდებული საუფლო
    საღწჯესა შა უკუშთუ კეთილ საგემებელ ვისდამე იყოს
    უფალსა მადლი ხ ად უკუშთუ უგემებელ ვისდამე თავს
20 ა თვისსა საყვედურ და ზვენ ვიყვენთ უძვირებულ ხ უკუ-
    შთუ ვინმე მიწდომილობის ტელოვნებითა ჰპოოთ რაჲმე მ-
    ეტ ანუ ნაკლებ რლსა არა ვეკუ ესე არა არს ზუსნ-
    ის ნებით ად შეუძლებლობით რ შეძლება ზუსნი ეს-
    ოდენ იყო რლსა განმარტებასა ვევედრები ხ რომელმა-
25 ნც გარდმოსწერდეს წიგნსა ამას ნუ დააგდებდეთ დაუწე-
    რლად მოსახსენებელი ესე რა წერილმცა იყუნენ სა-
    ხელნი თქუნნი წერილსა მას საუკუნესა შა რლმანც

ფრიალი შრომა დამიც ამა წიგნსა ზედა რ ქართულთა ენათა აღარ იპოვბოდა ლექსიკონი ჟანთა ვითარებისაგან დაკარგულ იყო და ენა ქართველთა თუისთა ნებაზედ გაეყუენათ სხუისა ენათა ენახე და მეც მათის ბაძით აღესწერე რაოდენი ძალ მედვა ანუ წერილთა შინა ენახე გამოვსწერე სა-

5 ღმრთო წერილთა და ღთის მეტყუელებათა შინა რომელიმე ღრმათა ფილასოფოსთა წიგნებთა ღთის მეტყუელებისა კავშირთა პროკლეს პლატონურსა დიოდოხოსთა არისტოტელის კათილორიათაგან გამოვიღე ნემესიოსა და იოვანე დამასკელის პლატონურის სიტყუის საქცევები აღესწერე რომელიმე არა მათებრ ღელარქნილად მათვე წთა მამათაგან სადა საადელიონი ვპოვე საადელიონი აღესწერე რათა ისწავლონ ენა ქართული შესრულე-

10 ბული და განრკვეული ფარნაეაზ ქართველთა პირველისა მეფისა მიერ ბრძნისა და გონიერისა რი იყო წარმართი ძეთაგან ქართლოსისთა სასწავლო კეთილ გონიერთა მოსწავლეთათვის ხ რი ვიცოდი დავსწერე და რიცა ძნელი სიტყუა არა ვიცოდი ღრმათა წიგნებთა შინა ვიძიე რიმე სხუათა

15 ენათა შევამოწმე რაოდენი ვპოვე გამოწულილეთ ადვილად თან დაუწერე რიც ვერა ვპოვე საცილობელად არ დავსწერე ად მუნვე კიდეთა ზედა წითლით ნიშანი მოვაწერე და ვინცა ჰპოოთ სიტყუა უცხო ანუ მათი თარგმანი ანუ ღრმათა წერილთაგან გამოიღოთ ამა წიგნთა თანა ჩაურძევით რ მე მრავალი სიტყუა დამიშთა რიმე დავიწყებითა რიმე არა

20 სმენითა და წერილთა უნახაობითა რიმე ნუსხათა დაკარგვითა ხ რაოდენი ძალ მედვა ვეცადე ელღენთა ლათინთა სპანიათა სომხურთა და რუსთა წიგნებთა შემოწმებითა გარდმოვიღე და უმრავლესი დამიშთა ამისთვის რ მე ქართულისა ენისაგან კიდე არა ვიცოდი და ამათ ენათა რნი ყთა სწორად თქუეს ანუ დამაჯერეს იგი დავსწერე და რნი არა ემოწმნეს არცა

25 მე დავიწმუნე თქუენ იგულსმოდგინეთ რომელთა მოგცესთ უნ სიბრძნე და მეცნიერება თქუენ შეასრულეთ არა უცებს გეტყუი შესრულებასა ად ბრძენთა მოგახსენებ ვედრებით არიან ამა წიგნთა შინა სახელნი კეთილნი და ბოროტნი უბადონი და ცუდნიცა არა კიცხვის

თუ არა იგი შინა და მისი მის წიგნსა ხუც. ზ. ქართულთა უნდათ ათაზ იპ
 აკუძდ ლექსიყენი. აქმის ვთარბისლუცნ ჭქარტულთა იყრა: ჭქენ ქართული
 თა თქმისთ ნიჭანუც უქნისყნათ. სხელს ენათ ვნახე ჭქმეუ მათის ბაძით ნე
 სწიგნი. რაღვინი ძალთ მღვთა. ანუ წიგნილოთ შინა ვნახე ემქისწიგნი: სს
 ღმრთის წიგნილოთ. ჭქ ღმრთის მუცხელოებთათ შინა. სწიგნიოთი ღმრთისთ
 ღმრთისთ წიგნიებთ: ღმრთის მუცხელოებთისა კავშირით. ანუ ქლოეს ჭქოცხ
 სურისა ღმრთისთ: ანისც ქლოის კითხვისათუცნ ემქილუ: ნემსისსა. ჭქ
 ანუ ჭქმისყოლის ჭქოცხ-სურის სიჭყის სსქეუქუბი ნქისწიგნი: სწიგნიოთი
 სს მათებრ თაღმარებნილოთ: მათე წით მამათუცნ სსა სსაქნილონი ვა
 ე-კუ. სსაქნილონი ნქისწიგნი: სსათ ისწავლოც ენა ქართული შესსაწი
 ბლოთი ჭქეანსკილოთი თარბანაქის ქართულთა პირიქისა მუცხსა მუ
 ზ: მრთისსა ჭქუნილისსა. რი იყ წმრთისთი მუცხცნ ქართულსისთ სს
 წმრთი კითხვი ნემსისთ მსწავლითუცნ: სწიგნი ვცდი ჭქისწიგნი. ჭქოცხ მ
 ნლოთ სიჭყის ანუ ვცდი ღმრთისთ წიგნიებთ შინა ვძიო. რიი მუ სხეთ
 ენათ შეკამქმე. რაღვინი ვა-კუ ემქილოთილოთი მქლოთ თს ჭქიწი
 რი: რიი კრის ვა-კუ სსილო-ბლოთ ანუ ჭქისწიგნი: ან მუცხე კლოთ
 მუცხ წითილი ნემსანი მუქისწიგნი: ჭქ ვნსა პარათი სიჭყის სურს ანუ მ
 თი თსრტმნი ანუ ღმრთისთ წიგნიოთუცნ ემქლოთი მს წიგნთ თნა ს
 სურთოქუთ: რი მუ მსკანი სიჭყის ჭქმრთ. რიი მუ ჭქიწიგნი. რიი მუ ან
 სმენით, ჭქ წიგნილოთ სურსანით: რიი მუ ნესსათ ჭქარტუთ: სწიგნი
 მქმღვთა ვა-კუ. კლოცხთ. ღმრთისთ. სსანთ. სმსურისთ. ჭქ სურისთ
 წიგნიებთ შემწმენით, ემქარტ-კოქ. ჭქ სურსკოქის ჭქმრთ მისითუ
 რი მუ ქართულითის ენისუცნ კლე ან ვცდი: ჭქ მათ ენათ რნი ყთა ს
 წმრთი სურს ანუ ჭქმუკრის, იცა ჭქისწიგნი. ჭქ რნი ან ემქმენეს სსის
 მუ ჭქარტმსურ. თქმენ იცოქის მ-ღვინეთი სწიგნიოთი მუცხისთ სწი სთ
 რძე. ჭქ მუცხიოქებს თქმენ შესსსკოქოთ: ან სურს სსქე შესსსკ
 ლუბასა ან ბრძენთ მუცხსურებ ვდრებით: ანონ მს წიგნთ შინა
 სსხელონი კითხონი ჭქ სს-ღვინი: სუძლონი ჭქ სსწიგნი ან კსქეკს

რეთ ილოცეთ ერთსა დღესა და დამე-
 სა თვისნი ლოცვანი აღასრულენ
 გულითა მდაბლითა და შეგუსერ-
 ილითა გინებს დღე და თუ გი-
 ნებსთ დამე გინებს ზედგომით
 და გჳერდს ცემით თუ ვინებსთ მე-
 ჳლ დაურდომით და ცრემლით ხ აწ
 მოგეცინ საყვარელო ცრემლი
 და სინანული ამინ. ცხებული
 მეფე საქართველოსა თეიმუ-
 რაზ ვსწერი. ნაწილი აა:
 ქ. გაზრახვა სიკვდილისა იორზ-
 ფათსა
 შენ მხოლო ხარ უკვდავი კოვლად

ძლიერი ცხოვრების მომცემელი
 რომელმან ეგე შემქმენ და დამბა-
 დე კაცი მიწისაგან ხ კაცნი ქ-
 ვეყანით დაეიბადენით და მიწად მ-
 იექცვიით ჰყენ ვითარ იგი სიქ-
 უ შემოქმედმან ჩვენა და მი-
 ბრძანე ვითარმედ მიწა ხარ და მიწა-
 დეე აიქვეც სადა-იგი მიეოქცვიით
 უოველნი მოკუდავნი ეინაცა დაფ-
 ლეისა ჩემისა გოდებასა ევო-
 დებ და ვლადადებ ღთო და ზემიწ-
 ვალე მე ილტობოდე ცრემლით
 საწყალო თაო რაგამ იხილ-
 ი გუამი გჳედრისა მდებ

5

10

Ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս

Յանի հոգեհոգի զգեալ
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս
 և ինչ որ խոսեցաք անձինքս

ԳԱՅԻՆՑԻՆԵԱՅԻՆ ԵՎ ԶՈՒՄԱՆԻԿԵՆԻ ՏԵՈՐՈՒՄՆԵՆ ԻԻ՝ ՈՒՅՅ Վ, 1763 Վ, 33. 10-11
 (S 135)

ამა წიგნისა ზონღეაწებელსა სულხან საბა ორბელიანსა ლოცვით ზოგსენებდელ
ნეუის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლეონის დედის ძმისწულს საკა-
რთველოს მსაჯულის პატრონის ორბელის ძესა

ამა მეფეთა ბრძანებითა აღიწერა წიგნი ესე ფრიადითა შრომითა და რუღუნები-

- 5 თა რ ქართლისა ქვეყანასა ლექსიკონი აღარა იპოებოდა და ოცდაათს
წელიწადს ძვილ შეაწყო განმარტებით რ ერისაგანი იყო და წარჩინებ-
ული და სოფლისა საქმეთაგან უცალო იყო მაშინ ქორანიკონი იყო ჩქვე
ამის შად მონაზონ იქმნა და გარესჯის მრავალმთის წმიდის ნათლისმცემე-
ლის მონასტერს დაადგრა ქკოს ჩქეშ მარტს იშ მონაზონ იქმნა
- 10 ქკოს ჩლი დეკემბრის ა ხეარასანს წაეიდა მეფე ქახოსროს ეხნო და ფე-
ბერუალს ვ გამოისტუმრა მრავლის ნიჭითა მისი ია ქართლს მოვიდა
ქკოს ჩლიბ აპრილს კგ ნეფე ვახტანგს ისპაანს გაპყეა ორს
ნოემბერს გამობრუნდა და დეკემბერს კ ქართლს მოვიდა ქკოსა ჩლიგ
აგვისტოს იზ საფრანგეთს გაიპარა ფრანცა ჯენეფია სიკილია ჰრომი
- 15 ნახა ჭრანციის მეფე რომეპაპი კრანდუკა უცსოდ კარგად დახუდნ-
ენ ყოველი კაცი გაპყვირდა რაც იმ ქვეყნებსა შინა უცხო და ძვირად სანახავი
იყო ყველა აჩვენეს წმიდამ პაპმა წმიდის ძელის კეშმარტიის ჯვარის ნა-
კერი წმიდის კლემენტოზ მოწამის თავი და სხუანი მრავალნი ნაწილ-
ნი უბოძა იშ მარიაშობის თვეს განოისტუმრა გზაზედ წმიდა სახლე-
- 20 ბი და მრავალი წმიდა ადგილები მოილოცა ვ ლეინობის თვეს მალთას
მოვიდა შ დეკემბერს ჭრანციის მეფის ხომალდი მოუვიდა და წამო-
ვიდა ქკოს ჩლიე იანუარს ით კოსტანტინეპოლეს მოვიდა ის წელი-
წადი იქ დაეგვიანა ჭრანციის ღესპანთან იღვა მრავლის კეთილ ქე-
ლ-შეწყობითა

დაიწერა წიგნი ესე სამეფოს კალაქსა პეტრებუხ ჴელითა დაჲით თჳს

შნალაშვილის დიაკვნისათა ჟამსა მას როდეს მეფე საქართველოსა კეთილ

ჴსენებული თეიმურაზ რუსეთს ელისაბედის (მიმართ) რუს ხემწიფის მ-

იმართ მიბჰანდა მაშინ ზაალ ავალისშვილი შეითრათ ახლდა და

5 ეს წიგნი ბაქარის ნათარგნნი რუსულიდამ ქართულად ნახა და მი-

თხრა შეითარმა და აღმაწერინა აპოეთეგმატა ესე თჳისთვის მრავალ

ჟამიერ ყოს უფალმან დაიწერა ფებერვლის დ' ქ'ეს ქ'ეს აქათ

:ჩღამბ:

მიიცვალა დიდი ჴემწიფე იმპერატრიცა ელისაბედ პეტრეს ასული თვესა

დეკემბერსა ქ'ე რომელ არს შობა დღე საათსა შესაშესა დღისასა დღესა სანშაფათისა

10 ქ'ეს ქ'ეს აქათ ჩ'ღამა.

მიიცვალა მეფე საქართველოსა თეიმურაზ თვესა იანვარსა რვისა დღ-

ესა სანშაფათსა ჴემწიფის მიცელის მეთხუთმეტეს დღესა საათსა მეორ-

ესა ლამისასა ქ'ეს ქ'ეს აქათ :ჩღამბ:

რაიჩქელა: ჩიგნი: ესე: სმეყელს: ქლასქს: პეცტეზმს: ყქით: ტტო: თუ
 რეაღმდღლის: დსუენსთ: აქმს: მას: ლღს: მეყ: სქათიყქოს: უთჩ
 ესეჩბულა: თეიმუღს: რსუეს: წისბქისა ~~მართ~~ რსსსჩქივს: მ
 იმართ: მიბანა: მანი: მალ: ავლმს: შვლი: მეითისთ: ახლტ: ტ
 ეს: ჩიგნი: ბაქარის: ნათხენი: რსსსქიღამ: ქართულად: ნახ: ტმი
 თხს: მეითს: ტ აღმჩქიანა: ათვთეყმატა: ესე: თვსთვს: მსაყლო
 აქმიეღ ყს: ყუყღამან: ტიჩეს: თქბეტივის: | ტ. ქქს: ქქს აქათ

... | სლმბ |

მიიციკელ: დლი: ყქჩითუ: იმეღტტოცა: წისბქ: პეცტექსასსქს: თქს.
 დეყმბქეს: ყ: ლქმან: რმა: დღუ: სათს: მქსმქლომს: სმდათოს:
 ქქს: ქქს: აქათ: | სლმბ |

მიიღ: რელთა მეყქსქათიყქოს: თეიმუღს: თქქს: იანრქს: რქს: დღ
 ეს: სემათოს: ყქჩივს: მიციქის: მეთხუთეცქს დღქს: სათს: მეთ
 ეს: ლამსს: ქქს: ქქს აქათ: | სლმბ |

ქ. უგანათლებულესსა და უსაუგარლესს
ა ჩემსა დედიდას ცარქვენას
ა ნ ნ ა ს

- ჩემს სასურველს გულს კოცნას სურვი-
- 5 ლით გაუბედავ თქვენი ჩემთვის სას-
ურველი წიგნი რაოდენ გზის სიშორე-
ს შეემსგავსება არ მაკლია და ახლა კიდემ
კნიაზ რატისშვილს ნიკოლას ყიზლარიდა-
მ გამოეგზაენა რომლისაცა ნახვით სი-
- 10 ხარულთან მწუხარებაც მივიღე და გებძანა რო-
მ ცარქვიჩს რომ ცალკე მწუხარების წიგნ-
ი ვერ ვაახელ საბაბი ეს იყო რადგანაც თ-
ქვენს უგანათლებულესობას წიგნს ვაახლ-
ებდი ხოლმე იმაშივე ჩემს მწუხარებას მო-
- 15 ვახსენებდი ხოლმე და ამისთვის ველარ მოვს-
წერ და ახლაც კიდემ მინდოდა მომერთ-
მია წიგნი მაგრამ ეს კაცი დიად ჩქა-
რა წამოვიდა და ველარ დავასწარ თვით ამ
წიგნს დაჩხაბას ეტყობა
- 20 თქვენს უგანათლებულესობას ოსმალზე მი-
სის დიდებულ[ე]ბის ჯარის გამარჯვება რომ ე

7

1991

Handwritten text in Georgian script, appearing to be a list or account, written from right to left. The text is mirrored across the page, suggesting it was written on a single sheet of paper that was later scanned or photographed. The handwriting is cursive and somewhat difficult to decipher due to the angle and quality of the scan. The text appears to be organized into several lines, possibly representing entries in a ledger or a list of items.

წერილი ერეკლე II-ისა, 1770 წ.
 (ლენინგრადის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, E 156)

იესესი
 -აჲ იესესებ ჟან
 სქინებ თაჲს იეს
 აღჟანესებდ ჟ
 -იან ჟანსივეს დი
 -ი სჟანსებ იეს
 -იან მესებ ესმეს
 -იან იესებ აღ ჳინეს
 -იანსივესდათაგ იეს
 აღ იესესებდად
 -აღჟანესი იესესი

ეტრისა იმერეთს ეწოდებოდა რომ ამ ქვის ამ-
 ბაჲს შეგვეწარა უმზობრითად უერთ უკეთეს-
 ს სასიონონის ველაჲსა ვაიგონებდამ ამ-
 ვანად ამჲსი თქვენი სამხარობლო გვემ]-
 ბობს ჩვენს ამაჲს ზოგახსენე-
 რომ უოულად მოწყვალის ხეწიფის ვა-
 რები მოღის და ზოგი კიდევ მოიდა დეთი-
 თ ამ ზარტში ახალციხეზე ზინელას ვა-
 პირები და ჩვენზე მისს დიდებულსქმის უ-
 ნანეტნაჲსის წყალობის მოსელის და ბოძე-
 ბის იმედი გვექმის და ჯერ არ მოსულა მ-
 გრამ უმკმელად ამ ოკს დღეს ან ერთს თ-
 ვეს ვოკელად და სხვა რაჲ თქვენს წი-
 ვნში გემბანთ მზადლობენი ვართ
 და ხატებისა რომ გემბანა წინდის პეტრესი
 კარგად მოვიდა და წმინდა პავლესი ერთად
 სახისაგან შეძრულ იყო ვინ ირავები ჩვენზე
 და ხოჯალთი მამდებ ზაგომ დეთისაგა-
 ნ ქასიკებ მეც გმსახურო და კიდევ მესა-
 ლისება შენი სამსახური ნეტავ შენი ნ-
 ახია ჩვენს და თქვენს გუქნებად მაღირსის დ-

15

5

10

ქ. ამას წინათ თქვე-
 ნ მოახსენე და სანა-
 ტრელის ბიძის ჩენის
 ეახუსტის დაწერილი
 იმერეთისა და საათა-
 ბაგო-
 ს ცხობება ვითხოვე
 და ცარევის რომ ჩენს
 მ[აგო]-
 ეს გაახსენოთ ევე-
 ბის გვიბოძოს და[....]
 ჩემს რძალს ლევან-
 ის სახლს ყოველ-
 ის სოფლის ისტო-
 რია ესთხოვე და მო-
 აგონეთ თუ იქნება
 ეგების მაგანაც გა-
 მომოგზავნოს მც
 გესახულები

უერთმა თვარემ მსუბიქი რამ საქმე რომ მოგა-
 თვა რამე კოვლისფრით თანამდები ვარ თ-
 ქენის უგანთოლებულსობის სამსახუ-
 რისა.
 ეს წიგნი ასე საჩქაროთ დაეკწერე ვის-
 თვისაც მოკითხვა გემბანთ ამისი დაწ-
 ერა არც კი შეუტყვიათ და მისთვის ვე-
 ლარა მოგახსენესი რა ამისთანას დაჩ-
 ხაბულის წიგნისათვის ნუ გამიწყობი შე-
 ნს ქიროს შევეყო ჩემო დედოიდავ
 მარადის თქვენის უგანთოლებულსო-
 ბის კეთილის ამბის მოსურნე
 თქვენნი დასწული
 მეფე ირაკლი

თებერვლის
 :თმ:
 ჩდ-ო

ბერძენთასა და ითხოოს მისგან მოვლინებად მოძღუარი ღთის მსახურებისა და მან მიიღო რაჲ გენება ესე მისგან მუნთქექსე წარა-ელინა მოციქული ხუნგემან ისწავა რა მი-ზეზი სათხოველისა რუნკატანტინე იყო მხუ-რეალედ, ტრფიალი ღთის მსახურებისა რუნ-ღი ფუნდა ბატეისა ლირს-უნა მივლინებულნი იგი მისსა და კაცო ეინმე სარწუხუნოებითა და ცხურებითა და გულისხმის-ყოფიისა შე-გეობილი ლირს-ქმნილი მღუდელთ ზთაგეობისა ქადეგად ზოგუნინა ნათესა-ეთა ამათ უფროხსრა მრაველითა ნიგითა ამას უკუქ თეოდოროტე ესეოდენ მოიხი-ნებს ხუნსუათა წერილთა რუნსაკველდე-ბით პოეინლ არს სახელი ტეკას მის რუნტევეთა მისნლისა რუნბერძელად ნონნა უწოლიან წმიდასა მას რუნსა რუნ-

გულსტეგე-ყო ბრალი ურწუნებებისა თუნისა და ტეუქქმნილისა მის დედაკაცო-სა ღთის ხალა შეწუედ და ლირსსა მას საკვირველებისასა ტეუქსა მოუხდა და ლოცვიდა მას რათა ურწუნეს მით სახე აღშენებადისა მის ტარჩისა ხუნრუნ იგი აღავსო ბესელიელ სიბრძნითა ხურთო-მოძღურებისათა ესეცა მასვე ლირს-ყო მადლსა ვიდრემდის საღმრთო დაუსახა მით ტარჩი და იგი დასახვიდა ხუნ იგინი აღმოკუქმდეს და აღენებდეს ეინთგან უკუქ სრულ იქნა აღშენებაჲ და სართული განებართა და რუნხოლოდ მღუდელიდა სიძებელ იყო მპოეა ამისიცა ლონე საკვირველმან მან დედა-კაცმან და აზარახა მოეარასა ნათესაეთა-სა რათა მიველინონ მოციქული მეფესა ბერძე

5

10

15

ხუ გრცხვენის ჩემთან მოსვლისა ნუ დამერიდებო
თუ ჩენს საწყენსა რაშიგმე თავი ჩანაგდებო
ან გემთხვა რამე სოფლისა მით დაიკოდებო
აწ ეს არს ნისი წამალი წულულზედ დაიდებო.

5 ჩემს სახლამდის მოაწიო ამდენს ეცადებო
რაც მაწყინებ მისი მითხარ გცოდებ შემიწადებო
თუ გულმტკუნად ეს ბოდში შენ მიიწადებო
მერმე შენი განსვენება ჩემზედ ზოგადებო
თუ ვითარ გაგაყმაწვილო აღარ ჯაბებდებო

10 არა გაქვდეს.რა საჯავრო სულ იხარებდებო
თუ არ სხვას ვისმე უცხოთა მარტო მე მხადებო
ეს ყველა შენთვის მზა არის რაც რომ გიქადებო
მე შენ სხვას არას გენუკვი ღმერთი აღიდებო
მე შენთვის ნებსით მომკვდარსა მამიგონებდებო

15 მაგ ჩემს წერილსა წიგნებსა წაიკითხედე
რაც რომ ანდერძად დამეგდოს აღასრულებდებო
ლარიბს აქმევედ მშვირსა მწყურვალს ასმევედებო
შიშველს შემოსდე უძლურსა სნეულს ნახევედებო
საპყრობილემში მკმენერთა ნუგეშსა სცემდებო

20 პატიმარს ტყვესა უცხოთა შეიწყნარებდებო
შეიმსუბუქებ

წვიმსუბუქე ცოდვანი ვირენ ავსწონდეთ
ასეთის სახით მგჩვენე გნახო მამწონდეთ
ასეთს ცოდვილს ნუმცა გნახავ რომ გაგირისხდეთ
მაქეს საპყრობილე ასეთი ოუ შიგ შეგაგდეთ
5 დაუშრეტელის ცეცხლითა უნდა იწოდეთ
გუმდენ გველნი და ბაყაყნი ბატლში ეფლოდეთ
ეშმაკნი ცეცხლის მათრავთა გცემდენ მიძახდეთ
ვამე დავიწვი მიშველე ღმერთო მომხედეთ
ნუ გონებ კიდევ ზელახლა ვიშვა და მოვკვდეთ
10 ან მისებრ ჯოჯოხეთშიგან მელა მოვიდეთ
ან ვით მამაშენს ადამსა ზელი მოგვიდეთ
ისე შენ ზელი მოგვიდო ან შამებრალდეთ
უნდა იყო და იტანჯო უკუნისამდეთ
და დავით მისთვის მოგახსენებ ამას უფრთხოდეთ
15 ისევ ჯორციო შეინანე რაც ჯორციო სცოდეთ
თორემ სულით ვერას ირგებ შენ ეს იცოდეთ
და დავით მისთვის მოგახსენებ ამას უფრთხოდეთ
თორემ სულით ვერას ირგებ შენ ეს იცოდეთ
და დავით მისთვის მოგახსენებ ამას უფრთხოდეთ
20 და დავით მისთვის მოგახსენებ ამას უფრთხოდეთ
ადექ ადექ

Եղի թևս արժույթիս սրբաբանի: ջնդիմ սղխեալով,
 սնդտն նսնուտ մղիցրեր; ցնսեւ Թմբուհով: Ե.
 սնկտն սրբաբանն սղխեցնսնայ: ճուժ Թցունունեղի,
 Թմբն նսնդուհու ջնդու սնդտու: Եղի թեղ Թղթեցով,
 Թմբսնդի յղտն սղխեալու: Կրն ինդով.
 Թմբսնդի յղտն ջնդու: Թմբուտ յղտու յղի,
 Եղի թեղի սղխեալու թուսնայ: Եղի թեղի Թմսնդի:
 Եղի թեղ ջնդն թմբուցու: Կրն յղու: Թմբուցով: Ե.
 Եղի թեղ ջնդն յղու սղխու: Եղի թեղ յղուցով.
 սն թեղ ջնդն յղու սղխու: Եղի թեղ յղուցով.
 սն ջու Թմթեղն սղխու: Կրն յղուցով.
 սն յղու ջնդու: սն Թմթեղն սղխուցով:
 Կրն յղու յղու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու:
 Եղի թեղ ջնդն յղու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու:
 Եղի թեղ ջնդն յղու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու:
 Եղի թեղ ջնդն յղու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու:
 Եղի թեղ ջնդն յղու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու: սղխու:

Կրն յղու

- ქ. ქება მედიის ბაჭერიის მამბუკა ბარათაშვილის მიერ თქმული
- ვის უპყრავს ცანი მაჟიდ რა სცანი გელთ მიწა ზღუანი ჭიქერთა რება.
- ცხოველთა ზღანი მუის ანაზღანი რისხეა წყალობად არ ეღარება
- მისსა გვალაგებს აქით გვალაგებს მუნ სადმე ერთგზით შემონაქრება
- 5 და მსაჯული ერთი ურიცხეთა ერთი ზის და მიეგოს ვის ვითარება
- ბროძანე ბამ აღად წარმოთქმა ძალად ნათობდეს ქურთა ვმა მზისა შუქად
- მდინარე დენით სკან სახედენით აღმოჯდეს ვმობად რად იჭვი უქად
- ეინ უხე მიჯობს სიკეთეს მიჯობს არ ნიაგ წელილად წყალობა ბუქად
- და მიგითხრა მოსად არ უშეერ მოსად ცუდ საზოსკელად ვარ სასალუქად
- 10 ეინა ირველ მოქმელად ეთა ზღუა მოქმელად ეზმაკთა ნწყველად თეთი სასუფეველად.
- წინწილთა მტკვლად თით მაქებელად კელ გვალობელად უმციერე ქმელად
- ცხოყართა მდველად შურდელულთა მქველად გოლიათ მძლველად თეთი შურყრეველად
- და როსტომის მცველად გამოსკამკ ველად ქართლთა ნათელად შერცოდე მწველად

- სიბრძნის ზღვა არსად მისებრ სხვა არსად დაბადა ღმერთს მისი სახენი
 ტანი ვით სარო მშენიერ ხარო ფერქნი ვით ღოღი მძიმედ სახენი
 აღვისა გულავი ბეჴ ნთა მძლე გულავი გერბოლთა ცუდი სიტყვა გკეხენ
 და ვეფხისებრ მალის გებბოლმან მალის თავი უჩინო სად კლდედა ხენი
- 5 მშვილდი ფიცხელი უყრელ ფიცხელი სხვისათვის წისი მოსაწვეველად
 კრმალი ბასრისა შეგბასრისა მქნევ ვოლიათთა მოსაწვეველად
 მტერთა მრისხველი სწორ გამკიახველი გარნა ღთ სხეთა შეუწვეველად
 და ძლიერი დასკის შიწვეს დასკის თქვან ღთისა ძალთა და-ცა-მტემელად
 ქრისტეს მოსაქა მიშველთ მოსაქა სწორისა თხრობად არა აქვს ცოლი
- 10 მსაჯულსა მართალს ვით ცეცხლი მართალს ადენს გტყუართა მიხედება წილი
 პირ უფერავსა შეიქს ფერ-ავსა ვისცა შერისხნა დადნა ვით ცეცხლი
 და მეფეს ბაქარსა სიტკბოდ შაკარსა აქებს მიმუკა ბართათაშვილი

წყაროები და შემოკლებანი

ა. ალბონისათვის გამოყენებული წყაროები

ტაბ. 1. — ბოლნისის სიონის სააღმშენებლო წარწერა.

უძველესი თარიღიანი წარწერაა დღემდის ცნობილ ეპიგრაფიკულ ძეგლთა შორის. იგი თარიღდება 493/4 წლით. შესრულებულია რელიეფური ასოებით ჩრდილოეთის შენაველი კარის ბალავრის ქვაზე. სიმაღლე ასოსი 4,6 სმ. უდრის.

წარწერა დეფექტურად არის მოღწეული. ქვას ჩამოტეხილი აქვს ნაწილები როგორც მარცხნივ, ისე მარჯვნივ. რომლებზეც წარწერილი სტრიქონები გადადიოდა. დღეს ამ წარწერის სიგრძე 1,54 მეტრს უდრის, ხოლო სიგანე (სიმაღლე) — 45 სანტიმეტრს. დანაკლისი ადგილების აღდგენა ა. შანიძეს ეკუთვნის. დაცულია ძეგლი საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში.

წარწერა შიკვლია და გამოაქვეყნა ისტორიკოსმა ლ. მუსხელიშვილმა (იხ. მისი ბოლნისის აკად. ნ. შარის სახელობის ვნის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მოამბე, III, თბილისი, 1938 წ., გვ. 311—376 და აგრეთვე გ. ნ. ჩუბინაშვილის „Болнисский Слон, исследование по истории грузинского искусства“, იმავე ინსტიტუტის მოამბე, IX, თბილისი, 1940 წ., განსაკუთრებით გვ. გვ. 68-69).

ტაბ. 2: ა. — ბოლნისის სიონის წარწერა.

ეს წარწერა ტაძრის აღმოსავლეთის ფასადზეა, საკურთხევლის სარკმლის თავზე. შესრულებულია მსხვილი რელიეფური ასოებით, რომელთა სიმაღლე 6 სანტიმეტრს უდრის. წარწერის ზომაა 63×90 სანტიმეტრი.

წარწერა მკვლევართა ყურადღებას დიდი ხანია, რაც იპყრობს. სამეცნიერო ლიტერატურაში ის ცნობილი ხდება გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან. სწორი დაფასება ამ ძეგლისა პირველად აკად. ივ. ჯავახიშვილმა მოგვცა. მისი დათარიღებაც, რომ ძეგლი VI ს.-ის დამდეგს ეკუთვნისო, აგრეთვე ზედმიწევნითი გამოლდა ზემორე მოყვანილი სააღმშენებლო წარწერის აღმოჩენით.

გარდა პირველ წარწერასთან დაკავშირებული ლიტერატურისა იხ. აგრეთვე ივ. ჯავახიშვილის ნაშრომები: 1. ახლად აღმოჩენილი უძველესი ქართული ხელნაწერები და მათი მნიშვნელობა მეცნიერებისათვის, იტალიის უნივერსიტეტის მოამბე, II, თბილისი, 1922—1923 წ., გვ. 313—370; 2. ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია, თბილისი 1926 წ., გვ. გვ. 158—161, 178—180 და 200—202).

ტაბ. 2: ბ. — მცხეთის ჯვარი, სტეფანოს პატრიარქოსის ქანდაკება.

ეს ბარელიეფი შოთავასეხელია ტაძრის აღმოსავლეთ ფასადზე. სტეფანოს პატრიარქოსის ქართლის მთავარი ანუ ერისთავი იყო 585/6—604/5 წწ.

სამეცნიერო ლიტერატურაში მცხეთის ჯვარსა და მის წარწერებს დიდი სნიდანვე აქვს ყურადღება მიპყრობილი. განსაკუთრებით მას ეხებოდა აკად. ივ. ჯავახიშვილი (ზემორე დასახელებულ ნაშრომში) და საქარ. მეც. აკად. ნ. წ., პროფ. გ. ჩუბინაშვილი (Ивановский храм Дж. Мцх. თბილისი 1946 წ., შტრ. აგრეთვე И. С. Ошаров, Г. Чубинашвили, Мухом. стр. 31—40, Москва, 1938 г.).

ტაბ. 3: ა, ბ—მცხეთის ჯვარი, აღრნერსე ვიპატოსისა და ქობულის ქანდაკებები.

ორივე ბარელიეფი იმავე (აღმოსავლეთის) ფასალზეა წარმოდგენილი, რომელზე-
დაც წინა (სტეფანოსისა) იყო. აღრნერსე ვიპატოსი სტეფანოსის ძმა იყო, ხოლო ქო-
ბულს აღრნერსეს შვილად მიიჩნევენ.

დაწერილობით იხ. ისლიტერატურა, რომელიც სტეფანოსის პატრიკიოსის ქანდაკებასთან დაკავშირებით
დაეკავშირება.

ტაბ. 4. — ქართულ-ებრაული პალიმფსესტი.

პალიმფსესტი ინახება ოქსფორდის ბოდლიანის ბიბლიოთეკაში. ძირითადი ტექს-
ტი უძველესი ქართული დაწერილობის ნიმუშს წარმოადგენს, მერმინდელი კი ებრაუ-
ლია, —თალმუდის ნაწვეტი. პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით ქართული VI—VII
ს.-ის ხელნაწერი უნდა იყოს. ტაბულაზე მოთავსებული ფრაგმენტი შეიცავს იერემიას
წინასწარმეტყველებას, სახელდობრ 18, 4-8.

ამ პალიმფსესტის ებრაულ ტექსტს გამოკვლევა უძღვნა აკად. პ. კოკოცეცემა — *Еще один
рукописный фрагмент Иерусалимского Талмуда*, ЗВО, 1899 г., XI, გვ. 195—205, ხოლო ქართულს—
აკად. ივ. ჯავახიშვილმა („ახლად აღმოჩენილი უძველესი ქართული ხელნაწერები და მათი მნიშვნე-
ლობა მკვლევებისათვის“, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, II, 1922—23 წ., გვ. 313—91).

ტაბულაზე წარმოდგენილი პირი აღებულა აკად. პ. კოკოცეცეის გამოცემი-
დან, ხოლო ტექსტის გაშიფრვა—აკად. ივ. ჯავახიშვილის პუბლიკაციიდან.

ტაბ. 5. — ხანმეტს ლექციონარი.

ხელნაწერი ინახება ქ. გრაცში, უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში, რომელსაც ის გა-
დაეცა პ. შუხარათის მიერ მისსავე სიცოცხლეშივე (გარდაიცვალა 1927 წ.) თანახმად
ანდერძისა. პროფ. პ. შუხარათს ეს ხელნაწერი შეეძინა გასული საუკუნის მიწურულ-
ში ვინმე მხატვრისაგან, რომელსაც სხვა რამდენიმე ხელნაწერთან ერთად ის სინას მთი-
დან გაეტანა.

ხელნაწერი ეტრატისაა, ზომით 18×16,1 სმ., თვით ნაწერის არე ზომით 16,5×10,6
სმ.-ია. ხელი მრგოლოვანია. გადამწერი, ისე როგორც მომგებელი და შემზადების ადგილი,
უცნობია. ენობრივი და პალეოგრაფიული მაჩვენებლების მიხედვით VII ს.-ში უნდა იყოს
გადაწერილი.

ტაბულაზე მოთავსებული ტექსტი წარმოადგენს მათეს სახარებას, სახელდობრ
28, 6-11.

ძველი შესწავლა და პუბლიკაცია ეკუთვნის ა. შანიძეს: 1. „ქართული ხელნაწერები გრაცში“, —
ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, IX, თბილისი, 1929 წ., გვ. 310—253; 2. „ხანმეტი ლექციონარი“
ფოტოტიპური რეპროდუქცია სიმფონიურთ, ძველი ქართული ენის ძეგლები. I, საქართველოს სსრ
მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა, თბილისი, 1944 წ.

ამ ტაბულაზე წარმოდგენილი პირი აღებულა უკანასკნელი გამოცემიდან.

ტაბ. 6. — ხინას მრავალთავი.

უძველესი ქართული თარიღიანი ეს ხელნაწერი ინახება სინას მთის მონასტრის
ბიბლიოთეკაში (ალ. ცაგარლის აღწერილობით № 83; ნ. მარის აღწერილობით კი—
№ 32—33). ხელნაწერი ეტრატისაა. შეიცავს 215 ფურცელს. მისი ზომაა 24,3×20,3 სმ.
ნაწერია ორ სვეტად, თვითულის ზომაა 18,2×6,2 სმ. ხელი მრგოლოვანია. გადამწერი
რამდენიმე პირი ჩანს (ორი ნ. მარის მიხედვით), როგორც ამას ანდერძი გვაძენობს
(იხ. ტაბ. 7): „მე მაკარი ლუთელი, ძმ გი გრძელისა, ცოდვილი, ღირს მყოლნ
შესაქმედ წოდისა ამის წიგნისა მრავალთავისა თანაშეწევნითა ძმისა ჩნისა სუ-
ლიერად პიმენ კახისაათა და ქელწერთა, დედის ძმის წულისა ჩემისა ამონა ვახ-
თანგ მოძარლულისა ძისაათა...“ გადაწერილია ხელნაწერი იერუსალიმს, რასაც
ანდერძივე გვაუწყებს: „დაიწერა ესე წიგნი იძლმს; ლაერა[სა] დიდსა წდიდისა (!)
და ნეტარისა მამისა ჩნისა საბაძას“ (იხ. ტაბ. 34). იქვე ნაჩვენებია ხელნაწერის დაწე-
რის დროც: „და დაიწერა წა ესე წიგნი დასაბამითგან წელთა (სწერია: წერთა) ზჯაჲს
ქრონიკონი იყო პაჲ, ე. ი., 864 წ. (84+780).“

ამ ხელნაწერიდან ამოკეცილებული რვეულები დასახლებული მონასტრის ბიბლიოთეკაში ცალკე ყოფილა აგრეთვე მოთავსებული (ალ. ცაგარლის აღწერილობით № 86, ხოლო ნ. მარის აღწერილობით № 57). ეს ნაწილი 60 ფურცლისაგან ყოფილა შემდგარი.

სინას მრავალთავის აღწერილობა სხვა სინერ ხელნაწერთა აღწერილობასთან ერთად პირველად შესრულა პრთ. ალ. ცაგარელმა. იგი შეუღია მის ორს წიგნში: 1. Сведения о памятниках грузинской архитектуры, Вып. 2 (СПб. 1899), გვ. 51—93 და 2. Памятники грузинской старины в Святой земле и на Синае (Православный Палестинский Сборник, том IV, Выпуск I, СПб. 1898), Приложение II, გვ. 193—240. 1902 წელს სინას მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობას ხელი მიკვეს ნ. მარმა და იუ. ჯაქაბიშვილმა. ჩვენი მრავალთავი აღწერილი აქვს ნ. მარს: Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, М.-Л., 1940 წ., გვ. 1—26; 93—97 (აქ მოყვანილი ცნობები აქედან გვაქვს აღებული). 1927 წელს სინას მთის ქართული ხელნაწერები აღწერა რ. ბუფიკმა.

ტაბ. 6-ზე წარმოდგენილი პირი აღებული გვაქვს ა. გენკოს ერთ-ერთ წერილზე დართული პირიდან, რაც მას ნ. მარის მიერ 1902 წელს გადაღებული ფოტო-სურათიდან ვაღმოვლიდა.

ა. გენკოს ეს წერილი (По поводу работы прсф. И. А. Джавахишвили, касающейся грузинских палимпсестов с синаяскими текстами) მოთავსებულია კრებულში: Тексты и разъяснения по кавказской филологии, том I, Л. 1925 წ., გვ. 35—49.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს პეტრეს წამების ნაწყვეტს.

წამების მთლიანი წიგნი ათონის ნუსხის მიხედვით ნ. მარს აქვს გამოცემული: Le Synaxaire géorgien... publié et traduit par. N. Mar. «Patrologia Orientalis, tome XIX, fasc. 6, Paris, 1926, გვ. 715—725.

ტაბ. 7.—სინას მრავალთავი.

ხელნაწერის დახასიათებისათვის იხ. შენიშვნები ტაბ. 6-ისა.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ანდერძს წარმოადგენს ერთ-ერთი გადაწერისას, — მაკარის ლეთეთელისას. აქ წარმოდგენილი პირი აღებულია ნ. მარის აღწერილობაზე დართული წერის ნიმუშებიდან.

ტაბ. 8.—ადიშის ოთხთავი.

თარიღინ ხელნაწერ ოთხთავთა შორის უძველესი ნუსხაა. დაცულობის ადგილის მიხედვით ადიშურად იწოდება. ამჟამად ინახება ზემოხვანეთის სამხარეთო ცოდნეო მუზეუმში.

ხელნაწერი ეტრატზეა შესრულებული. მისი ზომაა 38 X 32 სმ. მრგოლფანი ხელით არის ნაწერი ორ სვეტად გვერდზე. ხელნაწერზე დართული ანდერძებიდან ჩანს, რომ გადაწერია ვინმე მიქაელი: „მწერ[ალი] ამისი მიქაელ ლოცვასა მომიკენ[ეთ] და შემინდევთ სიუტებ ჩემი“ (387 r). გადაწერის ადგილი ანდერძებში პირდაპირ დასახელებული არაა; თქობრენ, რომ შატბერდს უნდა ეყოს გადაწერალი. აა რას ამბობს ამის შესახებ ა. შანიძე, რომელმაც გამოსცა „ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით“: „პირდაპირი ცნობები არ მოიპოვება მის შესახებ, რომ ეს ხელნაწერი შატბერდში იყოს გადაწერილი, მაგრამ, ჯერ ერთი, მის მომგებლად მოხსენებულთა სოფრონ, რომელიც უთუოდ ის სოფრონია, რომელიც ვე. ხანძთელის ცხორებაში ასეა შესხმული: ადადი სოფრონ. სანატლელი მამია, შატბერდისა ეკლესიისა განახლებით აღმაშენებელი და უკენისამდე გვრგვინი მისი; ეხლა მეორე: ნიკოლოზის ჯუმათლის მინაწერიდან ცხადია, რომ ადიშის ოთხთავი, სხვა ხელნაწერებთან ერთად, შატბერდიდან არის გამოტანილი. ამიტომ ვფიქრობთ, რომ მისი დაწერის ადგილი შატბერდია“ (გვ. 012). მომგებლად პირდაპირ არც სოფრონია დასახლებული, მაგრამ მისი ანდერძის სიტყვები: „ღირს ვიქმენ მე, გლაბაკი [ს]ოფრონ, აღსრულებად წმიდასა ამას[ს] წიგნსა სახ[არებ]ასა ოთხ[თავ]სა ფრიადითა მოლ[უა]წები[თა] სულღერთა ძ[მ]ათა ჩემთაჲთა...“ (ტაბ. 200,1) მეკლევართ (ე. თაყაიშვილს, ა. შანიძეს) უფრო მომგებლად წარმოადგენინებს სოფრონს, ვიდრე მწერლად. ხელნაწერის გადაწერის თარიღი გადაწერის ანდერძშია აღნიშნული: „დაიწერა წმიდაჲ ესე ოთხთავი დასაბამითგან წელთა ხ[ვ]ა, ქრონიკონსა რ[ი]ხ, შობ[ითგან] უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესით წელთა

ჩა...“ ყველა სათვალავი ერთობიად, როგორც ეს ნათლად ქ. ქეკელიძემ გაარკვია („სროლისა გადაწერილი აღნიშნის სახარება“, ტფილისის უნივერსიტეტის შოამბე, II, 392—397), 897 წელს აღნიშნავს გადაწერის თარიღად.

ძველი თვისი ულრესი მნიშვნელობის გამო გამოცემულია რამდენჯერმე: I. Адамские святи-
дше, 200 фототипических таблиц и предисловие К. С. Такишвили, «Материалы по архео-
логии Ивневая, рукописи XIV. под редакцией группы П. С. Уварович, А. С. Хихиашвили и К. С.
Такишвили, Москва, 1916 г.; 2. ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნა-
წერის მიხედვით (აჭ. 936 და 973 წწ.) გამოსცა აკაკი შანიძემ, ძველი ქართული ენის ძველნი. 2 (საქართ.
სსრ. მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა), თბილისი, 1945 წ. 3. ამ ოთხთავი სახარების ცალკე თვებს ცალ-
კე წიგნებად აქვეყნებს პარკარდის უნივერსიტეტის პროფესორი რ. ბლივი. რომელიც ქართულ ტექსტს
ურთავს გარდახტვასაც ოპიზისა (913 წ.) და ტბეთის (995 წ.) ოთხთავების მიხედვით, ისე როგორც ლა-
თინერ თარგმანსაც.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ლუკას სახარებიდანაა, სახელდობრ 23,30-40.
იგი აღებულია ერთმა კოეის მიერ გადაღებული ფოტოსურათებიდან (საქართ. მუზეუ-
მის ხელნაწერთა განყ.-ბის ფოტო-პირების კოლექცია № 62), რომლებიც საფუძვლად
დაედო ზემორე სხენებულ ფოტო-ტიპიურ გამოცემას (იხ. ამ გამოცემის ტაბ. 153).

ტაბ. 9 (H 1660).—ჯრუჟის ოთხთავი.

ერთ ხანს ჯრუჟის მონასტერში¹ დაცულობის გამო ეს ოთხთავი ამ სახელით არის
ცნობილი. ამჟამად ის ინახება საქართველოს მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებაში:
H 1660.

ხელნაწერი შედგება 297 ფურცლისაგან. ნაწერია ეტრატზე ორ სვეტად შავი მელ-
ნით, გარდა სათაურებისა და ზოგიერთი ინიციალისა, რომლებიც წითურად არის ნაწე-
რი. ხელნაწერის ზომაა: 26 × 21 სმ., სვეტის ზომაა 21 × 6,7. სმ. ტექსტი ნაწერია ერთი
ხელით მრგოლწრივად.

ხელნაწერზე დარჩენილი ანდერძებიდან ჩანს, რომ დამკვეთი ანუ მომგებელი ვინმე
გრიგოლი, გადაწერის-კი—ვინმე გაბრიელ მღვდელი: „...ღირს ვიქმენ მე, გროგოლ, დაწე-
რად წმიდა ესე სახარებად ჯეღელისა გაბრიელ მღვდლისა ნარჩევისადათ...“ გადაწერის
აღვლით ანდერძისავე თანახმად შატბერდია: „დაიწერა წმიდად ესე სახარებად შატბერდს
ჯელითა უცბად მხარეკალისა გაბრიელისითა, თანა-შეწევითა და მოლუაწებითა გაბრი-
ელისითა და გეორგისითა“. იქვე დაწერის თარიღიცაა აღნიშნული: „დასაბამითან წელ-
ნი იყვენს ზფშ, ქრონიკონი იყო რნგ“, რაც იძლევა 936 წ. (6+40—5604=780+156).

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი მათეს სახარებიდანაა, სახელდობრ 25,8-16.
იგი აღებულია უშუალოდ ხელნაწერიდან.

ეს ხელნაწერი წინარესთან (აღნიშნ ოთხთავთან) ერთად გამოსცა პირველად აკაკი შანიძემ (იხ. ზე-
მორე დასახელებული შრომა).

ტაბ. 10 (H 2123).—ქილ-ეტრატის იადგარი.

ასეთ სახელს ატარებს ის იადგარი (საგალობელთა კრებულები), რომელიც ნაწილო-
ბრიე პაპირუსზე (ქილზე) და ნაწილობრივ ეტრატზეა ნაწერი. ხელნაწერი პალესტინური
წარმოშობისა უნდა იყოს. იქიდან (საბას ლავრიდან) არის იგი გამოტანილი პ. უსკენსკის
მიერ XIX ს.-ის 50-იან წლებში. ერთ ხანს ლენინგრადში იყო დაცული, ამჟამად კი სა-
ქართველოს მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებაში ინახება: H 2123.

ხელნაწერი 313 ფურცლისაგან შედგება. აკინძულია 3 წიგნად (ფფ. 119+100+94).
ნაწერია ცალ სვეტად ეტრატსა და ქილზე (პაპირუსზე) ასომთავრულით. სათაურები და
ზოგიერთი ასოები წითლად არის ნაწერი. ხელნაწერის ზომაა: 11,1 × 9,7 სმ., ხოლო ნა-
წერისა: 9 × 7,2 სმ. მომგებელი, გადაწერილი, დაწერის ადგილი და დრო უცნობია. ხელის

¹ ჯ რ უ ქ ი ზემო იმერეთშია, სანხტის რაიონში.

მიხედვით ის გადაწერილი უნდა იყოს X ს.-ში. დაწერის ადგილად შესაძლებელია პალესტინა ვივარაუდოთ, რადგან კილი, როგორც საწერი მასალა, იქ უფრო იყო ხმარებაში. ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი აღებულია იმ თავიდან, რომელსაც ეწოდება: „იღ სედემბერსა ჯ'რთა აპკრობა...“ (245 წ.).

ხელნაწერის დაწერილობით აღწერილობა ნოვაკოვა აკად. კ. კეკელიძეს წიგნში: *Литургическо-гръцкиские памятники в отечественных рукописях и их научное значение*, თბ., 1908, გვ. 350-372.

ტაბ. 11 (A 1109).—უდაბნოს მრავალთავი.

ასე იწოდება ის მრავალთავი, რომელიც დაცული იყო გურიაში, უდაბნოდ წოდებულ საიანეში, საიდანაც ის 1920 წელს მოიტანა ა. შანიძემ. ამჟამად ეს ხელნაწერი საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმშია დაცული. წარმომავლობით მრავალთავი კლარჯული უნდა იყოს; შატბერდიდან გამოტანილად ვივარაუდობს მას ე. თაყაიშვილი (არქეოლ. ექსპედიცია კოლა-ოლთისში, გვ. 309).

ხელნაწერი სრულად არ არის შემონახული, მას საკმაოდ აკლია როგორც თავსა და ბოლოს, ისე შიგნითაც. ამჟამად ის 179 ფურცლისაგან შედგება. ნაწერია ეტრატზე ორ სვეტად, ძირითადად მრგოლოვანი ხელით. ხელნაწერის ზომაა 35×30 სმ., ცალი სვეტისა კი—26×9,5 სმ.

მომგებელი, ვადაწერი, დაწერის ადგილი და დრო უცნობია. ხელის მიხედვით ხელნაწერი X ს. ეკუთვნის.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ეკუთვნის იმ თავს, რომელიც სათაურად ატარებს: *ამეორც თქუშული ოქროპირისაჲ დღისათჳს ამაღლებისა უფლისა ჩუენისა (ჰამას დღესა შინა იხარებედ ცანი...)*.

ტაბ. 12 (A 1453).—პარხლის ოთხთავი.

ასე იწოდება ის ერთ-ერთი ძველი რედაქციის ოთხთავი, რომელიც კლარჯეთში, შატბერდს, არის გადაწერილი, მაგრამ მერმე ტაოში პარხლისათვის შეუწირავთ.

ხელნაწერი შესრულებულია მრგოლოვანი ხელით მშვენიერად დამუშავებულ ეტრატზე. ნაწერია ორ სვეტად. ზომა ხელნაწერისა: 23×20,5 სმ., ნაწერისა—18×6,2 (სვეტისა). მელანი შავია, ინიციალებაც უმეტესად შავად არის ნაწერი, მაგრამ ზოგჯერ წითურადაც.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი, კუთხოვანად. ვადაწერი ამბობს, რომ „ღირს ვიქმენ მე, გლახაკი იოვანე, ნართაულად ბერაი, აღსრულებად წმიდასა ამას სახარებასა ოთხთავსა... სალოცველად მეფეთა ჩუენთათჳს ღმრთივ აღდებულისა ზაგრატ ქართველთა მეფისა, დავით მაგისტროსისა, სუმბატ ერისთავთა-ერისთვისა და ღმრთივ მონიჭებულთა ძეთა მათთათჳს... დაიწერა დასაბამითგანთა წელთა ზ'ფ'ოზ', ქრონიკონი იყო მეცამეტედ ქეული რ'ფგ'. მაშასადამე, ხელნაწერი ვადაწერია იოანე-ბერას 973 წელს. მომგებელი არსადაა დასახელებული. ხელნაწერს მეორე ანდერძიც გააჩნია, საიდანაც ვიცობთ ხელნაწერის დაწერისა და შეწირვის ადგილს: *მე ივანე ბერამან, ნწერაღმან შატბერდელმან, შატბერდს დაეწერე და პარხალს შეეწირე სალოცველად ყოველთა ძმათა შატბერდელთა“-ო.*

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ლუკას სახარების დასაწყისია 1, 1—7.

ტაბულაზე, მარცხენა და მარჯვენა კიდებზე სათვალავია მუხლებისა, მაგრამ მუხლებად დაყოფა და სათვალავების აღნუსხვა იოანე-ბერას კი არაა, არამედ გვიანდელი ხანის (XVIII ს.), მიკნაბრის, ნიკოლოზ შთავარდაკნისა.

ხელნაწერის დაწერილობით აღწერილობა იხ. ა. შანიძესთან,—ქართული ოთხთავის ორი მტკლი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, თბ., 1945 წ., გვ. 032—039.

ტაბ. 18 და 14 (S 1141).—შატბერდის მრავალთავი.

ხელნაწერი, რომელიც სხვადასხვა თარგმნით და ორიგინალურ თხზულებათაგან შედგება, კრებულს ანუ მრავალთავს წარმოადგენს. იწოდება ასეთი სახელწოდებით იმის გა-

მო, რომ ის დაწერილია შატბერდს, კლარჯეთის განთქმულ მონასტერში, რომლის ამე-
ნება დაკავშირებულია IX ს.-ის ცნობილი ქართველი მოღვაწის გრიგოლ ხანძთელის
სახელთან.

ხელნაწერი შესრულებულია კარგ ეტრატზე მრგვლოვანი (1—255 გვ.) და კუთხოვანი
(256—588 გვ.) ხელით. ნაწერია ორ სვეტად. ხელნაწერის ზომაა 29×23 სმ., სვეტისა კი —
23×7,8 სმ.; მელანი შავია, ინიციალები და თავების სათაურები წითურად არის ნაწერი.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი, რომელსაც სრულად არ მოუღწევია. აქ გადამწე-
რი აცხადებს: „შეუდგე კეთილსა გულსმოდგინებასა მე, ცოდვილი და უნარჩვევის ყო-
ველთა მოწყესთაჲ, იოვანე ბერია და გავასრულე წმიდაჲ ესე წიგნი... მილუაწებითა [და
თანადგომითა] დედისა ძმისა ჩემისა მიქაელისა და ძმისა ჩემისა. და ვითისითა... და შევ-
წირე შატბერდს, საყოფელსა წმიდისა ღმრთის მშობლისასა, რომელსაცა შინა აღ[ვიზა]რდგი,
სალოცველად... მეფეთა ჩუენისა] ბაგრატ მეფისა და ყოველთა შეილთა მათთათჳს...“ ამ-
რიგად, ამ ხელნაწერის გადამწერი ყოფილა იოვანე-ბერია (პარხლის ოთხთავის დამწერი-
ვე, იხ. ზემოთ, ტაბ. 12), აღზრდილი შატბერდის მონასტერში. დრო ხელნაწერის და-
წერისა არ ჩანს (ანდერძის ნაწილის მოუღწევლობის გამო), მაგრამ უნდა ვიფიქროთ,
რომ ის პარხლის ოთხთავის დაწერის ახლო ხანს უნდა შესრულებიოს იოვანე-ბერის,
ე. ი. 973—976 წწ.-ში.

ტაბულებზე წარმოდგენილი ტექსტი ეკუთვნის იმ თავს, რომელიც სათაურად ატარებს:
„ეპიტაფაჲ კვარელისა თქუშული. ეპიტაფაჲ ეპისკოპოსი კონსტანტია ქალაქისაჲ, რომელ არს
დედა ქალაქთაჲ კვაროს ქალაქისაჲ, რომელ თქუა ათორმეტთა მათ თუალთათჳს“.

ხელნაწერის დაწერილობითი აღწერა ეკუთვნის: 1. ნ. მარს, Ипполит, Толкование Псалма пес-
не 111, русинский текст по рукописи X в.; Тексты и разсказы по архивно-группской филологии,
книга III, СПб., 1861 г. (წინასიტყვაობა); 2. ე. თაყაიშვილი, Описание рукописей. „Общество
распространения грамотности среди грузинского населения“, т. II, вып. 1—4, Тифлис, 1906—
1912 гг., გვ. 632—651.

ტაბ. 15 და 16 (A 88).—მცხეთის დავითნი.

ასე იწოდება ყველაზე უძველესი ხელნაწერი ფსალმუნთა წიგნისა, რომელიც რე-
დაქციულად ძველ ტექსტს შეიცავს. 150 ფსალმუნს წინ უძღვის ერთგვარ შეესავალად
ათანასე ალექსანდრიელის ძაღლისათჳს ფსალმუნთაჲსაჲ, ხოლო ბოლოს დართული აქვს
დამატებად სხვადასხვა პირთა გალობანი და ლოცვები (209—238) ქრონიკონი
(239—248), ფსალმუნთა განაწილება (249—251) და სხ...
ხელნაწერი შესრულებულია კარგ ეტრატზე მრგვლოვანი ხელით. ნაწერია ცალ
სვეტად. ხელნაწერის ზომაა 19,5×15 სმ., ნაწერისა კი — 14×9,5 სმ. მელანი შავია,
აქტივ ნახშირია წითელიც.

ანდერძი, მისწვებელი გადანაწერის ვინაობისა, დროსა და ადგილისა, წიგნს არ გააჩნია.
გადაწერის დროდ მკვლევართა ერთი ნაწილი 974 წელს მიიჩნევს, ხოლო მეორენი —
904 წელს. ამის საფუძველს იძლევა ის შენიშვნა, რომელიც ქრონიკონშია (237 რ.):
„დასაბამითგან რომელ წელნი გარდასრულ არიან, ესრეთ იცნობების: ჯუარცუმამდე უფ-
ლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა წელნი ჳფლად (5534), შემდგომად ჯუარცუმისა ვიდრე მოა-
ქამომდე (ე. ი. გადაწერამდე) შროდ“ (974). აკად. კ. ქეკელიძის მტკიცებით, ასეთი
თელის სისტემა (დასაბამიდან ჯუარცვა-ამალღებამდე) შემოღებულია VII ს.-ში შედგენილ
Chronicon Paschale-ში, რომელიც ძველად ჩვენშიც ყოფილა ცნობილი და ხმაირებული.
იფალისწინებს რა ამ პრინციპს, სხენებული მკვლევარი ასკვნის: „მცხეთის დავითნისა
შენიშვნაში სამი რიცხვობრივი მონაცემი გვაქვს: 1) ქვეყნის დასაბამიდან ქრისტემდე
5500 წელი ანინაჲ ალექსანდრიელის სისტემისა, 2) 34 წელი ქრისტეს ქვეყნად არსებო-
ბისა მის ამალღებამდე და 3) 974 წელი ამალღებიდან (ჩვენ. ჯუარცვიდან) ძველის გა-

დაწერამდე. ეს სამი ციფრი გააძლევს ჯამში (5500+34+974) 6508 წელს, ასე რომ, ანინანე ალექსანდრიელის ერას გათვალისწინებით და Chronicon I'aschali-ის პრინციპის მიხედვით, ქვეყნის დასაბამიდან ძველის გადაწერამდე გასულა 6508 წელიწადი. ქართული ეროვნული წელთაღრიცხვით კი, რომელიც ქვეყნის დასაბამიდან ქრისტემდე ითვლის არა 5500-ს, არამედ 5604 წელიწადს, ჩვენ მივიღებთ 6508—5604, ესე იგი—904 წელს როგორც თარიღს ამ საინტერესო ძეგლის გადაწერისას*.

მეთვს სუჟუნის ამ ხელნაწერის შესახებ იხ.: 1. მ. ჯანაშვილი, ქართული მწერლობა, წიგნი I, თბ., 1900 წ., გვ. 139—191; 2. თ. გორდანიკი, Описание рукописей древности Грузии, I, გვ. 29—34 და 3. კ. კეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, თბილისი, 1945 წ., გვ. 339—341.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ეკუთვნის იმ ნაწილს, რომელიც იწოდება: „ოქუმელი ნეტარისა ათანასის მთავარ-ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ, ვითარ-იგი დიდითა წადიერებითა გულსმოდგინე ყოფილ არს გამოქულებად ძალსა ფსალმუნთასა და უპოვნია ვინმე მოხუცებული ერთი მარტოდ მყოფი სავსე მადლითა სულისა წმიდისაჲთა და მისგან ზედამიწეულ არს ძალსა ფსალმუნთასა დავითისთა გულსხმის-ყოფად“.

ტაბ. 17.—ბერთის ოთხთავი.

ეს ოთხთავი ბერთას არის გადაწერილი (ბერთა კლარჯეთის სამონასტრო პუნქტი იყო). ნაკლებუნად მოღწეულ ანდერძში თარიღი არ იხსენიება, მაგრამ იქ დასახელებულია ისტორიული პირი—ერისთავთ-ერისთავი სუმბატ არტანუჯელი, რომელიც 988 წ. გარდაიცვალა. ამ მაჩვენებლის მიხედვით ბერთის ოთხთავი ამ წლამდის გადაწერილად მიაჩნიათ. აღნიშნული ანდერძიდან ეტყობილობთ, რომ ხელნაწერის მომგებელი ყოფილა ვინმე გაბრიელი.

ეს ხელნაწერი 1830 წ. გაუტანიათ ყარსიდან ამერიკის შეერთებულ შტატებში ამერიკელ მისიონერებს. ეხლა ის ინახება იქ, Andover—Newton Theological School-ში. ოთხთავის რამდენიმე ფურცლის ფოტო-პირი ამერიკელმა მეცნიერმა, პროფ. R. Blake-მ გადმოუგზავნა აკად. ა. შანიძეს, რომლის ნებართვით ერთ-ერთი გვერდი ნიმუშებში შევიტანეთ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს მარკოსის სახარების 2,26—3,6.

ბერთის ოთხთავი აღწერილია კეთ R. Blake-სა და N. Der-Nersessian-ს: The Gospels of Bert'liuy... «Byzantion», 16 (1941), fasc. 1, pp. 226—285. მცირე ცნობები ამ ხელნაწერის შესახებ გამოაქვეყნა ქართულად აკად. ა. შანიძემ: „ამერიკაში აღმოჩენილია ძველი ქართული ხელნაწერი“, გაზ. „კომუნისტა“, № 231, 17. XI. 1944 წ. (აქედის ცნობა).

ტაბ. 18 და 19 (S 391) მარტვილის ოთხთავი.

ხელნაწერი, რომელიც ოთხთავს წარმოადგენს, მარტვილის ოთხთავად იწოდება, რადგან იგი მარტვილიდან არის შემოსული საქართველოს მუზეუმის ხელნაწერთა S ფონდში.

ეს ნუსხა ორნაირი ხელით ნაწერია ეტრატზე. პირველი, რომელიც მრგოლვანს წარმოადგენს, შეიცავს ფურცლებს 1—130-მდის. ის X ს.-ისად ითვლება. მეორე ნაწილი კი, რომელიც შეიცავს ფურცლებს 131—184-მდის, კუთხოვნით არის შესრულებული. ხელნაწერის ამ ნაწილზე დართული ანდერძიდან იჩვენება, რომ ის 1050 წ. არის გადაწერილი.

მრგოლვანით ნაწერი ნაწილის გვერდები ორ-ორი სვეტისაგან შედგება. ხელნაწერის ზომაა 24×18,5 სმ., ხოლო ცალკე სვეტისა—17×5,5 სმ. არც დრო და არც აღდგოლი, ისე როგორც მომგებელი და გადანაწერი ამ ნაწილის ცნობილი არ არის. ათარიღებში მის მხოლოდ პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი წარმოადგენს მარკოზის სახარებას, სახელდობრ: 2,5-15.

ტაბ. 20 (N 1138).—სამოციქულო.

ეს ხელნაწერი სამოციქულოს უძველეს ნუსხათაგანია. ნაწერია მრგოლვანი ხელით ეტრატზე (176 ფურც.) ორ სვეტად. ზომა ხელნაწერისა არის 24×22 სმ., ხოლო ნაწერისა 19,5×15 სმ. საწერელი შავია, ალაგ-ალაგ, გარკვეული მიზნით, — წითელიც.

ხელნაწერს ანდერძი აზ გააჩნია, რის გამო უცნობია დაწერის დრო და ადგილი, ისე როგორც გადაწერი და მომგებელი. საფიქრებელია, რომ ხელნაწერის 106 რ-ზე ნუსხის ხელითვე სინგურით შესრულებულ მინაწერში მოხსენებული პირი, ეინმე გაბრიელი („ქრისტე, შეიწყალე გაბრიელ“), გადაწერი იყოს. პალეოგრაფიულად ხელნაწერი X ს.-ისა უნდა იყოს.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტია პრომიელთა მიმართ ეპისტოლის 14, 10-18.

ხელნაწერის აღწერილობა იხ. თ. გორჯანაშვილი—*Описание рукописей некроноса и др.* I. 1931 წ. № 345 (ერთ ხანს ეს ხელნაწერი ამ მუზეუმში ყოფილა, მერმე კი წერა-კითხვის საზ-ბის მუზეუმისთვის დაუბრუნებიათ და ეხლა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა S ფონდშია შეული — № 1138).

ტაბ. 21 და 22 (A 19).—ხვანური მრავალთავი.

ასე იწოდება მრავალთავის ეს ერთ-ერთი უძველესი ნუსხა. მისი ასეთი სახელწოდება იმით არის დაკავშირებული სენათთან, რომ იგი ერთ დროს იქ იყო დატული. ნაწერია ეტრატზე ორ სვეტად მრგოლვანი ხელით. ხელნაწერის ზომაა 38×23,5 სმ., ხოლო ნაწერისა— 33,5×10,5 სმ. (ცალკე სვეტისა). სათურებში ნახშიარია სინგური საწერელი, ხოლო დანარჩენი ნაწილი შავი საწერლით არის შესრულებული.

ხელნაწერს ანდერძი არ გააჩნია. ამიტომ არც დრო და ადგილი აღმოცენებისა, და არც გადაწერი თუ მომგებელი ხელნაწერისა ცნობილი არაა. პალეოგრაფიული ნიშნებით ხელნაწერი X ს.-ისად ითვლება.

ტაბულაზე წარმოდგენილია ტექსტი მე-11 თავიდან, ანუ საკითხავიდან, რომელიც სათურად იტარებს: „ოა საკითხავი. თქუმილი წმიდისა და ნეტარისა პეტრე მთავარ ეპისკოპოსისა იმრუსალემელისაჲ შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა“.

ხელნაწერი დაწერილებით აქვს აღწერილი ს. გორჯანაშვილი (სენათის მრავალთავი: საქართველოს არქივი, III, თბ. 1927 წ., გვ. 27-33).

ტაბულა 23 და 24 (A 509).—ქსნის ოთხთავი.

ოთხთავის ერთ-ერთი ძველ ნუსხათაგანია ქსნის ოთხთავი, რომელიც ასეთ სახელს იმის გამო იტარებს, რომ ის ქსნის ხეობაში (ახალგორის ეკლესიის ნანგრევებში) აღმოაჩინა 1880 წ. ცნობილია ისტორიკოსმა დ. ბაქრაძემ.

ნუსხა, რომელსაც ბლომად აკლია ფურცლები, ნაწერია მრგოლვანით ეტრატზე ორ სვეტად. მისი ზომაა 22,5×19 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 16,5×5,3 სმ. (ცალკე სვეტისა).

ანდერძი, მუწუყებელი ხელნაწერის დაწერის ადგილისა ან დროს შესახებ, ისე როგორც მისი მომგებლისა და გადაწერის შესახებ, ნუსხას არ მოეპოვება. დაწერის თარიღი მხოლოდ პალეოგრაფიული ნიშნებით არის განსაზღვრული (X ს.).

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტი ლუკას სახარებიდანაა: 21,9-23.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. ი. იმნაიშვილი, ქსნის ოთხთავის რედაქცია, „ლიტერატურული ძეგლები“, გვ. 291 — 321.

ტაბ. 25 და 26—(A 359). ოთხთავი.

ნუსხა, რომლიდანაც დღეს 23 ფურცელიაა ვადარჩენილი, ნაწერია მრგოლვანით კარგს ეტრატზე ორ სვეტად. მისი ზომაა 28,5×23,2 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 20,5×6 სმ. (ცალი სვეტისა).

ანდერძი, მუწუყებელი ხელნაწერის აღმოცენების დროსა და პირობების შესახებ, ხელნაწერს არ გააჩნია. დაწერის თარიღი მხოლოდ პალეოგრაფიული ნიშნებით არის განსაზღვრული (X ს.).

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს ლუკას სახარებას: 6,40-44 (პირველი ტაბულა); 11,22-26 (მეორე ტაბულა).

ტაბ. 27 და 28 (ს 405).—ოთხთავი.

ნუსხა, ერთ-ერთი ძველი ოთხთავი, ნაწერია კარგ ეტრატზე (149 ფურც.) მრგლოვანი ხელით ორ სვეტად. მისი ზომაა 29×23 სმ., თვით ნაწერისა კი — $21,5 \times 5,5$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ანდერძი, მაუწყებელი ხელნაწერის აღმოცენების დროსა და პირობების შესახებ, ხელნაწერს არ გაანჩნია. ხელნაწერს ორი მინაწერი აქვს; საფიქრებელია, ესენი ორივე გადაწერისა იყოს. ერთი, ასომთავრულით შესრულებული, ასე იკითხება (48 v): „ქრისტე, შეიწყალე გიორგი (გ'ი), ამენ“; ხოლო მეორე, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული, ასე: „წმიდაო მახარებელო მარკოზ, მეოხ მეყავ წინაშე ქრისტესა. ლოცვა ყავთ, მონანო ქრისტესნო, გაბრეილისთჳს (გ'ზღისთჳს).“ ვინ არიან გიორგი ან გაბრიელი, არა ჩანს. უკანასკნელი, შესაძლებელია, გადაწერი იყოს. ხელის მიხედვით იგი Xს.-ისაა.

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტები წარმოადგენს ლუკას სახარებას: 1,48-63.

ტაბ. 29 და 30 (ს 407).—სამოციქულო.

ერთი უძველეს ნუსხათაგანი, რომელიც შეიცავს ახალი აღთქმის წიგნებს (პავლეს ეპისტოლეებს, საქმე მოციქულთასა და კათოლიკე ეპისტოლეებს) ერთგვარი შესავლით, რაც ეფთალის სტიქომეტრიად იწოდება სამეცნიერო ლიტერატურაში.

ხელნაწერი შეიცავს 265 ფურცელს. ნაწერია კარგ ეტრატზე, ორ სვეტად, მრგლოვნით. ხელნაწერის ზომაა $25,2 \times 21,3$ სმ., ხოლო თვით ნაწერისა $18,5 \times 6$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ანდერძი, მაუწყებელი მომგებლის ან დამწერის ვინაობისა, თუ გადაწერის ადგილისა და თარიღისა, ხელნაწერს არ შემორჩენია. ერთგან (256 r.) ნუსხა-ხუცურით სწერია: „იესუ ქრისტე, აღუხუენ ჳელნი მონასა შენსა ბასილ ბერს“-ო, რაც შეიძლება გვაფიქრებინებდა, აქ გადაწერი თუ იგულისხმებო, მაგრამ სიტყვები — „ბასილ ბერს“ — განსხვავებული ხელით არის შესრულებული, რის გამო ნამდვილად მას გადაწერად ვერ მივიჩნევთ. ნუსხის ხელის მიხედვით სამოციქულო X ს.-ის დასასრულისა ჩანს.

ტაბულებზე აღბეჭდილია II ეპისტოლე თესალონიკელთადმი — 3,3-18.

ტაბ. 31 (A 86).—იაკობის ეამის-წირვა.

ასეთი სახელწოდებით ცნობილი ნაწარმოების ყველაზე უადრინდელესი ხელნაწერია. ნაწერია კარგ ეტრატზე (86 ფურც.) მრგლოვანი ხელით ერთ სვეტად. მისი ზომაა $19,5 \times 14$ სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — $14 \times 8,5$ სმ.

ანდერძში, რომელსაც ნაკლები სახით მოუღწევია. ვკითხულობთ: „მე, ქრისტეს მიერ სემონ (ს'შ6) ქართლისა კათალიკოზმან, დაეწერენ წმიდანი ესე ეამის-წირვანი სამღვდელთ-მოდღურად საწირავად...“ (გვ. 117). სხვა ადგილიდან უფრო მკაფიოდ ჩანს ამ სემონის როლი: „მოიქსენე, უფალო, და ადიდე მომგებელი ამათ ეამის-წირვათაჲ სემონ (ს'შ6) ქართლისა კათალიკოზი“ (გვ. 57). მაშასადამე, ხელნაწერის მომგებელი, ე. ი. დამკვეთი ყოფილა სემონ ქართლისა კათალიკოზი, რომელსაც XI ს.-ის დამდეგის მოღვაწედ მიიჩნევენ. ერთი ადგილიდან (გვ. 68) გადაწერილი ჩანს. ის ვინმე ცისკარა მწერალი ყოფილა.

ხელნაწერის გადაწერის თარიღი აღარსად გვგვდება (აღბაჲ, ან დერძის დაკლებულ ნაწილში იხსენებოდა), რის გამო დათარიღება სემონ კათალიკოზის ზეობით ხერხდება მხოლოდ.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ეამის-წირვიდანაა, რომლის სრული სათაური შემდეგია: „ეამის-წირვაჲ წმიდისა იაკობ მოციქულისაჲ, ძმისა უფლისაჲ, პირველ მთავარ-ეპისკოპოსისა იერუსალმელისაჲ“.

ხელნაწერის აღწერილობა იხ. თ. ქორდანიასთან:—Описание рукописей церковного музея... т. I, гл. 85—87 და კ. ქეკელიძესთან: Архив-гравилетский архивариатикон, гравилетский текет... под редакцией и с предисловием П. С. Кекелидзе, Тифлис, 1912 г., гл. XVI—XIX.

ტაბ. 32 და 33 (A 28).— ურბნისის ოთხთავი.

ასეთ სახელწოდებას იმიტომ ატარებს ეს ხელნაწერი, რომ ის თბილისის სიძველეთსაცავში შემოსულია ურბნისის ეკლესიიდან. ნაწერია მრგლოვნით ორ სვეტად კარგ ეტრატზე (222 ფურც.). ხელნაწერის ზომაა 19,8 X 14,5 სმ., თვითონ ნაწერისა კი — 15,5 X 4,5 სმ. (ცალი სვეტისა).

ანდერძი, მაღწევები ხელნაწერის აღმოცენების შესახებ, ხელნაწერს არ გააჩნია. ერთგან (გვ. 362) ნუსხა-ხუტურად ნაწერი მინაწერი მოეპოვება: „ჟ, წმიდანო ღმრთისანო, მოიქენეთ სული იოვანესი გლახ ტატანელისა ლოცვასა შინა თქუენსა“. საფიქრებელია, რომ აქ მოხსენებული იოვანე ტატანელი გადაწერი იყოს. ხელის მიხედვით ხელნაწერი XI ს.-ის პირველი ნახევრისა უნდა იყოს.

ტექსტი, ტაბულგებზე წარმოდგენილი, ლუკას სახარებდიანაა: 2,34 - 51.

ხელნაწერის აღწერილობა იხ. თ. ქორდანიასთან:—Описание рукописей церковного музея, т. I, гл. 21-23.

ტაბ. 34.— სინას მრავალთავი.

ამ მრავალთავს წინათაც შეეხებო. მისი აღწერილობა იხილეთ მეექვსე ტაბულასთან. ტაბულაზე წარმოდგენილია ორნაირი ხელით ნაწერი ტექსტი: მრგლოვნითა და კუთხოვნით. პირველი ხელით ნაწერი ტექსტი გაგრძელება იმისა, რაც მეშვიდე ტაბულაზეა აღბეჭდილი, სახელდობრ ანდერძისა. ხოლო მეორე ხელით, კუთხოვნით ნაწერი (აქ მოყვანილი, როგორც ამ ხელის უძველესი თარიღიანი ნიმუში) ანდერძის იმავე ავტორს — მაკარის—კუთუენის და დაწერილია იმავე გადაწერის—ამონას—მიერ, რომელსაც ხელნაწერი გადაუწერია.

ტაბ. 35 და 36 (H 2124).— იოანე ოქროპირის ცხოვრება.

ერთი უძველესი თარიღიანი ხელნაწერია ნუსხა-ხუტურით ნაწერებს შორის. იგი 257 ფურცელს შეიცავს. ნაწერია კარგ ეტრატზე. ხელნაწერის ზომაა 16 X 13 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 11,5 X 8,5 სმ.

ხელნაწერს ანდერძი მოეპოვება; იგი გვაუწყებს გადაწერისა და მომგებლის ვინაობას, გადაწერის ადგილსა და დაწერის თარიღს. — „... მე მიქელ ხუცესმან ფანასკერტელმან, უცებნან ცნობითა და უგუნურმან გონებითა და უნარჩევსმან ყოველთა მონაზონთა, გულს-ვიდვინე მოგებაჲ ამის წიგნისაჲ და დავაწერიე სულიერსა ძმისა ჩემსა ივანე საფარულსა სალოცვესა სულისა ჩემისა ... და შევიწიე წმიდასა მათსა სინასა, საყოფელსა წმიდისა მოსესა, სადაცა მე თვთ მკვდრ ვიყავ... მე გლახაკი და უღებდი და ფრად ცოდვილი მწარალი ამისი ივანე საფარელი და სულიერნი ძმანი ჩემნი... ლოცვასა წმიდასა მოგვსენენით ... და რომელი დამეკლოს, შემინდვეთ ღმრთისათჳს, დიდსა სწრაფსა და უძღურებასა შინა დავეწერე სიყუარულითა ძმისა ჩემისა მიქაელისითა... დაიწერა ესე წმიდაჲ წიგნი იოვანე ოქროპირისაჲ ლავრასა შინა ძუელსა მამისა ჩუენისა ხარიტონ მოლუაფისა და მოწამისასა. დასაბამითაჲნი წელი იყვნეს ზ'ფ'ო'ბ, ქრონიკონი იყო ჳ'ჰ'ჰ'ჰ'“.

ამ მოწმობიდან ჩანს, რომ ხელნაწერის დამკვეთი ანუ მომგებელია მიქაელ ხუცესი, ფანასკერტელი, დაწერია ივანე საფარელი, რომელსაც ის გადაუწერია 968 წ., ლავრასა შინა ძუელსა მამისა ჩუენისა ხარიტონ მოლუაფისა და მოწამისასა, რაც, როგორც აკად. კ. ქეკელიძე აღნიშნავს, პალესტინის პალეგრა, ან უკეთ, პალეა ლავრასის (იხ. კ. ქეკელიძე, ქართული ლიტურის ისტორია, I², გვ. 83).

იოანე ოქროპირის ცხოვრების ამ ხელნაწერის შესახებ იხ. ილ. აბულაძე: ქართული წიგნები იოანე ოქროპირის ცხოვრებისა და ზისი გამოძახილი ძველ ქართულ მწერლობაში, ენიშის მოამბე XIX, გვ. 57-72.

ტაბ. 37 (ათონის ხელნაწ.)—ათონის სამოციქულო.

ერთი უძველეს ნუსხათაგანი, რომელიც შეიცავს ახალი აღთქმის წიგნებს — პავლეს ეპისტოლეებს, საქმე მოციქულთასა და კათოლიკე ეპისტოლეებს. თავნაკული, შედგება 237 ფურცლისაგან.

ხელნაწერი ნუსხა-ხუცურით არის შესრულებული ეტრატზე. თითო გვერდზე ორი სვეტია. მისი ზომაა 223 × 172 მმ., ხოლო ნაწერისა — 182 × 118 მმ. სვეტებს შორის მანძილი 18 მმ. შეადგენს.

ნუსხას ანდერძი მოეპოვება (236 r.), საიდანაც ირკვევა მომგებელი პირის ვინაობა, დაწერის ადგილი და დრო: „...მე მიქაელ გლახაკმან სახელად ხუცესმან ... მოვივე წმიდაჲ ესე პავლუ... დაიწერა წმიდასა მთასა ოლინბოჯასასა, საყოფელსა წმიდათა კოზმან-დამიანეთასა, პატრიარქობასა კოსტანტინეპოლეს პოლიოქტოჯასა, მეფობასა ნიკიფორესა...“ აქიდან ჩანს, რომ ნუსხის მომგებელი ყოფილა მიქაელ ხუცესი და გადაუწერიათ ის კოზმასა და დამიანეს მონასტერში ოლიმპოს მთაზე, ბითინიაში, ნიკიფორე ფოკას მეფობისას (959—959 წწ.) და კოსტანტინეპოლის პატრიარქ პოლიევქტის მღვდელ-მთავრობისას (956—970 წწ.).

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს საქმე მოციქულთას 23,14-29.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხილეთ: R. Blak. Catalogue des manuscrits géorgiens de la bibliothèque de la lavre d'Yvrou au mont Athos. «Revue de l'Orient Chrétien, 3 e serie, t. IX (XXIX) n° 3-4 (1833-34), pp. 225-271. ხელნაწერი აქ შესულია № 42-ით. ზემოთ მოყვანილი ცნობები ამ აღწერილობიდან ვიღებთ.

ტაბ. 38 და 39 (S 1141).—შატერდის მრავალთავი.

ამ მეტად საგულსნამო ხელნაწერის შესახებ საქირო ცნობები ზემოთ, ტაბ. 13 და 14-თან დაკავშირებით მოვეცით. აქ მხოლოდ ის უნდა დავსძინოთ, რომ ტაბულებზე წარმოდგენილი მრავალთავის ტექსტი იმ თავიდანაა, რომელიც სათაურად ატარებს: „წმიდისა იპოლიტეს თქუმული კურთხევათა მათთჳს იაკობისთა, ვითარ-იგი ათურამეტნი ნახბეტნი აკურთხნა“.

ტაბ. 40 და 41 (H 1316).—იოანეს გამოცხადების თარგმანები.

ნუსხა-ხუცურით შესრულებულ თარიღიან ხელნაწერა შორის ერთი უძველესთაგანი ნუსხა შეიცავს ევთიმიე ათონელის მიერ თარგმნილ იოანე ლეთისმეტყველის გამოცხადებასა და ამ უკანასკნელის ანდრია კესარიელისეულ კომენტარიებს.

ხელნაწერი შედგება 210 ეტრატის ფურცლისაგან. მისი ზომაა 17,5 × 13 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 11,8 × 7,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი, მაუწყებელი გადაწერის ვინაობისა, დაწერის ადგილისა და თარიღისა. — „...ღირს ვიქმენ მე, უღირსი და ცოდვილი საბა... დაწერად ქელითა ჩემითა წმიდასა ამას და კეშმარიტსა წიგნსა გამოცხადებისასა... ბრძანებითა სულიერისა მოძღურისა ჩემისა გრიგოლისითა და ძმისა ჩემისა იოვანესითა და გულსმოდგინედ ვიხარკე, რათა უტომელად დაწერო. და კულად შევაწამე და, სადაცა ვგოვინა თუ დაკლებული ანუ შემატებული, ვიდრე ასოდ ერთადმედ, ყოველივე გავჰმართე და, ვგონებ, თუ პირველსა უმეტესს არს. აწ თქუენცა, რომელი სწერდეთ, ვგრევე ყავთ... დაიწერა საბერძნეთს, მთასა წმიდასა ოლიმპოსს, საყოფელსა წმიდისა ღმრთის-მშობელისასა, ლავრასა შინა სახელით კრანთას, მეფობასა ბასილისსა და კოსტანტინესსა, პატრიარქობასა ანტონისსა და ფიცხლად განდგომილებასა ვარდა სკლეროსისსა, კირსა დიდსა საბერძნეთისასა, ოკრებასა გლახაკთასა და აწუუედასა კაბუქთასა უწყალოდ ურთიერთას მახვლითა — ძმა ძმისა ზედა და მამაჲ შეილსა ზედა. ესე ყოველი იქმნებოდა, ამას რაჲ წიგნსა ვწერდი, ხოლო თუ ძლევაჲ ვის მიეცემოდა, არავინ უწყობდა თვნიერ ღმრთისა... დასაბამითგანნი წელი იყენეს ზვჰჰ, კრონიკონი იყო რჳჴ“. ამრიგად, გადაწერა ყოფილა საბა, დაუწერია დიდი ზედმიწევნითობითა და გულმოდ-

გინებით ოლიმპოს მთაზე, ბითონიას, კრანიას სახელით ცნობილ ლავრაში, 978 წელს (582 — 5604 = 198 + 780), ისეთ დროს, როცა ბიზანტიის კეისრებს — ბასილსა და კოსტანტინეს — გასდგომიათ ვარდა სკლიაროსი.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ანდრია კესარიელის განმარტებიდანაა: „წმიდისა მამისა ჩუენისა ანდრიაჲს მთავარ-ეპისკოპოსისა კესარია-კაბადუქიელისაჲ თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ იოუენე მახარობელისაჲ, რომელი სთხოა სხუემან ებისკოპოსმან და ამან მიწერა ესე მისა...“

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ.; „ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო სახ-ბის ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერები (II კოლექცია)“, ტ. III, შედგენილი და დასაბუქად ღ. შაბაღბული კრისტინე შარაშიძის ხელმძღვანელობით: და რედაქციით, თბილისი, 1948 წ., გვ. 292-3.

ტაბ. 42. 43 და 44. — ოშკის ბიბლია.

ბიბლიის ცნობილ ქართულ ხელნაწერთა შორის ყველაზე უძველესი თარიღიანი ნუსხა ასე იწოდება იმის გამო, რომ ოშკშია (ტაოშია) გადაწერილი, ხოლო დღეს საბერძნეთს, ათონის მთაზე ინახება.

ხელნაწერი ორი ნაწილისაგან შედგება: 532 და 428 ეტრატის ფურცლისაგან. ნაწერი ნუსხა-ხუცურით ორ სვეტად. ხელნაწერის ზომაა 445 X 323 მმ., ნაწერი სვეტისა კი — 330 X 102 მმ.

ხელნაწერის ანდერძ-მოსახსენებლები გააჩნია, საიდანაც ვცუობილობთ ცნობებს წიგნის მომგებლისა და ვადაწყურის ვინაობის შესახებ, ისე როგორც მისი დაწერის ადგილისა და დროს შესახებ. 1—„...დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი ლავრასა შინა დიდსა უშკს, საყოფელსა წმიდისა ნათლისმცემლისასა...“ (მეფეთა IV წიგნის ბოლოს, 219 v.). 2—„...ჲე, იოანე, თორნიკ ყოფილმან, ძემან სულკურთხეულისა ჩორდენისმან, მოუგე წმიდაჲ ესე წიგნი მეფეთაჲ სალოცველად თავისა ჩემისა და ძმათა ჩეთა და შეილთა ჩემთათჲს... დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი გელითა სამთა მწერალთაჲთა: მიქაელისითა, გიორგისითა და სტეფანესითა... ქორნიკონს რეშ“ (მალაქია წინასწარმეტყველის წიგნის ბოლოს, 427 რ. — 428 v.).

მოყვანილი ამონაწერებიდან ნათლად ჩანს, რომ ხელნაწერის მოპყებელია ცნობილი იოანე-თორნიკ; ვადაწყურია სანი პირი: მიქაელი, გიორგი და სტეფანე; ვადაწყურის ადგილია ოშკი და დაწერის თარიღია 978 წ. (198 + 780).

ტაბულებზე წარმოდგენილია სამივე ხელი. ტაბ. 43-ზე აღბეჭდილი გვერდის (309 v.) ძირა კიდზე არსებული შენიშვნა: „აქამდე გიორგისი, აქამთჲს მიქაელისი წილმართ...“, გვიჩვენებს, რომ მომდევნო 310 რ. (ტაბ. 44) ნამდვილად მიქაელის ნაწერია, ხოლო ამისგან განსხვავებული წინა ტაბულებზე წამოდგენილი გვერდების ხელი, უნდა ვიფიქროთ, ერთი (ტაბ. 42) სტეფანესისა და მეორე (ტაბ. 43)—გიორგისი.

ტაბ. 42-ზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს შექმნათა 50,6-21, ხოლო ტაბ. 43 და 44-ზე აღბეჭდილი — ისო ზირაქის წიგნის 11,28 — 12,16.

აღწერილობისათვის იხ. R. Blake. Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la lavre d'Ivriou au mont Athos. «Revue du l'orient Chrétien» 3 s. série, t. VIII (XXVIII). 1932 წ., რომელშიაც ეს ხელნაწერი აღწერილია № 1-ად (ზემოთ მოყვანილი ცნობების ნაწილი კიდან გამოვიყენეთ). იხ. აგრეთვე თ. შარაძისა და ონიკაიშვილისა Onicaishvili Onicaishvili მუსეი, კა. II, თბილისი, 1902 წ., გვ. 35 — 41 (სადაც მოცემულია აღწერილობა ოშკის ბიბლიისაგან ვადაღებული ერთ-ერთი პირის); ოშკის ბიბლიას აწვამად სცემს აკად. ა. შანიძე ხელნაწერიდან ვადაღებული ფურცლო-პირების მიხედვით. ჯერჯერობით ვამოსულია I ტომის ორი ნაკვეთი: „წიგნი ძველისა აღთქმისანი“, ტ. I, ნაკვ. 1, თბილისი, 1947 წ. და ტ. I, ნაკვ. 2, თბილისი, 1948 წ.

აღბოშში წარმოდგენილი ნიმუშები აკად. ა. შანიძემ ვადაღებულ ვამოსაქეენებლად

ტაბ. 45 (A 05). — პარხლის მრავალთავი.

ქართულ ხელნაწერთა შორის მოკულობით ყველაზე უდიდესი ეს ნუსხა, ვადაწყურის ბარხალს (ტაოში) და ამიტომ პარხლისად იწოდება. ნაწერი კარგ ეტრატზე ორ სვეტად

ნუსხა-ხუცურით. ხელნაწერი 658 ფურცელს შეიცავს. მისი ზომაა 48×35 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — $36,5 \times 10$ სმ. (სვეტისა).

ხელნაწერს ერთგან გადამწერისავე ხელით მოსახსენებელი მოეპოვება, საიდანაც ეტყობილობთ გადამწერის ვინაობასა და გადაწერის ადგილს.—პირველ, ოდეს ამის წიგნსა დაიწყო, ესე მედეა გულსა, ვითა დედათა წამებამ და ცხოვრებამ ოდენ დაეწერო... ეგებნე დედა და ესთენ ვპოვე, ვერალარა შემეძლო ძებნა. მერმე ესე მამათა მოწამეთა, რომელი პარხალს არა ეწერა, იშხნით მოვიღე და მით გავასრულე... სული გაბრიელ პატარაისა და მოიკუნეთ...“ აქიდან აშკარაა, რომ გადამწერი ხელნაწერისა გაბრიელ პატარაისა და ადგილი, სადაც მას ის უწერია, პარხალია.

დაწერის თარიღი ნუსხას არ გააჩნია. ხელისა და შინაარსის მიხედვით მას, ამ ბოლო ხანებში, X ს.-ის ნაცვლად XI ს.-ის დამდეგისად მიიჩნევენ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ თავიდან არის, რომელიც იწოდება: „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანე ოქროპირისა, კოსტანტინეპოლელ მთავარ-ეპისკოპოსისა, ხარებისათჳს წმიდისა ღმრთის მშობელისა მარიაჲსა მთავარ-ანგელოზისა გაბრიელის მიერ“ (ტექსტი გამოცემულია ილია აბულაძის მიერ: „მრავალთაჲ“, ენობის „მოამბე“, XIV, გვ. 255—260).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ქორდანიას Описание рукописей церковного музея, I, გვ. 96—114 და მ. ჯანაშვილის „ქართული მწერლობა“, წიგნი I, თბილისი, 1900 წ., გვ. 134—136.

ტაბ. 46 (S 4027).—პარხლის ოთხთავი.

ნუსხა-ხუცურით ნაწერი ერთი უძველეს ოთხთავთაგანია. ნაწერია ეტრატზე (147 ფურც.) ორ სვეტად. ხელნაწერის ზომაა 29×21 სმ., ხოლო ნაწერისა — $23,5 \times 8$ (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერის 133 რ-ზე გადამწერის ანდერძი მოიპოვება. იქ ვკითხულობთ: „ღიდებაჲ შენდა ... სამებარა წმიდაო, რომელმან ღირს მყავ ცოდვილი ესე აღსრულებად საქმისა ამის კეთილისა. დაესრულა სახარებამ ოთხთავი ჯელითა ჩემ ცოდვილისა გაბრიელ პატარაისა და თა“. როგორც აქიდან ირკვევა, ხელნაწერის გადამწერია გაბრიელ პატარაი, ჩვენთვის უკვე ცნობილი პირი, ესლახან აღწერილი ხელნაწერის (A 95) გადამწერი. ვინაიდან გაბრიელ პატარაი პარხლის მონასტრის მოღვაწედ ჩანდა X—XI ს.-ში, ამიტომ ეს ოთხთავიც მას იმავე ადგილსა და დროს უნდა ჰქონდეს გადაწერილი. ამაში ექვს არ სტოვებს არც ხელი, რომელიც ორივეგან ყოველმხრივ ერთნაირია.

ტაბ. 47 (A 603).—იაღვარი.

საგალობლების წიგნთა შორის უძველეს ხელნაწერთაგანია ეს იაღვარი, რომელიც შეიცავს დღესასწაულების გარკვეული რიგით დაწყობილ საგალობლებს სანოტო ნიშნებით. ნაწერია ეტრატზე ნუსხა-ხუცურით. შედგება 229 ფურცლისაგან. ხელნაწერის ზომაა $16,7 \times 11,5$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $13,7 \times 7,2$ სმ.

სხვადასხვა ადგილს გადამწერისავე ხელით აღბეჭდილია: „ქრისტე, შეიწყალე იორდანე და იოვანე, ამენ“ (116 გვ.), რაც გადამწერთ უნდა ეხებოდეს. ხელისა და შინაარსის მიხედვით ეს იაღვარი X—XI ს.-ისა უნდა იყოს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი არის იმ თავიდან, რომელიც ასეთ სათაურს ატარებს: „შესხმანი წმიდისა ღმრთის მშობლისანი“.

აღწერილობისათვის იხ. თ. ქორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. II, გვ. 106—107.

ტაბ. 48 (A 696). იაღვარი.

ეს იაღვარიც, საუფლო და მთავარი დღესასწაულებისა, ერთი უძველეს ნუსხთაგანია. ნაწერია ეტრატზე ნუსხურად. შეიცავს 179 ფურცელს. ხელნაწერის ზომაა $18 \times 13,7$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $15,2 \times 9$ სმ.

ანდერძი, მომთხრობი ხელნაწერის აღმოცენების შესახებ, ხელნაწერს არ შემორჩენია, რადგან მას ბლომად აკლია ფურცლები. ხელის მიხედვით იგი X—XI ს. უნდა ეკუთვნოდეს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ამ თავიდანაა, რომელიც სათაურად ატარებს: „იენისა კ. მამასია“.

აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟ რ დ ა ნ ი ა ს Описаніе рукописей древняго языка, ტ. II, გვ. 104.

ტაბ. 49 და 50 (S 425).—**მიქაელ მოდრეკილის იადგარი.**

ასე იწოდება ძველი ქართული საგალობლების ყველაზე უფრო ვრცელი კრებული, რომლის შემდგენელი და უდიდესი ნაწილის გადამწერიც მიქაელ მოდრეკილია. მთლიანად ნუსხას არ მოუღწევიან; შემორჩენილი ნაწილი შეიცავს 544 ფურცელს. ნაწერია კარგ ეტრატზე ნუსხა-ხელური ხელით (ანდერძებია მხოლოდ მრგლოვანი ხეცურით ნაწერი). ხელნაწერის ზომაა 38,5 × 30,5 სმ., ნაწერისა კი — 29 × 22 სმ.

ხელნაწერს რამდენსავე ადგილს ანდერძი ახლავს. ჩვენ მიერ აღებულ ტექსტთან დაკავშირებულ ანდერძში ვკითხულობთ: „შეწვენითა ღმრთისაათა, რომელი-იგი არს მიზეზი ყოელისა კეთილისაჲ, ზე, გლახამან მიქაელ მოდრეკილმან, ძმისწულმან ღმერთ-შემოსილისა მამისა დავითისმან, ვილუაწე და ყოელით კერძო შრომაჲ ვაჩუენე უზეშთაჲს ძალისა ჩემისა და ფრიადითა სარკებითა და გულსმოდგინედ ძიებითა შეგვირბენ ძლისპირანი ესე ყოელით კერძოვე, რომელნი ვპოვენ ენითა ქართველთაათა: მეხურნა, ბერძულნი და ქართულნი, სრულნი ყოელითა განგებითა. და დავწერენ წმიდასა ამას შინა წიგნსა ყოელითა განმარტებითა და კვშმართებითა. და ესრეთ განვაწესე თავით თვსით და უმჯობეს ყვეა უმეტრებითა სიგლახაჲისა ჩემისაათა, რამეთუ ყოელსა ჴმასა პირველ უფალა დალატყავისა ძლისპირნი დავწერენ და შემდგომად გლობანი თჳნიერ ქარაგმისა. და ყოელითურთ სრულ იქნან მუშაკობაჲ ესე საღმრთოჲ ძალითა და შეწვენითა დიად სახიერისა მხოლოჲსა ღმრთისაათა, რომელი კურთხეულ არს აწ და შერმეთა მათ საუკუნეთა, ამენ“.

აქიდან ჩანს, რომ მიქაელს შეუკრებია ძლისპირნი სხვადასხვა წყაროდან და დაუწერია ისინი გარკვეული რიგით და, რაც მთავარია, უქარაგმოდ. უქარაგმოდ ნაწერია კრებულის საკმაოდ ვრცელი ნაწილი (ქარაგმისათვის მიუშვართავს მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როცა სტრიქონში აღარ ეტეოდა მოსათავსებელი ტექსტი. აქ კი დაუქარაგმებია სტრიქონის ბოლო სიტყვები). უქარაგმოდ ნაწერი ძველი ქართული ტექსტი საერთოდ არ მოგვეპოვება, რის გამოც კრებულის ამ უქარაგმოდ ნაწერ ნაწილს დიდი მნიშვნელობა აქვს ქარაგმის საკითხისათვის ძველს ქართულ მწერლობაში.¹

ტაბულა 50 ხელნაწერის მთლიან გვერდს წარმოადგენს, ხოლო ტაბულა 49 — ამ გვერდის ერთ ნაწილს. ასე წარმოვადგინეთ ეს უკანასკნელი იმის გამო, რომ ტექსტის ამოკითხვა გაადვილებოდა მკითხველს და თანაც კარგად გაერჩია ასოებიც, რომლებიც მთლიანი გვერდის შემცველ ტაბულაზე ასე ნათლად არა ჩანს.

ტაბულაზე წარმოდგენილი ტექსტი ნაწილია იმ ძლისპირისა, რომელიც მიძღვნილია ქრისტეს შობისადმი („ძლისპირნი და ღმრთის მშობლისანი“). ამ თემისადმი მიძღვნილი საგალობლები სანატო ნიშნებიანია, რომლებიც დღემდის არაა ამოცნობილი. ხელნაწერს დაწერის თარიღი არ გააჩნია, ხელით კი X—XI ს.ისა უნდა იყოს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. მ. ჯანაშვილის „საუნჯე მათე საუჯნისა“, თბილისი, 1891 წ., თ. ჟ რ დ ა ნ ი ა ს „ქრონიკები“, ტ. I, თბილისი, 1892 წ. (გვ. 111—122) და კ. კეკელიძის

¹ მიქაელის კრებულის ამ უქარაგმო ტექსტს გამოსაცემად ვამზადებთ.

ტაბ. 51 და 52 (A 307).—აპოკალიპსის თარგმანება ანდრია კესარიელისა.

აპოკალიპსის ანდრია კესარიელისეული კომენტარიების ქართული თარგმანის ერთი უძველეს ნუსხათაგანი ნაწერია ეტრატზე ნუსხა-ხუცურით. ხელნაწერი 452 გვერდს შეიცავს, რომელთაგან პირველი 54 გვერდი გვიან (XVII ს.-შია) დართული. ძველი ხელნაწერისა, მაშასადამე, 398 გვერდია შემორჩენილი. ამ ნუსხის ზომაა 26 X 19 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 20 X 12,2 სმ.

ხელნაწერში მრავალი მინაწერი მოიპოვება, ზოგი დამწერის ხელითვეა შესრულებული. ასე, მაგალითად იმ თხზულების ბოლოს, რომელიც სათაურად ატარებს — წმინდისა მამისა ჩუენისა ანდრიაჲს მთავარ-ეპისკოპოსისაჲ კესარია-კაპადოკიელისაჲ თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ წმინდისა იოვანე მახარებელისაჲ და რომლის ნაწილი ტაბულებზეა აღბეჭდილი, კვითხულობთ: 1. „უფალო ღმერთო, ადიდე სული მამისა ეფთჳმესი, რომელმან ესე წმიდაჲ წიგნი თარგმნა, ამენ“; 2. „...ლოცვა ყავთ უღირსისა და ფრიად ცოდვილისა დოსითეოსჲს და ზომად წერისა და დაკლებისათჳს შემინდევით“. აქიდან ირკვევა, რომ ამ თხზულების მთარგმნელია ევთიმე ათონელი, ხოლო გადამწერი ვინმე დოსითეა.

ხელნაწერი უთარილოა; ხელით კი X—XI ს.-ისა უნდა იყოს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, გვ. 392 — 395.

ტაბ. 53 (A 92). — არიოზისა და ეენომიოსის მიმართ გრიგოლ ღვთისმეტყველისა.

ხელნაწერი, რომელიც ევთიმე ათონელის მიერ ნათარგმნ გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებებს შეიცავს, ნაწერია კარგ ეტრატზე ნუსხა-ხუცურად. ნუსხა სულ 845 გვერდისაგან შედგება, მაგრამ აქიდან მხოლოდ 680 გვერდია ძველი ხელნაწერისა. ამის ზომაა 26,2 X 20,5 სმ., თვით ნაწერისა კი — 20 X 13,6 სმ.

ხელნაწერიც გადამწერისავე ხელით შესრულებული მრავალი მინაწერი მოიპოვება. მათით ირკვევა წიგნის მთარგმნელი, მომგებელი და გადამწერლები. ასეთებია, მაგალითად: 1. „ქრისტე. ადიდე. მამაჲ ეფთჳმე, ამისი გამომთარგმანებელი, ორთაჲე შინა სოფელთა საუკუნოდ“ (ასომთავრული ხუცურით, გვ. 210); 2. „ამის წიგნისა მომგებელსა მიქაელ ხუცესს შეუნდენენ ღმერთმან“ (ნუსხა-ხუცურით, გვ. 361); 3. „დაიწერა ჳელთა ზაქარიაჲსითა, არსენისითა და ბასილისითა, ღმერთმან გარწმუნოს, ჳსენებულ გუყუენით წმიდათა ლოცვათა თქუენთა“ (ნუსხა-ხუცურით, გვ. 555). დასახელებული პირები ათონის მთაზე მოღვაწედ არიან მიჩნეული, ასე რომ ხელნაწერი ათონური წარმოშობისა ჩანს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ თავიდანაა, რომელიც ატარებს სათაურად: „თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ ღმრთისმეტყველისაჲ ძისათჳს, პირველ საუკუნეთა მამისაგან შობილისა, თავი ა: ხოლო საკითხავი ესე სიტჳს გებაჲ არს მწვალებელთა მიმართ არიოზ და ეენომიოს და მსგავსთა მათთა და მხილებთაჲ ურჩულოჲსა ამის და ბოროტისა წყალებისაჲ მათისაჲ მის თჳსჳე, თავი მეორე“ (455 გვ.). ხელნაწერი უთარილოა; ხელის მიხედვით XI ს.-ის დამდგენისა ჩანს.

აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, გვ 93 — 94.

ტაბ. 54 და 55 (A 1760).—მამათა სწავლანი (ფრაგმენტები).

მამათა სწავლანი, რომელთაგან ერთი ეფრემ ასურისა, როგორც ეს აღნიშნულია 54 ე ტაბულაზე წარმოდგენილ ტექსტში, ფრაგმენტის სახით არის მოღწეული ჩვენამ.

დის. ამ ნაწილს ღირი მნიშვნელობა აქვს იმის გამო, რომ ის ავტოგრაფს წარმოადგენს ქართული დიდი მოღვაწის ევთიმე ათონელისას.

ორად-ორი ფურცელია გადაჩენილი თავის დროზე საკმაოდ დიდი მოცულობისად სავარაუდებელი წიგნიდან, რომელიც ევთიმეს უთარგმნია ბერძნულიდან. მისი ზომაა 16,3 X 13 სმ., თვით ნაწერისა კი — 13 X 9 სმ.

რომ ეს ფრაგმენტი, ნუსხა-ხუცურით ნაწერი, ევთიმეს ხელით არის შესრულებული, ამას მოწმობს, ჯერ ერთი, მასზე აღბეჭდილი ევთიმეს მინაწერი: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო ღწართისანო, გლახაკისა ეფთჳმისთჳს, რომელმან წმიდაჲ ესე წიგნი ვთარგმნე“ო და, ნორაჲც, შედარება პროფ. ალ. ცაგარლის მიერ ავტოგრაფად მიჩნეულ იმ ნიმუშთან, რომელიც მას გამოქვეყნებული აქვს ნაშრომში: *Средне-византизмъ и византизмъ въ грузинской письменности*, вып. I, СПб., 1886, стр. 92 (ხელნაწ. № 72, რაც შტრ. წიგნზე დართულ ტაბულას — V ა-ს და მის *приложеніи къ папеевской таблицѣ*).

ფრაგმენტი უთარიღოა. საფიქრებელია XI ს.-ის დამდეგისა იყოს.

ტაბ. 56 (A 1104). — დიალოლონი.

ხელნაწერი ათონურია. ის შედგება 286 ფურცლისაგან. ნაწერია ნუსხა-ხუცური ხელით ეტრატზე ორ სვეტად. მისი ზომაა 36 X 29,5 სმ., თვით ნაწერისა კი — 29,5 X 10,5 სმ. (სვეტისა).

ხელნაწერს ანდერძები მოეპოვება. ერთი მთავანი ეხება ხელნაწერის დაწერის ადგილსა და თარიღს: „ხოლო დაიწერა მთაწმიდას, ათონას, მონასტერსა წმიდათა მამათა აშენებულსა იოვანე და ეფთჳმესა, საყოფელსა წმიდისა დეოფთლისა ჩუენისა ღმრთის-მშობლისასა. ბერძულად დასაბამითგანნი წელნი იყენეს ზჳ, ინდიქტიონი—, ჯჳარცუმითგან შჳ; ქართულად დასაბამითგანნი წელნი ზქ, ქრონიკონი იყო მეცამეტედ მოქცეული ხ, ჯჳარცუმითგან—, მეფობასა ბერძენთა ზედა ვასილისსა და ძმისა მათისა კოსტანტისა ძეთა, კოსტანტინეპოლეს პატრიარქობასა—...“ (286 r.). მაგრამ ამას ჩვენ ხელნაწერის დასათარიღებელ საყრდენად ვერ გამოვიყენებთ, ვინაიდან, როგორც ირკვევა, ანდერძი წინასწარ ჩანს დამზადებული ხელნაწერის გააუწერის დამთავრებამდე. ქრონოლოგიის შესავსებად ადგილი თავისუფლად გაუშვიათ, სადაც, მართლაც, შემდეგში რიცხვები სხვა ხელით ჩაუწერიათ; თავისუფლად გაუშვიათ პატრიარქის სახელიც. ასე რომ ეს, თითქოსდა ანდერძი, გამოუსადეგარია. საგულისხმოა მეორე ანდერძი, რომელიც გვაცნობს გადაწერათა ვინაობასა და დიალოლონის თარგმანის შესრულების თარიღს: „...ხოლო მე გლახაკი იოვანე გრძელის ძე ამას დაეწერა... და ლოცვა ყავთ წმიდისა მამად-მთავრისა არსენისთჳს, ფრიად უშრომია და უკეთესი მათი დაწერილია,... და ჩუენ ცოდეილთა და არა ღირსთა უფროჲს ყოველთა ქრისტეანეთა შეილისა ჩემისა ოქროპირისა და საბაღს და ჩემ საწყალობელისა იოვანე გრძელის ძასათჳს. ზოგი ჩუენ დაგვწერია... ხოლო ჩუენ ესე ითარგმნა ქართული ქრონიკონი იყო სლა, ბერძულად დასაბამითგანნი წელნი ზჳით და ქრისტეს ჯჳარცუმითგან შჳგ, ინდიქტიონი თ...“ (117 v. — 118 r.). ხელნაწერის დაწერის დროს გასარკვევად საინტერესოა ერთ-ერთი მინაწერიც: „ლოცვა ყავთ ღმერთშემოსილისა სულით და ჳორციით წმიდისა მამისა ეფთჳმესაჳს, რომლისა ზეობასა ვწერთ“ (131 v.). როგორც ამ ცნობებიდან ირკვევა, ხელნაწერი დაწერილია ათონს, დაუწერიათ ის იოანე გრძელისძეს, ოქროპირს, საბაღსა და მამათ-მთავარს არსენის. თხზულება უთარგმნია ევთიმე ათონელს 1011 წელს, ხოლო ჩუენი ნუსხა შესრულებული უნდა იყოს 1011 — 1019 წწ. შორის (უკანასკნელი წელი ევთიმეს ზეობის დასასრულია; ამ წელს მან დაანება თავი მამასახლისობას), ყოველ შემთხვევაში, XI ს.-ის მეორე ათეულში.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი გრიგოლ რომთა შაპის დიალოლონის II თავიდანაა.

ტაბ. 57 (A 91).—ოთხთავის თარგმანება.

ხელნაწერი ნუსხა-ხუცურით არის შესრულებული ეტრატზე. შედგება 258 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 26,5 X 20,3 სმ., ნაწერისა კი — 21 X 14 სმ.

ხელნაწერს მისი აღმოცენების მაჩვენებელი არც ანდერძი და არც რაიმე სხვა მიწერილი არ გააჩნია. მხოლოდ შემძისელთა ერთს მინაწერში აღნიშნულია: „შეიმოსა წმიდაჲ ესე წიგნი გაბრიელ ზრბითელისა ტელითა“. ხელის მიხედვით XI ს.-ის დამდეგისად მიიჩნევა.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს თარგმანებას სახარების სიტყვებისას: „შევედით იწროასაგან ბქისა, რამეთუ ვრცელ არს ბქე და ფართო არს გზაჲ, რომელსა მიჰყავს წარსაწუმედელად და მრავალნი ვლენან მას. ვითარ-იგი იწრო არს ბქე და საჰირველ გზაჲ, რომელი მიიყვანებს ცხოვრებასა და მცირედ აზრიან შაველნი მას შინა“ (451 გვ.). ეს ადგილი მათეს სახარებთანა (7,13-14), ამიტომ ის მათეს სახარების თარგმანებას წარმოადგენს და არა მოლქასას, როგორც ეს თ. ჟორდანიას აქვს აღნიშნული (Описание рукописей переконного музея, ტ. I, გვ 93).

ტაბ. 58 (A 648). — მცირე სვინაქსარი.

უძველესი ხელნაწერი ქართული სვინაქსარისა, რომლის გადმოღება ეკუთვნის ვეთიმე ათონელს. იგი 72 ფურცლისაგან შედგება. ნაწერი ეტრატზე ნუსხა-ხუცური ხელით. ხელნაწერის ზომაა 27 X 20,5 სმ., თვით ნაწერისა კი.— 21 X 14,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი სულ ბოლო ფურცელზე, რომელსაც კ. კეკელიძე ამ ხელნაწერს არ აკუთვნებს. იქ ვკითხულობთ: „...დაიწერა ქალაქსა შინა დიდსა კოსტანტინეპოლის, ახალსა რომსა, დასაბამითვანთა წელთა ვითარ ბერძენნი ითუალვენ ზფლ[ქ], ინდიკტიონსა იგ, კმრთველთა ქრონიკონსა სნ... ჩემსა მწირობასა პილურისა მონასტერსა კელითა შეილისა ჩემისა ბასილი ეტრატაჲსითა...“ (143 გვ.). აქედან ნათელია, რომ თარიღი ხელნაწერის დაწერისა, რაც კოსტანტინეპოლს შეუსრულებიათ, 1030 წელია და დამწერი კიდევ ბასილი ეტრატაჲ არის. ეს ანდერძი რომ მართლაც ამ წიგნისა არ იყოს, იგი მაინც ამ ხანისად უნდა მივიჩნიოთ, ვინაიდან მის მინაწერებში იხსენიება ზაქარია ვალაშკერტელი, რომელიც დაახლოებით ამ დროს მოღვაწეობდა.

სვინაქსარი, რომლის ტექსტის ნიმუში ტაბულაზეა აღბეჭდილი, უძველესია ამ ტიპის ნაწარმოებთა შორის. ის, როგორც აღვნიშნეთ, ბერძნულიდან გადმოიღო ვეთიმე ათონელმა. მისი სახელწოდება — „სვინაქსარი საწელიწდოჲ უმცროჲ“ — მოწმობს, რომ ის მცირე სვინაქსარს წარმოადგენს (შემდეგ გიორგი ათონელმა გადმოიღო აგრეთვე „დიდი სვინაქსარი“).

ხელნაწერის აღწერილობისთვის იხ. კ. კეკელიძის *Поручающиеся капоарь VII в. (рукописная порция)*, თბილისი, 1912 წ., გვ. 297—300 და თ. ჟორდანიას *Описание рукописей переконного музея*, ტ. II, თბილისი, 1902 წ., გვ. 132—133.

ტაბ. 59 (A 1).—გრიგოლ ღვთისმეტყველის ცხოვრება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული კარგ ეტრატზე, შეიცავს 454 ფურცელს. მისი ზომაა 28,5 X 21,5 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა—21,7 X 14,7 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება მინაწერი (875 გვ.): „ქრისტე, მეუფეო დიდებისაო, აღიდე შენმიერითა ზეგარდამოვთა დიდებითა ორთავე შინა სუფევთა ზაქარია სვგელოზი ბანელი მამად-მთავარი... ლოცვა ყავთ უღირსისა და ყოვლად ცოდლისა უტბად მზრტკლისა ბასილისთჲს...“ აქ მოხსენიებულ ზაქარია ბანაელს ზაქარია ვალაშკერტელად მიიჩნევენ და ამიტომ ფიქრობენ, რომ ეს ხელნაწერიც წინას მსგავსად დაახლოებით ერთსადაიმავე ხანაში უნდა იყოს დაწერილი, ე. ი. 1030 წლის ახლოს. ანდერძი ნუსხას თუმცა აღარ შემორჩენია, მაგრამ ამ ხელნაწერის პირად მიჩნეულ ერთს XVIII ს.-ის ნუსხას (A 16) გააჩნია დედნისეული ანდერძის პირი, რაც ამ ხელნაწერის დაკარგულა ანდერძი-

დან მომდინარეობს, და ეს მიხედვით მისი დაწერის თარიღი ზედმიწევნით ირკვევა: იქ იკითხება: „დაიწერა ქალაქა შინა კოსტანტინეპოლეს, დასაბამითგან წელთა ბერძენთა სათულაეთითა ზღლმ, ინდუქტიონსა ივ. ქართულთა ქრონიკონსა სნ(ა)...“ ამნაირად, დაწერის თარიღია 1030 წელი, ხოლო გადამწერია, როგორც ხელნაწერის მინაწერი აცხადებს, ვინმე ბასილი.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი გრაგოლ დეთასმეტყველის ცხოვრებიდანაა.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей персидского языка, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 1—4.

ტაბ. 60 და 61 (S 143). — ხეგულის კანონი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული კარგ ეტრატზე, შეიცავს 213 ფურცელს. მისი ზომაა 19×15 სმ., თვით ნაწერისა კი — $14,7 \times 9,7$ სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „რომელნიცა ამას რჩელის კანონსა იკითხვიდეთ, ლოცვისა მომიძენეთ გლახაკი ევთემე, რომელნან ეთარგმნე ესე ბერძულისაგან ქართულად, ამერ იყავნ. უფალო იესუ ქრისტე, მფლობელო ყოველთავე არსთა და სუფევათაო, აღიდგე შენმეორითა წარუვალითა დიდებითა ზეცისა სასუფეველსა წმიდაჲ მამად-მთავარი ზაქარია ვალაშკერტელი“ (195 გვ.). როგორც ვხედავთ ეს ხელნაწერიც, მსგავსად წინასი, ზაქარია ვალაშკერტელის სახელთანაა დაკავშირებული. ამიტომ იგი დაახლოებით იმავე ხანას უნდა ეკუთვნოდეს, რომელსაც დასახელებული.

[პროფ. ალ. ხახანაშვილს აღნიშნული აქვს (Номоканон Иоанна Постника, Москва, 1902, გვ. 94), თითქოს თარიღის მათუქებელი (1031 წ.) ანდერძი გააჩნდეს ამ ხელნაწერს, მაგრამ ასეთი მას არ აღმოაჩნდა].

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ ნაწარმოებიდანაა, რომელიც ასეა წარწერილი: „ძვეგლის წერაჲ სარწმუნოებისაჲ, რომელი აღწერეს წმიდათა მამათა კოსტანტინეპოლეს შეკრებულთა წმიდათა ხატთა თაყუანისცემისათჳს...“ (VII მსოფლიო საეკლესიო კრების დადგენილებანი).

ტაბ. 62 (A 135). — ფსალმუნთა განმარტება ბასილი კესარიელისა.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული ეტრატზე, შეიცავს 256 ფურცელს. მისი ზომაა $20 \times 14,5$ სმ., თვით ნაწერისა კი — $15,5 \times 8,7$ სმ.

ხელნაწერს გააჩნია მინაწერებიცა და ანდერძიც. მინაწერებიდან ვიტყობთ, რომ დამწერია დავით ჯიბისძე, ხოლო ანდერძში ვკითხულობთ შემდეგ საგულისხმო ცნობებს: „...მრძანებითა ეზღრა მამად-მთავრისა... დაეწერე ჴელითა სულიერითა ძმთა ჩემთათა საბაჲსითა, მიქაელისითა და გაბრიელისითა და გაეანსრულე ჴელითა შვილისა ჩემისა ივანესითა. და შევმოსე უღირსითა ჴელითა ჩემითა და დავედგე შემდგომად სიკუდილისა ჩემისა შატბერდს, საყოფელსა წმიდისა ღმრთის-მშობელისასა... დაიწერა ქრონიკონსა სნ(ა)“ (გვ. 510 — 11). ამ ცნობებით, მაშასადამე, ირკვევა, რომ ნუსხა დაეწერათ მამასა და შვილს — დავითს და ივანე ჯიბისძეთ — 1035 წელს, შატბერდს, რომლისათვისაც ის შეუწირავთ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ბასილი კესარიელის ფსალმუნთა თარგმანებიდანაა, სახელდობრ, ეკუთვნის თავს, რომელიც შემდეგნაირად არის წაწერილი: „წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილისი თარგმანებაჲ ნთ ფსალმუნისაჲ“. ამ თხზულების ქართული თარგმანი ევთიმე ათონელს ეკუთვნის.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей доархаистого языка, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 142 — 44.

ტაბ. 63 (H 2211). — სვინაქსარი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული კარგ ეტრატზე, შედგება 325 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 21×16 სმ., თვით ნაწერისა კი — $17,5 \times 12,5$ სმ.

ანდერძი ხელნაწერს ბოლოს გააჩნია (325 v.), მაგრამ ნაწერი გადალექულია და კარგად აღარ ირჩევა. ვადაწერის ერთ-ერთი მინაწერიდან კი („ლოცვა ყავთ მწყალობელისა ჩემისა დავით ჯიბისძისათჳს“) ირკვევა, რომ ვადაწერის ურთიერთობა ჰქონია დავით ჯიბისძისთან, რომლის სახელთან დაკავშირებული ერთი ხელნაწერი ეხლახან (ტაბ. 61 და 62) დავებასიათეთ. აქიდან, ცხადია, ის დასკვნა უნდა გავაკეთოთ, რომ ჩვენი ხელნაწერი ვადაწერილია XI ს.-ის პირველ ნახევარში, უფრო ამ ნახევრის ბოლო ათეულში, რადგან ეს ხელნაწერი, რომელშიც წარმოდგენილია გიორგი მთაწმიდლის დიდი სივანქსარი, 1042—44 წწ.-ში ნათარგმნად მიიჩნევა.

ტაბ. 64 და 65 (H 1366).— მათეს სახარების თარგმანება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული ეტრატზე, შედგება 299 ფურცლისაგან. მისი ზომაა $32,5 \times 21,5$ სმ., თვით ნაწერისა კი — $25,8 \times 16$ სმ.

ნუსხას ნაკლებვანობის გამო ანდერძი არ შერჩენია. ვადაწერის მინაწერებიდან კი ზოგიერთი უნდა მიგვითითებდეს მთარგმნელზე („ქრისტე, შეიწყალე ევეთემ“, 93 r.), ეთიმე ათონელზე, ზოგი — ხელნაწერის მომგებელზე: „ქრისტე, შეიწყალე ფოკას ებისკოპოსი“ (2 r.); „ესე სახარების თარგმანი დაიწერა ფოკასის საფასოთა...“ (96 v.). მაგრამ სად დაიწერა და ვის მიერ, არსადაა აღნიშნული. ხელის მიხედვით ხელნაწერი შეიძლება მივიჩნიოთ XI ს.-ის პირველი ნახევრისად.

ტაბულეზე აღბეჭდილი ტექსტი მეორმოცე თავიდან არის იოანე ოქროპირის მათეს სახარების განმარტებისა, რომლის მთარგმნელად ევთიმე ათონელია ცნობილი.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა საქართველოს საისტორიო და საენოგრაფიო სახ-ბის ყოფ. მუხუმის ხელნაწერებისა (H კოლექციისა)“, ტ. III, კო. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი 1948 წ. გვ. 325-26.

ტაბ. 66 და 67 (H 1741).— პალესტინური ოთხთავი.

ნუსხა-ხუცურით შესრულებულ ოთხთავთა შორის ერთი უძველესი თარიღიანი ნუსხათაგანია, შედგება 343 ფურცლისაგან. ნაწერია ეტრატზე ორ სვეტად. ხელნაწერის ზომაა $21,8 \times 15,5$ სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — $17 \times 4,8$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოუპოვება ანდერძი: „...მე გლახაკი სტეფანე, ხუცესი პალაგერელი, მნათე ყოფილი, ყოველთა მოწესეთა ნარჩევი, მიწა და მტუერი, შვილი მცხეთისაჲ, ღირს მყო ღმერთმან... და მოვიწიე წმიდასა ქალქსა იერუსალემს, აღდგომასა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა და წმიდასა გოლგოთას, და მოვილოცენ ყოველნი წმიდანი აღგელნი მისნი მოწყალებითა ქრისტესითა და დამაწესეს მწირველად ქართლისა კათალიკოზისა ოქროპირისა... და მოვიეცე წმიდაჲ ესე ოთხთავი, სრული ყოველთა საჭმრითა, სალოცველად ცოდვისა სულისა ჩემისა... ქრონიკონი ყო სჯე. დაიწერა წმიდასა ადგილსა გეს(ა)ზანიას, საფლავსა წმიდისა ღმრთის-მშობელისასა ღედისაგან საბაწმიდისა, განგებასა ზედა ბერძულსა, დიად ხარკებითა ჯელითა საწყალობელისა მიქაელ მწირისა მცხეთისაჲე მიწისაგან...“. აქიდან ირკვევა, რომ ხელნაწერის მომგებელი ყოფილა პალაგარში მოღვაწე ხუცესი მცხეთელი სტეფანე, როპელსაც დაუწერიანებია ეს ოთხთავი საბაწმიდური ღედნიდან მცხეთელივე მიქაელისთვის გეტსამანიას, იერუსალემს, 1048 წ.

ტაბულეზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს. ლუკას სახარების 7,41-47; 8,11-16 (ტაბ. 66); 9,13-25 (ტაბ. 67).

ტაბ. 68 და 69 (H 1709).— ნიკოლოზ ხაყირაველთმოქმედის ცხოვრება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული ეტრატზე, შეიცავს 131 ფურცელს. მისი ზომაა 20×14 სმ., ხოლო ნაწერისა — $16,5 \times 8$ სმ.

ნუსხას მოუპოვება ანდერძი: „წმიდაო მღელ-მოდელარო ნიკოლაოზ, მეოხ ვყავ... ერისთავთ-ერისთავსა ივანე დადიანსა..., რომელმან ილუჳა სიყუარულისათჳს შენისა და აღწერა ანგელოზებრი მოქალაქობაჲ შენი... დაიკვე მშჯღობით, სიმრთელით და დღე-

გრძელობით...^c მართალია, აქიდან არა ჩანს ხელნაწერის დაწერის არც ადგილზე და არც დრო, მაგრამ აქ მოხსენებული პირის — ერისთავთა-ერისთვის ივანე დადიანის — მოღვაწეობის ხანა XI ს.-ის პირველ ნახევარზე მოდის, რის გამოც ნუსხის დათარიღება შესაძლებელია ამ ხანით. ამას უდავლა ხელნაწერის ხელიც, რომელიც, თუ ანდერძში ნახმარ სიტყვას — „აღწერას“ — გადაწერის მნიშვნელობით გაეივებდით, ამავე დადიანისათვის უნდა მიგვეუთვნებინა.

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტის სათაური შემდეგნაირად არის წარწერილი: „ცხოვრება და მოქალაქობა დადიანისა და საკრველთ-მოქმედისა მამისა ჩუენისა ნიკოლოზ მთავარ-ებისკ-პოსისა მირონ ქალაქისა, რომელ არს ქუეყანასა ლუციისასა“.

ტაბ. 70 და 71 (A 285). — კლემეპსი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე შესრულებული, შედგება 266 ფურცლისაგან, რომელთაგან 24 ფურცელი (ქალაქისა) შემდეგშია დავით რექტორის მიერ დამატებული. ძველი ხელნაწერის ზომაა 21×14 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 18×10 სმ.

ანდერძი ხელნაწერს აღარ შემორჩენია ნაკლულებანობის გამო თავისა და ბოლოს. გადაწერის მიერ შეგნით გაკეთებულ მინაწერებში ხშირად იხსენიება არსენა, ათონის მოღვაწე, ასე რომ, იგი, საფიქრებელია, ათონური წარმოშობისა იყოს. ხელის მიხედვით ხელნაწერი XI ს.-ის პირველი ნახევრისად უნდა მივიჩნიოთ.

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტი იოანე სინელის კლემეპსიდანაა, სახელდობრ, თავი დან, რომელიც ასეა წარწერილი: „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანესი დაუღდებისათჳს ჯორცთა და სულისა, თავი კჳ“.

აღწერილობისათვის იხ. თ. ყორღანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I. თბილისი, 1901 წ. გვ. 287-88.

ტაბ. 72 (A 840). — სვინაქსარი.

ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე შესრულებული ხელნაწერი შეიცავს 191 ფურცელს. მისი ზომაა $28,5 \times 21,7$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $21 \times 13,7$ სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...დასრულდა განგება თვეთა წელიწდისათაა ჳელითა გლახაქისა და ფრიად ცოდვილისა ათანასისითა... ღმრთისათჳს ლოცვა ყავთ გლახაქისა გიორგისათჳს, რომელიცა იკითხვიდეთ, გინა სწორდეთ, რამეთუ, ღმრთიან იცის, ფრიადი ლუაწლი და კირი მინახავს ამისა თარგმანსა... წმიდანო ღმრთისანო, ლოცვა ყავთ უღირსისა და ფრიად ცოდვილისა... ათანასესთჳსცა, რამეთუ ფრიადითა კირითა და გულსმოდგინებითა გარდამოწერე მესამისა წიგნისაგან მეოთხედ წიგნად... დიდდ მიხარკებია სიმართლჳ და სიტყვსა არაშეცვალემაჲ, ამისთჳს რამეთუ ფრიად საკრველი წიგნი არს და სულთა სარგებელი და ეკლესიისა წინამძღუარი უტომელი...“ (171). აქიდან ჩანს, რომ ეს წიგნი (სვინაქსარი) უთარგმნია გიორგი (მთაწმიდელს), ხოლო გადაწერისათვის ათანასეს. მეოთხე ცალი ყოფილა ეს ნუსხა ათანასეს გადაწერილობაგან. მაგრამ სად და რა დროს არის გადაწერილი, არაა ნათქვამი. ხელის მიხედვით იგი XI ს.-ის პირველი ნახევრისა უნდა იყოს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. მ. ჯანაშვილის Описание рукописей церковного музея, ტ. III, თბილისი, 1908 წ., გვ. 51-53.

ტაბ. 73 და 74 (S 391). — მარტვილის ოთხთავი.

ეს ოთხთავი, როგორც ერთხელ უკვე აღვნიშნეთ (ტაბ. 18 და 19), ორნაირი ხელით არის ნაწერი: ასომთავრული ხუცურითა (1--130 ფურც.) და ნუსხა-ხუცურით (131--184 ფ.). ერთიცა და მეორეც ნაწერია ორ სველად ეტრატზე. უკანასკნელის ზომაა 24×20 სმ., ხოლო ნაწერისა — $16,7 \times 6,5$ სმ. (ცალი სვეტიცა).

ნუსხა-ხუცურით ნაწერი ნაწილს მოეპოვება ანდერძი: „სახელითა მამისათა... მე ივანე თარჯანიანმან დავიწერე წმიდაჲ ესე სახარებაჲ სალოცველად თავისა და სულისა

ჩემისა და ძმათა და შვილთა ჩემთა... დაიწერა წმიდაჲ ესე სახარებაჲ გელითა... იოვანე მესუეტისათა... ქრონიკონი იყო სო ...“ ამრიგად, მომგებელი ამ ნუსხისა არის ივანე ფარჯანიანი, რომლისათვის ის დაუწერია იოვანე მესუეტეს 1050 წელს.

ტაბ. 75 და 76 (A 484).—ალავერდის ოთხთავი.

ნუსხა-ხუტურით ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი, ევთიმე ათონელისეული რედაქციის ეს ოთხთავი შეიცავს 324 ფურცელს. ხელნაწერის ზომაა 24×19 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 16×5 (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...ღირს მყო მოგებად ყოვლად წმიდისა ამის სახარებისა მე ცოდვილი სვეონ, სიტყვათა ოდენ მღდელი... დაიწერა კალიპოსს, ლავრასა წმიდისა ღმრთის-წმობელისაჲსა, მეფობასა კოსტანტი მონამახსნასა, ანტიოქიას პატრიარქობასა პეტრესსა, და ბაგრატის, აფხაზთა ჩეფისა ნოველისიძოსისა საწეფოსა ყოფასა...“ (311 v.—313 v.). მართალია, ამის შემდეგ კიდევ სწერია სიტყვები: „ქრონიკონი იყო“-ო, მაგრამ რიტუები ჩაწერილი არაა. ნუსხის დაწერის თარიღი, ნაშასადაც, სავა მანიშნებლებით უნდა გაირკვეს, კერძოდ ანდერძის იმ გამონათქვამზე დაყრდნობით, რომელიც ამბობს: „დაიწერა... ბაგრატის, აფხაზთა მეფისა ნოველისიძოსისა სამეფოსა ყოფასა“-ო. ისტორიკიდან ცნობილია, რომ ბაგრატ IV კოსტანტინეპოლს, სამეფო კარზე, 1054 წ. იყო და, ამრიგად, იგი უნდა მივიჩნიოთ ამ ღრობის ხელნაწერად. ის, როგორც იქვეა აღნიშნული, დაუწერათ კალიპოსს (ანტიოქიის მახლობლად), რაც მოუგვა ვინმე სვეონ მღდელს. ვინ არის ვადაწერი, ამას ცალკეული მინაწერებუდან ვიტყვობთ. ასე, მაგალითად, 241 v.-ზე ვკითხულობთ: „გასრულდა ესეცა თავი სახარებისაჲ... გელითა ფრიად ცოდვილისა გიორგისითა“-ო, ანდა 323 v.-ზე სწერია: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო მამანო, სულისა საწყვალბელისა ცოდვილისა ბერისა იოვანე დვალისათს უტვად მჩხრეკალისა“-ო და სხ... როგორც ვხედავთ, ხელნაწერი რაწდენიმე პირს ვადაუწერია.

მოიპოვება სხვა საგულისხმო მინაწერებიც, ლიპარიტ ერისთავთა-ერისთვის ძეს ივანეს რომ შეეხება, მაგრამ ისინი ჩვენი ნუსხის აღმოცენებისათვის ახალს არას გვაწვდიან.

ოთხთავების ძველი რედაქციების ისტორიისათვის მინაწერები მეტად ძვირფასია. მათში ხაზგასმულია ის გარემოება, რომ ეს ნუსხა ევთიმე ათონელისეული რედაქციისაა.

ტაბულებზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს ლუკას სახარებას, სახელდობრ: 19,3-20; 19,29-37 (ტაბ. 75); 19,37-44; 20,3-11 (ტაბ. 76).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჯორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. II, თბილისი, 1902 წ., გვ. 46-51.

ტაბ. 77 და 78 (A 97).—სვინაქსარი.

გიორგი მთაწმიდისეული სვინაქსარის ერთი უძველეს ხელნაწერთაგანი, შესრულებულია ნუსხა-ხუტური ხელით. ხელნაწერი შედგება ეტრატის 389 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 27×20 სმ., ხოლო ნაწერისა — $20 \times 13,5$ სმ.

ვადაწერის ანდერძი ნუსხას არ შემორჩენია, ნათარგმნელისა კი: — „ლოცვა ყავთ გლახაკისა გიორგისთს, ფრიადი ლუაწლი და კირი მინახავს ამისსა თარგმნასა... სიმართლე დიად გვხარებია და სიტყუსა არაშეცვალება, ამისთს რაჰეთუ ფრიად საკრძალავი წიგნი არს და სულთა სარგებელი და ეკლესიისა წინამძღუარი უცთონელი... ხოლო რომელნი სწერდეთ, სიტყუასა ნუ შესცვალებთ, ნუჲა სახელსა, ღმრთისათს“ (312 გვ.). აქვე, გასწვრივ აწიხაზე სინგურად მიწერილია: „ესე ანდერძი გიორგი მთაწმიდელისა არს, ვინცა სვინაქსარსა სწერდეთ, [ნუ დაადებთ]“. ხელის მიხედვით ნუსხა XI ს.-ის მეორე ნახევრისა შეიძლება იყოს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჯორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 115-16.

ტაბ. 79 და 80 (A 257).—ოთხთავის თარგმანება.

ოთხთავის თარგმანების ნაწყვეტი, ნუსხა-ხუცურით ორ სვეტად ეტრატზე ნაწერია, 9 ფურცლისაგან შედგება. მისი ზომაა $39,4 \times 30$, ხოლო ნაწერისა — $31,5 \times 10$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ანდერძი ნუსხას არსად მოეპოვება. ხელის მიხედვით XI ს.-ის მეორე ნახევრისა უნდა იყოს.

ტაბულეზზე აღბეჭდილი ტექსტი გვაწვდის განმარტებებს მათეს სახარების ადგილებისას: 12,41 და 12,42. ეტყობა, უნდა იყოს იოანე ოქროპირის მათეს თავის თარგმანება, რომელც ევთიმე ათონელმა გადმოიღო.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჯორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 267—68.

ტაბ. 81 (A 845).—შავიმთის ოთხთავი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი, შეიცავს 306 ფურცელს. მისი ზომაა $16,3 \times 12,8$ სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — $12,2 \times 4$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოვება შემდეგი ანდერძი: „დაიწერა წმიდაჲ ესე სახარებაჲ შავის მთასა, უდაბნოსა ლერწმისკვეისასა, ზღვს პირსა, რომელ არს დასასრულსა შავის მთისასა მახლობელად სელევკისა, ჳელითა უბადრუკისა და მწარედ ცოდვლისა შავ ზაქარიასითა, მადლითა და ლოცვითა მოძღურისა ჩემისა საბა პრაკობე-წმიდელისაჲთა, რომელი მკვდრ იყო მონასტერისა წმიდისა სუმეონ საკრველთ-მოქმედისასა... და მოწაფესა მისსა დანიელს შეუნდევნ ღმერთმან ბრალნი მისნი, ამინ“.

„ნიკოლას ხუცესსა მიეცინ ღმერთმან სასყიდელი და მადლი ჩემისა კეთილისათვს და წყალობისა. მისითა დელითა დავეწერე, რომელი მას დაეწერა გიორგი მთაწმიდელისა სახარებისაგან, რომელი გიორგი მთაწმიდელსა ბერძელთა სახარებათადა შეემოწმა მესამედ; ორჯელ პირველ შეემოწმა, ღმერთმან მიეცინ სასყიდელი სულსა მისსა შრომისათვს, ამინ“.

„და მე შემინდევით ღმრთისათვს, უტბად და უმეტრად ჩხრეკისათვს, სხუაჲ ღონე არა მაქენდა, საფსისიან განახალ ვიყავ და უსასყიდლოდ არავინ დამიწერდა...“ (305 რ.).

როგორც ვხედავთ ეს ოთხთავი შავი მთიდანაა. დაუწერია ის ენიმე შავ ზაქარიას, რომელსაც სახსარი იმდენი არა ჰქონია, რომ სხვისათვის დაეწერინებინა. დედანი ამ ნუსხისა ყოფილა გიორგი მთაწმიდელისაგან ბერძნულზე შემოწმებულთაგანის გადმონაწერი.

როდის არის გადაწერილი ეს ოთხთავი, ანდერძიდან არ ირკვევა. ხელის მიხედვით კი ის შეიძლება XI ს.-ის მეორე ნახევრისად ჩაითვალოს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს მარკონის სახარებას—9,5-12.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. მ. ჯანაშვილის Описание рукописей церковного музея, ტ. III, თბილისი, 1908 წ., გვ. 59-67.

ტაბ. 82 და 83 (A 558).—ათონის კრებულო.

ხელნაწერი, რომელიც სხვადასხვა ნაწარმოების კრებულს წარმოადგენს, ნაწერია ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე და შეიცავს 211 ფურცელს. მისი ზომაა $19,4 \times 11,5$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $16 \times 9,7$ სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება გადამწერის ანდერძი: „შეწვენითა ყოვლად წმიდისა სამებისაჲთა... მადლითა წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფთჳნი მთაწმიდლისაჲთა მე, გლახკმან სულითა და უნდომან ჳორცითა მიქაელ დადალისონელმან, სახითა ხოლო მონაზონმან, დავეწერე ცხოვრებაჲ განმანათლებელისა ჩუენისა ეფთჳვე ქართველისა ახლისა ოქროპირისაჲ და მერმე... ქადაგებანი და მიმოსლვანი დიდებულისა ჳმრთის-მეტყუელისა და მახარებელისა იოანესნი, მამასახლისობასა გიორგი ოლთისარისაჲსა, დეკანოზობასა იაკობ მღვდლისასა, განწრაზებითა“.

მისითა, თვნიერ სასყიდლისა და ყოვლისავე საფასოვსა... ეტრატი იაკობ დევანოზნიან მოილო. ფარჩხად წერისათჳს შემინდევით, რამეთუ მესამესა წელსა ბოსტანსა მას და დასასრულსა ჰასაქოთასა შინა ვიქციოდე. აწ თუ ესეცა გარდავლო და მიწად მოიქცე და ყოვლითურთ უკმარ ვიქმნა, ხოლო თქუენ ნამუშავეი რაჲ იხილოთ, მუშაკი გვესენედ, რაჲთა თქუენცა მოვიკენენს ქრისტემან... ქრონიკონი იყო, ოდეს დაიწერა—ორას ოთხმე-ოცდა ათოთხმეტი.

დაიწერა ამასე წმიდასა ლაერასა წმიდისა ეფთჳშის მიერ აღწენებულსა, ბურლოსა შინა, სადა თუთ მას წმიდასა დაუყოფია. და ვინცა ვინ ესე წიგნაჲ ამას წმიდასა ეკლესიასა რაჲთაცა მიხეზითა გამოაქუას, რაჲელსა შინა სწერია წმიდისა მამისა ჩუენისა ცხოვრებაჲ და მერმე აღაპნი და მერმე ქადაგებანი მოციქულისანი, იგიმცა ნუ არს კურთხეულ, და ვინცა ვინ რაჲთაცა არავს და შეამოსიოს, კურთხეულ იყავნ იგი, ამინ⁴.

აქიდან ირკვევა, რომ ეს კრებული დაუწერია მიქაელ დადასისონელს 1074 წელს, ათონს, ქართველთა მონასტერში, ეთიმეს მიერ აშენებულ ბურლოში, ე. ი. კოშკში:

ტაბულეზზე აღბეჭდილი ტექსტი იოანე მახარებლის ცხოვრებდანაჲ, რომელსაც ასეთი სათაური აქვს წარწერილი: „ცხოვრებაჲ და ქადაგებაჲ წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა და მახარებელისა იოანე ღმრთის-მეტყუელისაჲ, აღწერილი პროზორეს მიერ მოწფისა მისისა; ერთისა შუდაგანისა, ძმისწულისა წმიდისა სტეფანე პირველმწამისა. თარგმნილი წმიდისა მამისა და განმანათლებელისა ჩუენისა ახლისა ოქროპირისა ეფთჳცე მთაწმიდელისაჲ“ (179 გვ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ყორღანიას Описание рукописи перекрестного языка, ტ. II, თბილისი, 1902 წ., გვ. 85-86; ნ. ბერძენიშვილი, ათონის კრებულის რედაქცია: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე, ტ. XI-III, გვ. 25-40.

ტაბ. 84 (H 1350).—საწინასწარმეტყველო.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ნაწერი, შეიცავს 77 ფურცელს (ნაწყვეტია). მისი ზომაა 24,8 × 18 სმ., ხოლო ნაწერისა—18,5 × 11,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „... დაესრულა საწელიწდოჲ საწინასწარმეტყველოჲ წესსა ზედა ბერიძელსა, ახალ თარგმნილი წმიდისა მამისა ჩუენისა გიორგი მთაწმიდელისაჲ, სრული ყოვლითურთ და უნაკლულოჲ.

მე, სულითა საწყალობელმან ეგნატი დავწერე წმიდაჲ ესე წიგნი საწინასწარმეტყველოჲ დიდებულისა ლაერისა შატბერდისათჳს, სალოცველად ღმრთივ გჯგჯგნოსანთა ნეტეთა ჩუენთა გიორგი მეფეთა მეფისა და კესაროსისა და ძისა მათისა დავით მეფისა და სვესტოსისა... და კულად სალოცველად ძმათა ჩენთა იოანე კყონდიდელ მთავარ-ეპისკოპოსისა და სინგლოზისა, პეტრე ვესტისა და მწიგნობართა უხუცესისა; და ჩემ ცოცვილისადა ეგნატისათჳს ლოცვა ავით... ქრონიკონი იყო ტ და ე. დაიწერა მოსე ხუცისა ხანტელისა გელითა“ (77 რ-რ.).

როგორც აქიდან ირკვევა, ეს ხელნაწერი გადაუწერია მოსე ხუცესს, ხანძთელს, ეგნატის დაკვეთით, 1085 წელს. იგი ბერძნულიდან ნათარგმნი ყოფილა გიორგი ათონელის მიერ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი საკითხავია ესაია წინასწარმეტყველის წიგნიდან (40,10-14), რომელიც იკითხვისო „თუესა აგუსტოსსა კთ: თავის კუეთაჲ წმიდისა იოანე ნათლის-მცემელისაჲ, წინა დღით მწუხრსა“.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა, საქართველოს საისტორიო და საენოგრაფიო საზოგადოების ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია)“. შუდგენილი. ქრ შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, ტ. III, თბილისი, 1948 წ., გვ. 306; თ. ყორღანიას, ქრონიკები, ტ. I, თბილისი, 1892 წ., გვ. 232-233

ტაბ. 85 (A 136).—ოთხთავის თარგმანება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით შესრულებული ორ სვეტად კარგ ეტრატზე, შეიცავს 391 ფურცელს. მისი ზომაა 36,7 X 26,7 სმ., ხოლო ნაწერისა—29,3 X 8,2 (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოვება შემდეგი ანდერძი: „...ღირს ვიქმენ მე, უღირსი ეგნატი, სახელით ოდენ ხუცეს-მონაზონი... აღწერად წმიდასა ამას წიგნსა, თარგმანებასა წმიდისა სახარებისასა... ღმრთივ აღშენებულსა უდაბნოსა შინა წყაროასთავს, სენაკსა შინა ნეტარისა ბერისა ეფთვნესსა, რომლისადაცა ფერკთა თანა აღზრდილ ვიყავ, და შეეწირე ეკლესიასა წყაროასთავისასა ... საღიღებელად და სალოცველად ღმრთივ გავგზნოსანთა მეფეთა ჩუენთა ... დედოფლისა მარიამისა და ძმისა მათისა გიორგი მეფეთა მეფისა და კესაროსისა, და ძისა მათისა დავით მეფისა და სევესტოსისა, და სანატრელისა დედისა მათისა ელენე დედოფლისა, და გამზრდელისა ჩემისა მამისა ეფთვესა და ყოველთა მამათა წყაროასთაველთა...“ (391 r.).

როგორც აქიდან ჩანს, ოთხთავის ეს თარგმანება, გადაწერილია წყაროსთავს (კლარჯეთს) ეგნატე ხუცეს-მონაზონის მიერ, მაგრამ როდის—ნათქვამი არაა. შიგ მოხსენებული მეფეები წინა ხელნაწერის ანდერძშიც ამნაირადვე იყენენ ჩამოთვლილი, ამიტომ ამ ხელნაწერის აღმოცენება შეიძლება იმავე ხანას მიეკუთვნებოდეს, რასაც წინა, ე. ი. XI ს.-ის 80-იან—90-იან წლებს (თ. უო რ დ ა ნ ი ა 1089—1091 წ.წ. შორის დებს დაწერის თარიღს).

სხვათა შორის, წინა ხელნაწერის ანდერძშიც ეგნატე იხსენიება ხელნაწერის მომგებელად, მხოლოდ იქ არა ჩანს, თუ რა წოდების პირია ის. რადგან ხანა და მოღვაწეობის ადგილი (ხანთა, შატბერდი, წყაროსთავი—კლარჯეთი) ერთი და იგივეა, ამიტომ შეიძლება ორივე ხელნაწერი ეგნატე წყაროსთაველის სახელთან იქნეს დაკავშირებული.

ტახტულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წარმოადგენს იოანე ოქროპირის მათეს თავის თარგმანებს, რომელიც ქართულად ევთიმე ათონელმა გადაწერა. აქ განმარტება ეხება მთ (49) თავს, მათეს სიტყვებს: „ვითარცა შემწუხრდა, მოჰქცეს მოწაფენი...“ (14,15-21).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. უო რ დ ა ნ ი ა ს Описаніе рукописи перекладача мѣст, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 144; მისივე, ქრონიკები, ტ. I, თბილისი, 1892 წ., გვ. 234-235.

ტაბ. 86 (A 93).—პარაკლიტონი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ნაწერი, 207 ფურცლისაგან შედგება. მისი ზომაა 34 X 24,3 სმ., ხოლო ნაწერისა—28 X 17 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „ქრისტე ღმერთო, ადიდე წმიდაა მამაა ჩუენი გიორგი მთაწმიდელი, რომლისა შეწევნითა დავენუსხე წმიდაა ესე და სულთა განმანათლებელი პარაკლიტონი...“

მე, უღირსი და ფრიალ საწყალობელი ... უღებთ, დაქსნილი ათანასე, არვანდ ყოფილი, ღირს ვიქმენ დაწერად და აღსრულებად ... დიდებასა ყოველთა ეკლესიათასა წმიდასა ამას პარაკლიტონსა სრულსა და უკლებსა, ვითა ვთარგმნა წმიდასა მამასა გიორგი მთაწმიდელსა... და შეეწირე უნდოა ესე ნამუშავეი ჯელთა ჩემთაა ... წმიდასა იოვანეს წინამორბედსა... ხოლო თქუენ, ღმერთშემოსილნო წმიდანო მამანო, აჲ მყოფნო და კუალად მომავალნო, დიდებულისა და სახელ განთქუმულისა ოპიზისა მკვდრნო... იხილოთ რაა ნამუშავეი ესე ჯელთა ჩემთაა, თქუთ სიტყუაა წყალობისაა... დაიწერა ქრონიკონსა 686, დიდებულსა ლავრასა შინა ოპიზის. დედაა გიორგი მთაწმიდელისა ნუსხისაგან დაწერილი მქონდა, მაგრამ ეზომ წურტილად ნაწერი იყო, რომელ კაცისა თვისა თმისა ჰგვანდა და მე კაცი ვიყავ მოდღეუნებული...“

აქ მოყვანილი სიტყვებიდან ნათლად ჩანს, რომ ეს ხელნაწერი, რომელიც პარაკლიტონს წარმოადგენს, გადაუწერია თვით მისი მთარგმნელის—გიორგი ათონელის—ხელნაწერის პირიდან, რაიზას, ათანასე ბერს, არეანდ ყოფილს (ე. ი. ერისკაცობაში რომ არეანდი ჰრქმევია), 1093 წ. და შეუწირავს რაიზისავე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესიისათვის.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 95.

ტაბ. 87 (A 1106).—მამათა ცხოვრება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ნაწერი, შედგება 458 ფურცლისაგან. ნაწერია ორ სვეტად. ხელნაწერის ზომაა 24×17 სმ., ხოლო ნაწერისა 21×6 სმ. (ცალი სვეტისა).

გაღამწერის ხელით შესრულებული მინაწერები ხშირად იპოება ხელნაწერში. ერთი მათგანი შემდეგს გაღმოგვეყვს: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო მამანო ცოდვილისა თეოფილწ რსცა თარგმანისათჳს, რამეთუ ცოდვანი ერთბამად ყოველთანი მქონან, ხოლო სინანულსა ერთისასაცა ყოვლად არა ვახლავ... და ბერი კლიმი აკურთხეთ ყოველთა, რამეთუ შემდგომად ღმრთისა და წმიდათა მისთა მისითა მოღუწებითა ითარგმანების წმიდად ესე და სულთა საცხორებელი წიგნი, საუკუნომცა არს საქსენებელი და კურთხევად მისი, ამინ“. აქიდან ირკვევა, რომ მთარგმნელი ამ თხზულებისა, რომელიც მამათა ცხოვრებად იწოდება (ე. ი. პატერიკად), არის თეოფილე, ხოლო მისი ხელის შემწყობი—ვიწმე ბერი კლიმი. თეოფილე თარგმანე თეოფილე ხუცესმონაზონია, რომელიც ათონს მოღვაწობდა XI ს.-ის უკანასკნელ მეოთხედში.

სად, როდის და ვის მერე არის გადაწერილი ეს ნუსხა, არ ირკვევა (ბოლოს თუ ეწერა; ეს ბოლო ნუსხას აღარ გააჩნია), ხელის მიხედვით კი XI ს.-ის მიწურულისა უნდა იყოს.

ტაბ. 88 (S 1608).—ოთხთავის თარგმანება.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი, 28 ფურცელს შეიცავს (ნაწევრები დიდი ხელნაწერისა). ხელნაწერის ზომაა $27,5 \times 20$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $22,5 \times 6$ სმ. (ცალი სვეტისა).

არც გაღამწერი და დამკვეთი, არც დრო და ადგილი ხელნაწერის დაწერისა არ ვიცით, რადგან ფარგმენტს არც მინაწერი და არც ანდერძი არ გააჩნია. ხელის მიხედვით კი ის XI ს.-ის მიწურულისაა.

ნუსხა წარმოადგენს ოთხთავის განმარტებას: სახელდობრ, მათეს სახარებისას, რომლის აეტორად იოანე ოქროპირია ცნობილი, ხოლო ქართულად მთარგმნელი ევთიმე ათონელია. ტახულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ამ თხზულებისა მერეუ თავიდანაა, რომელსაც ასეთი წარწერა აქვს: „სწავლაჲ მ, ცხორებისათჳს მონაზონთაჲსა“, სადაც ჳანმარტებულია მათეს სახარების ადგილები 2,19-23.

ტაბ. 89 (A 24).—გარდამოცემა მართლმადიდებელთა ხარწმუნოებისა იოანე დამასკელისა.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ორ სვეტად ნაწერი, შედგება 147 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 21×16 სმ., ხოლო ნაწერისა — $18,2 \times 7,5$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერი წარმოადგენს თარგმანს იოანე დამასკელის თხზულების წყარო ცოდნისას, რომელიც ეფრემ მკირეხ ეკუთვნის, როგორც ეს თხზულებისათვის წარმძღვანებული წინასიტყვაობიდანაც ჩანს. მისი დაწერის დრო და ადგილი, ისე როგორც გაღამწერი და დამკვეთი, ანუ მომგებელი, უცნობია.

ტახულაზე აღბეჭდილი ტექსტი წიგნის მეორე ნაწილიდანაა, რომელიც ასეა წარწერილი: „ღირსისა მამისა იოანე ხუცეს-მონაზონისა — გარდამოცემაჲ უცილობელი

მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისაჲ². იმ თავის სათაჳრი კი, საიდანაც აღებულა დასახელებული ტექსტი, ასეოია: „ჩუენ შორას მყოფთათჳს, ესე იგი არს თჳთმფლობელისა. თაჳი ლთ“.

ხელნაწერის აღწერილობის თჳს იხ. თ. ყორღანიას Описаніе рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1931 წ., გვ. 17-19.

ტაბ. 90 და 91 (S 1661).—ხვინაქსარი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით კარგ ეტრატზე ნაწერი, შედგება 339 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 24,5 × 19 სმ., ხოლო ნაწერისა 19,3 × 14 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „დაიწერა წიგნი ესე წმიდასა ქალაქსა ისრუსალემსა, მონასტერისა შინა ჯუარისასა, ჳელითა უტბად მხრეკალისა ფრიად უღორისსა ხუცეს-მონაზონისა გიორგი დოდისითა. სრულ იქმნა... ესე წიგნი ბერძენთა ზედა მფეფობასა მანოლისსა, ქართლს—ღმირტრისსა... დასაბამითგანნი წელნი იყენეს ზღნთ...“ (338 v.).

ამრიგად, ხელნაწერი, რომელიც გიორგი ათონელის რედაქციის ხვინაქსარს წარმოადგენს, გადაუწერია ჯუარის მონასტერში, იერუსალიმს, 1155/6 წელს გიორგი დოდისს.

ტაბ. 92 (A 65).—ზოდიაკოთათვის.

ხელნაწერი, რომელიც სხედასხვა ნაწარმოებთა კრებულს წარმოადგენს, ნაწერია ქალაღღზე ორნაირი ხელით: ნუსხა-ხუცურითა და მხედრულით (უკანასკნელით შესრულებულია მარტო 36 გვ., დანარჩენი ნუსხა-ხუცურით ნაწერს უქირავს).

გადამწერის ანდერძი ხელნაწერს არ ახლავს. ხელნაწერის დაწერის თარიღის განსაზღვრავად გამოსაყენებელია კრებულის შემადგენელი ერთი სტატია, სახელდობრ,—კენიკლოსი, რომელშიც იკითხება: „...წელნი ქრისტესითგან ვიდრე მოაქამდე,—ქართულნი ვთულაღთ წელიწადსა ჩხი, ხოლო ჯუმღად ყოველნი წელნი აღამისითგან დღესამომდე, ოღეს ესე დაიწერა ზღფე, ქრონიკონი ჯჳ“. აქიდან პირველი სათარიღო ნიშანი 1210 წელს უდრის, ხოლო დანარჩენები 1188 წელს. ნუსხა, მაშასადამე, დაწერილია 1188—1210 წ.წ.

ხელნაწერს მოეპოება გადამწერის ვინაობის მაუწყებელი მინაწერიც: „შემინღე-ვით, ღმრთისა მადლსა, ვინცა იკითხვიღეთ, ნე მწყვეთ, ფიცხლა მიჩრეკია მე, გლახკსა ისაიას“.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი კრებულის იმ ნაწილიდან არის, რომელიც შვიცკეს სწავლას ზოდიაკოთა შესახებ.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ყორღანიას Описаніе рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 59—65; ა. შანიძის პალეოგრაფიული რკვეული: თარგანებთა ქებისა ჳებათაჲსა, თბილისი, 1924 წ., წინასიტყვაობა.

ტაბ. 93 და 94 (A 1835).—ვანის ოთხთავი.

ასეთ სახელწოდებას ნუსხა-ხუცურით ორ სვეტად კარგ ეტრატზე ნაწერი ეს ოთხთავი იმის გამო ატარებს, რომ ის სოფ. ვანიდან (იმერეთიდან) არის შესული სიძველეთსაცავში. ნუსხა შედგება 272 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 29 × 21 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა—19 × 5,2 სმ. (ყალკე სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოება მისი დამწერის ხელით შესრულებული რამდენიმე მინაწერი: 1. „წმიდანო მხარებელნო, განმადღიერეთ ცოდვილი იოანე, რომელმან ფრიაღსა უღლურებასა შინა მყოფმან ჳელ-ყავე წერით მოსაქმებად წმიდისა ამის სახარებისა“ (126 v.); 2. „...ხოლო ჩუენთა ამათ შინა ეამთა დიდი მოღუაწეთა შორის ბერი ჳაქარია, მი-რადე-ვიდა მთასა წმიდასა, ძიება ყო გიორგის მიერ აღწერილისა წმიდისა მის სახარებისათჳს; და პოა დიდასა წიგნისა საცაჳსა შინა და აღიესო სიხარულითა, და მიერ გაღმოეწერა შატბერდელსა ხუცესსა სტეფანესს. და აღმო-რადე-ვიდა რომანას, მე ჳელ-ყავე, ცოდვილ“.

მან იოანე, აღწერაღ, რამეთუ ადრითგან სწყუროდა სულსა ჩემსა მოგებად წმიდისა სახარებისა. აწ ვინსა სწერდეთ, ვიოა აქა ჰპოთ, ეგრე დაწერეთ წინტილითა და პატრეთა ზედა მეორითა სიტყვათა, რანეთუ ანდერძი ვიოა აქა სწერია, ესრე პოვნილ არს ნუსხასა“ (266 v.); 3. (მხედრულად) „ესე სახარებაჲ მე, იოანე უღირსმან, საპაქარმან ლა მლოცველმან წმიდის დედოფლის თამარისმან, ვიოფლე წერით ქალაქსა შინა კონსტანტინეპოლის. ლოცვაჲ-ყავთ ყოველთა“ (272 v.).

როგორკ ამ მინაწერებიდან ვიტყობთ, ეს სახარება დაუწერია კონსტანტინეპოლს, რომანას, უღირსსა, საპაქარსა და მლოცველსა დედოფლისსა თამარისსა: იოანეს. ამ ნუსხის დედანი გადმოწერილი ყოფილა შატბერდელი ხუცის სტეფანეს ხელით მთაწმიდან, დიდ წიგნის საცავეში, ვინმე ზაქარიას მიერ მიკვლეული გიორგი მთაწმიდელისაჲან აღწერილი“. ცალიდან.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი მათეს სახარებიდანაა, სახელდობრ: 17,3-20.

ტაბ. 96 (ღ 902). — მოქვის ოთხთავი.

ასეთ სახელწოდებას ნუსხა-ხუცურით კარგ ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი ეს ოთხთავი იმის გამო ატარებს, რომ მოქვიდან (აფხაზეთიდან) არის ჩამოტანილი მუხეუმში. ნუსხა შედგება 326 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 29,5 X 23 სმ., ხოლო ნაწერისა — 21,5 X 7 სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „...დაიწერა ესე ოთხთავი დასაბამითგანთა წელთა ხმად ქართულითა სათულავეითა, და ბერძულად—ხეშ, ქრონიკონსა ფე, ზენდაფებსა მთოვარისასა ვ, მცხრალსა ზ, ინდიკტიონსა იგ, ხუთეულსა ლ, ექუსეულსა ლგ, მშისა მოქცევსა ლ, მთოვარისა მოქცევსა ვ, ველითა ჩემ ფრიალ ცოდვილისა ეფრემისითა“. აქიდან ნათლად ჩანს, რომ ხელნაწერი დაუწერია ვინმე ეფრემს 1300 წელს. სად და ვისი დაკვეთით—არაა ნათქვამი არც ანდერძში და არც სხვა მინაწერში.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ლუკას სახარებიდანაა, სახელდობრ: 19,22-36.

ტაბ. 96 (H 1344). — შიომღვიმის ოთხთავი.

ასეთ სახელწოდებას ეს ოთხთავი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი, იმის გამო ატარებს, რომ ის დაწერილია შიომღვიმეს. შედგება ის 264 ფურცლისაგან, რომელთაგან ეტრატზე ნაწერი (ე. ი. ძველი ნაწილისა) არის 255 ფურცელი. ამის ზომაა 22 X 16,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 16,5 X 5,5 (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „...ესე წმიდაჲ და საწაღელი სახარებაჲ მოვიგე და დაეწერე ველითა ჩემითა მე, გიორგი, სულითა საწაღობელმან, სახითა ოდენ მონა ზონ-ხუცესმან... ღმერთო მეუნდვენ ყოველნი ცოდვანი გიორგის, ამის წმიდისა სახარებისა მწერალსა, ამინ. დაიწერა წმიდაჲ ესე ოთხთავი დიდსა უდაბნოსა მღვმლისასა, საყოფელსა წმიდისა და ღმერთმემოსილისა მამისა შიომღვისა. ხოლო ქრონიკონისა წელნი იყვენს ვე, წელნი, რომელ გარდასრულ არიან დასაბამითგან ვიდრე ჯუარტუმამდე უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა ესრეთ იცნობების: კფლდ. ხოლო შემდგომად ჯუარტუმისა ვიდრე მოაქამომდე ჩხო, ერთ რიცხულად ყოველნი წელნი დასაბამითგან აქამომდე ხუდ“ (254 r).

ამ ადგილიდან ჩანს, რომ სახარების ეს ნუსხა დაუწერია გიორგი ხუცეს-მონაზონს შიომღვიმეში. პირველი სათარილო მაჩვენებელი დაწერის დროდ ასახელებს ქრონიკონს ვე-ს, ე. ი. 1185 წელს, ხოლო მეორენი—1304 წელს. უკანასკნელი უფრო სწორი უნდა იყოს ხელის თვისების მიხედვითაც. პირველი შეიძლება ამ ნუსხის დედნის დაწერის თარიღი იყოს (აქ შემთხვევით გადმოყოლილი).

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი მათეს სახარებიდანაა, სახელდობრ: 27,53-63.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფ. მუხეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია)“, შედგენილი ქრ. შარაშაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1948 წ., გვ. 289-291,

ტაბ. 87 (A 570). — ბიზლია.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ორ სვეტად ნაწერი, შედგება 144 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 29,5 × 23 სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — 22,5 × 6,7 (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს ანდერძი არ შემორჩენია. მასში ვაჟოულობთ რამდენიმე მინაწერს, რომელთაგან ირკვევა გადამწერის ვინაობა და ხელნაწერის დაწერის დრო. — 1. „დაესრულა ნემშტაჲ პირველი, ცოდვილსა გიორგის შეუნდვენ ღმერთმან, ამინ“ (55 v.); 2. „აქა დაბნელდა ღლე ასრე, რომე წერაჲ აღარა იქნებოდა და ვალატოზნი [ველარა ჰხედვი]დეს საქმესა. თუე იყო ივლისი, ღლე პარასკევი, თუშ თურამეტი, ქრონიკონი რმშ; თუ რაჲ მოჰქედების; ღმერთმან უწყის“ (444 r.). ამრიგად, ამ ცნობებიდან ჩანს, რომ ხელნაწერი დაწერია ვინმე გიორგის 1460 წელს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი II ნემშტადან არის, სახელდობრ: 19,4—20,6.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. გორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, გვ. 90.

ტაბ. 96 (A 351). — დავითნი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ნაწერი, შედგება 167 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 10 × 7,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 7,7 × 5,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...სრულ იქმნეს წმიდანი ესე დავითას ფსალმუნნი ბრძანებითა დიდისა წარჩინებულისა თუთმპყრობელისა პატრონის ყუარყუარეს ძისა, მგნისა და ახოვნისა პატრონის მზეკაბუკისითა, რომლისა მრავალშუა არიან წელნი სუფევისა მათისანი და ვსენებაჲ მისი მოუკლებელ ყოს ღმერთმან სიმრავლესა შინა ეამთასა, ამინ.“

აღწერილინენ წმიდანი ესე დავითნი მე, მონაზან და მოსაგზან ქრისტეს ღმრთისამან მზეკაბუკ, საჯსრად და საცოდ სულისა ჩენისათს და შესანდობლად მშობელთა, ძმათა და ნათესავთა ჩემთათს. აწ ვინცა მიემთხვენეთ, ესრეთ შენდობასა ბრძანებლით: პატრონსა დედისიმედსა ცოდვანი მისნი შეუნდვენს ღმერთმან; პატრონი ყუარყუარე აღღეგრძელე და ცოდვანი მისნი შეუნდვენს ღმერთმან; პატრონსა ქაიხოსროს შეუნდვენს ღმერთმან; პატრონსა მზეკაბუკს შეუნდვენს ღმერთმან; პატრონსა ბადურს შეუნდვენს ღმერთმან... გაათავდეს ქრონიკონსა რჰბ, აპრილსა კე, კელითა ფრიად ცოდვილისა მწერლისა ამბროსისითა...“ (164 v.).

აქიდან ნათლად ჩანს, რომ ეს დავითნი დაწერია ამბროსის 1494/5 წელს მზეკაბუკ ათაბაგის დაკვეთით.

ტექსტზე აღბეჭდილი დავითნის ტექსტია — 43,2-17.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. გორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 350.

ტაბ. 99 (A 401). — ვალეს ოთხთავი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ორ სვეტად ნაწერი, შედგება 509 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 21 × 15,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 15 × 4,7 სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „ღმერთო ... პატრონი სფერიდონ აცოცხლე და აღღეგრძელე და ძე მათი, პატრონი იორამ, ამოდ უმყოფე... დააწერა ესე ვანწანათლებელი სულისა და ჯორცისა ოთხთავი ქორანიკონსა ორას და ორსა. ზოსიმეს ვალელსა და მისთა მიცვალბულთა შეუნდვენს ღმერთმან...“ (486 v.).

აქიდან ირკვევა, რომ ეს ოთხთავი გადაწერია ზოსიმე ვალელს 1514 წ., ალბათ, ვალეს ეკლესიისთვის.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ლუკას საბარებიდანაა, სახელდობრ: 18,26-34.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. გორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. II, თბილისი, 1902 წ., გვ. 1-2.

ტაბ. 100 (H 1721).—ოთხთავი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ორ სვეტად ნაწერი, შედგება 325 ფურცლისაგან. მისი ზომაა $12 \times 8,5$ სმ., ხოლო ნაწერისა $9,3 \times 3$ სმ. (ცალი სვეტისა).

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...მე, მეზაბ კალმახელმან, და ჩემან თანამეცხედრემან ელენე, დაეწერინეთ წმიდას ესე და სულთა განმანათლებელი ოთხთავი სამლოცველოდ სულისა ჩვენისათს და სადღევარქლოდ შეილისა... დაიწერა წმიდას ესე სახარებაჲ ქორანიკონსა სმ, მოქცევასა ნეაცამეტესა“ (324 წ.). აქიდან ნათელია, რომ ეს სახარება დაუწერიანებია მეზაბ კალმახელსა და მის ცოლს ელენეს 1520 წ., მაგრამ ეს დაუწერიანეს და სად, არაფერია ნათქვამი.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი მარჯოზის სახარებიდანაა, სახელდობრ: 9,16-30.

ტაბ. 101 (A 139).—სვინაქსარი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ნაწერი, შედგება 362 ფურცლისაგან. მისი ზომაა $30 \times 22,2$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $23,5 \times 15,3$ სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...დაიწერა ჭვლითა გლახაკისა ... აბრაჰამ დავითის ძისათა, რომელი წვაროვემართე სამცხით, რომის ძირით კარჩხალით... და დაეწერე წიგნი ესე სვინაქსარი ბრძანებითა [პატრონისა] დედოფლისა თინათინისათა. დაეწერე გრემს ... თუშა დეკემბერსა ექუსსა, ქრონიკონსა სკჟ... ვათავდა ალონს, ტაძარსა შინა ნათლისცემელისასა თუშა იენისსა იბ-სა, დღესა შაბათსა, ქრონიკონს სკჟ, ზენადღესა კჟ“. აქიდან ჩანს, რომ ხელნაწერი დაუსრულებია აბრაჰამ ვადაშერს 1535 წლის 12. VI, შაბათს. თარიღი ამ ნაწილში ზედმიწევნით სწორია. როდის შეუდგა აბრაჰამ წერას? ანდერძი ამბობს, 6 დეკემბერსა, და დასძენს ქრონიკონსა სკჟ-ო, რაც შეეძლოა, უნდა იყოს — ქრონიკონსა სკჟ.

ხელნაწერი, როგორც ანდერძშია აღნიშნული, სვინაქსარს წარმოადგენს. ეს სვინაქსარი გიორგი ათონელის მიერ არის ვადმოღებული, რაც აღნიშნულია ხელნაწერშიაც (360 წ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. თ. ჟორდანიას Описание рукописей церковного музея, ტ. I, თბილისი, 1901 წ., გვ. 145-147.

ტაბ. 102 (H 1418).—გამოკრებული ოთხთავი და სამოციქულო.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ეტრატზე ნაწერი, შედგება 271 ფურცლისაგან. მისი ზომაა $26 \times 19,4$ სმ., ხოლო თვით ნაწერისა — $19,5 \times 13$ სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „...გასრულდა წმიდას ესე გამოკრებული და წართული სრული სამოციქულო და სრული სახარებაჲ... დაიწერა წმიდასა და დიდებულსა... გოლგოთასა შინა... ხუცეს-მღდელისა ოჯიქძისა დიმიტრის ქელით... დაიწერა დასაბამითგან შედითას ხუთას მგ წელსა, იესუს ქრისტეს ჯუარცუმიოვან ათას ხუთას მგ წელს“.

ამ ანდერძიდან ირკვევა, რომ ხელნაწერი დაუწერია ხუცესს დიმიტრი ოჯიქძეს გოლგოთასა, იერუსალიმს. დაწერის თარიღაც აღნიშნულია აქ, მაგრამ შეცდომას ვამჩნევთ შიგ. ასე, მაგალითად, დასაბამითგანი [(7546 — 5604) 1942 წ.] საუბუნისათჳს კი არ უდგება იმას, რასაც ქრისტესით გვაწვდის (1546 წ.). ხოლო უკანასკნელზე ნათქვამია „ჯუარცუმიოვან“-ო, სადაც შეიძლება აგრეთვე შეცდომა იყოს (ნაცვლად ქრისტეს დებადებითგან ანუ „განქორციელებითგან“-ო). თუ „ჯუარცუმიოვან სწორია, მაშინ ვადაშერის თარიღი წამოიწეეს და ნაცვლად 1546 წლისა იქნება (1546 + 34) 1580 წ. მაგრამ, უფრო საფიქრებელია, რომ დასაბამითგანად უნდა აღნიშნულიყო 7046, რაც აღქსანდრიული სათვალავით მოგვცემს (7046 — 5500) 1546 წ.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერების აღწერილობა, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზ.-ბის ყუფ. მუზეუმის ხელნაწერები (II კოლექცია)“, შედგენილი ქრ. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, ტ. II, თბილისი, 1948 წ., გვ. 312-303.

ტაბ. 103 (H 1698).—მარხვანი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ორ სვეტად ნაწერი, შეიცავს 192 ფურცელს. მისი ზომაა $39,3 \times 26,5$ სმ., ხოლო ნაწერისა — $29,7 \times 8,5$ სმ. (სვეტისა).

ანდერძის თანხმად, რომელიც ტაბულაზე აღბეჭდილი, ეს ხელნაწერი—მარხვანი— დაუწერია აწყურს, 1538 წელს, „აწყურსა ქალაქსა და მონასტერსა აღზრდილს“ გრიგოლს ქაიხოსრო ზაალის ძე ფანასკერტელ-ციციისშვილის დაკვეთით.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ თაყიდანაა, რომლის წარწერა შემდეგია: „წესი და განგებაა წმინდათა ვნებათა უფლისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთა“ (109 ო.).

ტაბ. 104 (H 342). — ვამგულანი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღღზე ნაწერი, შედგება 652 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 27,3 X 18 სმ., ხოლო ნაწერისა — 21 X 12,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „წმიდანო... რომელნი ამა წმიდათა ვამგულანთა ზიემთხენეთ, მოქმეცნებდით... მე... ფრიად ცოდვალმა ფანასკერტელმა ციციისშვილმა სარდრის პალატო უხუცის პაპუნას ძემან ზაალ და თანამეცხედრემან ჩუენმან ასულმან აპირეჯიბისმან ბატონმან მარიამ ვიგულეთ... და აღვაწერინეთ წმიდაჲ ესე და სულთა განმანათლებელი, უნაქლელ და ყოვლითურთ აღსრულებული ჯახულითა და დახატვითა ესე ვამგულანი სულისა ჩუენისა საიხად და ძეთა ჩუენთა საღღეგრძელოდ... შემოგწირეთ მცირე ესე შესაწირავი, შენ, საშინელსა და ცათა უმაღლესსა ვედრებისა ღმრთის-მშობელსა... დაიწერა წიგნი ესე ქრონიკონსა ტმთ“ (232 ო.).

ზაალ პაპუნასძე ფანასკერტელ-ციციისშვილის დაკვეთით 1661 წ. გადაწერილი ეს ვამგულანი გადაუწერია რამდენიმე პირს, როგორც ამას ხელნაწერის სხვადასხვა ადგილს აღნიშნული მინაწერები მოწმობს.—1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ამის მწერალი მღვდელი შიო...“ (111 ო.); 2. „სრულ იქმნა რვა ვნა. ესე, კვრამალი და ერთი მრთელი შედევლი... ბრძანებითა ციციისშვილის ზაალისითა... ჳელითა ჩემ ცოდვილისა ათანასესითა. ახლად მოსწავლე ვიყავ და, თუ რამე დამეწავებინოს, ნუ მწყვეთ...“ (319 ო.); 3. „უფალო, შეიწყალე ღრად ცოდვილი იესე ამა შაბათ კვრიკის მწერალი, ამინ. რაც ოდენ ძალმედეა, სიკეთესა და სიმართლესა და რიგს ვეცადე, უწყის ღმერთმან. უცებად წერისათხს ნუ მწყვეთ...“ (510 ო.). ამრიგად, ამ მინაწერებით, სულ მცირე, სამი გადაწერილი მანის არის გამოვლინებული: შიო მღვდელი, ათანასე და იესე.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ წიგნიდანაა, რომელიც ასეთ წარწერას ატარებს: „ოხითა იბაკონი წლისანი“.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქარეველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა...“ (H კოლექცია)“. ტ. I, დასაბეჭდად მიზადებული ლ. ქეთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1945 წ., გვ. 252-255.

ტაბ. 105 (H 1719). — კურთხევანი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღღზე ნაწერი, შედგება 298 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 24,5 X 19,8 სმ., ხოლო ნაწერისა — 15,5 X 12,7 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „...სრულ იქმნეს წმიდანი ესე და სულთა განმანათლებელი წიგნი — კურთხევანი ბრძანებითა ღმრთისათა და მოძღვართ-მოძღურისა წილგუჩიხელისა ილარიონისთა, ქუეყანასა ოდიშსა და მონასტერსა წალენჯიხისასა. სრულ იქმნა თვესა მარტისსა და, ქორიკონსა დასაბამითან წელთა შეიდი ათას ას სა-ნოცდათხუთვეტსა, ჯუარკმითგან ათას ექუსას სამოცდაშვიდსა. აწ გვედრები ყოველთა... უცებად ნაჩბრეკსა წყევას ნუეინ შემამთხუცეთ, ამაღ რომე აჩქარებით ვაჩხრეკიწე. ჩემი კურთხევანი დამეკარგა და მართალი დედა ვერ ვიშოვე, ზოგი აქით, ზოგი იქით გამოვებნე... და... ამის სიკეთეს ველარას გამოვეკიდე... ლოცვა ყუეთ ჩემ უღირსისათხს... თქუთ სიყვარულისათხს ღმრთისა, ვითარმედ, დაღაცათუ უნდო არს ნაწერი ესე; წალენჯიხელი ილარიონ ღმერთმან შეიწყალოს... ამის უცებად მხრეველსა უგუნურსა და დიდდ ცოდვილსა გაბრიელ მღვდელსა ბოქუჩეას ცოდვანი მისნი შეუნდოს ღმერთმან...“ (298 ო.).

როგორც აქიდან ირკვევა, კურთხევათა ილარიონ წალენჯიხელის თაოსნობით გადაუწერია გაბრიელ ბოკუჩავას წალენჯიხის მონასტერში, ოდიშს, 1667 წ. (დასაბამით-განი 7175 ბერძნული სათვალავით არის აღებული: 7175—5508 = 1667; აქიდან —ჯუარ-ცმითვან— გამოთქმა გულისხმობს „განჯორცილებითვანს“). ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ თავიდანაა, რომელიც შემდგენიარად არის წარწერალი: „კურთხევაჲ მონაზონისა ბერძნულად თქმული წმიდისა ბასილ მთავარ-ეპისკოპოსისა“ (16 წ.).

ტაბ. 106 (H 1336).—კრებული.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცურით ქალაღზე ორ სვეტად ნაწერი, წარმოადგენს სხვადასხვა ნაწარმოებთა კრებულს, რომელიც შედგება 190 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 41 X X 26,8 სმ., ხოლო ნაწერისა — 32,3 X 9,5 სმ. (სვეტისა).

ხელნაწერს მოგოვება ანდერძი: „აჲა სრულ იქმნეს შესხმა ყოვლად წმიდისა ღმრთის-შშობელისა ბრძანებითა პატრონისა ჩუენისა დედოფალთ-დედოფლისა ელენესითა და ჯელითა ფრიად ცოდვილისა და უსწაველის დიდმის წმიდის გიორგის დეკანოზ ყოფილის ზებედესითა...“ (73 წ.)... „ღმერთმან უწყის, ბევრი ქაირი ვნახე ამის... ჩხრეკა-შია... აღიწერა... ფებრვალსა ივ, დღესა სამშაბათსა, ქორნიკონსა ტნჲ“ (130 წ.).

აქიდან ნათლად ჩანს, რომ ეს ხელნაწერი-კრებული ელენე დედოფლის დაკვეთით გადაუწერია დიდმის წმ. გიორგის დეკანოზ-ყოფილს ზებედეს 1669 წელს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იოანე მახარებლის ცხოვრებიდანაა.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა...“ (H კოლექცია)“, შედგენილი კრ. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, ტ. III, თბილისი, 1948 წ., გვ. 274—76.

ტაბ. 107 (H 1452).—უანჩაეთის ეამგულანი.

ხელნაწერი ეამგულანი, რომელიც ნუსხა-ხუცურით არის ქალაღზე ნაწერი, ასე იწოდება იმის გამო, რომ ის ერთ დროს უანჩაეთის ეკლესიაში იყო დაცული. იგი შედგება 577 ფურცლისაგან. ნუსხის ზომაა 24,5 X 18 სმ., ხოლო ნაწერისა—15,5 X 11,2 სმ.

ხელნაწერს მოგოვება ანდერძი: 1. „უფალო, შეიწყალე ცოდვილი ზაქარია, რომელმან ესე ეამგულანი... მოიქირვე კარგად ვაკეთება ბრძანებითა მთავარ-ეპისკოპოსისა რატიშვილის ეედემოზისადაა... ვინ მოემთხვეთ ნაჩხაბსა ამას, ქრონიკონსა ტმჲ“ (23 წ.); 2. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი მთავარ-ეფისკოპოზი, რომლისა ბრძანებითა აღიწერა ეამგულანი ესე. პირველად ვიყავ უბრნელი, მერმე—მანგლელი და მერმე—მთავარ-ეფისკოპოზი ქართლისა, ქრონიკონსა ტნჲ. შე ყოვლად უღირსმა მთავარ-ეპისკოპოზმა ეედემოზ შევსწიზე საძუალესა ჩემსა კაბენის მონასტერსა...“ (339 წ.).

აქიდან ნათლად ჩანს, რომ ამ ეამგულანის დაწერის ინიციატორია ეედემოზ მთავარ-ეპისკოპოსი, რომელიც ზოგიერთ მინაწერში ასედაც იხსენიება: „გლონისთავისძე, ქნის ერისთვის ძე, უბრნელი ეედემოზ“. გულანი რამდენადაც პირის მიერ არის ნაწერი; ერთი ზემოთაც იყო აღნიშნული, სხვები თავს არ ასახელებენ. ხელნაწერი გადაწერილია 1674 წელს. მართალია, ზემოთ სხვა თარიღიც იყო აღნიშნული, მაგრამ უპირატესობა თვით ეედემოზის პირით აღნუსხულს უნდა მიეცეს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი იმ წიგნიდან არის, რომლის ხელწარწერაა: „სხუაჲ ლოცვაჲ შუალამისაჲ, თქმული წმიდისა ბასილი კესარიელისაჲ“ (37 წ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა...“ (II კოლექცია)“, შედგენილი კრ. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, ტ. III, თბილისი, 1948 წ., გვ. 381—391.

ტაბ. 108 (H 98).—დაუჯდომელი.

ხელნაწერი, ნუსხა-ხუცური ხელით ქალაღზე შესრულებული, შედგება 87 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 20 X 13,7 სმ., ხოლო ნაწერისა — 12,2 X 8 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „დიდება ღმერთსა... რომლისა შეწევნითა აღვაწერინე წმიდა წიგნი დაუჯდომელი მისის შედევებითა და ზიარების ლოცვანითა, შევაძვე და დაეხატინე მე, ამილახორის შვილმან კათალიკოზმან პატრონმან ნიკოლოზ, ცოლვათა ჩუნთა შესანდობლად... მეფობასა პატრონის გიორგისსა, ქრონიკონსა ტათ, ჯელოთა მიქელისათა...“ (61 რ.).

აქიდან ნათლად ჩანს, რომ დაუჯდომლად წოდებული წიგნი გადაუწერია გიორგის მეფობაში, 1681 წ., ნიკოლოზ კათალიკოზის, ამილახორის შვილის, დაეალეებით ვინმე ნიქელს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი სათაურად შემდეგ ზედწერას ატარებს: „სხუთა ლოცვაჲ ზიარებისაჲ“ (51 ვ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა...“ (H კოლექცია)“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ., გვ. 72-73.

ტაბ. 109 (H 108). — კრებული.

ხელნაწერი, გაკრული ნუსხა-ხეცურით ხელით შესრულებული, ნაწერია ქალაღზე. იგი შედგება 270 ფურცლისაგან. ნუსხის ზომაა 18,8 X 5,8 სმ., ხოლო ნაწერისა — 17,5 X 4,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოვება ანდერძი: „ესწერა ჯელითა ჩემითა წიგნსა ამას სხვათა ნამუშავეთა... აღიწერა წელსა ქრისტეს აქათ ჩღწ, 1750, ნოემბერს, კჳ, 27. შესრულდა: ვარდოვანი არს ხანიერი, უფროს შაქრისა ტკბილი, .იგემე შით, ესრეთ ფრთეს ისხამ, ხინარული შთააგდებ ვაებით იმ ლეგონს ისხერტმი“ (აკროსტიქია; ნიშნავს—ვახუშტი მეფის შვილი: 270 რ.-v.). აქიდან ირკვევა, რომ ეს წიგნი, რომელიც სხვადასხვა ავტორთა ნაწარმოებების კრებულს წარმოადგენს, გადაუწერია 1750 წლის 27.XI ვახუშტი ბატონიშვილს. ამ დროს მეფის წული ვახუშტი მოსკოვს ცხოვრობდა და, ცხადია, ამ ხელნაწერს იქ გადასწერდა.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ორი გვერდიდან, პირველი (150 ვ.) იმ ნაწარმოებიდანაა, რომელიც ასეა დასათარებული: „სამნი ვნებანი, რომელთაგან იშობიან ყოველნი ვნებანი და ბოროტნი“ (150 რ.), ხოლო მეორეს (151 რ.), როგორც აქ მისი დასაწყისის სათაური მოწმობს, ეწოდება: „განზრახუს ლოცვათუს“. ეს თხზულებანი, როგორც მინაწერებიდან ჩანს, გამოცემულია, ე. ი. გადმოთარგმნილია, უცხო წყაროდან და „საბა-სულხან ორბელიანისაგან განსწორებული“.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა...“ (H კოლექცია)“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ., გვ. 84-86.

ტაბ. 110 (H 972). — კრებული.

ხელნაწერი-კრებული, ნუსხა-ხეცურით ქალაღზე ნაწერი, შედგება 531 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 19,3 X 14 სმ., ხოლო ნაწერისა — 16,2 X 11,5 სმ.

კრებული გადაწერილია რამდენიმე პირის მიერ. ტაბულაზე აღბეჭდილი პირველი ნიმუში, რომელიც წმ. იაკობ სპარსელის წამების წიგნიდანაა, ეკუთვნის, როგორც მასზევე აღნიშნული, იესე ბედისმწერლისშვილს, მეორე კი (აქვე ტაბულაზე წარმოდგენილი), მასზე დართული ანდერძის თანახმად, გადაუწერია კერძოდიაკონს ოსეს ძეს იესეს, რომელსაც ის დაუთმავრებია 1741 წელს. — „აღმწერელი ამისი ცოდვილი კერძოდიაკონი ოსეს ძე იესე ვმადლობ უფალსა. აღმწერინა ყოვლად ღირსმან ამილახორის ძემან ტფილელ ზიტროპოლიტ-პისიკოპოსმან ათანასიმ... ქრისტეს აქათ ჩღწა“. ოსეს ძის იესეს გადაწერის ამ ნაწილს სათაურად აქვს: „თუესა იანუარსა კჳ, წმიდისა მღელ-მოწამისა კლიმი ანკვირილისა, რომელი იქმან ვ[ა]ხად სიწმინდისა განსახლავათა“ (422 რ.).

ტაბ. 111 (H 1781).—სახუთების კრებული.

ხელნაწერი, რომელიც სიველ-გუჯარების კრებულს წარმოადგენს, ნაწერია ნუსხა-ხუცურით ქალაღღზე. შედგება 43 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 23,2 X 17 სმ., ხოლო ნაწერისა — 16,7 X 12,2 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „...ჩვენ, ყოვლად სამღუდელომ ქუთათელ მიტროპოლიტმან დოსითეოს, განვიხილე ჩვენის ეკლესიის კაცის ძეგლნი და ახალნი გუჯარნი, რომელნიცა მოიღო ჩვენდამო არხიმანდრიტმან კაცისამან პეტრე და ფრიად გვევდღრა განახლებად დაძველებულთა მათ შეწირულთა გუჯართა, და ჩვენცა ვინებეთ. და ჩვენს არხიდაკონს ოსეს გაბაონს უბრძანეთ და სწორედ იმ ძველ გუჯარებზე გარდამოვალებინე და ხუცურად ახლად აღვაწერინე... და ჩვენის ბეკლით დაეპეკდეთ... განვაახლე ფამსა უმაღლესისა მეფისა ჩვენისასა სოლომონ მეორისასა, არჩილის ძისათა, თთვესა აპრილსა კ; განჯორციელებითგან სიტყუსა ღმრთისა ჩღუჴ“.

ამრიგად, გელათელი მიტროპოლიტის დოსითეოსის დაელებით ეს ხელნაწერი გადაუწერია ოსე გაბაონს 1797 წლის 20 აპრილს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტის შემცველი გუჯარის სათაურია: „აბულახსარის შეწირული ქუემო მოღებაძენი და შემდგომი საყდრეღნი და საყურწეღნი“.

ტაბ. 112 (Ald 14).—ბაგრატ IV-ის შეწირულობის წიგნი.

ბაგრატ IV-ის შეწირულობის ეს წიგნი, დაწერილი მხედრულით ეტრატზე, მიცემულია შიომღვიმის მონასტრისადმი. ზომა ღედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 37 X 27(23,4) სმ.

შეწირულობის წიგნს მოეპოება თარიღი: „...დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკტიონს მეფობისა ჩემისასა მეო-ლა-სა, კელითა იოვანე მწიგნობრისა მწერლისაითა“; მასასადამე, იოანე მწიგნობარს ბაგრატ მეფის ეს სიგელი დაუწერია (1027+31) 1058 წელს.

ამ წიგნის აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. თ. ქორდანიას „ისტორიული საბუთები შიომღვიმის მონასტრისა“... თბილისი, 1896 წ., გვ. 3-7.

ტაბ. 113 (Sd 1201).—ბაგრატ IV-ის სიგელი.

ბაგრატ IV-ის ეს სიგელი, დაწერილი მხედრულით ეტრატზე, წარმოადგენს სამეფო საბჭოს განაჩენს იმ ღავის შესახებ, რომელიც ამტღადრა აღგიღებისათვის ოპიზისა და მიჯნაძორის მონასტრებს შორის. ზომა ღედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 34,5 X 28,5 (24) სმ.

სიგლის ბოლოს მოსალოდნელი იყო დაწერილი იქნებოღა თარიღი, მაგრამ სიგელს ბოლო აკლია და სხვა ნიშნების (მეფისა და უფლისწულის წოდებულობის მოხსენების) მიხედვით მას აკად. ივ. ჯავახიშვილი 1060/65 წლით ათარიღებს (იხ. მისი „ქართული დამწერლობათა-მკოდნეობა ანუ პალეოგრაფია“, 2 გამოცემა, თბილისი, 1949 წ., გვ. 178—179).

ამ სიგლის პირი ლითოჯრაფიული წესით გამოცემული აქვს აკად. გ. თაყაიშვილს: „პალეოგრაფიული აღბომი“ I. ასაქრთუღლოს სიძველეთა დამატება, თბილისი, 1909 წ.; ტექსტისა და აღწერილობისათვის იხ. მისივე რედაქტორობით გამოცემული ასაქრთუღლოს სიძველენი, ტ. II, თბილისი, 1909 წ., გვ. 1—5.

ტაბ. 114 (Hid 1351).—გიორგი III-ის სიგელი.

გიორგი III-ის სიგელი, დაწერილი მხედრულით ეტრატზე, ბომებულია შიომღვიმის მონასტრისადმი. ზომა ღედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 30,5 X 21,8 (19) სმ.

¹ ფრჩხილებში ჩასული რიცხვით თვით ნაწერის ზომა აღნიშნული კიდევების ანუ აზიების გარეშე.

დაწერის თარიღი ამ სიგელს გააჩნია: „ინდიქტიონსა მეფობისა მისისასა იღ“, რაჲ (1154 + 14) 1170 წელს უდრის.

სიგელს აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. ვ. თაყაიშვილის რედაქციით გამოცემული ძა-ქარაჯელის სიგელუნია ტ. IV, გვ. 2-7.

ტაბ. 115 (Al 2).—ქიაბერის შეწირულობის წიგნი.

მანდატურთ-უხუცესის ქიაბერის შეწირულობის ეს წიგნი, დაწერილი მხედრულით ეტრატზე, მიცემულია შიომღვიმის მონასტრისადმი. ზომა დედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 25,5 × 19,2 (17) სმ.

დაწერის თარიღი ამ წიგნს არ გააჩნია. სხვა ნიშნების (ქიაბერის წოდებულობათა დროს განსახლების) მიხედვით აკად. ივ. ჯავახიშვილი მას 1184/85 წლით ათარი-ლებს (იხ. მისი „ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია“, 2 გამოცემა, თბილისი, 1949 წ., გვ. 180-182).

ამ წიგნის აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. თ. ყორღანიას „ისტორიული საბუთები შიომღვიმის მონასტრისა...“ თბილისი, 1996 წ., გვ. 21—23.

ტაბ. 116 (A 65).—ქება-ქებათაჲს თარგმანება.

ხელნაწერი, მხედრულით ქალაღზე ნაწერი, შემადგენელი ნაწილია იმ კრებულისა, რომლის შესახებ ცნობები ტაბ. 92-თან მოვეციით. ამ კრებულში მხედრულით ნაწერს 35 გვერდი უჭირავს. მისი ზომაა 30,5 × 24 სმ., ხოლო ნაწერისა—28,5 × 20 სმ.

დაწერილია ეს კრებული, როგორც ზემოთ აღნიშნეთ (ტაბ. 92), 1188 — 1210 წწ. მხედრულად ნაწერი ტექსტი წარმოადგენს ქება-ქებათაჲს თარგმანებას (აქიდან არის ნიმუში, რომელიც ტაბულაზეა აღბეჭდილი).

კრებულის მხედრულად ნაწერი ნაწილის პირი ლითოგრაფიული წესით გამოცემულია: „თარგმანებაი ქების ქებათისაჲ“, პალეოგრაფიული რეგული, გამოქვეყნებული აკაკი შანიძის მიერ, თბილისი, 1924 წ.

ტაბ. 117 (Al 1).—საალაპო წიგნი.

საალაპო წიგნი, ნაწერი ეტრატზე მხედრულით, მიცემულია ქართლის ერისთავთა-ერისთვის გრიგოლ სურამელის მიერ შიომღვიმის მონასტრისადმი. ზომა დედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 31,5 × 26,5 (24,2) სმ.

თარიღი აღაპის ამ წიგნს არ გააჩნია. ეს წიგნი დაკავშირებულია არსენ კათალიკოზის სახელთან, რომელიც დაახლოებით 1218—1227 წწ.-ში განაგებდა საქართველოს ეკლესიას. იგი დაწერილია არსენის კათალიკოზობის შემდეგ, როცა ის ბერად შევიდა შიომღვიმის მონასტერში, მაშასადამე, 1227/30 წწ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ნაწილი საალაპო წიგნზე დართულს ერთ-ერთ დამამტკიცებელ მოწმობას წარმოადგენს. მით გარეჯის უღაბნონი ამოწმებენ ქართლის ერისთვის გრიგოლისა და მისი ძმის ივანეს დამტკიცებას. ეს ნაწილი ამიტომ, შეიძლება, რამდენადმე გვიანდელიც იყოს. პალეოგრაფიულად ის მანიე XIII ს.-ისაა.

საალაპო წიგნის აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. თ. ყორღანიას „ისტორიული საბუთები შიომღვიმის მონასტრისა...“ თბილისი, 1896 წ.; გვ. 52-58.

ტაბ. 118 (Al 5).—საალაპო წიგნი.

საალაპო წიგნი, დაწერილი მხედრულით ეტრატზე, მიცემულია ძაგან აბულეთის ძისაგან შიომღვიმის მონასტრისადმი. ტაბულაზე ასახული დედნის ნაწილის ზომაა: 34 × 22,4 (19,5) სმ.

დაწერის თარიღი დოკუმენტს არ გააჩნია, მაგრამ იქ აღნიშნული ზოგიერთი ისტორიული ფაქტების მიხედვით ის დაახლოებით 1260 წლის ახლოს უნდა იყოს დაწერილი.

ამ წიგნის აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. თ. ყორღანიას „ისტორიული საბუთები შიომღვიმის მონასტრისა...“ თბილისი, 1896 წ., გვ. 65-68.

ტაბ. 119 (Hd 1330).—ღვეთ მუფის წულობის წიგნი.

ღვეთ მუფის (1293 - 1311 წწ.) წულობის ეს წიგნი, დანწერილი მხედრულით ეტრატზე, მიცემულია გრიგოლ ქარმულინისადმი, მისთვის სოფ. ლაუშის ბოძების შესახებ. ზომა დედნის იმ ნაწილისა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული. შემდეგია: 35,5 × 23,7 (21) სმ.

წულობის წიგნს მოეპოება დანწერის თარიღი: „ინდიკტიონისა მეუბობისა მისისასა მეხუთესა“, რაც დაახლოებით იძლევა (1293 + 5) 1298 წელს. წიგნი დანწერილია მწიგნობრის იაკობ უგანიძის მიერ.

ტაბ. 120 (Hd 11627).—წულობის წიგნი.

წულობის ეს წიგნი, მხედრულით ქალაღზე ნანწერი, მიცემულია მეფის (გიორგი ბრწყინვალის) მიერ ერთგული სამსახურისათვის ჯაფახიშვილ-გამრეკელისადმი. ზომა, ტაბულაზე ასახული დედნის ნაწილისა, შემდეგია: 22,5 × 17,5 (16,5) სმ.

წიგნს მოეპოება თარიღი: „...ქრონიკონს ლგ, ოღღამბერსა იბ“, რაც 1345 წელს უდრის.

წიგნის აღწერილობისა და ტექსტისათვის იხ. „საკართველოს სიძველენი“, ტ. II, გ. თაყაიშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 1909 წ., გვ. 10—11.

ტაბ. 121 (Hd 1348).—ალექსანდრე I-ის სიგელი.

მხედრულით ეტრატზე ნანწერი სიგელი მიცემულია ალექსანდრე I-ის მიერ ავთანდილ ზევედგინიძისა და მისწულებიანადმი გორის მოურაობის ბოძების შესახებ. დედნის იმ ნაწილის ზომა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, არის: 34,5 × 25 (22) სმ.

სიგელს მოეპოება თარიღი: „დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე ჩუენი ქრონიკონსა რიშ, ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისასა იო“, ე. ი. 1430 წელს (ტაბულის ქვეშ გაკეთებულ წარწერაში გაპარულია შეცდომა, 1428 წლის ნაცვლად 1430 წ. უნდა იყოს). სიგელში აღნიშნულია მისი დამწერიც: „დაიწერა... ქელითა ყოველთა უნარჩევებისა კარის მწიგნობრისა ჩუენისა კლიმი კაკლანასძისათა“.

ტაბ. 122 (Hd 1360).—ალექსანდრე I-ის სიგელი.

სიგელი, მხედრულით ნანწერი ქალაღზე, მიცემულია ალექსანდრე I-ის მიერ სიონის ლეთისმშობლის ეკლესიისადმი მისთვის თარხნობის ბოძებისათვის. დედნის იმ ნაწილის ზომა, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, შემდეგია: 21,5 × 15,5 სმ.

სიგელს გააჩნია თარიღი: „დაიწერა სიგელი ესე ქრონიკონსა რკთ, ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისასა კო“, რაც 1441 წელს უდრის. მოეპოება დანწერის გვარიც: „დაიწერა... ქელითა მესტუმრისა და კარის მწიგნობრისა ჩუენისა კლინი კაკლანასძისათა“. მაშასადამე, წინაცა და ეს სიგელიც ერთისა და იმავე პირის მიერ არის დანწერილი.

ტაბ. 123 (Hd 1370).—მალის ამოკვეთის სიგელი.

სიგელი, მხედრულით ქალაღზე ნანწერი, მიცემულია გიორგი მეფისა და მისი ძის, შემდეგში კახთა მეფის ალექსანდრე I-ის მიერ მცხეთის სოფლებისათვის მათგან სათათრო მალის ამოკვეთის შესახებ. სიგლის ის ნაწილი, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, ზომით არის: 20,5 × 14,7 (13) სმ.

სიგელს მოეპოება თარიღი (რაც გამოსულია ტაბულაზედაც): „დაიწერა მტკიცე სიგელი ესე ქრონიკონსა რგვ, მარტსა კბ“, ე. ი. ის დაუწერიათ 1468 წლის 22 მარტს. სიგელში დამწერიც არის მოხსენებული (იხ. ტაბულა): „ქელითა წირქულელ გლონისთავადისა რატისითა“; მაშასადამე, დამწერი ყოფილა რატო გლონისთავადე.

ტაბ. 124 (Qd 7118).—შალვა ერისთვის ანღერძი.

„ანღერძი“, მხედრულით ეტრატზე ნანწერი; დადებულია გიორგი მეფის მიერ შალვა ერისთვისათვის მისი გვარის სისხლის დაურებაზე [ამიტომ უფრო მართებული იყო ამ დოკუმენტს წოდებოდა—სისხლო სიგელი]. სიგლის ის ნაწილი, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, ზომით არის: 28,5 × 18,7 (16) სმ.

სიგელს მოეუბნება თარიღი: „დაიწერა ბრძანება ესე ჩუენი და სიგელი ინდიტიონსა მეფობისა ჩუენისასა ნეთოთხმეტესა, ქრონიკონსა ჩმშ“, რაჲ უღრის 1460 წელს (და არა 1470 წ., როგორც ეს ტაბულის ქვეშ არის აღნიშნული). გააჩნია დამწერის დასახელებაჲც. — დაიწერა... ჴელითა კარისა მწიგნობრისა ჩუენისა და ჯუარის მტურითეულისა ჯორაშვილისა გაბრიელისითა“.

ტაბ. 125 (Q 795).—ანახეული ქართლის ცხოვრება.

ქართლის ცხოვრების ნუსხათაგან ყველაზე ადრინდელი დღემდის ცნობილი ხელნაწერი, რომელიც მხედრულით არის შესრულებული, შედგება 235 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 27,5 × 20,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 24 × 15,5 სმ.

ხელნაწერს მოეუბნება ანდერძი: „...ადიდენ ღმერთმან და დაამყარენ ორთავე ცხოვრებათა შინა პატრონი: დედოფალთა-დედოფალი ნესტან-დარეჯან და ძე მათი ალექსანდრე და დედოფალი ანას... ღმერთო... მკველ და მფარველ... ექმნენით ორთა ცხოვრებათა შინა... და დედოფალსა ანას, რომლისა მიერ გუებრძანა პატიოსანთა ამით წიგნთა აღწერა. დალატათუ ჩუენ შეუძლებელ ვიყვენით, არამედ ბრძანებათა მისთა ვერლარა ურჩ ექმნენით... (410-12 გვ.). აქ მოყვანილი ისტორიული პირების თავგადასავლის გათვალისწინებით ამ ნუსხის აღმოჩენი, აკად. ივ. ჯავახიშვილი, ხელნაწერის დაწერის თარიღად 1479—1495 წწ. ანგარიშობს. ვინ არის გადამწერი, არსიდან ჩანს.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ჯუანშერ ისტორიკოსის ნაწარმოებიდანაა („ცხოვრება და მოქალაქობა ვახტანგ გორგასლისა“, — გვ. 125).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. ივ. ჯავახიშვილის „ისტორიის მიხანი, წყაროები და მეთოდები წინათ და უხლა“. წიგნი I: ძველი ქართული საისტორიო მწერლობა, თბილისი, 1945 წ., გვ. 303-307; ქართლის ცხოვრება. ანა დედოფლისეული ნუსხა... სიჴონ ყუახიშვილის რედაქციით, თბილისი, 1942 წ., გვ. XLVIII—LII.

ტაბ. 126 (Hd 1373).—ლუარსაბ I-ის ხითარხნის სიგელი.

სიგელი, ქალღმერთ მხედრულით ნაწერი, მიცემულია ლუარსაბ I-ის მიერ სიონის ღვთისმშობლის ეკლესიისადმი მისთვის თარხნობის ბოძებზე. სიგლის ის ნაწილი, რომელიც ტაბულაზეა ასახული, ზომით არის: 25 × 21 (15,3) სმ.

სიგელს მოეუბნება თარიღი: „...დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე ჩუენი ინდიტიონსა მეფობისა ჩუენისასა მეთოთხმეტესა, ქრონიკონსა ხცშ“, ე. ი. დაუწერიათ სიგელი 1540 წელს. სიგელში იხსენიება დამწერიც. — „...დაიწერა ... ჴელითა მწერალ-მწიგნობრისა იორდანესითა“.

ტაბ. 127 (S 30).—მარიამ დედოფლისეული ქართლის ცხოვრება.

ქართლის ცხოვრების ერთ-ერთი ძველი ნუსხაა, ნაწერია მხედრული ხელით ქალღმერთ და შეიცავს 466 ფურცელს. მისი ზომაა 33 × 22,7 სმ., ხოლო ნაწერისა — 25 × 15,7 სმ.

ხელნაწერს ანდერძი არ გააჩნია. სამაგიეროდ ბლოჴად აქვს გადამწერის მინაწერები, რომლებშიც დამკვეთად ანუ, როგორც ძველად იტყოდნენ, მომგებლად იხსენიება დედოფალთა დედოფალი მარიამ. ერთი ამ მინაწერთაგანი ასეთია: „ღმერთო, დაიცევ ორსავე ცხოვრებასა შინა დედოფალთა-დედოფალი მარიამ და ძე მისი პირმშო ოტია, რომლისა ბრძანებითა იწერება წმიდა ესე წიგნი“ (გვ. 804). ხელნაწერის დაწერის თარიღს აქ მოხსენებული მარიამ დედოფლისა და მისი ძის ოტიის თავგადასავალთა მიხედვით ადვანენ მკვლევრები; ესაა 1638—45 წწ.

ნუსხის დამწერი რამდენიმე პირი ჩანს. ორი მათგანი მინაწერებშიც იხსენიება: 1. „ღმერთო, შეიწყალე მწერალი ამისი გიორგი“ (გვ. 276); 2. „სიყრმის ჴელით წერილი სიბერეს ნახეთ სადარად, რაჴანოზ ცოდვილი“ (გვ. 711).

მარიამ დედოფლისეული ქართლის ცხოვრების აღწერილობისათვის, იხ. ე. თაყაიშვილის Описание рукописей Общества распространения грамотности среди грузинского населения, ტ. II, ნაკვ. 1, თბილისი, 1906 წ., გვ. 27-38.

ტაბ. 128 (H 757).—ვეფხის-ტყაოსანი.

ჩვენამდის მოღწეულ ვეფხის-ტყაოსნის ხელნაწერთა შორის ერთი უძველესთაგანია, ნაწერია მხედრულით ქალაღზე და შედგება 269 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 34,3 X 23,3 სმ., ხოლო ნაწერისა — 22 X 14,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება დამწერის ხელით შესრულებული მინაწერი: „შე-ცა-უნუყოდით, უფალნო ჩემო, რომელ ეამსა ოდეს ამ ვეფხის-ტყაოსანსა. ესწერდი ეე, აღმურანთ ბაღდასარას შეიღმა მუშრბი ვასპარამა, მაშინ ღმერთმან წყალობა მიყო და დიბადა ჩემი უმაწილი დაით, ენკენისთვის კე, ქრონიკონს ტნთ, შაბათს, კვირაძალს და მაშინვე ალუთქუი მისთვის ეს ვეფხის-ტყაოსანი“. აქიდან აშკარად ჩანს, რომ ეს ნუსხა დაუწერია 1671 წელს ვასპარა აღმურანთ ბაღდასარას შეიღს.

ტაბ. 129 (H 54).—ვეფხის-ტყაოსანი.

ესეც ერთი ძველ ხელნაწერთაგანია ვეფხის-ტყაოსნისა და ნაწერია მხედრულით ქალაღზე. ხელნაწერი შედგება 263 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 44,5 X 30 სმ., ხოლო ნაწერისა — 21,5 X 15 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „...პატრონმან პატრონთამან, უფალმან ჩუენმან გიორგი ბრძანება ყო ჩემდა მომართ დაწერად წიგნისა ამის ვეფხის-ტყაოსანისა. და წარბგო მრავალი წარსაგებელი... და ენება, რათამცა ფრიად კეთილ-შუენიერ ყოფილიყო, რომელ არს ფრიად კეთილ და შუენიერ, თუნიერ ხოლო ნაწერისაგან კიდე... სრულ იქმნა წიგნი ესე ინდიკტიონსა მფლობელისა ჩუენისასა მეოთხესა... აღვასრულე ქრონიკონს ტმ მე, ფრიად ცოდვილმან და სახელით ოდენ მღვიანმან და საქმითა ყოველთა მწიგნობართა უნარჩევესმან ბეგთაბეგ...“ (262r.—263 r.). ამ ამონაწერითან ნათლად ჩანს, რომ ნუსხის მომგებელი, ანუ დამკვეთი, ყოფილა გიორგი XI, ხოლო შემსრულებელი, ე. ი. ვაღამწერი, მისი მღვიანი ბეგთაბეგ, რომელსაც ის ვაღამწერიცა 1680 წელს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის კართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ იღია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ., გვ. 42-45.

ტაბ. 130 (H 278).—ბასილისა და თეოდორას ცხოვრება.

მხედრულით ქალაღზე ნაწერი ეს ნუსხა შედგება 120 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 19,2 X 15 სმ., ხოლო ნაწერისა — 12,5 X 8,3 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „ხოლო აღიწერა საღმრთო ესე წიგნი მოხილვისა სამეფუფოსა ამას ქალაქსა შინა მოსკოს, კელითა მგალობლის პეტრესითა, დასაბამითგან ედრეე აქამოდე წელთა გარდასრულთა შეიდი ათას ორას და აუერთმეტსა, ხოლო ქრისტის-ტეს აქათ—ათას შეიღას სამსა...“ ამრიგად ნუსხა დაწერილია 1703 წ., მოსკოვს, პეტრე მგალობლის მიერ.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ბასილისა და მისი მკველის თეოდორას ცხოვრებითანაა, რომლის ავტორია გრიგოლი, მოწაფე ბასილი ახლისა (გარდაი. 946 წ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ იღია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ., გვ. 196.

ტაბ. 131 (H 462).—ალექსანდრეს ცხოვრება.

ქურცაოსის ალექსანდრეს ცხოვრებისა ეს ხელნაწერი, რომელიც მხედრულით არის ქალაღზე ნაწერი, შედგება 362 ფურცლისგან. მისი ზომაა 30 X 20 სმ., ხოლო ნაწერისა — 23 X 14,5 სმ.

ხელნაწერს მოეპოება ანდერძი: „წელსა 1733, ჩღლგ, კელმწიფობასა მეორესა იმპერატორცა ანნა იოვანუნასასა აღიწერა წიგნი ესე, ალექსანდრეს მაკიღონელისა ცხოვრება, ქალაქსა დიდსა სახელმწიფოსა, დიდსა მოსკოვსა, ბრძანებითა საქართველოს

მკერობელისა, მეფისა ვახტანგისითა. ხელითა თემანიშვილისა იესეს შვილის პაპუსითა. დასრულდა აჰაე წელსა, დეკემბერსა 24, ამინ“ (362 წ.). ამრიგად. ეს ხელნაწერი გადაუწერია მოსკოვს ვახტანგ VI-ის ბრძანებით პაპუა თუმანიშვილს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელშეწავლობითა და რედაქციით, თბილისი, 1916 წ., გვ. 339.

ტაბ. 132 (I 860).—არისტოტელის ათი კატეგორია.

ხელნაწერი. მხედრულით ქალაღზე ნაწერი, შედგება 76 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 19,8 X 16 სმ., ხოლო ნაწერისა — 14,7 X 9,5 სმ.

ხელნაწერი კრებულს წარმოადგენს. ერთ-ერთ თხზულებად იქ შესულია არისტოტელის კატეგორიატ. კრებულში ამ ნაწარმოებს მიუძღვის მთარგმნელის, ზურაბ შანშოვანის, წინასიტყვაობა: „მიმართ კეთილ მოყვარულ წამყობებულთა“ (იხ. ფოტო-პირი ტაბულაზე), სადაც ნათქვამია, რომ ეს ნაწარმოები უთარგმნია ზურაბ შანშოვანს 1736 წლის 20.XII-ს ვახუშტი ბაგრატიონის ბრძანებითა „და შემწეობითა—წერთა და განმარტებითა“. ხოლო ეს კი შესაქვირობოდა იმითრე, რომ არ ეიყავ ქართული ენის კარგად მცოდნეო, აცხადებს შანშოვანი.

მთელი კრებული, თავიდან ბოლომდის, გადაწერილია ვახუშტი ბაგრატიონის ხელით 1738 წ. მოსკოვს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. პროფ. ალ. ცაგარლის მიერ გამოცემული წიგნის: *Краткая история грузинской письменности, с 1737 г. до 1881 г.* (წინასიტყვაობა). გვ. III—XXIII.

ტაბ. 133 (II 95).—ლექსიკონი ს--ს ორბელიანისა.

სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონის ერთ-ერთი ძველ ნუსხათაგანი, ნაწერი ქალაღზე მხედრულით, შედგება 308 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 20,5 X 15,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 17,3 X 10,5 სმ.

ხელნაწერს არ ახლავს გადამწერის ანდერძი, სადაც მოსალოდნელი იყო ცნობები დამკვეთის ვინაობაზე, დაწერის დროსა და ადგილზე. ხელნაწერის ბოლო ფურცელთაგანზე (307 რ.) „ზოლოდ გადამწერის სახელია აღნიშნული ასომთავრული ხუცურით ხვეულად: „ზოსიმე, ზაალ-ყოფილი, ძე ორბელისა“. ზოსიმე ბერი საბას ძმა არის, რომელიც თანამშრომლობდა ძმასთან განსაკუთრებით ლექსიკონის დარგში.

ტაბულაზე აღბეჭდილი ტექსტი ლექსიკონის შესავლიდანაა, სახელდობრ, თავიდან, რომელსაც ეწოდება: „ანდერძნამაგი მუშაყისა ფრიად დამამურალისა ორბელის ძის სულხან-ყოფილის საბას მიერ აღწერილი მოსწავლეთათჳს“ (4 რ.—5 წ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელშეწავლობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ., გვ. 71.

ტაბ. 134 (S 135).—გაზრახვანი და ვედრებანი თეიმურაზ II-ისა.

საკუთარი ხელით მხედრულად ნაწერი თავისივე კწნილება მეფის თეიმურაზ II-ისა შესრულებულია ქალაღზე. ხელნაწერი შედგება 199 გვერდისაგან. მისი ზომაა 15,5 X 10,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 13,7 X 7 სმ.

ხელნაწერს ბოლოს ავტორის მინაწერი მოეპოვება: „სრულ იქმნა კელითა ჩემითა დეკენბერისა თვისა გ, ქრისტეს აქეთ ჩღნგ“, მაშასადამე, თეიმურაზ II-ს ეს მისი ნაწარმოები გადაუწერია 1653 წლის 3.XII-ს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „თეიმურაზ მეორე. თხზულებათა სრული კრებულში“ გ. ჯაკობიას წინასიტყვაობით, რედაქციით, ლექსიკონით და შენიშვნებით, თბილისი, 1939 წ., გვ. XVII—XVIII

ტაბ. 135 (II 1730).--ლექსიკონი ხ.-ს. ორბელიანისა.

ხელნაწერი, მხედრულით ქალაღღზე გადაწერილ. შედგება 352 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 22,7 X 16 სმ., ხოლო ნაწერისა — 17,7 X 13 სმ.

ხელნაწერს ბოლოს მოკოება ვადამწერის ანდერძი: „სრულ იქმნა სიტყუის კონა ესე წიგნი, რომელ არს ლექსიკონი, ქრისტეს აჰათ 1756 წ. დეკემბრის 10, დიდსა ქალაქსა სანკთ-პეტრებრუხს ჳელითა უნდოს მდიენის კნიჰ მელქისედეკ კავკასიისათა სევედისა საქარეველად, თუთ საბას უკანასკნელს დანარჩომს ლექსიკონზედ დიდის სითხილითა ვარდაწერილი...“

ტაბულაზე ასახული ტექსტი სულხან-საბას Curriculum vitae-დანაა.

ტაბ. 136 (II 345).—აპოთეგმატა.

ხელნაწერი, მხედრულით ქალაღღზე შესრულებული, შედგება 91 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 23,8 X 18 სმ., ხოლო ნაწერისა — 25 X 15 სმ.

ხელნაწერის ვადამწერის ანდერძი ასახულია ტაბულაზევე. აქიდან ვიტყობთ, რომ ეს წიგნი—აპოთეგმატა—რომელიც ბაქარს უთარგმნია რუსულიდან თეიმურაზ II-ის მეითრის ზაალ ავალისშვილის დაკვეთით, გადაუწერია პეტერბურგს დავით თუმშალიშვილს 1762 წელს.

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ. გვ. 25ა-57.

ტაბ. 137 და 138 (საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადში, წ. 156).—წერილი ერეკლე II-ისა.

ტაბულაზე ასახული ეს საბუთი აღებულია აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილების მიერ გადაღებული ფოტო-პირიდან (როტო-კოპიიდან).

ტაბ. 139 (II 254).—ქართველთა მოქცევისათვის ეფრემ მცირისა.

ხელნაწერი, მხედრულით ქალაღღზე შესრულებული, შედგება 180 ფურცლისაგან. მისი ზომაა 15,5 X 10 სმ., ხოლო ნაწერისა — 10,5 X 6,5 სმ.

ხელნაწერს, რომელიც ძირითადად მხითარ სევასტიანის რიტორიკას შეიცავს, მოკოება მისი ვადამწერის ანდერძი: „აღიწერა მონასტერსა ნათლისცემლისასა მრავალშთას კელითა ყოვლად უღირსისა დიაკუნის გაიოსისითა, წელსა ქრისტეს აჰეთ ჩოპჰ, თთეგსა იანვარსა 8“ (168 რ.). ამრიგად, ხელნაწერი გადაუწერია გაერჯის უდაბნოში გაიოს დიაკონს 1782 წ.

ტაბულაზე ასახული ტექსტი სევასტიანის ნაწარმოებიდან კი არ არის, არამედ მისი მომდგენო სხვა თხზულებიდან, რომელიც ეფრემ მცირეს ეკუთვნისა და ასე იწოდება: „უწყება მიზეზსა ქართულთა მოქცევისასა, თუ რომელთა წიგნთა შინა მოიხსენებოს“ (169 რ.—176 რ.).

ხელნაწერის აღწერილობისათვის იხ. „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“, ტ. I, დასაბეჭდად მომზადებული ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი, 1946 წ. გვ. 162-184.

ტაბ. 140 და 141 (საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის დავით გურამიშვილისა).

ხელნაწერი, მხედრულით ქალაღღზე შესრულებული, შედგება 288 გვერდისაგან. მისი ზომაა 31,5 X 19,5 სმ., ხოლო ნაწერისა — 26 X 13,5 სმ.

ხელნაწერი, რომელიც დავით გურამიშვილის დავითიანს წარმოადგენს, გადაწერილია საკუთარი ხელით თვით ავტორის მიერ. ბოლოს ხელნაწერს დამთავრების თარიღი ახის: „წელსა 1787, სექტემბერს“.

ტაბ. 142 და 143 (საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადში, წ. 154).—ბაქარ შეფის კება მამუკა ბარათაშვილისა.

ტაბულაზე ასახული ნიმუში აღებულია აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილების მიერ გადაღებული ფოტო-პირიდან (როტო-კოპიიდან).

ბ. ქ ა რ ა ბ შ ე ბ ი

(აქვე შემოტანილია ასოჯგუფის რიცხვითი მნიშვნელობანი და აგრეთვე კვეცილი სიტყვები)

ა — 1

ა ბ რ ა მ ი ს — აბრაჰამის

ა ლ — არამელ

ა დ გ ი ლ თ ა გ რ ნ — ადგილთაგან

ა დ გ ლ - ს ც ე მ — ადგილ-სცემ

ა დ რ ბ (214,1) [ვიკ]ადრებ

ა ე ზ კ ი — ავაზაკი

ა თ ა ს ი ს თ ა ე მ რ ნ — ათასისთავემან

ა ქ ბ ა — აკურთხა

ა ქ ბ ო ს — აკურთხოს

ა ლ ე — ალილუია

ა მ ბ ო ე რ ი ს - ყ რ ე ჯ — ამბოერის-ყოფა

ა მ ბ ო რ ი ს - ყ ო თ რ დ — ამბორის-ყოფად

ა მ რ თ — ამათ

ა მ თ გ რ ი — ამათგანი

ა მ რ თ გ რ ნ ს ა — ამათგანსა

ა მ რ თ ი თ ა — ამათითა

ა მ ი ე რ ი თ გ რ ნ — ამიერითგან

ა მ ი ს გ რ ნ — ამისგან

ა მ ი ს გ რ ნ ც ა — ამისგანცა

ა მ ი ს თ რ ს — ამისთვის

ა მ ი ს თ რ ს ც ა — ამისთვისცა

ა მ ლ კ ი — ამალეკი

ა მ რ ნ — ამენ (68,5)

ა მ პ ა რ ტ ა ე ა ნ ე ბ ე ჯ — ამპარტაენება

ა მ რ ს — ამას

ა მ რ ს ე ე — ამასვე

ა მ რ ს თ რ ს — ამისთვის

ა მ რ ლ ლ დ ა — ამალლდა

ა რ ნ — ამენ (მე-11 საუკუნემდლი), ამინ (მე-11 საუკუნინდან).

ა ნ გ რ ი — ანგელოზი

ა ნ გ რ ზ ი ს გ რ ნ — ანგელოზისაგან

ა ნ გ რ ზ ი ს რ ე თ ა — ანგელოზისაგან

ა ნ გ რ ზ ი ს — ანგელოზნი

ა

ა ნ გ ლ რ ზ ს ა — ანგელოზსა

ა ო რ ც ხ ს ა — აურაცხელსა

ა რ ა ბ რ ლ დ — არაბულად

ა რ ა რ ე ჯ — არარა

ა რ ა წ თ ა — არაწმიდათა

ა რ ა წ ი ს ა — არაწმიდისა

ა რ ა წ ე ჯ — არაწმიდა

ა რ ი რ ნ — არიან

ა რ რ ნ — არიან

ა რ ს ე ბ ე ჯ — არსებამ

ა რ ს ი ს ა გ რ ნ — არსისაგან

ა ს ი ს თ რ ე მ რ ნ — ასისთავემან

ა ს ო თ გ რ ნ — ასოთაგან

ა ს წ ე ა — ასწავა

ა ს წ ე ა ე — ასწავა

ა უ რ ბ ღ ი თ — აუარებღით

ა ფ რ ი კ ე თ ი ს რ ს ა — აფრიკეთისასა

ა ქ ა — აქა

ა ქ ა ე თ გ რ ნ — აქაეთგან

ა ქ ბ ღ ი თ ე ბ ი თ ა — აქებღითებითა

ა ქ რ ნ დ ა — აქუნდა

ა ქ რ ნ დ ე ს — აქუნდეს

ა ქ რ ს — აქუს

ა ქ რ ც ა — აქცივა

ა ლ ა ს რ უ ლ რ ს — ალასრულენს

ა ლ დ გ ი ნ — ალდეგინ

ა ლ დ გ მ ა ე — ალდგომამ

ა ლ დ გ მ ი ს ა — ალდგომისა

ა ლ დ გ მ ი ს ა თ რ ს — ალდგომისათვის

ა ლ დ გ მ ე ჯ — ალდგომამ

ა ლ დ გ რ ს ა — ალდგომასა

ა ლ დ გ რ ს — ალდეგის

ა ლ ე ბ ე ჯ დ — ალებამ

ა ლ ე ბ ე ჯ ს ა — ალებასა

აღესრულბდეს — აღსრულებრდის
 აღესრულოს — აღსრულოს
 აღეა (206,1) აღეასრულოთ
 აღთქმულთა — აღთქმულთა
 აღიყენნეს — აღიყენნეს
 აღმოთქეს — აღმოთქეს
 აღმოიყენა — აღმოიყენა
 აღმოსვლეთისაჲ — აღმოსავლეთისაჲ
 აღორძინებდა — აღორძინებდა
 აღ-რ-და-ჰქსნიღეს — აღ-რ-ა-ჰქსნიღეს
 აღსა (232,1) აღსაარებისაითა (!)

აღსრულამდე — აღსასრულამდე
 აღსრულყო — აღსასრულყო
 აღსრულსა — აღსასრულსა
 აღუთქმენ — აღუთქმენ
 აღშფოთნების — აღშფოთნების
 აღძრულმენ — აღძრულმენ
 აღყოცენ — აღყოცენ
 აშენებლი — აშენებული
 ახლი — ახალი
 ახოვნებდა — ახოვნებდა

ბ — 2

ბასილისმენ — ბასილისმან
 ბბ — ბრძანებაი
 ბბა — ბრძანება
 ბბითა — ბრძანებითა
 ბერსაბეთგენ — ბერსაბეთგან
 ბნბათა — ბუნებათა
 ბნბასა — ბუნებასა
 ბნბითა — ბუნებითა
 ბნბისა — ბუნებისა
 ბნბისანი — ბუნებისანი
 ბნებისა — ბუნებისა
 ბნლი — ბნელი
 ბნლსნი — ბნელისანი
 ბოროტმენ — ბოროტმან

ბ

ბორტისგენ — ბოროტისაგან
 ბრკომისაგენ — ბრკუმისაგან
 ბრლთა — ბრალთა
 ბრტი — ბოროტი
 ბრტისა — ბოროტისა
 ბრტო — ბოროტო
 ბრტსა — ბოროტსა
 ბრძნა — ბრძანა
 ბრძნბისა — ბრძანებისა
 ბრძნოთ — ბრძანოთ
 ბრწყინელედ — ბრწყინელედ
 ბრწყინელითა — ბრწყინელითა
 ბკელი — ბეჭელი
 ბქნი — ბქენი

გ — 3

გალობდა — გალობდა
 გამოყენნეს — გამოიყენნეს
 განანთლებს — განანთლებს
 განახლებდა — განახლებდა
 განიზრახონ — განიზრახონ
 განუყვე — განუყვე
 გარდამოსლენ — გარდამოსლენ
 გბრლ — გაბრეულ
 გგლ — გრიგოლ
 გგლისა — გრიგოლისა
 გგლისი — გრიგოლისი
 გგლს — გრიგოლს
 გები — გეგედრები
 გემოთაგენ — გემოთაგან
 გვედრო — გვედრო
 გვი — გვირგი
 გვი (116,6; 208,15) გუერდი

გ

გიგლოზდენ — გიგალობდენ
 გინბდ — გინებად
 გინი — გიორგისი
 გილლდბ — გილაღადბ
 გლახაკისაგენ — გლახაკისაგან
 გლზბა — გლობდა
 გლთა — გულთა
 გლი — გული
 გლითა — გულითა
 გლილიეაფთ — გალილიეაფთ
 გლის — გულის
 გლისაგენ — გულისაგან
 გლისათს — გულისათს
 გლისაჲ — გულისაჲ
 გლისხმა-ყო — გულისხმა-ყო
 გლისხმა-ჰყვე — გულისხმა-ჰყვე
 გლისხმა-ჰყო — გულისხმა-ჰყო
 გლისჰმა-ყო — გულისჰმა-ყო
 გლისჰმა-ყვეს — გულისჰმა-ყვეს

გ^ლისჯმის-ყოფად — გულისჯმის-ყოფად
 გ^ლლად გალილად
 გ^ლსა — გულსა
 გ^ლ[სა] (158,41) გულ[სა]
 გ^ლ-სავესებად — გულ-სავესებად
 გ^ლს-მოდგიწებისა — გულს-მოდგიწებისა
 გ^ლს-მოდგიწებ^ა — გულს-მოდგიწება^ა
 გ^ლსმოდგიწედ — გულსმოდგიწედ
 გ^ლსკთა — გლახკთა
 გ^ლსკთსა — გლახკთასა
 გ^ლმო — გამო
 გ^ლმოავლინე — გამოავლინე
 გ^ლმოაჩინე — გამოაჩინე
 გ^ლმოვიდა — გამოვიდა
 გ^ლმოვსცუალეთ — გამოვსცუალეთ
 გ^ლმოიკითხა — გამოიკითხა
 გ^ლმომ^ვლი — გამომაველი
 გ^ლმოსლევსა — გამოსლევსა
 გ^ლმოუჩნდა — გამოუჩნდა
 გ^ლმოჩინბ^ლისა — გამოჩინებულისა
 გ^ლმოჩნდა — გამოჩნდა
 გ^ლმოჩნდეს — გამოჩნდეს
 გ^ლმოცილიებად — გამოცილილებად
 გ^ლმოხუედ — გამოხუედ
 გ^ლმსახა — გამოსახა
 გ^ლნახლა — განახლა
 გ^ლნახნევს — განახნევს
 გ^ლნახნიენ — განახნიენ
 გ^ლნახნინა — განახნინა
 გ^ლნაგო — განაგო
 გ^ლნადიდა — განადიდა
 გ^ლნათლებლ — განათლებულ
 გ^ლნამრავლა — განამრავლა
 გ^ლნან^თლე — განანათლე
 გ^ლნარინა — განარინა
 გ^ლნასხამს — განასხამს
 გ^ლნასხენ — განასხენ
 გ^ლნაქარვენ — განაქარვენ
 გ^ლნაყენო — განაყენო
 გ^ლნაშორანა — განაშორანა
 გ^ლნბ^ა — გონება^ა
 გ^ლნბ^არვად — განბ^არვად
 გ^ლნგებანი — განგებანი
 გ^ლნგებლ^ბა — განგებულება^ა
 გ^ლნგებ^ა — განგება^ა
 გ^ლნგებულისა — განგებულისა

გ^ნგებულნი — განგებულნი
 გ^ნგუაზრახება — განგუაზრახება
 გ^ნგუაშორენ — განგუაშორენ
 გ^ნგვლე — განგვლე
 გ^ნგვხუნა — განგვხუნა
 გ^ნგშრა — განგუაშორა
 გ^ნდგინა — განდგინა
 გ^ნდღენე — განდღენე
 გ^ნდ^ღენა — განდღენა
 გ^ნდ^ღეს — განდღეს
 გ^ნდ^ღერა — განდღერა
 გ^ნდ^ღეთინა — განდღეთინა
 გ^ნდ^ღეყენ^ნ — განდღეყენ^ნ
 გ^ნდ^ღეშორა — განდღეშორა
 გ^ნდ^ღეშორნეს — განდღეშორნეს
 გ^ნდ^ღებ^რწყინდეთ — განდღებ^რწყინდეთ
 გ^ნდ^ღედ — განდღედ
 გ^ნდ^ღედით — განდღედით
 გ^ნდ^ღ-ე^ეშორნიან — განდღ-ე^ეშორნიან
 გ^ნდ^ღვიდა — განდღვიდა
 გ^ნდ^ღვიდეს — განდღვიდეს
 გ^ნდ^ღვიდოდეს — განდღვიდოდეს
 გ^ნდ^ღვიზ^რახეთ — განდღვიზ^რახეთ
 გ^ნდ^ღვიკითხეთ — განდღვიკითხეთ
 გ^ნდ^ღვიწმიდენ — განდღვიწმიდენ
 გ^ნდ^ღემს^ზღროთ — განდღემს^ზღროთ
 გ^ნდ^ღეზარდის — განდღეზარდის
 გ^ნდ^ღეზ^რახეს — განდღეზ^რახეს
 გ^ნდ^ღეზ^რახესა — განდღეზ^რახესა
 გ^ნდ^ღეთვისუფლენ — განდღეთვისუფლენ
 გ^ნდ^ღეთენა — განდღეთენა
 გ^ნდ^ღეთიად — განდღეთიად
 გ^ნდ^ღეთიადისა — განდღეთიადისა
 გ^ნდ^ღეთიადისა — განდღეთიადისა
 გ^ნდ^ღეთქონ — განდღეთქონ
 გ^ნდ^ღიბნიენ — განდღიბნიენ
 გ^ნდ^ღიზ^რახა — განდღიზ^რახა
 გ^ნდ^ღიზ^რახვიდეს — განდღიზ^რახვიდეს
 გ^ნდ^ღითქუა — განდღითქუა
 გ^ნდ^ღიკ^რნა — განდღიკ^რნა
 გ^ნდ^ღიკურნებინ — განდღიკურნებინ
 გ^ნდ^ღიკურნებოდეს — განდღიკურნებოდეს
 გ^ნდ^ღიროთხ { განიროთხ
 გ^ნდ^ღიროთხა — განიროთხა
 გ^ნდ^ღიხსმინ — განიხსმინ
 გ^ნდ^ღიკ^რნა — განიკ^რნა
 გ^ნდ^ღიცი — განიცი
 გ^ნდ^ღიცი — განიცი
 გ^ნდ^ღიცი — განიცი

გწკაცებასა — განკაცებასა
 გწკვირდა — განკვირდა
 გწკვირებელი — განკვირებელი
 გწკრვბ — განკრვებით
 გწკრზბა — განკრზება
 გწკრნა — განკურნა
 გწკრძალული — განკძალული
 გწკუძრდა — განკვრდა
 გწკვრდეს — განკვრდეს
 გწკვრეებამან { განკვრეებამან
 გწკვრეებამნ { განკვრეებამან
 გწკვრეებულ — განკვრეებულ
 გწკვრეებულნი — განკვრეებულნი
 გწკურნა — განკურნა
 გწკურნეს — განკურნეს
 გწკურნა — განკურნა
 გწკურნოს — განკურნოს
 გწლევისა — განლევისა
 გწმანთლებელი — განმანათლებელი
 გწმაძლიერა — განმაძლიერა
 გწმზადებელ — განმზადებულ
 გწმზადებულნი — განმზადებულნი
 გწმთესენ — განმთესენ
 გწმიშორენ — განმიშორენ
 გწმკითხული — განმკითხული
 გწმრავლება — განმრავლება
 გწმრავლებითა — განმრავლებითა
 გწმრავლებულნი — განმრავლებულნი
 გწმრეღდეს — განმრეღდეს
 გწმრთლება — განმრთლება (?)
 გწმტკიცებოდა — განმტკიცებოდა
 გწმღებლად — განმღებლად
 გწმღებელი — განმღებელი
 გწმღებელი { განმღებელი (?)
 გწმღებელი { განმღებელი (?)
 გწმცემელ — განმცემელ
 გწმწმედელთა — განმწმედელთა
 გწნოკვრდებოდა — განწკურდებოდა
 გწპო — განიპო
 გწპყრნა — განიპყრნა
 გწრინებად { განრინებად
 გწრინებად { განრინებად
 გწრისხებასა — განრისხებასა
 გწრისხნა — განრისხნა
 გწრომითა — განრომითა
 გწრლუეულისა — განრლუეულისა
 გწრლუელისა — განრლუელისა
 გწრლუელისა — განრლუელისა
 გწრლუელისა — განრლუელისა
 გწრსაზღვრებენ — განსაზღვრებენ

გწსამარტებელი — განსამარტებელი
 გწსასუენებელსა — განსასუენებელსა
 გწსაქარეებელი — განსაქარეებელი
 გწსაღებელი — განსაღებელი
 გწსაყოფელი — განსაყოფელი
 გწსაყდილისა — განსაყდილისა
 გწსკრნებელი — განსკურნებელი
 გწსლუად — განსლუად
 გწსსუნებელი — განსსუნებელი
 გწსუნებამა — განსუნებამა
 გწსღებელი — განსღებელი
 გწსყიდულსა — განსყიდულსა
 გწსცხრებოდე — განსცხრებოდე
 გწსწორობით — განსწორობით
 გწსწორებელ — განსწორებელ
 გწსწკმელი — განსაწკმელი
 გწსუკვრდებოდა — განსუკვრდებოდა
 გწსუმზადა — განსუმზადა
 გწსუტეობდე — განსუტეობდე
 გწსუყის — განსუყის
 გწსუცდლო — განსუცდლო
 გწსფიცდეს — განსფიცდეს
 გწსქიქებისა — განსქიქებისა
 გწსღებად — განსღებად
 გწსღებს — განსღებს
 გწსყოფილება — განსყოფილება
 გწსშიშედეს — განსშიშედეს
 გწსშორებელ — განსშორებელ
 გწსშორებითა — განსშორებითა
 გწსშრებელ — განსშრებელ
 გწსშორებად — განსშორებად
 გწსსუნებელი — განსსუნებელი
 გწსსუნებულს — განსსუნებულს
 გწსინება — განსინება
 გწსკვრდეს — განსკვრდეს
 გწსცხადებულად — განსცხადებულად
 გწსცხადენ — განსცხადენ
 გწსძებელ — განსძებელ
 გწსძლიერებელი — განსძლიერებელი
 გწსძრისა — განსძლიერითა
 გწსძღებოლის — განსძღებოლის
 გწსძღეს — განსძღეს
 გწსწესებულ — განსწესებულ
 გწსწმედელნი — განსწმედელნი
 გწსხრწადათა — განსხრწადათა

გ^ნხ^რწ^ნა^ა — განხრწნაა
 გ^ნწ^ვა^ამ^ს — განწვაამს
 გ^ნწ^მებ^ინ — განწმებინ
 გ^ნწ^მელ — განწმელ
 გ^ნწ^მელი — განწმელი
 გ^ნწ^მენ — განწმენ
 გ^ნწ^სნ^ა — განწსნა
 გ^ნწ^{ურ}ე^ბულ^თა — განწურეებულთა
 გ^ნწ^მო — განწმო
 გ^ნწ^ვარ^დე — განწვარდე
 გ^ნწ^კურ^ნებ^და — განწკურნებდა
 გ^ნწ^პრ^ის^ნებ^ი — განწპრისნები
 გ^ნწ^სძ^ლეთ — განწსძლეთ
 გ^ოღ^ებ^ა — გოღება
 გ^ონ^ებ^ა — გონება
 გ^ონ^იერ^ბით^ა — გონიერებითა
 გ^რდა^ჯდა — გარდაჯდა

გ^რემ^ოს^თა — გარემოსთა
 გ^რე^შე^ცვი^თ — გარეშეცვით
 გ^რი^გლ^ის^ი — გრიგლისი
 გ^რი^გლ^ის^ით^ა — გრიგლისითა
 გ^რდა^ჯდა — გარდაჯდა
 გ^რდ^მო^ჰედ — გარდამოჰედ
 გ^რე — გარე
 გ^რლ — გარელი
 გ^რნ^ა — გარნა
 გ^რწ^მნ^{ეს} — გრწმნეს
 გ^ვრ^გვ^ნოს^ნ — გვრგვნოსან
 გ^ულ^სნ^ოღ^იე^ბა — გულსნოღიება
 გ^უმ^ი — გუამი
 გ^უც^ხო^{ენ} — გუაცხოენენ
 გ^ხნ — გიხაროდენ
 გ^ხნ^თა — გიხაროდენთა

მ

მ — 4
 მ^ამ^ტკ^იც^ა — მამტკიცა
 მ^აბ^ის^აგ^ნ — მამბისაგან
 მ^აბ^ნელ^ბლ^{ნი} — მამბნელებულნი
 მ^აბ^ნლ^ბლ^თა — მამბნლებულთა
 მ^აი^სხ^ნს — მამისხნეს
 მ^ამ^დლ^ბლი — მამდაბლებული
 მ^ამ^თრ^გუ^ნელი — მამთრგუნელი
 მ^ამ^კდ^რბ^ლთ^ა — მამკდრებულთა
 მ^ამ^კდ^რებ^{ლი}ს^ა — მამკდრებულისა
 მ^ამ^ოკ^იდ^ბლი — მამოკიდებული
 მ^ამ^ტკ^იც^ებ^ას^ა — მამტკიცებასა
 მ^ამ^ტკ^იც^ე — მამტკიცე
 მ^არ^ჯს^ა — მარჯასა
 მ^ას^აბ^ამ^ით^გნ — მასაბამითგან
 მ^ას^რლ^ებ^ის^ა — მასრულებისა
 მ^ას^რლ^ებ^ა — მასრულება
 მ^ას^სრ^ლამ^დე — მასსარულამდე
 მ^ას^ხნ^ს — მასხნეს
 მ^აუ^ძი^ნებ^ლთ^ა — მაუძინებელთა
 მ^აუ^წყ^უდ^ლდ — მაუწყუდელად
 მ^აუ^ქნ^{ობ}ლი^თა — მაუქნობელითა
 მ^აწ^{ეს}ებ^ლ — მაწესებულ
 მ^აწ^მვ^ს — მაწმვს
 მ^აწ^შლ^თა — მაწშულთა
 მ^აჰ^სნ — მაჰსენ
 მ^ბბ^თი — მამბადებითი
 მ^ბდ^ბლ^თა — მამბადებულთა
 მ^ბდ^ბლ^თა^ა — მამბადებულთაა

მ^ბლ^თა — მამბებულთა
 მ^ბლი — მამბებული
 მ^ბლ^სა — მამბებულსა
 მ^ბლ^სა^ა — მამბებულსაა
 მ^ბბ^ა — მამბება
 მ^ბბ^თა — მამბებათა
 მ^ბბ^სა — მამბებასა
 მ^ბბ^სა — მამბებასა
 მ^ბც^ეა — მამბიცეა
 მ^ბდ^ბა — მამბება
 მ^ედა^კცი — მამდაკაცი
 მ^ედა^კც^სა — მამდაკაცსა
 მ^ედა^მნ — მამდამან
 მ^ედ^ა — მამდა
 მ^ედ^აო — მამდაო
 მ^ევ^ით^{ის}ა — მამვეითისა
 მ^თ — მამით
 მ^თის^ი — მამითისი
 მ^თს — მამითს
 მ^იაკ^{ონ}ის^ა — მამიაკონისა
 მ^იდ^ბას^ა — მამიდაბასა
 მ^იდ^ებ^ულ^ებ^ა — მამიდაებულება
 მ^იდ^{ლი} — მამიდალი
 მ^იკ^ნ — მამიკონმან
 მ^სბ^მს^ა — მამსამბსა
 მ^სდ^ბლი — მამსდაბელი
 მ^ტეს — მამტეტეს (?)
 მ^უმ^ნ — მამუმენ
 მ^ღე^გრ^ძე^ლობ^სა — მამღეგრძელობასა

დღენდელ — დღენდელად
 დღესსწაული — დღესასწაული
 დღესსწლისა — დღესასწაულისა

დღეს — დღეს
 დღესა — დღესა
 დღესსწლისა — დღესასწაულსა

ე — 5

ებრულთა — ებრაელთა
 ეგვიპტეთა — ეგვიპტეთა
 ეგვიპტე — ეგვიპტეთა
 ეგლებოდა — ეგულებოდა
 ენი — ერისთავთ-ერისთავნი
 ეკლესიათგან — ეკლესიათგან
 ეკლესიისნი — ეკლესიისანი
 ეკლესიათა — ეკლესიათა
 ეკლესია — ეკლესია
 ეკლესია — ეკლესია
 ენი — ერისთავნი
 ერთხმად — ერთხმად
 ერთგულებით — ერთგულებით
 ერთად — ერთად
 ერთმან — ერთმან
 ერთობა — ერთობა
 ერისაგან — ერისაგან
 ერისგანგან — ერისგანგან
 ერისთავად — ერისთავად

ე — 6

ეა — ვითარცა
 ეა-იგი — ვითარცა-იგი
 ეა (152, 18) ეინა
 ვაიძულბო — ვაიძულბო
 ვარსკვლავი — ვარსკვლავი
 ვაჭშითრთ — ვაჭშითრთ
 ვად — ვითარმედ
 ვადე — ვიდრე
 ვადის — ვიდრემდის
 ვებდასა — ვედრებასა
 ვე — ვიდრე
 ვედრებდა — ვედრებდა
 ვემდე — ვიდრემდე
 ვესე — ვესავ
 ვესპასიანესთა — ვესპასიანესთა
 ველა — ვიდრელა
 ველარა — ვიდრელა არა
 ვეშაპისაგან — ვეშაპისაგან
 ვეცხლისა — ვეცხლისა

ე

ერმან — ერმან
 ესევერთა — ესევერთა
 ესევერი — ესევერითა
 ესევერითა — ესევერითა
 ესევერნი — ესევერნი
 ესრთ — ესრეთ
 ესრთლა — ესრეთლა
 ეტყდა — ეტყოდა
 ეტყდეს — ეტყოდეს
 ეტყეს — ეტყეს
 ეფთმე — ეფთმე
 ეშმაკთსა — ეშმაკთსა
 ეშმაკმან — ეშმაკმან
 ეშმაკებრიესა — ეშმაკებრიესა
 ეშმაკი — ეშმაკი
 ეშმაკითურთ — ეშმაკითურთ
 ეშმაკისა — ეშმაკისა
 ეშმაკნი — ეშმაკნი
 ეძებდეს — ეძებდეს
 ეწდებდა — ეწოდებდა
 ეჭა — ეჭა

ე

ეცხლმან — ვეცხლმან
 ვთლ — ვითარმედ
 ვთრ — ვითარ
 ვთქთ — ვთქუთ
 ვიკადრბ — ვიკადრბ
 ვინაფთგან — ვინაფთგან
 ვინაფთგან — ვინაფთგან
 ვინაფთგან — ვინაფთგან
 ვინაფთგან — ვინაფთგან
 ვინაფთგან — ვინაფთგან
 ვიქვე — ვიქვე
 ვენებლთგან — ვენებლთგან
 ვენებნი — ვენებნი
 ვერ — ვითარ
 ვერ-იგი — ვითარ-იგი
 ვერიჟა — ვითარითა
 ვერ-მე — ვითარ-მე
 ვერცა — ვითარცა
 ვერსკლვისა — ვერსკლვისა
 ვერცა — ვითარცა
 ვეს — ვიდრემდის
 ვექბთ — ვექბთ
 ველდებთ — ველადადებთ

ზ — 7
 ზა — ზედა
 ზატოკ — ზატოკად
 ზაწერილითა — ზედაწერილითა
 ზახელი (?) — ზახელი
 ზედაჲს-ზა — ზედაჲს-ზედა
 ზეჯრდმოჲ — ზეჯარდმოჲ
 ზეთისაგ — ზეთისაგან

ზეთისხილთ — ზეთისხილთაჲ
 ზორე — ზორეჲ
 ზრუნეთაგ — ზრუნეთათაგან
 ზრუნვისაგ — ზრუნვისაგან
 ზქარია — ზაქარია
 ზცით — ზეცით
 ზციხსა — ზეციხსა

ც — 8

ც

ც — 9
 ცა — ცათუესა
 ცავადმ — ცავადმან
 ცამე — თანამე
 ცანაცხრებლისაგ — ცანაცხორებლისაგან
 ცგნი — თარგმანი
 ცოდულსი — თეოდულესი
 ცეს — თევდორეს
 ცესლნიკელთაჲ — ცესალონიკელთაჲ
 ცვდისა — თავადისა
 ცვდმ — თავადმან
 ცვთა — თავთა
 ცვი — თავი
 ცვით — თავით
 ცვის — თავის
 ცესდვა — თავს-იდვა
 ცეს-იდვა — თავს-იდვა
 ცთ — თვთ
 ცითო-სხეთაგ — ცითო-სახეთაგან
 ცლთაგ — ცულთაგან
 ცლითა — თულითა
 ცლნი — თულნი
 ცლ-ლეება { თულ-ლეება
 ცლ-ლეება }
 ცნა — თანა
 ცნალრევით — თანალრევით
 ცნანადებთა — თანანადებთა
 ცნანადებისა — თანანადებისა
 ცნა-შესუაროს — თანა-შესუაროს
 ცრგმნი { თარგმანი
 ცრგნი }
 ცსა — თუსა
 ცსად — თუსად
 ცსთა — თუსთა

ც

ცსთ — ცესთაჲ
 ცსი — თუსი
 ცსით — თუსით
 ცსისა — თუსისა
 ცსისაჲ — თუსისაჲ
 ცსისაგ — თუსისაგ
 ცსისსა — თუსისასა
 ცსნი — თუსნი
 ცსსა — თუსსა
 ცსსგ — თუსსაგ
 ცუალისაგ — ცუალისაგან
 ცუმეყფად — ცუმეყოფად
 ცუნრ — ცუნირ
 ცუსაგ — ცუსაგან
 ცუსისაგ — ცუსისაგან
 ცქა — ცქუა
 ცქას — ცქუას
 ცქენ — ცქუენ
 ცქეს — ცქუეს
 ცქლ — ცქუმულ
 ცქლი — ცქუმული
 ცქმლ — ცქუმულ
 ცქმლი — ცქუმული
 ცქნ — ცქუენ
 ცქნგანთა — ცქუენგანთა
 ცქნგანი — ცქუენგანი
 ცქნგანსა — ცქუენგანსა
 ცქნგნი — ცქუენგანი
 ცქნგნსა — ცქუენგანსა
 ცქნდა — ცქუენდა
 ცქნდაცა — ცქუენდაცა
 ცქნთა — ცქუენთა
 ცქნთაგანი — ცქუენთაგანი
 ცქნთს — ცქუენთს
 ცქნთს — ცქუენთს

თქნი — თქუენი
 თქნითა — თქუენითა
 თქნისა — თქუენისა
 თქნისათ — თქუენისათჳს
 თქნისაჲ — თქუენისაჲ
 თქნნი — თქუენნი
 თქნსა — თქუენსა
 თქნცა — თქუენცა
 თქნ — თქუა

თქნს — თქუას
 თყნის - გუემენ — თაყუანის-გუემენ
 თყნის - იკემენ ბის — თაყუანის - იკე-
 მების
 თყნის - სცა — თაყუანის-სცა
 თყნის - სცეს — თაყუანის-სცეს
 თყნის - ცემა — თაყუანის-ცემა
 თყნს - ვსცთ — თაყუანის-ვსცთ

0

0 — 10
 0ა — 11
 0აკბისი — 0აკობისი
 0ბ — 12
 0ბკოჲ — 0ბაკოჲ
 0გ — 13
 0გვ — 0გავ
 0გი: — 0გივე
 0გნი — 0გინი
 0ღ — 14
 0ღუმალ — 0ღუმალ
 0ე — 0იანე
 0ესა — 0იანესა
 0ესთჳს — 0იანესთჳს
 0ესსა — 0იანესსა
 0ვნე — 0ივანე
 0ვნო — 0ივნო
 0ვნსა — 0ივნისსა
 0ვნსი — 0ივანესი
 0ზ — 17
 0ზრ... — 0ზრახა
 0ძ — 18
 0ძლემაღ — 0ძრუსალემაღ
 0ძლი — 0ძრაშლი
 0ძლისათა — 0ძრაშლისათა
 0ძლისანი — 0ძრაშლისანი
 0ძლისაო — 0ძრაშლისაო
 0ძლისასა — 0ძრაშლისასა
 0ძლისნი — 0ძრაშლისნი
 0ძლისსა — 0ძრაშლისსა
 0ძლმ — 0ძრუსალემ
 0ძლმაღ — 0ძრუსალემაღ
 0ძლმდ — 0ძრუსალემდ
 0ძლმი — 0ძრუსალემი
 0ძლმს — 0ძრუსალემს
 0ძლმსცა (194, 18) 0ძრუსალემსცო
 0ძლსა — 0ძრაშლსა

0შმდ — 0ერუსალმდ
 0შმდვე — 0ერუსალმდვე
 0შმი — 0ერუსალმი
 0შმს — 0ერუსალმს
 0შმსა — 0ერუსალმსა
 0თ — 19
 0თარგმნბს — 0თარგმანების
 0თქმიან — 0თქუენიან
 0ქბ — 0იაკობ
 0ქბისი — 0იაკობისი
 0ქხა — 0იკურთხა
 0მსხრბის — 0მსახურების
 0ნე — 0ივანე, 0ივანე
 0ნშ — 0იონშ
 0ო — 0იოვანე
 0ოვნე — 0იოვანე
 0ოვნს — 0იოვანეს
 0ონდსი — 0იონდასი
 0სბ — 0ოსებ
 0სერს — 0ისერეს
 0სქსი — 0ისაკისი
 0ტყდა — 0იტყოდა
 0ტყდეს — 0იტყოდეს
 0ტყდის — 0იტყოდის
 0ტყდს — 0იტყოდეს
 0ტყნ — 0იტყუან
 0ტყს — 0იტყუს
 0ვდს — 0იესუმს
 0ვ — 0იესუ
 0ვდსი — 0იესუმსი
 0ვს — 0იესუს
 0ვსსი (!) — 0იესუმსი
 0ქმნბიან — 0ქმნებიან
 0ქმნბის — 0ქმნების
 0ყვე — 0იყავ
 0ყვნ — 0იყავნ

იყვენ — იყვენ
იყვენ — იყვენ
იშვა — იშვა
იხრებდეს — იხარებდეს

იხილ — იხილოთ
იხილს — იხილეს
იხრებდით — იხარებდით
იხრბს — იხარებს

კ

კ — 20
კა — 21
კარვისსა — კარვისასა
კაცად-კაცი — კაცად-კაცი
კაცდ-კაცად — კაცად-კაცად
კაციისსა — კაციისასა
კბ — 22
კბილთ — კბილთა
კგ — 23
კდ — კუალად
კდ — 24
კდემულეზ — კდემულეზა
კდნი — კიღნი
კდნიერზ — კიღნიერზა
კდცა — კუალადცა
კე — 25
კეთლთა — კეთილთა
კერპთ-მხრთა — კერპთ-მხარეთა
კერპთ — კერპთა
კერპისგ — კერპისაგან
კეცისსა — კეცისასა
კვ — 26
კთ — 29
კთილთა — კეთილთა
კთილისა — კეთილისა
კთილსა — კეთილსა
კთლ — კეთილ
კთლდ — კეთილად
კთლი — კეთილი
კთლისათ — კეთილისათვის
კთლნი — კეთილნი
კიდეთაგ — კიდეთაგან
კკითგ — კვირაკითგან
კკისა — კვირაკისა
კლად — კუალად
კლდ — კუალად
კლდისაგ — კლდისაგან
კლდცა — კუალადცა
კნნი — კანონნი
კონონისმ — კონონისმან

კოსტენტეპოლის — კოსტანტინეპო-
ლის
კრთხვა — კურთხევა
კრნთა — კურნებათა
კრნბ — კურნება
კრნთლთა — კორინთელთა
კრულმ — კრულმან
კურნებ — კურნება
კკ — კაკ
კკდ-კკდსა — კაცად-კაცადსა
კკევი — კაცები
კკევითა — კაცები
კკევისა — კაცებისა
კკთა — კაცთა
კკთაგ — კაცთაგან
კკთანი — კაცთანი
კკთა — კაცთა
კკთა — კაცთა
კკთა — კაცთა
კკთ-მოყრესა — კაცთ-მოყურესა
კკთ-მოყრბასა — კაცთ-მოყურებასა
კკთ-მოყრბისა — კაცთ-მოყურებისა
კკი — კაკი
კკისა — კაცისა
კკისანი — კაცისანი
კკისგ — კაცისაგან
კკისასა — კაცისასა
კკისა — კაცისა
კკისსა — კაცისასა
კკ-იქმნა — კაც-იქმნა
კკმ — კაცმან
კკნი — კაცნი
კკო — კაკო
კკსა — კაცსა
კხვა — კურთხევა
კხლ — კურთხეულ
კხლის — კურთხეულის
კხლო — კურთხეულო
კხლრს — კურთხეულ არს
კხრს — კურთხეულ არს

ლ — ლუკა
 ლა — 31
 ლაგერსა — ლაგერასა
 ლანგუვარდთაგან — ლანგუვარდთაგან
 ლგ — 33
 ლღ — 34
 ლეონტისსა — ლეონტისასა
 ლც — 38
 ლქ — ლუკა
 ლქსი — ლუკასი

ლკვისაგან — ლოკვისაგან
 ლტანია — ლიტანია
 ლცვათა { ლოცვათა
 ლცვათა
 ლცვითა — ლოცვითა
 ლცვისა — ლოცვისა
 ლცვით — ლოცვა ყავით
 ლცა — ლოცვა
 ლცვით — ლოცვა ყავით

მ — მათე
 მ (20,11) მოსე
 მ — 40
 მაგისგან — მაგისგან
 მაგს — მაგას
 მაღლისაგან — მაღლისაგან
 მაღლისსა — მაღლისასა
 მათგანი — მათგანი
 მათთა — მათთა
 მათთსცა — მათთსცა
 მაშა — დედათაგან — მაშა-დედათაგან
 მაშაშ — მაშაშ
 მაშო — მაშო
 მართლი — მართალი
 მარხვეა — მარხვეა
 მარჯენენ — მარჯუენენ
 მაქსმანს — მაქსიმინს
 მალალ — მალალ
 მაცორი — მაცორი
 მაცხენა — მაცხოვნა
 მაცხოვრისსა — მაცხოვრისასა
 მაცხოვრებ — მაცხოვრებანი
 მაქირვებლთა — მაქირვებლთა
 მახრებელნო — მახრებელნო
 მბ — 42
 მგლბლი — მგალობლი
 მგლოვარე — მგლოვარე
 მგმდლა — მოგუმიდლა
 მგნკა — მოგუნიკა
 მგცა — მოგუცა
 მდგომარე — მდგომარე
 მღით — მოვედით
 მღის — მარადის
 მღლბა — მდლობა

მღლი — მდლი
 მღლითა — მდლითა
 მღლისა — მდლისა
 მღლნი — მდლნი
 მღლობ — მდლობა
 მღს — მარადის
 მღლე — მარადლე
 მე-იდ — მეთათხმეტესა
 მე-იე — მეთათხმეტესა
 მეორემ — მეორემან
 მეტყლებასა — მეტყულებასა
 მეუფბ — მეუფება
 მეფემ — მეფემან
 მეფისთა — მეფისათა
 მეფობისსა — მეფობისასა
 მეფობა — მეფობა
 მეესეულ — მეესეულად
 მეესლ — მეესეულად
 მეცნიერმ — მეცნიერმან
 მგ — 46
 მვდით — მოვედით
 მვსცთ — მივსცთ
 მზ — 47
 მს — 48
 მთ — 49
 მთ — მათე
 მთ — მათ
 მთა — მათა
 მთავარ-ეპისკოპი (252,8) — მთავარ-ეპისკოპოზი
 მთავრსა — მთავარა
 მთგან — მათგან
 მთგანი — მათგანი

მ თ გ ნ ი --- მათგანნი
მ თ ლ ა --- მათლა
მ თ ვ ე --- მათვე
მ თ ვ რ --- მთავარ
მ თ ვ რ თ ა --- მთავართა
მ თ ვ რ თ ა ე --- მთავართაჲ
მ თ ვ რ ი --- მთავარი
მ თ ვ რ ი ს ა --- მთავარისა
მ თ ვ რ მ ნ --- მთავარმან
მ თ ვ რ ნ ი --- მთავარნი
მ თ ვ რ ო ბ ე --- მთავრობაჲ
მ თ ვ რ ს ა --- მთავარსა, მთავარისა
მ თ თ ა --- მათთა
მ თ თ ა გ ნ --- მათთაგან
მ თ თ ა ნ ი --- მათთანი
მ თ თ ა ე --- მათთაჲ
მ თ თ ა ე თ ა --- მათთაჲთა
მ თ თ ა ე ს ა --- მათთაჲსა
მ თ თ ს --- მათთუს
მ თ ი --- მათი
მ თ ი თ ა --- მათითა
მ თ ი ს ა --- მათისა
მ თ ი ს ა გ რ ნ --- მათისაგან
მ თ ი ს ა ე --- მათისაჲ
მ თ ი ც ა --- მათიცა
მ თ მ რ ნ --- მათმან
მ თ ნ ი --- მათნი
მ თ ვ რ ო ბ ი ს გ რ ნ --- მთავრობისაგან
მ თ ს ა --- მათსა
მ თ ს ა --- მათსა
მ ი ღ რ ე კ ი ლ რ ს --- მიღრეკილ არს
მ ი ე ტ ე ვ რ ნ --- მიეტევენენ
მ ი ვ ი ღ ს --- მივიღეს
მ ი მ რ თ --- მიმართ
მ ი ნ ე ლ ე ლ თ გ ნ ი --- მინელელთაგანნი
მ ი ნ ი კ ე ბ ე --- მინიკებეჲ
მ ი ს ა გ ე ბ ლ ი --- მისაგებელი
მ ი ს ა ქ ე ვ ე ლ დ --- მისაქეველად
მ ი ს გ რ ნ --- მისგან
მ ი ს გ რ ნ ი --- მისგანნი
მ ი ს თ ნ ა თ ა --- მისთანათა
მ ი ს თ ს --- მისთუს
მ ი ს ი ს ა თ ს --- მისისათუს
მ ი ს ი ს ა ე --- მისისაჲ
მ ი ს მ რ ნ --- მისმან
მ ი უ ქ ე --- მიუქუნისამდე
მ ი უ წ ღ ო მ ლ რ ს --- მოუწდომილ არს

მ ი ლ ე ბ რ ე --- მილებად
მ ი ყ ვ ნ ე ბ რ ე --- მიყვენებაჲ
მ ი ც ვ ლ შ ბ ი ს ა ც ა --- მიცვალშბისაცა
მ ი წ ი (რ) თ რ თ --- მიწითურთ
მ ი წ ყ ლ ა --- მოიწულა
მ ი წ ყ ლ ე --- მიწყალე
მ ი წ ყ ლ ე ნ --- მიწყალენ
მ კ (206,5) --- მკულდრეთით
მ კ თ ი თ --- მკულდრეთით
მ რ კ ლ ა --- მოკლა
მ კ ლ ა ვ მ რ ნ --- მკლავმან
მ კ ლ ე მ რ ნ --- მკლავმან
მ კ უ რ ნ ლ ო --- მკურნალო
მ კ ხ ნ --- მაკურთხენ
მ რ მ ა დ --- მამად
მ რ მ ა ნ ი --- მამანი
მ რ მ ა ე --- მამაჲ
მ რ მ ა ს ა --- მამასა
მ რ მ თ ა --- მამათა
მ რ მ ი თ --- მამით
მ რ მ ი ს ა --- მამისა
მ რ მ ი ს გ რ ნ --- მამისაგან
მ რ მ ნ ი --- მამანი
მ რ მ ე --- მამაჲ
მ რ მ ე ს ა ხ ლ ი ს ი ს ა --- მამასახლისისა
მ რ მ ო --- მამო
მ რ მ რ თ --- მიმამრ
მ რ მ ს ა --- მამასა
მ რ ნ --- მან
მ ნ ე ბ ე ბ ე ლ ო ბ რ ე --- მნებებელობაჲ
მ რ ნ ზ რ ბ ს ე --- მონაზონებისაჲ
მ რ თ ა --- მონათა
მ ო გ ი ტ ს რ ო ს --- მოგიტსენოს
მ ო გ ო ც ა --- მოგუცა
მ ო ე წ უ ნ ს --- მოეწუნეს
მ ო ვ ი ტ ს რ ე თ --- მოვიტსენეთ
მ ო ვ ლ ს --- მოვალს
მ ო ი ყ ვ რ ნ ე ს --- მოიყვენენს
მ ო ი ტ ს ე ნ რ ი ნ --- მოიტსენენინ
მ ო მ რ გ ბ --- მომარგებ
მ ო მ რ ღ ლ ა --- მომადლა
მ ო მ ი ტ ს რ ნ ე --- მომიტსენე
მ ო მ რ ნ ი კ ე --- მომანიკე
მ ო მ რ თ --- მომართ
მ ო ნ ა მ რ ნ --- მონამან
მ ო ნ ა ს ტ რ ს ა --- მონასტერსა
მ ო რ წ მ რ ე მ რ ნ --- მორწმუნემან

მორწმნეთსა — მორწმუნეთსა
მორწმნისა — მორწმუნისა
მოსლვედ — მოსლვად
მოსრულ — მოსრულ
მოსტევებლედ — მოსატევებლად
მოსწრაფებედ — მოსწრაფებად
მოქლქთა — მოქალაქეთა
მოქლქობდეს — მოქალაქობდეს
მოქლქობითა — მოქალაქობითა
მოქმედობედ — მოქმედობად
მოღწეებითა — მოღუწეებითა
მოყრე — მოყუარე
მოყრანი — მოყუარენი
მოყუარებისაგუნ — მოყუარებისაგან
მოციქლთა — მოციქულთა
მოციქლისა — მოციქულისა
მოციქლისა — მოციქულისა
მოციქლმუნ — მოციქულმან
მოციქლსა — მოციქულსა
მოციქულმუნ — მოციქულმან
მოძლ (206,5) მოძულენი
მოძლნი — მოძულენი
მოძლრ — მოძლუარ
მოძლრთა — მოძლუართა
მოწფთა — მოწყფთა
მოწყლბდთა — მოწყალუბათა
მოწყლე — მოწყალე
მოხუცებულთაგუნ — მოხუცებულთაგან
მოკსნბლმუნ — მოკსენებულმან
მრ — მარკოზ
მრ — მიერ
მრადღე — მარადღე
მრავლნი — მრავალნი
მრდღე — მარადღე
მრველ-გზის — მრავალ-გზის
მრველთა — მრავალთა
მრველთაგუნ — მრავალთაგან
მრველთგუნ — მრავალთაგან
მრველთ-მყრე — მრავალთ-მოყუარე
მრველი — მრავალი
მრველნი — მრავალნი
მრველ-ფერად — მრავალ-ფერად
მრველფერი — მრავალფერი
მრენი — მრავალნი
მრთ — მიმართ
მრთლა — მართლა
მრთლნი — მართალნი

მრთლო — მართალო
მრთლსა — მართალსა
მრთლ-უკუნ — მართლ-უკუნ
მრითგუნ — მიერთგან
მრკზის — მარკოზის
მრკილე — მარკილე
მრმ — მარამ
მრმის — მარამის
მრმისგუნ — მარამისგან
მრმს — მარამს
მრმვალნი — მრავალნი
მრქას — მრქუას
მრკხუენ — მარკხუენ
მრწმნა — მრწმენა
მრწმს — მრწამს
მრწნთა — მორწმუნეთა
მრხეანი — მარხეანი
მრხეითა — მარხეითა
მრს (60,10; 108,10; 130,4) — მარადის
მრს — მას
მსაჯულბი — მსაჯულები
მსგავსდ — მსგავსად
მსე — მოსე
მსეე — მასეე
მსთუა (206,8) — მსთუად
მსხრბით — მსახურებით
მსხრნი — მსახურნი
მსხრპლი — მსხურპლი
მსხურპლდ — მსხურპლად
მტრთა — მტერთა
მტრი — მტერი
მტრნი — მტრნი
მტრსა — მტრისა
მტყლისა — მტყუელისა
მფისა — მეფისა
მქდგლსა — მქადაგებელსა
მქლ — მიქაელ
მფბისა — მეფობისა
მფე — მეუფე
მფემუნ — მეფემან
მფე — მეუფე
მფშთა — მეუფთა
მფისა — მეფისა
მფისგუნ — მეუფისაგან
მფო — მეუფეო
მფო — მეუფეო
მფსა — მეფესა
მლდელთ — მლუდელთ

ბღღელთაგ^ნნი — მღღელთაგანნი
 მღ^ღლთ — მღუღელთ
 მღღ^ღლთ — მღღელთა
 მღღღ^ღთ — მღღღელთათა
 მღღ^ღლნი — მღღღლნი
 მღ^ღღლსა — მღღღლსა
 მღღღლსაგ^ნ — მღღღღლსაგან
 მ^ღღღით — მღღღით
 მ^ღღღო — მღღღლო
 მღ^ღნ — მღღღღღღ
 მ^ღღწე — მღღღღღწე
 მ^ღღწეთა — მღღღღღწეთა
 მყვ^ნ — მყვენი
 მყოფ^ღლი — მყოფელი
 მყოფობის^სა — მყოფობისასა
 მყ^რე — მოყუარე
 მყ^რისა — მოყუარისა
 მყ^სლღ — მყესელღღღ
 მყ^ფლი — მყოფელი
 მყ^ფლის — მყოფლის
 მყფ^ღლსა (20,20) — მყოფელისა
 მყ^ფნი — მყოფნი
 მშ^ბ (206,33) — მშობელისა
 მშ^ბლნი — მშობელნი
 მშ^ღბისაგ^ნ — მშვდობისაგან
 მშ^ღბა — მშვდობა
 მ^შინ — მაშინ
 მ^შინღ — მაშინღ
 მ^შნ — მაშინ
 მშვ^ღობ^ღ — მშვდობად
 მშვ^ღობ^ღ — მშვდობა
 მ^ცთრსა — მაცთურსა
 მ^ცი — მორმოცი
 მ^ციქლთა — მოციქულთა
 მ^ცსა — მოციქულისაგან
 მ^ცქლთა — მოციქულთა
 მ^ცქლთასა — მოციქულთასა
 მ^ცქლი — მოციქული
 მ^ცქლისა — მოციქულისა
 მ^ცქლისაგ^ნ { მოციქულისაგან
 მ^ცქლისგ^ნ { მოციქულისაგან
 მ^ცქლის^სა — მოციქულისასა
 მ^ცქლმ^ნ — მოციქულმან
 მ^ცქლნი — მოციქულნი
 მ^ცქლსა — მოციქულსა
 მ^ცქლსაგ^ნ { მოციქულისაგან
 მ^ცქლსგ^ნ { მოციქულისაგან
 მ^ცხენ^ნ — მაცხოვნენ

მც^ხვრისა — მაცხოვრისა
 მ^ცხვრო — მაცხოვარი
 მც^ხვრსა — მაცხოვარსა
 მ^ცხ^რ — მაცხოვარ
 მ^ცხ^რისა — მაცხოვრისა
 მძ^კერმ^ნ — მძლავრმან
 მძ^კენ^რკებ^ითა — მძუნეარებითა
 მძ^კერებ^ღლთა — მოძლურებულთა
 მძ^კერ — მოძლურ
 მძ^კერთა — მოძლურთა
 მძ^კერი — მოძლური
 მძ^კერისა — მოძლურისა
 მძ^კერისათ^ს — მოძლურისათს
 მძ^კერნი — მოძლურნი
 მწიგ^ნობ^{არ}თაგ^ნნი — მწიგნობართაგანნი
 მწ^მე — მოწამე
 მწ^მეთა — მოწამეთა
 მწ^მემ^ნ — მოწამემან
 მწ^მესა — მოწამესა
 მწ^მეთათა — მოწამეთათა
 მწ^მისა — მოწამისა
 მწ^მისათა — მოწამისათა
 მწ^მის^სა — მოწამისასა
 მწ^მო — მოწამეო
 მწუხ^{არ}ებ^{ის}აგ^ნ — მწუხარებისაგან
 მწ^უფე — მოწაფე
 მწ^უფეთა — მოწაფეთა
 მწ^უფეთაგ^ნნი — მოწაფეთაგანნი
 მწ^უფე — მოწაფე
 მწ^უფთაგ^ნნი — მოწაფეთაგანნი
 მწ^უფთამ^ნ — მოწაფეთამან
 მწ^უფენი — მოწაფენი
 მწ^უყლე — მოწაყლე
 მწ^უყო — მოწაყო
 მწ^უხ^რი — მწუხარი
 მ^ქირებ^ღლნი — მაკირებელნი
 მ^ხ — მეოხ
 მ^ხბითა — მეოხებითა
 მ^ხლობ^ღელთა — მახლობელთა
 მ^ხლოღ — მხოლოდ
 მ^ხლოგ — მხოლოდ
 მ^ხლოღ — მხოლოდ
 მ^ხლოო — მხოლოო
 მ^ხზღმ^ნ — მახვლმან
 მ^ქდომი — მკდომი
 მქედ^{არ}იცა — მკედარიცა
 მქედ^{არ}ობ^სა — მკედრობისა

მკედრობისა — მკედრობისა
 მკეცთაგანნი — მკეცთაგანნი
 მჭი { მუჭლი
 მჭლი { მუჭლი
 მკნეელთაგან — მკნეელთაგან
 მკსენენ — მოიკსენენ

მკსნლსა — მკსნელსა
 მკურვლება — მკურვლება
 მკურვლედ — მკურვლედ
 მკურვლებითა — მკურვლებითა
 მკურვლი — მკურვლი

6

ნა — 51
 ნათესავისაგან — ნათესავისაგან
 ნათესავი — ნათესავი
 ნათლისაგან — ნათლისაგან
 ნათლის-მცემლი — ნათლის-მცემელი
 ნაკულევეანებისათს — ნაკულევეანებისათს
 ნაკულევენებისათს — ნაკულევენებისათს
 ნაკურცხლთა — ნაკურცხლთა
 ნამეტნივი — ნამეტნივი
 ნაყოფთათს — ნაყოფთათს
 ნაცვლად — ნაცვლად
 ნაწილი — ნაწილი
 ნებისით — ნებისით
 ნებად — ნებად
 ნელსაცხებლი — ნელსაცხებელი
 ნეტარ — ნეტარ
 ნეტარისა — ნეტარისა
 ნეტარმან — ნეტარმან
 ნთ — 58
 ნთ — 59

ნთესეთა — ნთესეთა
 ნთესვი — ნთესვი
 ნთლდ — ნთლდ
 ნთლთა — ნთლთა
 ნთლი — ნთლი
 ნთლისა — ნთლისა
 ნთლისნი — ნთლისანი
 ნთლის-ღებად — ნთლის-ღებად
 ნთლიღეს — ნთლიღეს
 ნთლმან — ნთლმან
 ნთლს-ღებად — ნთლს-ღებად
 ნთლსცა — ნთლსცა
 ნთლსცეს — ნთლსცეს
 ნთსესა — ნთსესა
 ნივთთაგან — ნივთთაგან
 ნიქთაგან — ნიქთაგან
 ნტარ — ნეტარ
 ნტარებისა — ნეტარებისა
 ნტარისა — ნეტარისა
 ნყფი — ნაყოფი

ბ

ბა — 60
 ბაგ — 63

ბაღ — 64

გ

გა — უფალი
 გა — უფლისა
 გა — 72
 გაღბდ — უგალობდ
 გაღ — 74
 გაღს — გაღს
 გა — 78
 გა — უფალი
 გასა — უფლისა
 გასსა — უფლისასა
 გასსენელი — უგანსენელი
 გაკე — უგუნისამდე

გან — უგუნ
 გარისა — უფლისა
 გარისათა — უფლისათა
 გან — უფალმან
 განო — უფალნო
 გან — უფლისა
 განთა — უფლისათა
 განო — უფალი
 გარგლო — გარგლო
 გარშაბთსა — გარშაბთსა
 გარჩლოთგან — უგარჩლოთგან
 გასესთ — გასესთ

პასეჟისა ... პასეჟისასა
 პატროსნთა ... პატროსანთა
 პბ — 82
 პდ — 84
 პდ — პირველად
 პე — 85
 პე — პეტრე
 პვლე — პავლე
 პილტე — პილატე
 პილტესა ... პილატესა
 პილტესსა ... პილატესსა
 პირ (20,10) -- პირველვე
 პირისაგნ — პირისაგან
 პირისგნ — პირისაგან
 პლ — პირველ
 პლდ — პირველად
 პლთა — პირველთა
 პლთაგნი — პირველთაგანი
 პლი — პირველი
 პლისა — პირველისა
 პლმნ — პირველმან
 პრვლევე — პირველვე

პრელი ... პირველი
 პრლ — პირველ
 პრლისა ... პირველისა
 პრსკევისა — პარასკევისა
 პსეჟი — პასეჟი
 პსქად — პასქად
 პსქი — პასქი
 პსქად — პასქად
 პტე — პეტრე
 პტივი — პატივი
 პტივითა ... პატივითა
 პტიოსნისა -- პატროსნისა
 პტნსა — პატრონსა
 პტოსნთა — პატროსნითა
 პტრე — პეტრე
 პტრნთა — პატრონთა
 პტრნთაი — პატრონთაი
 პტრნის — პატრონის
 პტრნისა — პატრონისა
 პტრნსა — პატრონსა
 პტსნი — პატიოსანი
 პურთაგნ — პურთაგან

ქ

ქ — 90
 ქა — 91
 ქა — ქამსა
 ქბ — 92
 ქგ — 93
 ქდ — 94
 ქე — 95
 ქვ — 96
 ქმ — 98
 ქთა — ქამთა

ქნი — ქამი
 ქრის — ქამის
 ქრისათა — ქამისათა
 ქმთა — ქამთა
 ქმი — ქამი
 ქმისათს — ქამისათს
 ქმნი — ქამნი
 ქმსა — ქამსა
 ქსა — ქამსა

ჩ

ჩ — ჩამეთუ
 ჩა — 101
 ჩა — ჩამთა
 ჩაშცა — ჩამთაშცა
 ჩახსათს — ჩამთათს
 ჩაქა — ჩამქა
 ჩვლსანი — ჩამელისანი
 ჩთა — ჩამელთა
 ჩთადა — ჩამელთადა
 ჩლთათს — ჩამელთათს

ჩთა-იგი — ჩამელთა-იგი
 ჩნი — ჩამელი
 ჩიდ — 114
 ჩიდობისაგნ — ჩამელობისაგან
 ჩიე — 115
 ჩი-ესე — ჩამელი-ესე
 ჩივ — 116
 ჩიჴ — 117
 ჩიშ — 118
 ჩითა — ჩამელითა

რ ი მ ე ... რომელიმე
 რ ი ს ა ... რომლისა
 რ ი ს ა თ ჯ ს — რომლისათჯს
 რ ი ს ა თ ს ც ა — რომლისათჯსცა
 რ ი ს ა - ი გ ი — რომლისა-იგი
 რ ი ს ხ ე რ — რისხეად
 რ ი ც — რომელიც
 რ ი ც ა — რომელიცა
 რ კ ზ — 127
 რ კ თ — 129
 რ ლ — 130
 რ ლ — რომელ
 რ ლ გ — 133
 რ ლ ლ — 134
 რ ლ - ე ს ე — რომელ-ესე
 რ ლ თ — 139
 რ ლ თ ა — რომელთა
 რ ლ თ გ რ — რომელთაგან
 რ ლ თ ა გ რ ს ა — რომელთაგანსა
 რ ლ თ ა გ რ ც ა — რომელთაგანცა
 რ ლ თ ა თ ჯ ს — რომელთათჯს
 რ ლ თ ა . ი გ ი — რომელთა-იგი
 რ ლ თ ა მ ე — რომელთამე
 რ ლ თ ა ც ა — რომელთაცა
 რ ლ ი — რომელი
 რ ლ ი — 140
 რ ლ - ი გ ი — რომელ-იგი
 რ ლ - ი გ ი ც ა — რომელ-იგიცა
 რ ლ ი თ ა — რომელითა
 რ ლ ი თ ა ღ ა — რომელითაღა
 რ ლ ი - ი გ ი — რომელი-იგი
 რ ლ ი ს ა — რომლისა
 რ ლ ი ს ა გ რ — რომლისაგან
 რ ლ ი ს ა თ ჯ ს — რომლისათჯს
 რ ლ ი ს ა თ ს ც ა — რომლისათჯსცა
 რ ლ ი ს ა თ ჯ ს ც ა — რომლისათჯსცა
 რ ლ ი ს ა ჯ — რომლისაჯ
 რ ლ ი ც ა — რომელიცა
 რ ლ მ ა ნ ც — რომელმანც

რ ლ ნ — რომელმან
 რ ლ ნ - ი გ ი — რომელმან-იგი
 რ ლ ნ ი — რომელნი
 რ ლ ს ა — რომელსა
 რ ლ ს ა - ი გ ი — რომელსა-იგი
 რ ლ ს ა მ ე — რომელსამე
 რ ლ ს ა ც ა - ი გ ი — რომელსაცა-იგი
 რ ლ - ღ ა — რომელ-ღა
 რ მ ა — 141
 რ მ ნ — რომელმან
 რ მ ნ — რომელმან
 რ ნ ღ — 154
 რ ნ - ე გ ე — რომელმან-ეგე
 რ ნ გ — 156
 რ ნ - ი გ ი — რომელმან-იგი
 რ ნ ი — რომელნი
 რ ნ ი - ე ს ე — რომელნი-ესე
 რ ნ ი - ი გ ი — რომელნი-იგი
 რ ნ ი მ ე — რომელნიმე
 რ ნ ი ც ა — რომელნიცა
 რ ნ ც ა — რომელმანცა
 რ ჯ — რაჯ
 რ ჯ ბ ა მ ა დ — რაბამად
 რ ჯ დ — რად
 რ ჯ ე — 166
 რ ჯ - ი გ ი — რაჯ-იგი
 რ ჯ მ ე — რაჯმე
 რ ჯ ო დ ე ნ თ ა — რაჯდენთა
 რ ჯ ს ა თ ს — რაჯსათჯს
 რ ჯ ც ა — რაჯცა
 რ ო — 170
 რ კ თ — 189
 რ უ ზ — 197
 რ უ თ — 198
 რ უ თ — 199
 რ უ მ ს — რაჟამს
 რ უ ს — რაჟამს
 რ უ ს - ი გ ი — რაჟამს-იგი
 რ უ მ ნ ე ბ უ ლ — რწმუნებულ

6

ხ ა — 201
 ხ ა ბ ა - წ რ დ ს — ხაბა-წმიდას
 ხ ა დ ი ღ ბ რ დ — სადიღებულად
 ხ ა ე რ ო ი ს ა — ხაერისთავოისა
 ხ ა თ ნ რ ბ ა — ხათნოებამ
 ხ ა თ ნ ე ბ ი ს ა — ხათნოებისა
 ხ ა კ რ ვ რ ნ ი — ხაკრველნი

ხ ა კ უ რ თ ხ რ ე ლ ი ს ა — ხაკურთხეველისა
 ხ ა ლ ო ც ე დ — ხალოცეად
 ხ ა მ ა რ თ ლ ს ა — ხამართალსა
 ხ ა მ ო ც ი კ რ ლ ო ჯ — ხამოციკულო
 ხ ა მ შ რ ბ თ ს ა — ხამშაბათსა
 ხ ა მ უ რ ო ბ ი ლ რ — ხამურობილდ
 ხ ა რ გ ე ბ ე ლ ი ს გ რ — ხარგებელისგან

სარწმუნებათა — სარწმუნოებათა
 სარწმუნბითა — სარწმუნოებითა
 სარწმუნებრსა — სარწმუნოებებსა
 სარწმუნო — სარწმუნო
 სატანჯელი — სატანჯელი
 საუკუნესა — საუკუნესა
 საუკუნესა — საუკუნოსა
 საფასეთათს — საფასეთათს
 საფასისსა — საფასისასა
 საფლავით — საფლავით
 საქმეთაგნ — საქმეთაგან
 საქმეთმნ — საქმეთამან
 საქმეთა — საქმეთა
 საქმეთაგნ — საქმეთაგან
 საქმისათს — საქმისათს
 საქმნი — საქმენი
 საღთოთა — საღმრთოთა
 საღთოესა — საღმრთოესა
 საღთოსა — საღმრთოსა
 საყდართაგნ — საყდართაგან
 საძაგლმნ — საძაგლმან
 საწწყლოებითა — საწინაწარმეტყუე-
 ლოებითა
 საქმლდ — საქმელად
 სახელისათს — სახელისათს
 სახიერბსა — სახიერებასა
 სახიერმნ — სახიერმან
 სახელგნთქმლისა — სახელგანთქუ-
 მულისა
 სახლდ — სახლად
 სახლისა — სახელისა
 სახლსა — სახლსა
 სახლსა — სახელსა
 სახრელდ — სახრელად
 საჯუმილისაგნ — საჯუმილისაგან
 სდ — სრულიად
 სდგთ — სდგათ
 ს[.]ე — 2[.]ს.
 სიკდრსა — სიკდენბერსა
 სთნო — სათნო
 სთნოებდთა — სათნოებათა
 სი — 210
 სიბ — 212
 სიბერისაგნ — სიბერისაგან
 სიგლახაკისაგნ — სიგლახაკისაგან
 სიდ — 214
 სიდმლო — საიდუმლო
 სიე — 215

სივ — 218
 სით — 219
 სიკდილი — სიკუდილი
 სიკდილისათს — სიკუდილისათს
 სიკდლითა — სიკუდილითა
 სიკდლისა — სიკუდილისა
 სიმრავლემნ — სიმრავლემან
 სიმღზლისა — სიმღაბლისა
 სიმრვლე — სიმრავლე
 სიმრვლემნ — სიმრავლემან
 სიმრთელსა — სიმრთელსა
 სიმწარისდთა — სიმწარისადათა
 სინდლდ — სინანულად
 სირცხულლი — სირცხვეული
 სირცხულმნ — სირცხულმან
 სისხლითრთ — სისხლითურთ
 სიტყაო — სიტყუაო
 სიტყასა — სიტყუასა
 სიტყდ — სიტყუად
 სიტყთა — სიტყუათა
 სიტყნი — სიტყუანი
 სიტყა — სიტყუა
 სიტყუამნ — სიტყუამან
 სიტყვრთა — სიტყვრთა
 სიტყვს-გებდ — სიტყვს-გებად
 სიტყვს-გებდ — სიტყვს-გებდ
 სიქალწულითგნ — სიქალწულითგან
 სიკდლ — სიქალდულ
 სიყდრ — სიყუარულ
 სიყრლი — სიყუარული
 სიყრლის — სიყუარულის
 სიყრლისა — სიყუარულისა
 სიყრმითგნ — სიყრმითგან
 სიცბილისაგნ — სიცბილისაგან
 სიცხისგნ — სიცხისაგან
 სიწდით — სიწმიდით
 სიწდისა — სიწმიდისა
 სიწიდენი — სიწმიდენი
 სიხარულდთა — სიხარულისადათა
 სიხარულ — სიხარულ
 სიხარლით — სიხარულით
 სიხარლითა — სიხარულითა
 სიხარლისა — სიხარულისა
 სიხარლისა — სიხარულისა
 სიხარლსა — სიხარულსა
 სკ (20, 11) — საკრველი
 სკა — 221
 სკბ — 222

სკგ — 223
 სკგ — 226
 სკვირველი — საკვირველი
 სკშ — 228
 სკთ — 229
 სკითხვენი — საკითხავენი
 სკითხვესა — საკითხავესა
 სკენემცა — საუკუნემცა
 სკენესა — საუკუნესა
 სკენა — საუკუნეა
 სკნომცა — საუკუნომცა
 სკნონოსა — საკანონოსა
 სკნოა — საუკუნოა
 სკნსა — საუკუნესა
 სკვრელი — საკვრელი
 სკვრელი — საკვრელი
 სს — 230
 სს — სულ
 სსა — 231
 სსბ — 232
 სსგ — 233
 სსგრძებსა — სულგრძელებსა
 სსგ — 234
 სსვ — 235
 სსვ — 236
 სსთ. ითქუამს — სულთ. ითქუამს
 სსთა — სულთა
 სსთაგ — სულთაგან
 სსთაგ — სულთაგ
 სსთი — სული
 სსთიერად — სულიერად
 სსთიერთა — სულიერთა
 სსთიერნი — სულიერნი
 სსთიერსა — სულიერსა
 სსთი — სულით
 სსთითა — სულითა
 სსთისა — სულისა
 სსთისაგ — სულისაგ
 სსმ — სულმან
 სსმ-მოკლე — სულ-მოკლე
 სსნი — სულნი
 სსსა — სულსა
 სს — 240
 სსმბისა — სამეზბისა
 სსმ-გზის — სამეზბის
 სსმბისა — სამეზბისა
 სსმთხისა — სამოთხისა
 სსმთხა — სამოთხეა
 სსმთხისა — სამოთხისა

სსკვდრბლსა — სამკვდრებლსა
 სსრთლთ — სამართლთ
 სსრთთა — სამართლთა
 სსმლდლოა — სამღვდლოა
 სსმმბისა — სამეზბისა
 სსმხად — სამხად
 სს — 250
 სსა — 251
 სსბ — 252
 სსგ — 253
 სსდ — 254
 სსე — 255
 სსეულემათაგ — სსეულემათაგან
 სსეულემათაგ — სსეულემათაგან
 სსლბისგ — სსლბისგან
 სსლბისგ — სსლბისგან
 სსთ — 269
 სსტრლნი — სსანატრლნი
 სს — 270
 სსოფლისაგ — სსოფლისაგან
 სსრლ — სსრულ
 სსრლი — სსრული
 სსრლობით — სსრულობით
 სსრწმნბასა — სსარწმუნოებასა
 სსრწმნბით — სსარწმუნოებით
 სსრწმნბა — სსარწმუნოება
 სსრწმნო — სსარწმუნო
 სსრწმნობად — სსარწმუნოებად
 სსსობა — სსასობა
 სსსობა — სსასობა
 სსსოფეველი — სსასუფეველი
 სსსუფეველსა — სსასუფეველსა
 სსსუფეველსა — სსასუფეველსა
 სსსუფელი — სსასუფეველი
 სსსუფელისათჳს — სსასუფეველისათჳს
 სსსული — სსასუფეველი
 სსსუფელი — სსასუფეველი
 სსსუფელისა — სსასუფეველისა
 სსსლოთ — სსასლოთ
 სსსწაულთა — სსასწაულთა
 სსსწლდ — სსასწაულად
 სსსწლთა — სსასწაულთა
 სსსწლი — სსასწაული
 სსსწლნი — სსასწაულნი
 სსტი — სსტრატელატი
 სსტნჯვლსა — სსატანჯველსა
 სსტნჯლისაგ — სსატანჯველისაგან
 სსტნჯე — სსტეფანე
 სსტნჯე — სსაუნჯე
 სსტრლბისა — სსურნელებისა

აუფევაღ — სუფევაღ
 სუფევა — სუფევაჲ
 სფასე — საფასე
 სფე — სტეფანე
 სფელთა — სოფელთა
 სფლავსა — საფლავსა
 სფლად — სოფლად
 სფლეთ — საფლეთი
 სფლვისა — საფლავისა
 სფლვისათა — საფლავისათა
 სფლესა — საფლავსა
 სფლი — სოფელი
 სფლისა — სოფლისა
 სფლისანი — სოფლისანი
 სფლისგან — სოფლისაგან
 სფლისნი — სოფლისანი
 სფლად — სოფლად
 სფლსა — სოფელსა
 სფსე — საფასე
 სქდლი — სიქადული
 სქი — [ქა]სეკი
 სქმენი — საქმენი
 სლთსა — საღმრთოთსა
 სლთოდ — საღმრთოდ
 სლდ — საღმრთოდ
 სყდრისა — საყდრისა
 სყდრლ — საყუედრელ
 სყვრელო — საყვარელო
 სყრლი — სიყვარული
 სყუშდრლ — საყუედრელ
 სშბლდ — საშუებელად
 სშინლისა — საშინელისა
 სშნლი — საშინელი

სქლვლდ — სამღვევლად
 სქლო — სძალო
 სწვლისა — სწავლისა
 სწვლნი — სწავლანი
 სწრფაჲ — სწრაფაჲ
 სხბჲ — სახარებაჲ
 სხედ — სახედ
 სხეთგან — სახეთაგან
 სხელი — სახელი
 სხელით — სახელით
 სხელ-სდებენ — სახელ-სდებენ
 სხთა — სხუთა
 სხიდ — სახიდ
 სხლადუე — სახლადუე
 სხლი — სახლი
 სხლითა — სახელითა
 სხლსა — სახლსა
 სხლსა — სახელსა
 სხნ — სხუამან
 სხნი — სხუანი
 სხჲ — სხუაჲ
 სხჲ — სახეჲ
 სხჲთაცა — სხუთაცა
 სხჲ-ლა — სხუაჲ-ლა
 სხჲცა — სხუაჲცა
 სხრბბითა — სახარებებითა
 სხრბჲ — სახარებაჲ
 სხრბსა — სახარებასა
 სხრბსა — სახარებასა, სახარებისა
 სხრმნ — სახიერმან
 სხრო — სახიერო
 სხუაგან — სხუაგან
 სჯსნბლი — საჯსენებელი

ბ

ტაძრსა — ტაძარსა
 ტიზ — 317
 ტიშ — 318
 ტით — 319
 ტკ — 320
 ტკა — 321
 ტკბ — 322
 ტკგ — 323
 ტკდ — 324
 ტკვ — 326
 ტკი — 330
 ტლბ — 332

ტმდ — 334
 ტმე — 335
 ტმვ — 336
 ტმზ — 337
 ტმტ — 338
 ტმფ — 339
 ტმ — 340
 ტმბ — 342
 ტმგ — 346
 ტმზ — 347
 ტმტ — 348
 ტმთ — 349

ტ ნ — 350

ტ ნ ჯ ვ ა დ — ტ ა ნ ჯ ვ ა დ
ტ ნ ჯ ვ ა თ ა — ტ ა ნ ჯ ვ ა თ ა
ტ მ ე — 365

ტ ო მ თ ა გ ო ნ ნ ი — ტ ო მ თ ა გ ა ნ ი
ტ ო მ ო ს ა გ ო ნ — ტ ო მ ო ს ა გ ა ნ
ტ ო ძ ა რ ს ა — ტ ო ძ ა რ ს ა
ტ ო ძ რ ი ს ა — ტ ო ძ რ ი ს ა
• ტ ო ძ რ ი ს ა მ — ტ ო ძ რ ი ს ა მ

უ

უ ბ ე თ გ ო ნ — უ ბ ე თ ა გ ა ნ
უ ბ ღ დ რ ო კ ი — უ ბ ა დ რ ო კ ი
უ ბ რ ძ ო ნ ა — უ ბ რ ძ ო ნ ა
უ გ ლ ბ ო დ ი თ — უ გ ა ლ ო ბ დ ი თ
უ გ ო ლ ბ ე ლ ს - ვ ე ო თ — უ გ ო ლ ბ ე ლ ს -
ვ ე ო თ
უ გ ო ლ ბ დ ე ნ — უ გ ა ლ ო ბ დ ე ნ
უ გ უ ნ შ ო რ ო დ — უ გ უ ნ შ ო რ ა დ
უ დ ა ბ ნ ო მ თ გ ო ნ — უ დ ა ბ ნ ო მ თ ა გ ა ნ
უ ე ქ უ შ ო ლ — უ ე ქ უ შ ო ლ ა დ
უ ზ ე შ თ ა ე ს ო დ — უ ზ ე შ თ ა ე ს ა დ
უ ქ დ ე ვ ბ ი ს ს ა — უ ქ უ დ ა ე ვ ბ ი ს ს ა
უ ქ ე — უ ქ უ ნ ი ს ა დ მ დ ე, უ ქ უ ნ ი ს ა მ დ ე
უ ქ ე თ უ რ ე ბ ი ს ა გ ო ნ — უ ქ ე თ უ რ ე ბ ი ს ა გ ა ნ
უ ქ ე თ უ რ თ ა გ ო ნ — უ ქ ე თ უ რ თ ა გ ა ნ
უ ქ ო შ — უ ქ ო შ ე
უ ქ ო შ თ უ მ ე ც ა — უ ქ ო შ ე თ უ მ ე ც ა
უ ქ ო თ ი — უ ქ ო შ ი თ ი
უ ქ ო თ რ ბ მ — უ ქ ე თ უ რ ე ბ ა მ
უ ქ ო თ რ ნ ი — უ ქ ე თ უ რ ნ ი
უ ქ ო თ უ — უ ქ ო შ ე თ უ
უ ქ ო თ უ მ ე ც ა — უ ქ ო შ ე თ უ მ ე ც ა
უ ქ ო — უ ქ ო შ ი თ ი
უ ქ ო შ — უ ქ ო შ ე თ უ
უ ქ უ ა ნ ო მ ა ს კ ნ ლ ი — უ ქ უ ა ნ ა მ ა ს კ ნ ე ლ ი
უ ქ უ ა ნ ო მ ს კ ნ ო ლ — უ ქ უ ა ნ ა მ ს კ ნ ე ლ
უ ქ უ დ ა ე ვ ბ ი ს ა გ ო ნ — უ ქ უ დ ა ე ვ ბ ი ს ა გ ა ნ
უ ქ უ შ ო თ უ — უ ქ ო შ ე თ უ

უ მ ო ს წ ო რ ო ფ ე ს — უ მ ო ს წ ო რ ა ფ ე ს
უ ო ნ — უ ო ლ ო მ ა ნ
უ რ მ ო ნ ბ ა ს ა — უ რ მ ო ნ ბ ა ს ა
უ რ წ მ ო ნ ო მ — უ რ წ მ ო ნ
უ ს ჯ ლ ბ ნ ი — უ ს ჯ ლ ო ლ ბ ა ნ ი
უ ტ ვ შ ბ ი ს ო მ — უ ტ ვ შ ბ ი ს ა მ
უ ფ ო რ ო მ — უ ფ ო რ ო მ ს
უ ფ ო რ ს — უ ფ ო რ ო მ ს
უ ფ ო რ ს დ — უ ფ ო რ ო მ ს ა დ
უ ფ ო ს — უ ფ ო რ ო მ ს
უ ფ ს კ ო რ ო ლ ი — უ ფ ს კ ო რ ო ლ ი
უ ქ მ თ ა გ ო ნ — უ ქ მ თ ა გ ა ნ
უ ლ ო თ ო თ ა — უ ლ ო მ ო თ ო თ ა
უ ლ ო თ ო მ — უ ლ ო მ ო თ ო მ
უ შ ე ვ — უ შ ე ვ ე
უ შ ჯ ლ ბ ო თ ა — უ შ ჯ ლ ო ლ ბ ო თ ა
უ შ ჯ ლ ბ მ — უ შ ჯ ლ ო ლ ბ ო მ ა მ
უ ც ა ლ ო ე ბ ო მ — უ ც ა ლ ო ე ბ ო მ ა მ
უ ც ბ ო მ — უ ც ბ ა დ
უ ძ ლ ო ვ ლ — უ ძ ლ ო ვ ლ
უ ძ ლ ო რ — უ ძ ლ ო რ
უ ძ ლ ო რ მ — უ ძ ლ ო რ მ ა მ
უ წ ი ნ ო რ ე ს — უ წ ი ნ ო რ ე ს
უ წ ე ვ ბ მ — უ წ ე ვ ბ მ
უ წ ე ო ლ — უ წ ე ო ლ ო ლ
უ ხ რ წ ო ლ — უ ხ რ წ ო ლ
უ ქ მ ო რ ს ა — უ ქ მ ო რ ს ა

ფ

ფ ა რ ი ს ე ვ ო ლ ნ ი — ფ ა რ ი ს ე ვ ე ლ ნ ი
ფ ო დ — ფ ო რ ი ა დ
ფ ო დ ი — ფ ო რ ი ა დ ი
ფ ო დ ი თ ა — ფ ო რ ი ა დ ი თ ა
ფ ო დ ი ს ა — ფ ო რ ი ა დ ი ს ა
ფ ო დ ს ა — ფ ო რ ი ა დ ს ა
ფ ე რ ა დ - ფ ე რ ა დ თ ა გ ო ნ — ფ ე რ ა დ - ფ ე რ ა დ თ ა გ ა ნ
ფ ი ნ ი კ ი ს მ ო ნ — ფ ი ნ ი კ ი ს მ ა მ

ფ ო ნ ი — ფ ო ლ ო მ ო ნ ი
ფ ო ნ ი — ფ ო ლ ო მ ო ნ ი
ფ ო ნ ს ა — ფ ო ლ ო მ ო ნ ს ა
ფ ო რ ი ს ე ვ ე ლ ნ ი — ფ ა რ ი ს ე ვ ე ლ ნ ი
ფ ო რ ი ს ე ვ ო ლ თ ა — ფ ა რ ი ს ე ვ ე ლ თ ა
ფ ო რ ი ს ე ლ ნ ი — ფ ა რ ი ს ე ვ ე ლ ნ ი
ფ ო რ ო თ ა — ფ ე რ ო თ ა
ფ ო ს ნ ი — ფ ო ლ ო მ ო ნ ი

ქა — ქრისტესა, ქრისტესა
 ქადგა — ქადაგა
 ქალწულ — ქალწულად
 ქბ — ქებით
 ქბდ — ქებად
 ქბთ — ქებით
 ქბის — ქების
 ქბისაჲ — ქებისაჲ
 ქბლბსა — ქებულეობასა
 ქბლი — ქებული
 ქბჲ — ქებაჲ
 ქდგბაჲ — ქადაგებაჲ
 ქდგბდა — ქადაგებდა
 ქდგბჲ — ქადაგებაჲ
 ქდგეს — ქადაგეს
 ქე — ქრისტე
 ქეანე — ქრისტეანე
 ქეანეთა — ქრისტეანეთა
 ქეანეთაგონი — ქრისტეანეთაგონი
 ქეანეთანი — ქრისტეანეთანი
 ქეანეთაჲ — ქრისტეანეთაჲ
 ქეანეთჲ — ქრისტეანეთაჲ
 ქეანისა — ქრისტეანისა
 ქებულთა — ქებულთა
 ქემგ — ქრისტემან
 ქემგნ — ქრისტემან
 ქენეთაგონი — ქრისტეანეთაგონი
 ქეჲ — ქრისტეჲ
 ქეღსსა — ქრისტეღსსა
 ქენეთა — ქრისტეანეთა
 ქენი — ქრისტეანენი
 ქეს — ქრისტეს
 ქესგნ — ქრისტესგან
 ქესთა — ქრისტესთა
 ქესთჳს — ქრისტესთჳს
 ქესი — ქრისტესი
 ქესითა — ქრისტესითა
 ქესისა — ქრისტესისა
 ქზსა — ქათალიკოზსა
 ქშ — ქრისტე
 ქშანთაჲ — ქრისტეანეთაჲ
 ქშანნი — ქრისტეანენი
 ქშსა — ქრისტესა
 ქშსთჳს — ქრისტესთჳს
 ქშსი — ქრისტესი
 ქშსითა — ქრისტესითა
 ქშსისაჲთა — ქრისტესისაჲთა

ქშსსა — ქრისტესსა
 ქქნს — ქრონიკონს (გვიინდელ სეგლებში:
 ქრონიკონს)
 ქქნსა — ქრონიკონსა
 ქქოს — ქრონიკონს
 ქქოსა — ქრონიკონსა
 ქლქად — ქალაქად
 ქლქდ — ქალაქად
 ქლქთა — ქალაქთა
 ქლქისნი — ქალაქისანი
 ქლქვეტი — ქალაქვეტი
 ქლქს — ქალაქს
 ქლქსა — ქალაქსა
 ქლწობისა — ქალწულებისა
 ქლწლისა — ქალწულისა
 ქლწლისასა — ქალწულისასა
 ქლწლი — ქალწული
 ქლწლსა — ქალწულსა
 ქნ — ქრისტემან
 ქორწინებისთა — ქორწინებისაჲთა
 ქორტესთა — ქრისტესთა
 ქს — ქრისტეს
 ქსგნ — ქრისტესგან
 ქსთა — ქრისტესთა
 ქსი — ქრისტესი
 ქსმრი — ქრისტესმიერი
 ქქისაჲ — ქალაქისაჲ
 ქყანასა — ქუეყანასა
 ქყანისა — ქუეყანისა
 ქყნად — ქუეყანად
 ქყნათგნ — ქუეყანათაგან
 ქყნამან — ქუეყანამან
 ქყნაჲ — ქუეყანაჲ
 ქყნაო — ქუეყანაო
 ქყნასა — ქუეყანასა
 ქყნდ — ქუეყანად
 ქყნით — ქუეყანით
 ქყნისა — ქუეყანისა
 ქყნისათა — ქუეყანისათა
 ქყნისაჲ — ქუეყანისაჲ
 ქყნისაჲთა — ქუეყანისაჲთა
 ქყნისსა — ქუეყანისსა
 ქყნდ — ქუეყანად
 ქყნსა — ქუეყანასა
 ქყნსნი — ქუეყანისანი

ქ^აყ^ა — ქუეყანაჲ
 ქ^აშ^ე — ქუეშე
 ქ^აწ^ლად — ქალწულად
 ქ^აწ^ლებ^ით — ქალწულებით

ქ^აწ^ლებ^ის^ა — ქალწულებისას
 ქ^აწ^ლისათ^ა — ქალწულისათჳს
 ქ^აწ^ლო — ქალწულო

ღ

ღ^ა — ღმერთსა
 ღ^ათ — ღმერთ
 ღ^ათა^ებ^ისა — ღუთაებისა (210,11)
 ღ^ათ — (შემო^სილო) — ღმერთ — (შემო-
სილო)
 ღ^ათად — ღმრთად
 ღ^ათბ^ისა — ღმრთეებისა
 ღ^ათებ^ითა — ღმრთეებითა
 ღ^ათებ^ისა { ღმრთეებისა
 ღ^ათეებ^ისა }
 ღ^ათთა^აჲთა — ღმერთთაჲთა
 ღ^ათსა — ღმერთთასა
 ღ^ათი — ღმერთი
 ღ^ათი^ე — ღმრთიე
 ღ^ათის — ღმრთის
 ღ^ათისა — ღმრთისა
 ღ^ათისა^ითა — ღმრთისაითა
 ღ^ათისამ^ნ — ღმრთისამან
 ღ^ათისა^ჲ — ღმრთისაჲ
 ღ^ათისაო — ღმრთისაო
 ღ^ათისა^{ცა} — ღმრთისა^{ცა}
 ღ^ათისთა — ღმრთისათა
 ღ^ათის^ჲ — ღმრთისაჲ
 ღ^ათისსა — ღმრთისასა
 ღ^ათნ — ღმერთმან
 ღ^ათნი — ღმერთნი
 ღ^ათო — ღმერთო
 ღ^ათსა — ღმერთსა

ღ^ათსა^ჲ — ღმრთისაჲ
 ღ^ათის^რბ^ით — ღმრთისებით
 ღ^ათის — ღმრთის
 ღ^ათისა — ღმრთისა
 ღ^ათისა^გნ — ღმრთისაგან
 ღ^ათისა^ითა — ღმრთისაითა
 ღ^ათისამ^ნ — ღმრთისამან
 ღ^ათისმ^შბ^რლისა — ღმრთისმშობელისა
 ღ^ათისანო — ღმრთისანო
 ღ^ათისთა — ღმრთისათა
 ღ^ათისსა — ღმრთისასა
 ღ^ათის^ბსთა — ღმრთეებისაჲთა
 ღ^ათნ — ღმერთმან
 ღ^ათისა^ჲ — ღმრთისაჲ; ღმრთისა (199,5;
206,34)
 ღ^ათთა — ღმრთისაჲთა
 ღ^ათთაო — ღმრთისაო
 ღ^ათთო — ღმერთო
 ღ^ათთა^ჲსა — ღმერთთაჲსა
 ღ^ათთარსო — ღმრთისარსო
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ენ^ეე — ღმრთა^დე^ბდ^ენ^ეე
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ეს — ღმრთა^დე^ბდ^ეს
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ით — ღმრთა^დე^ბდ^ით
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ეცოთ — ღმრთა^დე^ბდ^ეცოთ
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ეყო — ღმრთა^დე^ბდ^ეყო
 ღ^ათთა^დე^ბდ^ეესა — ღმრთა^დე^ბდ^ეესა

ყ

ყ^ა — ყოველსა
 ყ^ავე — ყოველსავე
 ყ^ად — ყოველად
 ყ^ადვე — ყოველადვე
 ყ^ავე — ყვე
 ყ^ათა — ყოველთა
 ყ^ათა^გნ — ყოველთაგან
 ყ^ათა^ჲ — ყოველთა
 ყ^ათი — ყოველი
 ყ^ათი^ე — ყოველიე
 ყ^ათით — ყოველით

ყ^ათისა — ყოველისა
 ყ^ათისათ^ა — ყოველისათჳს
 ყ^ათისა^გნ — ყოველისაგან
 ყ^ათლ — ყოველ
 ყ^ათლ^გან — ყოველგან
 ყ^ათლ^დ — ყოველად, ყოველად
 ყ^ათლ^დვე — ყოველადვე
 ყ^ათლ^{თა} — ყოველთა
 ყ^ათლ^{თა}გ^{ან} — ყოველთაგან
 ყ^ათლ^{თა}გ^ნ — ყოველთაგან
 ყ^ათლ^{თა}ვე — ყოველთავე

ყ^ალთათჳს — ყოველთათჳს
 ყ^ალთაჲ — ყოველთაჲ
 ყ^ალთასა — ყოველთასა
 ყ^ალი — ყოველი
 ყ^ალივე — ყოველივე
 ყ^ალით — ყოვლით
 ყ^ალითა — ყოვლითა
 ყ^ალითავე — ყოვლითავე
 ყ^ალითურთ — ყოვლითურთ
 ყ^ალისა — ყოვლისა
 ყ^ალისაგან — ყოვლისაგან
 ყ^ალისაგანი — ყოვლისაგანი

ყ^ალისავე — ყოვლისავე
 ყ^ალისათ^ს — ყოვლისათჳს
 ყ^ალნი — ყოველნი
 ყ^ალსა — ყოველსა
 ყ^ალსავე — ყოველსავე
 ყ^ან — ყოველან
 ყ^ანი — ყოველნი
 ყ^ანივე — ყოველნივე
 ყოფადთაგ^ანისა — ყოფადთაგანისა
 ყოფ^აჲ — ყოფაჲ
 ყრმ^ათა — ყრმათა
 ყ^აფდ — ყოფად

ფ

ფ^ა — ფინა
 ფ^აგ^ან — ფინაგან
 ფ^აბათსა — ფაბათსა
 ფ^აბთამდე — ფაბთამდე
 ფ^აბთსა — ფაბთსა
 ფ^აბილი — ფობილი
 ფ^აბლსა — ფობლსა
 ფ^ად — ფემდგომად
 ფ^ადლისა — ფადეულისასა
 ფ^აე — ფეიწყალე; ფეიწყალე (214,8)
 ფეგივრდ^ბი — ფეგივრდები
 ფეგინებ^სა — ფეგინებასა
 ფევაბსგ^ვსნეთ — ფევაბსგავსნეთ
 ფევსწირ^ვთ — ფევსწირავთ
 ფეთქუმულებ^აჲ — ფეთქუმულეებაჲ
 ფეიყენოს — ფეიყენოს
 ფეიწყ^ალბთ — ფეიწყალებთ
 ფეიწყენ^არა — ფეიწყენარა
 ფემურ^ს — ფემურეს
 ფემძლებ^ლ — ფემძლებელ
 ფემწ^ად — ფემწად
 ფემწ^ახრდა — ფემწახრდა
 ფენდობ^სა — ფენდობასა
 ფეპყრ^ბილი { ფეპყრობილი
 ფეპყრობ^ლ {
 ფესაწირავთ^{ნი} — ფესაწირავთანი
 ფესაკრ^ბლთა — ფესაკრებულთა
 ფესლევ^ა — ფესლევა
 ფეუნდ^ნს — ფეუნდენეს
 ფეურ^ცხ — ფეურაცხ
 ფეურცხეგ^სა — ფეურაცხეგასა
 ფეურ^ცხ-ვეყნეთ — ფეურაცხ-ვეყნეთ
 ფეწირ^ლმცა — ფეწირულმცა
 ფეწირ^ლარს — ფეწირულ არს
 ფე^{ლი} — ფელი

ფთაგდებ^აჲ — ფთაგდებაჲ
 ფ^ათათ^ს — ფენათათჳს
 ფთამომე^{ლი} — ფთამომავალი
 ფ^ი — ფენი
 ფიგ^ან — ფიგან
 ფ^ითა — ფენითა
 ფ^ისა — ფენისა
 ფ^ისამ^ნ — ფენისამან
 ფ^ისაჲ — ფენისაჲ
 ფ^ისასა — ფენისასა
 ფიშისაგ^ან — ფიშისაგან
 ფიშისათ^ს — ფიშისათჳს
 ფმ^გდ — ფემდგომად
 ფ^მდ — ფემდგომად
 ფ^მდგომად — ფემდგომად
 ფ^მკრ^ბნა — ფემოკრობნა
 ფ^მნ — ფენმან
 ფ^მოქმედსა — ფემოქმედსა
 ფ^მსრ^ნა — ფემსრნა
 ფ^ნ — ფენ
 ფ^ნა — ფინა
 ფ^ნგ^ან { ფენგან
 ფ^ნგ^ან {
 ფ^ნდა — ფენდა
 ფ^ნდამი — ფენდამი
 ფ^ნდობად — ფენდობად
 ფ^ნდობისა — ფენდობისა
 ფ^ნდ^ბჲ — ფენდობაჲ
 ფ^ნდობ^აჲ — ფენდობაჲ
 ფ^ნთა — ფენთა
 ფ^ნთაგ^ან — ფენთაგან
 ფ^ნთათ^ს — ფენთათჳს
 ფ^ნთასა — ფენთასა

შნი — შენი.
 შნით — შენით
 შნითა — შენითა
 შნისა — შენისა
 შნისამ — შენისამან
 შნისანი — შენისანი
 შნისაჲ — შენისაჲ
 შნმან — შენმან
 შნმან — შენმან
 შნმარი — შენ მთელი
 შნმარისა — შენ მთელი
 შნი — შენი

შნსა — შენსა.
 შნსაცა — შენსაცა
 შნცა — შენცა
 შობჲ — შობაჲ
 შობმინ — შობამან
 შს — შორის, შორის
 შესა — შესა
 შეუბჲ — შეუბაჲ
 შეურისათს — შეურისათს
 შეოთთაგნ — შეოთთაგან
 შეჯულისჲ — შეჯულისა
 შეჯლსა — შეჯლსა

ჩ

ჩ — ჩუენისა
 ჩა — ჩემსა
 ჩდა — ჩემდა
 ჩემგნ — ჩემგან
 ჩემისათს — ჩემისათს
 ჩემისა — ჩემისა
 ჩენსსა (!) — ჩუენისსა
 ჩთაებრ — ჩუენთაებრ
 ჩი — ჩემი
 ჩისა — ჩემისა
 ჩისამნ — ჩემისამან
 ჩისაჲთა — ჩემისაჲთა
 ჩმ — ჩემ
 ჩმდა — ჩემდა
 ჩმთა — ჩემთა
 ჩმთაებრ — ჩემთაებრ
 ჩმთაჲთა — ჩემთაჲთა
 ჩმთს — ჩემთს
 ჩნი — ჩემი
 ჩმითგნ — ჩემითგან
 ჩმისსა — ჩემისსა
 ჩმმნ — ჩემმან
 ჩმნი — ჩემნი
 ჩმნო — ჩემნო
 ჩმს — ჩემს
 ჩმსა — ჩემსა
 ჩნ — ჩუენ
 ჩნგან — ჩუენგან
 ჩნგნი — ჩუენგანი

ჩნგნმნ — ჩუენგანმან
 ჩნდა — ჩუენდა
 ჩნთა — ჩუენთა
 ჩნთათს — ჩუენთათს
 ჩნთასა — ჩუენთასა
 ჩნთგნ — ჩუენთაგან
 ჩნთს { ჩუენთს
 ჩნთს }
 ჩნი — ჩუენი
 ჩნითა — ჩუენითა
 ჩნისა — ჩუენისა
 ჩნისაჲ — ჩუენისაჲ
 ჩნისასა — ჩუენისასა
 ჩნიცა — ჩუენიცა
 ჩნმეირნი — ჩუენ მიერნი
 ჩნმნ — ჩუენმან
 ჩნნი — ჩუენნი
 ჩნო — ჩუენო
 ჩნსა — ჩუენსა
 ჩნცა — ჩუენცა
 ჩქპე — 1635
 ჩქჟ — 1698
 ჩლ — 1710
 ჩლიბ — 1712
 ჩლიგ — 1713
 ჩლიფ — 1715
 ჩლიჯა — 1761
 ჩლიბ — 1762
 ჩლით — 1770
 ჩჩულისათს — ჩჩულისათს

ც

ც — ცულ
 ცდათაჲსა — ცოდვთაჲსა
 ცდვანი — ცოდვანი

ცდათა — ცოდვთა
 ცდათაჲ — ცოდვთაჲ
 ცდათგნ — ცოდვთაგან

ც^ადვილთა — ცოდვილთა
 ც^ადვილთა — ცოდვილთაჲ
 ც^ადვილი — ცოდვილი
 ც^ადვილისა — ცოდვილისა
 ც^ადვილისა — ცოდვილისასა
 ც^ადვილსა — ცოდვილსა
 ც^ადვნი — ცოდვანი
 ც^ათა — ცათა
 ც^ათასა — ცათასა
 ცთომისაგ^ან — ცთომისაგან
 ცთუნბ^ა — ცთუნებთაჲ
 ცილობ^ა — ცილობაჲ
 ცისკ^არსა — ცისკარსა
 ც^ანი — ცანი
 ცნობ^ად — ცნობად
 ცოდვ^ათა — ცოდვითა
 ცოდვ^ანი — ცოდვანი
 ცოდვ^ათა — ცოდვითა
 ცოლმ^ან — ცოლმან
 ცოლმ^ანცა — ცოლმანცა
 ცოცხ^ლ — ცოცხალა

ც^აცხისთა — ცეცხლისთა
 ც^აცხლი — ცეცხლი
 ც^აცხლითა — ცეცხლითა
 ც^აცხლისა — ცეცხლისა
 ც^აცხლისა — ცეცხლისა
 ც^აცხლსა — ცეცხლსა
 ცხ^ვლს — ცხოველს
 ცხ^ვრ^ანი — ცხოვარნი
 ცხ^ვლს — ცხოველს
 ცხოვ^არისა — ცხოვარისა
 ცხორ^აბ^ა — ცხორებისა
 ცხორ^აბ^ასა — ცხორებისასა
 ცხორ^აბის^ა — ცხორებისასა
 ცხ^არ^აბისა — ცხორებისა
 ცხ^არ^აბისა — ცხორებისა
 ცხ^არ^აბლ — ცხორებულ
 ცხ^არ^აბ — ცხორება
 ცხ^არ^აბასა — ცხორებასა
 ცხ^არ^აბისა — ცხორებისა
 ცხ^არ^აბის^ასა — ცხორებისასა

დ

ძეთაგ^ან — ძეთაგან
 ძიებათათ^ას — ძიებათათუს
 ძიებ^ად — ძიებად
 ძისათ^ას — ძისათუს
 ძისგ^ან — ძისაგან
 ძ^ალად — ძალად
 ძ^აღვიც — ძაღვიც
 ძ^აღვდას — ძაღვდას
 ძღვეის^ასა — ძღვეისასა
 ძღ^ვეს — ძღვეის
 ძ^ალი — ძალი
 ძ^ალი — ძელი
 ძლიერ^ად — ძლიერად

ძლიერ^ამ^ან — ძლიერმან
 ძ^ალითა — ძალითა
 ძ^ალნი — ძალნი
 ძ^ალრითა — ძლიერითა
 ძმ^ად — ძმად
 ძმ^ათა — ძმათა
 ძმ^ანო — ძმანო
 ძმ^ა — ძმა
 ძმ^ასა — ძმასა
 ძრ^აგ^ა — ძრავა
 ძრ^ათაგ^ან — ძრთაგან
 ძრ^ა - უკ^ას^ან^აბ^ად — ძრ^ა - უკ^ას^ან^აბ^ად
 ძუ^ალთა — ძუელთა

ე

ე^ა — ემიდასა
 ეადიერ^აბით — ეადიერებით
 ეამ^აბითა — ეამებითა
 ე^ა — ემიდა
 ეარიყენ^ას — ეარიყენას
 ეარმავე^ლ — ეარმეველ

ეარმართებ^ლ — ეარმართებულ
 ეარმართთაგ^ან — ეარმართთაგან
 ეარ^ამ^ათნი — ეარმართნი
 ეარ^ატყუენ^ას — ეარტყუენას
 ეარ^აწყმედისაგ^ან — ეარწყმედისაგან
 ე^ალ — ემიდა

წ^ალათა — წმიდათა
 წ^ალასა — წმიდასა
 წ^ალა-ჰყოფენ — წმიდა-ჰყოფენ
 წ^ალთამ^ნ — წმიდათამან
 წ^ალით — წმიდით
 წ^ალითა — წმიდითა
 წ^ალისა — წმიდისა
 წ^ალისაჲთა — წმიდისაჲთა
 წ^ალჲ — წმიდაჲ
 წ^აე — წინაჲე
 წელიწ^ალსა — წელიწადსა
 წერილ^არს — წერილ არს
 წერისათ^ს — წერისათჳს
 წ^ათა-წმინდასა — წმიდათ-წმიდასა
 წ^ათა — წმიდათა
 წ^ათანო — წმიდათანო
 წ^ათაჲ — წმიდათაჲ, წმიდათა
 წ^ათასა — წმიდათასა
 წ^აო — წმიდაო
 წ^აოთ — წმიდით
 წ^აოთა — წმიდითა
 წ^აოთრ — წმიდითურთ
 წ^აოთურთ — წმიდითურთ
 წინაგ^ნრჩევისა — წინაგანრჩევისა
 წინაგ^ნრჩევისგ^ნ — წინაგანრჩევისაგან
 წინამძ^ღრდ — წინამძღურად
 წინამძ^ღრი — წინამძღუარი
 წინაწ^რმტყუთა — წინაწარმეტყუელთა
 წ^ისა — წმიდისა
 წ^ისათა — წმიდისათა
 წ^ისათ^ს — წმიდისათჳს
 წ^ისაჲ — წმიდისაჲ
 წ^ილის^აჲ — წლისაჲ
 წ^იმბისა — წამებისა
 წ^ინ — წმიდან
 წ^ინო — წმიდანო
 წ^ინულმ^ნ — წინაწარმეტყუელმან
 წ^ინტყულო — წინაწარმეტყუელი
 წ^ინწყლისა — წინაწარმეტყუელისა
 წ^ინწყლისამან — წინაწარმეტყუელი-სამან
 წ^ინწყლმ^ნ — წინაწარმეტყუელმან
 წ^ინ — წმიდაჲ

წ^ო — წმიდაო
 წოლ^ბჲ — წოდებაჲ
 წოდებ^ბჲ — წოდებად
 წ^რავლინნა — წარავლინნა
 წ^რგზავნა — წარგზავნა
 წ^რგრ^გნა — წარგრავნა
 წ^რვიდა — წარვიდა
 წ^რვიდეს — წარვიდეს
 წ^რვლინნა — წარვლინნა
 წ^რიკითხეს — წარიკითხავს
 წ^რილეს — წარილეს
 წ^რმართთასა — წარმართთასა
 წ^რმოქელიდეს — წარმოქელიდეს
 წ^რმართთა — წარმართთა
 წ^რმართნი — წარმართნი
 წ^რს — წმიდა არს
 წ^რწყმელ^ღლისა — წარწყმედელისა
 წ^რწყმიდა — წარწყმიდა
 წ^სა — წმიდასა
 წულმ^ნ — წულმან
 წყალბ^ბჲ — წყალობაჲ
 წყალთაგ^ნ — წყალთაგან
 წყალო^ბსა — წყალობისა
 წყალო^ბსა — წყალობასა
 წყარ^ბ — წყარობა
 წყ^ლბით — წყალობით
 წყ^ლბითა — წყალობითა
 წყ^ლბისაჲ — წყალობისაჲ
 წყ^ლბჲ — წყალობაჲ
 წყ^ლობისაებ^რ — წყალობისაებ^რ
 წყ^ლობჲ — წყალობაჲ
 წყობ^ბთა — წყობათა
 წყ^რა — წყარობა
 წ^წარმეტყუელთა — წინაწარმეტყუელთა
 წ^წათა — წინაწარმეტყუელთა
 წ^წარ — წინადასწარ
 წ^წატლ — წინაწარმეტყუელად
 წ^წატლთა — წინაწარმეტყუელთა
 წ^წატლნი — წინაწარმეტყუელნი
 წ^წატლ — წინაწარმეტყუელად
 წ^წატლთანი — წინაწარმეტყუელთანი
 წ^წატლი — წინაწარმეტყუელი
 წ^წატლისაჲ — წინაწარმეტყუელისაჲ

კეშმ^რტლ — კეშმარიტლ
 კ^შტ — კეშმარიტ
 კ^ტბით — კეშმარიტებით
 კ^ტლ — კეშმარიტლ

კ^ტებისასა — კეშმარიტებისასა
 კ^ტების^სა — კეშმარიტებისასა
 კ^ტი — კეშმარიტი
 კ^ტნი — კეშმარიტნი

კონსტრუქტორი ნ. ჩიჩუაძე. ტექნიკური პ. ცინდუაძე

გადამუშავებულია წარმოების 4/X 48. ხელმოწერილია დასა-
ბეჭდად 18/X 49. ტირაჟი 2550. უგ. 04678.
სასტ. თაბახი 23%. სააღრ. საგამ.—31,4.
ანაწყოების ხომა 8 X 12 1/2. გამოშტ.
შეკვ. № 35. სტამბის შტეკ. № 319

წიგნი აიწყო და დაბეჭდა
ს ტ ა ლ ი ნ ი ს სახელობის
თბილისის საბეჭდო-
უნივერს. გამომცემ-
ლობის სტამბაში,
მარის ქ. 1.

შენიშნული უცვლობები

გვ. და ხტარბი.	არს	უნდა იყოს
16,6	თვე	ტვი
56,9	არს	არს
62,70	ხჯაშ	ხჯაშ
68,23	მხრეკლისათვის	მხრეკლისათვის
116,6	წლისა	წლისა
166,14	წილისა - მას	წილ-სკა მას
174,31	დასტრის	და ისტრის
182,3	ტრე	ტრე
182,10	ტრე	ტრე
206,1	ბე	ბე
206,6	ესრ	ესრ
243,9	ერისთავსა	ერისთავსა
242,9	ლარგულისა	ლარგულისა
შ43,9 - 10	(თქვენ ერთგულსა	(თქვენ ერთგულსა)
270,7	ჩქაქ	ჩქაქ
274,12	რადგანც	რადგანც
274,15-16	მოესწერე	მოესწერე
276,2	ყურთ	ყურთ
276,5	ხეწიფის	ხეწიფის
276,7	მისთვის	ამისთვის
276,10	შეველო	შეველო
276,10	წინადა	წინადა
276,10	თებრეკლის	თებრეკლის
276,10	ვიმბ არეგულ	ვიმბ არეგულ

